

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KİTĀB-I Fİ'L HESĀB
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

Gülsüm ÇULUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZER

Bingöl-2024

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KİTĀB-I Fİ'L HESĀB
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

Gülsüm ÇULUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZER

Bingöl-2024

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	i
TEZ KABUL VE ONAY	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	vi
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	vii
GİRİŞ	1
A. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
B. Kapsam ve Metot.....	2
C. Yazarı ve Yazılış Sebebi.....	2
Ç. Yazılış Tarihi	3
D. Başlıca Dil Özellikleri	3
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
İNCELEME.....	6
1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ	6
1.1.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI	6
1.1.1.1 /a/ ve /e/ Ünlülerinin Yazılışı	6
1.1.1.2. /i/ ve /ı/ Ünlülerinin Yazılışı.....	6
1.1.1.3. /o/ ve /ö/ Ünlülerinin Yazılışı	7
1.1.1.4. /u/ ve /ü/ Ünlülerinin Yazılışı	8
1.1.1.5. è Ünlüsünün Yazılışı	9
1.1.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI	9
1.1.2.1. /p/ Ünsüzünün Yazılışı	9
1.1.2.2. /ç/ Ünsüzünün Yazılışı	9
1.1.2.3. /ŋ/ Ünsüzünün Yazılışı	10
1.2. SES BİLGİSİ.....	10
1.2.1. ÜNLÜLER	10
1.2.1.1. Ünlü Uyumu	10
1.2.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu (Büyük Ünlü Uyumu)	10
1.2.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu (Küçük Ünlü Uyumu).....	10
1.2.1.1.3. .Kelimelerin Kök ve Gövdelerinde Yuvarlaklaşma.....	11
1.2.1.1.4 Eklerde Ünlüsü Yuvarlak Olanlar	11
1.2.1.1.5. Eklerde Ünlüsü Düz Olanlar	11
1.2.2. ÜNSÜZLER	12

1.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri	12
1.2.2.2. Ünsüz Benzeşmesi.....	12
1.2.2.3. Ünsüz Yumuşaması.....	12
1.3. ŞEKİL BİLGİSİ	14
1.3.1. İSİM	14
1.3.1.1. Çokluk	14
1.3.1.2. İyelik Ekleri.....	14
1.3.1.3. İsim Tamlaması	15
1.3.1.3.1. Belirtili İsim Tamlaması.....	15
1.3.1.3.2. Belirtisiz İsim Tamlaması.....	15
1.3.1.4. Hal Ekleri	15
1.3.1.4.1. İlgi Hali Eki	15
1.3.1.4.2. Belirtme Hal Eki.....	16
1.3.1.4.3. Yaklaşma Hal Eki.....	16
1.3.1.4.4. Bulunma Hal Eki	17
1.3.1.4.5. Ayrılma Hal Eki	17
1.3.1.4.6. Eşitlik Hal Eki	17
1.3.1.4.7. Vasıta Hal Eki.....	17
1.3.1.5. Soru Eki.....	18
1.3.2. YAPIM EKLERİ.....	18
1.3.2.1. İsimden İsim Yapım Eki.....	18
1.3.2.2. Fiilden İsim Yapım Eki	18
1.3.2.3. İsimden Fiil Yapım Eki	18
1.3.2.4. Fiilden Fiil Yapım Eki.....	19
1.3.3. SIFAT	19
1.3.3.1. Niteleme Sıfatları.....	19
1.3.3.2. Belirtme Sıfatları	19
1.3.3.2.1. Sayı Sıfatları	19
1.3.3.2.1.1.Asıl Sayı Sıfatları	19
1.3.3.2.1.2. Üleştirme Sayı Sıfatları	19
1.3.3.2.1.3. Kesir Sayı Sıfatları	19
1.3.3.2.2. İşaret Sıfatları	20
1.3.3.2.3. Soru Sıfatları.....	20
1.3.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları.....	20
1.3.4. ZAMİR	21
1.3.4.1. Şahıs Zamirleri	21
1.3.4.2. İşaret Zamirleri	22

1.3.4.3. Dönüşlülük Zamiri.....	22
1.3.4.4. Belirsizlik Zamirleri	22
1.3.4.5. Bağlama Zamirleri.....	22
1.3.5. ZARF.....	22
1.3.5.1. Durum Zarfları.....	23
1.3.5.2. Zaman Zarfları.....	23
1.3.5.3. Yer ve Yön Zarfları	23
1.3.5.4. Azlık-Çokluk Zarfları.....	23
1.3.5.5. Soru Zarfları	23
1.3.6. EDAT	24
1.3.6.1. Bağlama Edatları	24
1.3.6.1.1. Şart Bildirenler	24
1.3.6.1.2. Sebep Bildirenler.....	24
1.3.6.1.3. Cümle Bağlayıcılar.....	24
1.3.6.1.4. Atıf Edatı	24
1.3.6.2. Son Çekim Edatları.....	25
1.3.6.3. İşaret Edatları	25
1.3.6.4. Berkitme Edatları.....	25
1.3.7.FİİL.....	26
1.3.7.1. Olumsuzluk Eki.....	26
1.3.7.2. Şahıs Ekleri.....	26
1.3.7.3. Fiil Çekimi.....	26
1.3.7.3.1. Basit Kipler.....	26
1.3.7.3.1.1. Haber Kipleri.....	27
1.3.7.3.1.1.1. Bilinen Geçmiş Zaman.....	27
1.3.7.3.1.1.2.Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	27
1.3.7.3.1.1.3.Geniş Zaman.....	27
1.3.7.3.1.1.4. Gelecek Zaman.....	28
1.3.7.3.1.2. Dilek (Tasarlama) Kipleri.....	28
1.3.7.3.1.2.1 Emir.....	28
1.3.7.3.1.2.2. Şart.....	28
1.3.7.3.1.2.3. Gereklilik.....	28
1.3.7.3.1.2.4. İstek	29
1.3.7.3.2. Birleşik Kipler	29
1.3.7.3.2.1. Hikâye Birleşik Kipi.....	29
1.3.7.3.2.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	29
1.3.7.3.2.1.2. Geniş Zamanın Rivayeti.....	29

1.3.7.3.2.2. Şart Birleşik Kipi.....	29
1.3.7.3.2.2.1. Geniş Zamanın Şartı	29
1.3.7.4. Ek Fiil	29
1.3.7.5. Birleşik Fiiller.....	30
1.3.7.5.1. Birinci Unsuru Fiil Olan Birleşik Fiiller.....	30
1.3.7.5.1.1.Süreklilik	30
1.3.7.5.2. Birinci Unsuru İsim Olan Birleşik Fiiller	30
1.3.7.6. Fiilimsiler	31
1.3.7.6.1. İsim-Fiil	31
1.3.7.6.2. Sıfat- Fiil.....	31
1.3.7.6.3. Zarf-Fiil	31
METİN	33
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	70
DİZİN	70
SONUÇ	214
KAYNAKÇA	217
METNİN ORJİNALİ	219

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım **Kitâb-ı Fi'l Hesâb Giriş-İnceleme-Metin- Dizin** adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

29 / 01 / 2024

Gülsüm ÇULUN

TEZ KABUL VE ONAY
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Gülsüm ÇULUN tarafından hazırlanan **Kitâb-ı Fi'l Hesâb Giriş-İnceleme-Metin-Dizinbaşlıklı** bu çalışma, 15.02.2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda [*oybirliği/oy çokluğuyla*] başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Türk Dili ve Edebiyatı* Ana bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan	: Prof. Dr. Abdalbaki ÇETİN	İmza:
Üye (Danışman)	: Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZER	İmza:
Üye	: Dr. Öğr. Fethullah ÇİFTÇİ	İmza:

ONAY

Bu Tez, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../ 201.. tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Nebi BUTASIM
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Kitâb-ı Fi'l Hesâb matematik alanında yazılmış bir eserdir. Bu bakımdan yazar, eserini kaleme alırken sanat kaygısı gütmemiş, eserinde sade bir dil kullanmıştır. Eser, 18. yüzyılda Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır.

Kitâb-ı Fi'l Hesâb üzerinde yapılmış bu çalışma Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin bölümlerinden oluşmuştur.

İnceleme bölümü üç alt başlıktan oluşmuştur: İmlâ özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi. Eserin imlâ, ses ve şekil özellikleri bu bölümde örneklerle ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Metin bölümü Kitâb-ı Fi'l Hesâb'ın transkripsiyonlu metninden oluşmaktadır.

Kitâb-ı Fi'l Hesâb'ın kaç tane nüshası olduğu bilinmemektedir. Çalışmamız Hill Müzesi ve El Yazmaları Kütüphanesi'nin el yazması koleksiyonunda 287/725 numaralı kayıta bulunmaktadır.

Çalışmam sırasında bana destek olan saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZER'e teşekkürlerimi sunar, çalışmamın ilgililere faydalı olmasını temenni ederim.

29/01/2024

Gülsün ÇULUN

ÖZET

Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı : Kitâb-ı Fi'l Hesâb Giriş-İnceleme-Metin- Dizin
Tezin Yazarı : Gülsüm ÇULUN
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZER
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı: Yeni Türk Dili
Kabul Tarihi :
Sayfa Sayısı : ... (ön kısım) + (tez) + (ekler)
<p><i>Kitâb-ı Fi'l Hesâb matematik alanında yazılmış bir eserdir.Yazarı belli değildir. Yazar, eserini kaleme alırken sanat kaygısı gütmemiş, sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Eser 18. yüzyılda Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır.</i></p> <p><i>Kitâb-ı Fi'l Hesâb üzerinde yapılmış bu çalışma Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin bölümlerinden oluşmuştur.</i></p> <p><i>Giriş bölümünde eserin muhtevası, telif tarihi gibi konular ele alınmıştır.</i></p> <p><i>İnceleme bölümü üç alt başlıktan oluşmuştur: İmlâ özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi. Eserin imlâ, ses ve şekil özellikleri bu bölümde örneklerle ayrıntılı olarak ele alınmıştır.</i></p> <p><i>Metin bölümü Kitâb-ı Fi'l Hesâb'ın transkripsiyonlu metninden oluşmaktadır.</i></p> <p><i>Dizin bölümü metnin dizininden oluşmaktadır.</i></p> <p><i>Çalışmanın sonunda yararlandığımız kaynakların yer aldığı Kaynakça bulunmaktadır.</i></p>
Anahtar Kelimeler: Kitâb-ı Fi'l Hesâb, 18. yüzyıl, Osmanlı Türkçesi, Matematik

ABSTRACT

Bingol University Institute of Social Sciences Master's Thesis Summary

Title of the Thesis: Kitâb-ı Fi'l Hesâb Introduction-Analysis-Text-Index
Author: Gülsüm ÇULUN
Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZER
Department: Turkish Language and Literature
Sub-field:
Acceptance Date:
Number of Pages: ... (front part) + (thesis) + (appendices)
<p><i>Kitâb-ı Fi'l Hesâb is a work written in the field of mathematics. Its author is unknown. The author did not have artistic concerns while writing his work and used a simple and understandable language.</i></p> <p><i>The work was written in Ottoman Turkish in the 18th century.</i></p> <p><i>This study on Kitâb-ı Fi'l Hesâb consists of Introduction, Review, Text and Index sections.</i></p> <p><i>In the introduction section, issues such as the content of the work and its copyright date are discussed.</i></p> <p><i>The review section consists of three subheadings: Orthographic features, phonetics and morphology. The spelling, sound and form features of the work are discussed in detail with examples in this section.</i></p> <p><i>The text section consists of the transcribed text of Kitâb-ı Fi'l Hesâb.</i></p> <p><i>The index section consists of the index of the text.</i></p> <p><i>At the end of the study, there is a Bibliography containing the sources we used.</i></p>
Keywords: Kitâb-ı Fi'l Hesâb, 18th century, Ottoman Turkish, Mathematics

KISALTMALAR

A : a, e

Ar. : Arapça

Far. : Farsça

Rum. : Rumca

a.g.e. : Adı geçen eser

+ : İsmle bağlanmayı gösterir

- : Fiile bağlanmayı gösterir.

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ء	:	ˁ
آ	:	ā
ا	:	ā, a, e
ب	:	b, p
پ	:	p
ت	:	t
ث	:	ṯ
ج	:	c, ɟ
چ	:	ɟ
ح	:	ħ
خ	:	ħ
د	:	d
ذ	:	z
ر	:	r
ز	:	z
ژ	:	j
س	:	s
ش	:	ʃ
ص	:	ʃ
ض	:	d, z
ط	:	t̤
ظ	:	z̤
ع	:	ˁ
غ	:	g̤

ف	:	f
ق	:	q
ك	:	k, g, ŋ
ل	:	l
م	:	m
ن	:	n
و	:	v; o, ö, u, ū, ü
ى	:	y; ı, ĩ, i

GİRİŞ

Kitâb-ı Fi'l Hesâb matematik alanında yazılmış mensur bir eserdir. Bir matematik ders kitabı olarak yazıldığını düşünmekteyiz. Çünkü yazar eseri kaleme alırken “*meşelâ nev 'i diğ er*” ifadesiyle bir problemi ortaya atıp çözümünü, yazılı işlem üzerinden göstermektedir. Bu yüzden süslü ve sanatlı dilden uzak durmuş, açık ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Metnin orijinalinde yapılan rakamsal işlemler eserimizdeki çeviri bölümünde gösterilmemiştir. Eser dil özellikleri kelime hazinesi yönüyle önemlidir.

A. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı Kitâb-ı Fi'l Hesâb'ın transkripsiyonunu yapmak, yazım (imlâ), ses bilgisi, şekil bilgisi özelliklerini tespit etmek ve bütün kelimelerini kapsayan dizinini hazırlayarak söz varlığını ortaya çıkarmaktır.

Tarih boyunca matematiğin insan hayatında yadsınamayacak bir yeri olmuştur. İslâm medeniyetinde ve bunun tabii bir üyesi olan Osmanlı Medeniyeti'nde de, durum farklı olmamış, matematiksel çalışmalar “riyâziyye”, aritmetik “hisâb” ve geometri “hendese” isimleri altında yapılmıştır. Hendese (geometri), hey'et (astronomi), hesap (aritmetik) ve musiki “ulûm-i riyâziyye” (riyâziyyat, matematik ilimler); tıp, fizik, kimya, botanik, zooloji, mineraloji, jeoloji, ziraat ve coğrafya ilimleri de “ulûm-i tabiiyye” (tabiiyyat, fizik ilimler) adıyla anılmaktadır (Yüksel, 2002, s. 55). İstanbul'un fethinden sonra Ali Kuşçu'nun İstanbul'a gelmesiyle onun yazdığı Risâle der ilm-i hisâb ve el-Muhammediyye fi'l-hisâb Osmanlı ilim muhitlerinde rağbet görmüş; Bahauddin Âmilî'nin (öl. 1031/1622) Hulâsatu'l-hisâb adlı eseri XVII. yüzyılın başlarından itibaren el-Muhammediyye'nin yerini almış; bu esere başta Ömer Çullî (öl. 1022/1613), Ramazan Cezerî (öl. 1076/1665'te sağ) ve Abdurrahim Mar'aşî'nin (öl. 1149/1736) kaleme aldığı şerhler olmak üzere pek çok şerh hem medreseler hem de bütün matematik çevrelerinde yaygın ders ve başvuru kitapları olarak kullanılmış (Fazlıoğlu, 2003, s. 348). Eserimiz de konusu bakımından tasnif edildiğinde “riyâziyyat” başlığı altına alınmıştır. Bu yüzden ki hem matematik hem de Türk dili açısından değerli bir eserdir.

B. Kapsam ve Metot

Kitâb-ı Fi'l Hesâb'ın başka bir nüshasına rastlanmamıştır. Çalışmamız Hill Müzesi ve El Yazmaları Kütüphanesi'nin el yazması koleksiyonunda 287/725 numaralı kayıta bulunmaktadır. Eser 62 varaktan oluşmaktadır. Çalışmamız esas aldığımız metnin 3a-60b varakları arasında yer almaktadır. Yazma eser 1.5-13-17.4 cm, 8.5-13 cm ölçülerindedir. Her sayfada en fazla 15 satır bulunmuş olup yer yer 15'ten daha az olan satırlar da mevcuttur. Yazı türü nesihdir.

Tezimiz, esas aldığımız Hill Müzesi ve El Yazmaları Kütüphanesi'nde bulunan eserimizin transkripsiyonlu metni, dil özellikleri ve dizinini kapsamaktadır.

Çalışmamız Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin şeklinde sınıflandırılmıştır.

Girişte Kitâb-ı Fi'l Hesâb'ın muhtevası, telif tarihi gibi konular ele alınmıştır.

İnceleme'de metnin yazım (imlâ) özellikleri tespit edilmiş, ses ve şekil bilgisi özellikleri örneklerle anlatılmıştır.

Metin bölümünde eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir.

Dizin'de metnin dizini oluşturulmuş, böylece dil hazinesi ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmamız boyunca yararlandığımız kaynaklar, tezimizin sonunda Kaynakça başlığı altında bir araya toplanmıştır.

C. Yazarı ve Yazılış Sebebi

Kitab-ı Fi'l-Hesab'ta yazar adı geçmemektedir. Eserin kim tarafından yazıldığı belli değildir. Ancak eserin sonundaki künyesinden anladığımız kadarıyla kitap sahibinin Çubukçuoğlu Mustafa Çelebi olduğudur.

Kitab-ı Fi'l-Hesab'ta sebab-i telif bölümü bulunmamaktadır. Ancak metnimizde geçen ifadelerden ve matematik işlemlerinden de gördüğümüz üzere eserin ders kitabı olarak yazılma ihtimali yüksektir. Bu bağlamda yazılış sebebinin problem çözmeyi öğretmek olduğunu tahmin etmekteyiz. Metnimizde her yeni problemin başında geçen “*meşelâ nev'i diğ'er... etmek murâd eyleseñ*” ifadeleri de bu görüşümüzü destekler niteliktedir.

Ç. Yazılış Tarihi

Eserimiz 1710 yılında kaleme alınmıştır. Tarihten de anlaşılacağı üzere 18. yüzyılda Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır. Osmanlı Türkçesinin ilk asırları Eski Oğuz Türkçesiyle, son asırları Bugünkü Türkiye Türkçesiyle aynıdır. 16. asrın sonlarıyla 18. asrın başları arasındaki dönem ise bu ikisi arasında bir geçiş sürecinin yaşandığı dönemdir. (Ercilasun, 2004, s. 462). Bundandır ki eserimizdeki bazı dil özelliklerinin bugünkü Türkiye Türkçesiyle uyuşmadığını görmekteyiz.

D. Başlıca Dil Özellikleri

Eserin ait olduğu döneme ait başlıca dil özellikleri şunlardır (Ercilasun, 2004, s. 462).

1. Söz başındaki bir kısım *t* 'ler tonlulaşmıştır:

dört (<tört) 3a/08, düş- (<tüş-) 24b/13, dik- (<tik)- 24a/09, dur- (<tur-) 24a/08, dile- (<tile-) 19a/10, deg- (<teg-) 22b/14, duy- (<tuy-) 32a/01

2. İkinci ve daha sonraki hecelerin başında bulunan *g*'ler erimiştir:

gerek (<kergek) 27b/03

3. Söz başındaki bir kısım ince *k*'ler tonlulaşmıştır:

geç- (<keç-) 22b/04, gel- (<kel-) 22a/13, gez- (<kez-) 28a/01, gibi (<kibi) 3b/04

4. Diş arası *d*'ler [d/z] y olmuştur:

koy- (<koğ-mak) 25a/14, ayru (<ağru) 26a/03

5. Üç kelimde söz başı *b*- sesi *v*- olmuştur:

var (<bar) 5a/12, var- (<bar-) 44a/11, vèr- (<bèr-) 8a/06

6. Söz başı *b*- sesi düşmüştür:

ol- (<bol-) 9b/09

7. Metinde rastladığımız ve günümüz Türkçesinde kullanılmayan bir ek de zarf-fiil eki olarak kullanılan -ıcağ/ -icek ekidir:

iki yüzde kırk kez beş vardır beşde bir vèricek kırk olur 26b/13

8. Metinde bildirme eki olarak kullanılan -dır yardımcı fiilinin bazı kelimelerde hem düz hem yuvarlak ünlülü örneklerine rastlanmıştır:

‘adedi+dür 16b/13, ‘adedi+dir 16b/10

aqçe+dür 33a/10, aqçe+dir 17a/07

9. Metinde kalınlık-incelik uyumu sağlamdır. Ancak düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan sözcüklere rastlanır:

tahtalu 51a/06, qaluru 51a/04, medresün 51a/06, yazup 51a/13, édüp 53a/05, yazup 6b/01, sere qomış 31b/12, atup 32a/01, déyü 32a/04, altunu 32b/01, éyleyüp 49b/10, qalursa 51a/02

10. Metinde isimden isim yapım eki +**cI**, iyelik 3. tekil şahıs +(s)**I**, bilinen geçmiş zaman eki -**dI**, anlatılan geçmiş zaman eki -**mIş** gibi eklerin düz ünlüyle yazılmış şekilleri vardır:

dördüncü 5a/14

günini 31b/7

oldı 11a/10

olmuşlar 25b/9

11. Metinde zarf-fiil eki -**Up**, isimden isim yapım eki +**IU**, emir 1. çokluk şahıs eki -**AIUm**, geniş zaman eki -**Ur** gibi eklerin yuvarlak ünlüyle yazılmış şekilleri vardır:

qalup 9b/5, édüp 4b/01

noqtalu 59a/11, tahtalu 56a/5, hişşelü 25b/12

éd-elüm 47a/06, vér-elüm 47a/06

gelür 15b/2, yazılır 3b/1

12. Bazı kelimelerdeki eklerde benzeşme olmamıştır:

şüretde 3b/03

qalmışdır 45b/10

olınuqda 57a/01

çıqdı 26b/14

13. Ayrılma hâli eki +**dIn** değil +**dAn**’dır:

puldan 18b/02, zırbdan 18b/15, bundan 20a/06, altmışdan 26b/15

14. Vasıta hâli eki *n*, kalıplaşmış örnekler dışında kaybolmuş; yerini *ile*'den eklenen *+(I)IA* almıştır:

pahâsıyla 46b/07, anıñla 51b/05

15. Görülen geçmiş zamanda *-DımIz* yerini *-dUK* almıştır:

èyledük 16a/05, ðoduğ 3a/10

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

1.1.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI

Metnimizde aynı kelimenin aynı ünlüsü bazen yazılmış bazen de yazılmamıştır. Bundanda anlaşılacağı üzere eserimizde ünlülerin yazılışında bir düzen yoktur.

1.1.1.1 /a/ ve /e/ Ünlülerinin Yazılışı

Ön seste /a/ ve /e/ ünlüsü elif (ا) ve zaman zaman da medli elif (آ) ile yazılmıştır :

48a/08 èylesen (ايلسك)

49b/05 aña (اكا)

3a/07 elde (الده)

Medli elif ile yazılan örneklerimiz şunlardır :

60b/08 andan (أندن)

İç seste bazen elif (ا) ile yazılmışken bazen de yazılmamıştır :

26a/08 ağlayup (اغلايوب)

26a/12 olmağ (اولمق)

Son seste /a/ ve /e/ ünlüleri bazen elif (ا) vegüzeli he (ه) ile yazılmışken bazen de yazılmamıştır :

3b/11 üzre (وزره)

7b/10 şonra (صكره)

3b/03 aqçeye (اقچي)

3b/08 aña (اكا)

1.1.1.2. /i/ ve /ı/ Ünlülerinin Yazılışı

Ön seste /i/ ve /ı/ ünlüleri hem elif (ا) hem de elif+ye (ای) ile gösterilmiştir.

Aşağıdaki örnekte /i/ ünlüsü başta elif (ا) ile yazılmıştır :

3a/01 işbu (اشبو)

Aşağıdaki örneklerde /i/ ünlüsü başta elif+ye (ى) ile yazılmıştır :

5a/09 iki (ايكي)

22b/04 ise (ايسه)

45b/08 imiş (ايمش)

Metnimizde /ı/ ile başlayan sadece bir kelime vardır :

31b/12 ışlanmış (اصلنمش)

İç seste /ı/ ve /i/ ünlüleri bazen ye (ى) ile yazılmış bazen de yazılmamıştır :

31b/13 yemişler (بمشلر)

10b/04 kişi (كشي)

26b/12 gitmiş (كتمش)

28a/07 yine (ينه)

27b/05 yigirmi (يكرمي)

Yukarıdaki kelimelerde /ı/ ve /i/ ünlüsü ye (ى) ile yazılmamışken aşağıdaki kelimelerde yazılmıştır :

29a/10 girmiş (كيرمش)

29b/05 ikisi (ايكيسي)

30b/10 bin (بيك)

Son seste /ı/ ve /i/ ünlüleri bazen hareke ile gösterilmiştir:

4a/12 akçeyi (اقچهء)

3a/06 altıyı (التيء)

3a/14 ikiyi (ايكيء)

1.1.1.3. /o/ ve /ö/ Ünlülerinin Yazılışı

Ön seste /o/ ve /ö/ ünlüleri elif+vav (و) ile yazılmıştır.

Aşağıdaki örneklerde /o/ ve /ö/ ünlüsü başta elif+vav (و) ile yazılmıştır :

10b/04 ol (اول)

26a/07 oğlanın (اوغلانك)

27b/06 öjüne (اوكونه)

29b/02 olsun (اولسون)

İç seste /o/ ve /ö/ ünlüleri bazen vav (و) ile yazılmış bazen de yazılmamıştır :

3a/11 dört (دورت)

4b/07 şol (صول)

15b/13 çok (چوق)

Yukarıdaki kelimelerde /o/ ve /ö/ ünlüsü vav (و) ile yazılmışken aşağıdaki kelimelerde yazılmamıştır :

18b/09 koyup (قيوب)

18b/05 tokuz (طقوز)

21a/06 tokusan (طقسان)

25b/14 sonra (صكره)

1.1.1.4. /u/ ve /ü/ Ünlülerinin Yazılışı

Ön seste /u/ ve /ü/ ünlüleri elif+vav (و) ile yazılmıştır.

Aşağıdaki örneklerde /u/ ve /ü/ ünlüsü başta elif+vav (و) ile yazılmıştır :

22a/10 uymaz (اوبماز)

32a/02 uçup (اوچوب)

23a/05 üç (اوچ)

31a/05 üzre (اوزره)

İç seste /u/ ve /ü/ ünlüleri bazen vav (و) ile yazılmış bazen de yazılmamıştır.

45b/09 bunlar (بونلر)

22a/02 tırmış (طورمش)

29a/03 için (ايچون)

4a/04 yüz (يوز)

Yukarıdaki kelimelerde /u/ ve /ü/ ünlüsü vav (و) ile yazılmışken aşağıdaki kelimelerde yazılmamıştır :

30a/08 üzüm (اوزم)

32b/10 uzunı (اوزنی)

9a/01 cümlesin (جملهسین)

Son seste /u/ ve /ü/ ünlüleri vav (و) ile yazılmıştır :

26b/05 kendüye (کندییه)

27b/02 dèyü (دیو)

27b/14 vèrülür (ویرولور)

1.1.1.5. è Ünlüsünün Yazılışı

Metinde bazı “i” ve “e” sesi için kapalı e (è) kullanılmıştır.

27a/11 dèmiş (دیمش)

27b/10 vèrmege (ویرمهه)

27b/15 èdüp (ایدوب)

28a/06 èyledik (ایلدیک)

1.1.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI

1.1.2.1. /p/ Ünsüzünün Yazılışı

Metinde bu be (ب) ile yazılmıştır.

4a/07 yazup (يازوب)

6a/07 èdüp (ایدوب)

8a/02 olup (اولوب)

9a/03 koyup (قیوب)

1.1.2.2. /ç/ Ünsüzünün Yazılışı

Bu ünsüz bazen cim (ج) bazen de çim (چ) ile yazılmıştır.

Aşağıdaki örneklerde /ç/ ünsüzü çim (چ) ile yazılmıştır :

9b/02 üç (اوچ)

9b/03 aqçelik (اقچھلیک)

10a/08 içün (ایچون)

11a/08 kaç (قچ)

11b/09 çıkar (چقر)

Aşağıdaki örneklerde /ç/ ünsüzü cim (ج) ile yazılmıştır :

9b/11 çalup (جالوب)

10b/10 içinden (ايچندن)

1.1.2.3. /ŋ/ Ünsüzünün Yazılışı

Arka damak ünsüzü (ŋ) her zaman kefle(ك) yazılmıştır.

14b/01 öñine (اوكنينه)

10b/02 saña (سكا)

10b/08 biñ (بيك)

10b/11 buña (بوكا)

11a/10 saña (سكا)

1.2. SES BİLGİSİ

1.2.1. ÜNLÜLER

1.2.1.1. Ünlü Uyumu

1.2.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu (Büyük Ünlü Uyumu)

Metnimizin kalınlık-incecik uyumu sağlamdır.

ëylemişñi işledigin gün ben saña 27a/09, günleri günlerine uymaz 22a/10, bir yere yazasın 22a/15, altına 22b/02, yedişer yedişer şaydım bir kaldı 26a/10

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere metnimizde kalınlık-incecik uyumunun sağlam olduğu söylenebilir.

1.2.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu (Küçük Ünlü Uyumu)

Kitab-ı Fi'l-Hesab 18. yüzyılda yazılan bir eser olduğu için diğer yüzyıllardaki yazılan eserlere oranla düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından daha iyi olduğu söylenebilir. Her ne kadar diğer yüzyıllardaki yazılan eserlere göre iyi olsa da bu metnimizde aşağıdaki kelimelerin bu uyuma uymadığı görülür.

tahtalu 51a/06, qaluru 51a/04, medresün 51a/06, yazup 51a/13, édüp 53a/05, yazup 6b/01, sere qomış 31b/12, atup 32a/01, dëyü 32a/04, altını 32b/01, ëleyüp 49b/10, qalursa 51a/02

1.2.1.1.3. .Kelimelerin Kök ve Gövdelerinde Yuvarlaklaşma

Eski Türkiye Türkçesinde korunan bazı kelimelerin sonundaki -ğ sesi metnimizde düşerek kendinden önceki ünlüyü yuvarlaklaştırırken bazı kelimelerde ise düzleştirmiştir.

ayrı<ayru<adriğ; ikiyi dağı ayru ayru fā'ideye zarb edüp 26a/3

tavuğ<tavık, kaçı kaz ve kaçı tavuğ ve kaçı serçedir 29a/13

avuç < avıç, yerden bir avuç toprak alup 32a/1

Kök ve gövdelerde yuvarlaklaşma olan diğer kelimeler şunlardır; **ayru** (ikiyi dağı ayru ayru fā'ideye zarb edüp 26a/3) **altun** (diğer gürüşü yılduz altunı 32b/5) **içün** (buçuk dirhem içün yüzelliği yazup 34b/10)

1.2.1.1.4 Eklerde Ünlüsü Yuvarlak Olanlar

Zarf-fiil eki **-Up**,(kalup 9b/5, sayup 32a/6, tartup 32a/5, yarup 32a/2, yazup 36b/13); isimden isim yapım eki **+IU** (hişşeli 25b/12, noğtalu 59a/11, tahtalu bir fuçu 56a/5); emir 3. tekil şahıs eki **-sUn** (kaç biğ aqçe olursa olsun 20a/10); geniş zaman eki **-Ur** (aqçeye kaç dirhem gelür 15b/2 ne tarikle yazılır 3b/1)

1.2.1.1.5. Eklerde Ünlüsü Düz Olanlar

İsimden isim yapım eki **+cI** (dördüncü 5a/14); iyelik 3. tekil şahıs **+(s)I** (günini bilmek murād eyleseñ 31b/7); bilinen geçmiş zaman eki **-dI** (oldı 11a/10); anlatılan geçmiş zaman eki **-mIş** (olmuşlar 25b/9) zarf-fiil eki **-IcAk** (vericek 26b/13)

1.2.1.2. Ünlü Türemesi

Metnimizde Arapça ve Farsça kelimelerde ünlü türemesi görülmemektedir.

1.2.1.3. Ünlü Düşmesi

oğlunuğ (<oğul+an) 26a/7

üzre (<üzere+e) 3b/11

birbiri (<biribiri) 3b/4

1.2.1.4. Ünlü Birleşmesi

böyle (< bu+ile) 16a/8

eyle-(<o+ile) 41b/10

1.2.2. ÜNSÜZLER

1.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

ķ>ĥ değişmesi

daĥı (<taķı) 41b/7

b>v değişmesi

Eski Türkçede “b” ile başlayan bazı kelimeler Eski Türkiye Türkçesinin ilk dönemlerinden itibaren “v” ye dönüşmüştür.

var- <bar- : manġıra varınca cevāb veresin 44a/11

var<bar : dört re'îsiñ bir gemisi var imiş 45b/8

vèr-<ber- : üçden bir vèrüp 26b/11

t̄/t>d değişmesi

Eski Türkçede ince ünlülere sahip olan kelimelerde baştaki “t” sesi “d” ye dönüşmüştür.

daĥı (<taķı) 3a/8, demür (<temür) 17a/15, deg- (<teg-) 22b/14, dik- (<tik-) 24a/9, dile- (<tile-) 19a/10, dört (<tört) 3a/8, duy- (<tuy-)32a/1, düş- (<tüş-) 22a/11

Kalın ünlülü kelimelerin başındaki “t” sesi genellikle korunmuştur.

1.2.2.2. Ünsüz Benzeşmesi

Metnimizde ünsüz benzeşmesi sadece tek örnekte karşımıza çıkmaktadır.

üzre bir ĥoşça ĥesāb olınsa 23a/4

1.2.2.3. Ünsüz Yumuşaması

-k->-g-

vèrdigi 57a/7,

vèrecegi 27a/12

gündeligi 24b/12

işledigin 27a/9

-ķ->-ġ-

tartduġı 32a/6,

tutdığın 10b/3,
varmağa 11b/2,
uzunluğı 55a/10

-t->-d-

olınuğda 28a/11,
beşden 27b/10,
üçden 11b/9,
şüretde 3b/3,
tarıdan 39a/5,
tut-dum 10b/2,
vakıtde 19b/11,
altmışdan 26b/15,
bölükde 26b/2,
buçukdan 38a/8
eder 3b/10,
etdik 28a/6,
giden 35b/2,
kalmışdır 45b/10

1.3. ŞEKİL BİLGİSİ

1.3.1. İSİM

1.3.1.1. Çokluk

+lAr

Türkçe'nin çokluk eki “+lar, +ler”dir. Çokluk ekleri hep iyelik, soru ve ad çekimi eklerinden önce gelir. Kendi dışındaki işletme ekleri daha sonra yer alır (Korkmaz, 2009, s. 257). Eserde “+lar, +ler” ekleri kullanılmıştır.

rağam+lar 26b/8, alacak+lar 27b/1, verecek+ler 27b/1, müslimān+lar 29a/8, kuş+lar 31b/13, turunç+lar 43a/8, nokta+lar 59a/13, rub'+lar 36b/4, aqçe+ler 44a/03, kısmet+leri 46b/15, gün+lerine 9a/04, isim+lerden 11a/01

1.3.1.2. İyelik Ekleri

İyelik ismin kendisine tabî olan unsurlarla, kendisinin ilgili bulunduğu kelimelerle münasebetini ifade eden gramer kategorisidir. İyelik şekli bir bağıllık, bir aidiyet, bir mülkiyet gösterir (Ergin, 1981, s. 169).

1. Teklik şahıs eki metnimizde kullanılmamıştır.

2. Teklik Şahıs : +η, +(I)η, +(U)η

Eserde bu eklerin yardımcı ünlüsü dar ve düz olarak iki yerde geçmiştir.

gurūş+ıη+ı 22b/9, gurūş+ıη+a 22b/12

3. Teklik Şahıs : +I, +sI

Bu ek diğer dönemlerde ve eserlerde olduğu gibi bu eserde de ünlüleri düz-dar şeklinde yazılmıştır.

hılāf+ı 23a/8, kañtār+ı 7a/2, kañ+ı 17a/6, nişf+ı 3b/10, sağ+ı 35b/2, şihhat+ı 3a/2, taraf+ı 4b/7, en+i 55a/8, uzun+ı 55a/8, altun+ı 32a/10, arşun+ı 34b/2, at+ı 8b/8, kısmet+i 46b/12, aylıg+ı 24a/12, baş+ı 5b/3, çapraz+ı 48a/10, iç+i 4a/4, mābeyn+i 22a/11, mübāşir+i 49b/4, vereceg+i 27a/12

fuçu+sı 48b/7, pahā+sı 6a/4, gemi+si 45b/8, hisse+si 26a/2, hāne+si 60b/8, iki+si 29b/5, kā'ide+si 3a/1, kīle+si 16b/4, yumurta+sı 26a/7, vuqıyye+si 12b/14

1.Çokluk Şahıs : +ImIz, +UmUz

Ekteki yardımcı ünlü genellikle düz-dardır. Yuvarlak şekilleri de vardır.

iki+miz 5a/6, k̄ise+miz 21a/4, üç+ümüz 27a/3, dörd+ümüz 5a/4, beş+imiz 3a/12, şey'+imiz 3b/2, sekiz+imiz 3a/10, eşyā'+ımız 28a/13, altı+mız 3a/9, gürüş+umuz 38a/13, altun+umuz 48a/2

2. Çokluk Şahı eki metnimizde geçmemektedir.

Çokluk 3. Şahıs : +IArI

sermāye+leri 25b/11, akçe+leri 22a/12, fā'ide+leri 22a/12, esāme+leri 11a/8, gün+leri 22a/10, hişşe+leri 22a/11, kısmet+leri 46b/15, meşe+leri 27a/11

1.3.1.3. İsim Tamlaması

İyelik ekiyle kelimeleri birbirine belli kurallar çerçevesinde bağlayan kelime grubudur. Belirtili ve belirtisiz isim tamlaması olarak ikiye ayrılır. Eserde her iki isim tamlamasına da rastlanılmıştır.

1.3.1.3.1. Belirtili İsim Tamlaması

Tamlayanın ilgi hali eki, tamlananın da iyelik eki aldığı kelime grubuna denir. Eserde belirtili isim tamlamasına sıkça yer verilmiştir.

eşyā'+nın yüz+i 54b/01, tahta+nın pahā'sı 17b/12, altun+ın pahā+sı 19a/02, arşun+ın öñ+ine 21b/05, olan+ın hişşe+si 26a/02, oğlan+ın bir sepet yumurta+sı 26a/07, vālā'+nın arşun+ını 34b/02, arşun+ın öñ+ine 41b/06, hāl+ın uzun+ı 42a/11, altun+ın 'aded+i 48a/06, 'ambār+ın alt+ı 55a/09, yıl+ın kaç+ı 17a/06, kumāş+ın pahā+sıdır 18a/07

1.3.1.3.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayanın ek almadığı tamlananın iyelik eki aldığı isim tamlamasıdır.

pul hesāb+ın 47a/04, akçe kaç+ı 17a/13, yılduz altun+ı 55b/06

Kitab-ı Fi'l Hesab'ta sadece tamlanan ile ilgili kullanılmış örnek de vardır:

bir gemisi var imiş (onun) nışfı biriniñ 45b/08

(onun) sağından cümle olur öyle cevāb vèresin 35b/02

1.3.1.4. Hal Ekleri

1.3.1.4.1. İlgi Hali Eki

İlgi durumu eklendiği ad ile başka bir ad arasında ilgi bağı kuran ad durumudur (Korkmaz, 2009, s. 23).

İlgi hali eki olan “+Iη, +Uη, +nIη, +nUη” eklerinin eserde genellikle düz şekillerine rastlanılmaktadır.

+Uη, +nUη +Iη, +nIη

İlgi hâli eki metnimizde hem yuvarlak hem de düz ünlülüdür.

ğurüş+uη öñüne 55a/2, üç+üη öñüne 13b/10, dörd+üη biri 41b/1, gün+üη kaç 17a/9 o+nuη esâmeleri 11a/7, bu+nuη ikisi 29b/5 cins+iη kısmeti 47b/2, dirhem+iη yüz dirhemine 49a/10, dülger+iη alacağı 27a/12, ekser+iη ‘adedi 25a/10, gümüş+iη beher dirhemi 39a/12, herkes+iη aqçesin 9b/6 aqçe+niη nışfı 3b/10, kereste+niη yüzi 42b/5, kîle+niη öñine 43a/2, kimesne+niη yevmi 24a/10, kimse+niη alacağına 9b/10, şānî+niη pahâsıdır 16b/2, vuqıyye+niη pahâsını 36a/8

1.3.1.4.2. Belirtme Hal Eki

Cümlede, geçişli fiilin etkisi altında kalan adın içinde bulunduğu durumdur (Korkmaz, 2009, s. 24). Eserde belirtme hal eki olarak “+I, +n” eklerine rastlanılmaktadır.

+I

altun+ı 32b/1, arşunun+ı 34b/2, atlas+ı 46b/12, lîmûn+ı 51b/5, manğır+ı 45b/2, nışfın+ı 3b/8, otuz+ı 38a/8 altı+yı 57b/8, elma+yı 37b/9, eşyâ'+yı 28b/1, noqçalı+yı 59a/12, para+yı 55b/6, birinci+yı 5a/12, dizi+yı 57b/13, buğda+yı 52a/4

Yukarıdaki belirtme ekine metinde oldukça fazla rastlanılmıştır.

+n

dört hânesin 12a/8, cümlesin 9a/01

1.3.1.4.3. Yaklaşma Hal Eki

Kelime gruplarında ve cümlede adı fiile yönelme ve yaklaşma işlevi ile bağlayan durumdur (Korkmaz, 2009, s. 24). Metinde “+a, +e” ekleri olarak rastlanılmıştır.

on+a 53a/10, otuz+a 25b/14, rub'+a 41b/5, kırk+a 60b/2, toqsan+a 57a/4, zarb+a 21a/7, zühür+a 35a/2 âdem+e 4a/13, biη+e 21a/5, beş+e 10b/6, yüz+e 29b/14, dirhem+e 14a/9, gün+e 17a/4, sekiz+e 32a/7, şekl+e 47a/5 altı+ya 4b/1, tahta+ya 51a/9, binâ+ya

27a/8, para+ya 56a/2, cümle+ye 22b/5, elli+ye 50b/7, fâ'ide+ye 26a/3, iki+ye 8a/1, kendü+ye 26b/5

1.3.1.4.4. Bulunma Hal Eki

Fiildeki oluş ve kılışın yerini bildiren durumdur. İlgili ada +DA eki getirilerek karşılanır (Korkmaz, 2009, s. 24).

mîzân+da 3a/2, tarḥ+da 51a/4, yıl+da 17a/1, zarb+da 17a/8, zamân+da 31b/3, 'ambâr+da 55a/6, altı+da 26b/11, arşun+da 55b/3, ay+da 25a/13, bālâ+da 11a/1, binâ+da 27a/13 beş+de 27b/3, iki+de 27a/1, şüret+de 12a/3, seffîne+de 44b/1, vaqit+de 19b/11, yér+de 28a/1, yedi+de 26b/4, yüz+de 42b/6, aqçe+de 19a/12, bölük+de 26b/2, gün+de 27a/13, hâne+de 39a/3, kîle+de 37b/13

1.3.1.4.5. Ayrılma Hal Eki

Eklendiği adda, fiilin gösterdiği işin kendinden uzaklaştığını gösterme durumudur. Bu durumda, fiilin hareketi çıkma durumundaki addan dışarıya doğru yönelmiştir (Korkmaz, 2009, s. 24). Bu ek “+dan, +den” şeklinde kullanılmıştır.

şüşâm+dan 31a/2, tarḥ+dan 39a/5, yağmur+dan 31b/11, zarb+dan 12a/7, altmış+dan 26b/15, buçuk+dan 38a/8, hevâ+dan 6a/12, kañtâr+dan 32b/15, küffâr+dan 29a/7, müslimân+dan 29a/6, pul+dan 18b/2 taqsîm+den 13b/1, üç+den 10a/10, vukiyye+den 36b/12, yahüdî+den 29a/7, yér+den 32a/1, yüz+den 16a/6, aqçe+den 17b/14, beş+den 27b/11, büber+den 32a/3, dirhem+den 14b/7, ecil+den 59a/5, kalem+den 35a/8, mîr+den 56b/12, sekiz+den 11b/2

1.3.1.4.6. Eşitlik Hal Eki

Bu durum, eklendiği ad ile fiil veya cümlenin başka bir ögesi arasında karşılaştırmaya dayanan farklı niteliklerde eşitlik ilişkisi kurma durumudur (Korkmaz, 2009, s. 25). Metinde “+ca” eki şeklinde geçmektedir.

başka+ca 49a/7, böyle+ce 16a/8,

1.3.1.4.7. Vasıta Hal Eki

Adın belirttiği varlık veya nesnenin fiildeki harekette “aracı” olarak kullanıldığını yahut “birliktelik” bildirdiğini gösteren durumdur (Korkmaz, 2009, s. 25). Metinde “+la” şeklinde görülür.

buçuk+la 13a/4, tarîk+le 3b/1, vech+le 3a/5

1.3.1.5. Soru Eki

Metnimizde soru eki görülmemektedir.

1.3.2. YAPIM EKLERİ

Yapım ekleri ad ya da fiil kök gövdelerinden yeni ad ya da fiil gövdeleri yapan eklerdir (Korkmaz, 2009, s. 21). Eserdeki yapım eklerinin şekilleri ve özellikleri eski Türkiye Türkçesinin, imlâ özelliklerine uymaktadır.

1.3.2.1. İsimden İsim Yapım Eki

+An,

oğlan <oğ(u)l+an 26a/7)

+Ik, +Iuk

ay+lık 24a/13, akçe+lik 9b/3

+II, +IU

Çok kullanılan yapım eklerinden biridir. Ayrıca olumlu sıfat yapar.

tahta+lu 51a/6, nokta+lu 59a/11, hisse+lü 25b/12

1.3.2.2. Fiilden İsim Yapım Eki

-mAk

Çok kullanılan eklerden biridir. Fiillere gelerek geçici hareket isimleri yapar.

bul-mak 10a/11, yokla-mak 23a/08, ol-mak 22a/10, al-mak 19a/10, gel-mek 22a/13, ét-mek 32b/05, bil-mek 25b/12, yè-mek 44b/02

-mA

-Ik, -Uk

böl-ük 26b/2

1.3.2.3. İsimden Fiil Yapım Eki

+IA-

yok+la-mak 23a/8, ağ+la- 26a/8, yumurta+la- 31b/2

ağ+la-ş-dılar 22/302.

+A-

dil+e- 19a/10

1.3.2.4. Fiilden Fiil Yapım Eki

-Il, Ul-

yaz-ıl- 3b/1, vèr-il- 57a/1

-dUr-

öl-dür- 32a/2,

-Ar-

çık-ar- 23a/5

1.3.3. SIFAT

1.3.3.1. Niteleme Sıfatları

Nesnelerin durumlarını, biçimlerini, renklerini gösterir. Eserde niteleme sıfatı örneklerine de rastlanılmıştır.

ekşi turunç 43a/07, tatlı turunç 43a/06, tahtalu fuç 51a/07

1.3.3.2. Belirtme Sıfatları

1.3.3.2.1. Sayı Sıfatları

Varlıkları sayıları bakımından belirten, niteleyen kelimelerdir.

1.3.3.2.1.1. Asıl Sayı Sıfatları

beş gürüş 43b/6, üç rub´ 43b/6, üç mangıra 44b/10, on üç arşun atlas 46b/11, üç vukıyye 49a/2, üçyüz dirhem eşyā´ 49a/3, üç kişiye 58b/3, üç gün 8b/10, dört hānesin 12a/8, elli toköz biñ altı yüz yetmiş dört akçe 12b/4, üç yumurta 26a/13, on kaçtar 33b/10, altı çekirdek 36a/4, yedi pul 47a/8, yedi nefer ādemiñ 24b/11

1.3.3.2.1.2. Üleştirme Sayı Sıfatları

beşer gürüş 36a/11, üçer rub´ 36a/11, birer pula 47a/09, beşer akçe 47a/09, beşer kīle arpa 55a/13, üçer gündeliği 24b/11, üçer akçe 35a/01

1.3.3.2.1.3. Kesir Sayı Sıfatları

beşde bir vèricek 26b/12, altıda üç 26b/11, yedide bir vèricek 26b/14

otuz bir arşun bir rub' olsa 34b/01, yedi rub' kumâş 36a/12, ba'de üç rub' dahı 36b/02, nısfı biriniñ 45b/08, biri nısf ve biri 57b/03, nısf ve biri şülüs 58b/05

1.3.3.2.2. İşaret Sıfatları

Eserde işaret sıfatları “*ol, bu*” dur. Varlıkları işaret yoluyla bildirir.

ol : ol minvāl 12b/15, ol vaqıtde 19b/11, ol kavı 27a/11, ol dülger 27a/12, ol aqçeyi 27b/2, ol hāmmāma 29a/6, ol ādeminiñ 33a/8, ol kısmet 41a/3, ol dört nefer 45b/10, ol ‘ambārdaki 55a/6, ol ocağın 57a/2, ol mīri 57a/7, ol raqamı 60b/7, ol kişi 10b/4, ol isimleri 11a/4

bu : bu minvāl üzre 4a/9, bu zarbdan 17b/3, bu taqsīmden 21a/11, bu aqçeniñ 22b/4, bu miqdār aqçe 26b/2, bu kerre 26b/5, bu eşyā’ 28a/11, bu hesāb 43a/9, bu iki ‘adedi 44b/5, bu zıkr 47b/1, bu üslüb 47b/2, bu yüz dirhemi 49a/7, bu yöni 55a/9, bu iki ‘adede 59a/2, bu şüretde 3b/3

1.3.3.2.3. Soru Sıfatları

Soru sıfatları, varlık ve nesnelere soru yoluyla belirten sıfatlardır (Korkmaz, 2009, s. 393).

ne : ne minvāl 22a/10, ne tariq ile icmāl verilir 57a/1

1.3.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Varlıkların sayılarını, miktarlarını, özelliklerini belirsiz olarak bildiren sıfatlardır. Eserde şu belirsizlik sıfatlarına rastlanılmıştır :

bir : bir kimseniñ 22b/8, bir hoşça hesāb 23a/4, bir kimesneniñ 24a/10, bir ādem 25a/13, bir oğlanıñ 26a/7, bir miqdār 26b/1

cümle : cümle kīleyi 38a/7, cümle mangır 45a/3, cümle eldeki 11a/15, cümle pahāsı 17b/8

her : her pula 39b/1, her kīlesi 42b/12, her dirhem 44b/12, her ādem 5b/3, her kimseniñ 10a/5, her pāy 13a/10, her pāresi 18a/10

her bir : her bir kimseniñ 22b/7

şu kadar : şu kadar gün 22b/7

1.3.4. ZAMİR

Zamirler adların yerlerini tutan, kişileri ve nesnelere temsil veya işaret ederek karşılayan bir gramer kategorisidir (Korkmaz, 2009, s. 399).

1.3.4.1. Şahıs Zamirleri

Kitab-ı Fi'l Hesab'daki şahıs zamirleri şunlardır :

1. Teklik Şahıs Zamiri : ben

Kitab-ı Fi'l Hesab'da "ben" şekli kullanılmıştır.

ben: ben 26a/10, ben bu miqdâr 26b/2, ben oluşturayım 26b/2, ben saña otuz 27a/9

baña : baña az kaldı 26b/5, baña yigirmi beş akçe vër 27a/10

2. Teklik Şahıs Zamiri : sen

Kitab-ı Fi'l Hesab'da "sen" zamirine yönelme hal eki dışında gelen bütün ekler kökteki ünlüyü değiştirmemiştir.

sen : sen baña yigirmi beş akçe vër 27a/10, sen dañı cevâb edersin 10b/3, sen dañı ol isimleri 11a/4, sen dañı ol minvâl üzre 11a/6, sen dañı rakam kıomazsın 11a/7, sen dañı 11a/10, sen dañı zıbt edüp 15b/12, sen dañı desen 15b/13, sen dañı iki yüz 16a/4

senden : senden su'âl 15b/7

saña : saña su'âl eder 10b/2, saña cevâb vërup 11a/10, saña cevâb vërir 16a/3, saña pahâsını vëreyim 26a/9, saña otuz 27a/9

3. Teklik Şahıs Zamiri : ol, a.

ol : ol dañı 46b/14, ol dañı zırb eyledi 16a/1

anuñ : anuñla zırb edesin 17a/7, anıñla zırb edüp 51b/5

anı : anı dañı zırb 6b/1, anı dirheme zırb edesin 16a/13, anı iki yüz yetmiş 16b/10, anı taqsım edüp 59a/3

andan : andan her ne zıhür eder ise 60b/8

aña : aña tañşif derler 3b/8, aña taqsım edesin 16b/2, aña zırb edesin 22b/13, aña göre cevâb vëresin 24a/9

3. Çokluk Şahıs Zamiri : anlar

anlar :anlardan hâşıl olanı 9a/3

1.3.4.2. İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri şunlardır :

bu

bu : buña erķām-ı hindiyyede 35a/4, buña göre kıoyasın 10b/11, bundan üç hāne tarh edesin 20a/6, bundan şonra dahı 60b/4, bunı görüp bir güneşli yere 31b/12, bunuñ ikisi dahı 29b/5

bunlar : bunlar yigirmi beş biñ45b/9, bunlardan bu kadar zıkr olunup 16b/6, bunların üçünü 58b/7

1.3.4.3. DönüşlülükZamiri

kendü : kendüye yigirmi akçe kıalmış 26b/5

1.3.4.4. Belirsizlik Zamirleri

kimse : bir kimseye mezkür akçe 21b/14, her bir kimseniñ akçesi 22b/7, her bir kimseniñ gününe zarb edesin 22b/8, her bir kimseniñ alacağına 9b/10, bir kimseye ‘aynı ile minvāl üzre olursa 11a/2

kimesne : bir kimesneniñ yevmi on akçe 24a/10, üç nefer kimesne ortak olmışlar 25b/9, kimesne su’āl étmiş 26a/8, meşelâ bir kimesne bir hāmmām 29a/5, on beş kimesneyi on sekiz 44b/3, meşelâ nev’i diğeri bir kimesne biñ ğurüş verse 53a/7

ne : her ne tutulursa 16a/7, her ne vāķi’ olursa 32b/12

1.3.4.5. Bağlama Zamirleri

kim : desen kim çok tutar 15b/13, ma’lüm olırı kim otuzbeş pāre kıumāş 18b/1

ki : ma’lüm olır ki on iki mişķāl bir denk 19a/4

1.3.5. ZARF

Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfa-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değıştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlerdir (Korkmaz, 2009, s. 451).

1.3.5.1. Durum Zarfları

böyle : böylece yazup cevāb vèresin 16a/8

öyle : öyle cevāb vèresin 16b/15, öylece cevāb vèresin 25a/2

şöyle : şöyle ma'lūm olına 3b/6

hoşça : hoşça hesāb olınsa 23a/4

1.3.5.2. Zaman Zarfları

Kitab-ı Fi'l Hesab'da aşağıdaki zaman zarfları kullanılmıştır.

bu gün : bugün taḫsīm édüp 9b/9, bugün üç biḫ dört yüz yigirmi 22a/6

ol vakit : resīm alınsa ol vakitde yine on biḫ aḫçeyi 19b/11

şimdi : şimdi ādem bir miḫdār aḫçe tutmuş 10b/1, meşelā şimdi 38a/12, şimdi imdi iki nev'i üzredir 56b/5

imdi : imdi bunlardan bu kadar zıkr olunup 16b/6, imdi yüz sekiz günü üç yılıḫ 17a/6, imdi her bir kimseniḫ gününe zārb edesin 22b/8, imdi yumurta ne kadar olmak gerekdir ki cevāb vèresin 26a/12, imdi aşıl aḫçe ne kadar étdiḫin bilmek murād eylesen 26b/7, imdi kırḫ aḫçe 29a/7, imdi mālı yazup 35a/1

+dan/+den sonra: tarḫ olduḫdan şonra 10a/6, ma'lūm olduḫdan şonra 10a/7

1.3.5.3. Yer ve Yön Zarfları

aşağı : yukardan aşağı birer āde çeküp 5a/9

1.3.5.4. Azlık-Çokluk Zarfları

çok : çok tutar 15b/13

az : aḫçe baḫa az ḫaldı 26b/6

bu kadar: bu kadar zıkr olunup 16b/6, bu kadar ḫaldı dēmiş 26b/6

1.3.5.5. Soru Zarfları

ne : her biriniḫ ḫişşesine ne düşerse öylece cevāb vèresin 25a/2, taḫsīmden ne ḫāşıl olursa 25a/8, ḫişşesince ne düşer 25b/12, taḫsīm edesin ne vāḫi' olursa olsun 26a/1

nice : nice olur çü su'al étseler 33b/7

neçe : neçe geçer ise aḫçe edesin 22b/4

ne kadar : ne kadar olmak gerekir 26a/12, ne kadar etti 26b/6, ne kadar ettiğın 26b/7, ne kadar yedi 32a/3

1.3.6. EDAT

Edatlar, yalnız başlarına anlamları olmayan ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağılı bulunan, gramer bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlenin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözcüklerdir (Korkmaz, 2003, s. 1052). Edatlar diğerkelimelerle birlikte cümle içinde görev alırlar.

1.3.6.1. Bağlama Edatları

Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlayan yabancı ve Türkçe kökenli edatlara Kitab-ı Fi'l Hesab'da sıkça rastlanılmıştır.

1.3.6.1.1. Şart Bildirenler

Bu edatlar cümle içinde şart bildirirler.

eger : eger taksim etmek murad eylesen 40a/5, eger yarım şinik vâki' olursa 43a/2, eger taksimden baki kalursa 47b/9, eger buçuk vâki' olursa 48a/11, eger tarıhda yüz 'aded vâki' olursa 51a/4, eger bir nokta hafz olunursa 59a/14, eger şıhhatin bilmek murad eylesen 4a/7, eger üçden veyâ ikiden ziyade nokşan gelirse 10a/10, eger mezkur akçeden beş akçede iki akçe 19a/12, eger üç akçede almak murad eylesen 19a/15

1.3.6.1.2. Sebep Bildirenler

çü : çü su'âl etseler 14a/8, çul olur çü cevâb vâresin 14b/5, çü akçeye üç pâre kumâş gelür 16b/15

zîrâ : zîrâ bundan tarîk budur 20a/06

1.3.6.1.3. Cümle Bağlayıcılar

ki : pes ma'lûm olur ki on buçuk vuqiyyesi 20b/07, kâ'ide budur ki evvelâ dört arşunı 21b/01, gerekdir ki her biriniñ 22a/11, bu kerre fikre varmış ki akçe başa az kaldı 26b/05, binâ tamâm olmuş ki biri birinde alacakları verecekleri kalmayup 27b/01

kim : sen dahı desen kim çok tutar 15b/13, pes ma'lûm olırı kim otuz beş pâre kumâş 18b/01, ne kadar etti kim bu kadar kaldı demiş 26b/06, sülüş hisse kim üçdür ve rub' hisse kim dördür 58b/11

1.3.6.1.4. Atf Edatı

ile : Bu edatımız metnimizde hem vasıta durum eki hem de bağlaç görevi üstlenmiştir.

ba' de iki ile üçü cem' eyleseñ 57b/05, çıkacak ile çıkanı biri birine katup 4a/08, elli sekiz ile kırk ikiyi bir yere koyup 15b/10

dört ile zırb edüp 58b/01, aqçeyi zırb ile ğurüş etmek murād eyleseñ 60b/01, bākī kalan ile cevāb vėresin 9b/12, her kimseniñ alacağı ile taqsım olunan aqçeyi 10a/05, 'adedi 'aded ile zırb edesin 17b/09

yā : elli ludre şey'i ya altmış ludre şey'i 58a/07, bir şey'in pahāsı ya vukıyyesi 6a/10

yāhūd : altı dirhemi yāhūd yüz kırk dirhemi yāhūd seksen dirhemi kaç aqçe eder 6a/11, biñ tuğla yāhūd biñ 'aded eşyā' 6b/04, aqçeye olsa yāhūd 7a/02

veyāhūd : beş ādem veyāhūd dađı ziyāde ne kadar olursa 8b/07, iki veyāhūd üç noqsān gelür 10a/09, üç aqçe veyāhūd dört aqçe 19b/07, işlemeyüp gezmiş veyāhūd ğayrı yerde işlemiş 28a/01

ve : kısmet edesin ve hārici kısmet ne kalursa 18a/06, kıumāş alsañ ve her pāresi 18a/10, zırb edesin ve iki hānesin tarđ edesin 18a/14, yüz seksen üç aqçe ve altı pul eder 18b/02

1.3.6.2. Son Çekim Edatları

gibi : zırb gibi yazılır 3b/04, cümle gibi birbiri altına yazılır 3b/04, ğayrı gibi 3b/05, kara cümle gibi 9b/07

içün : mangır içün 14a/12, bir denk içün dört kırāt 18b/08, bucuq içün dağı iki hānesin tarđ edüp cevāb vėresin 34b/06, rub' içün yalnız yigirmibeşi yazup 41b/08, şülüş için üçe kısmet edüp cevāb vėresin 57b/09

1.3.6.3. İşaret Edatları

iş bu : iş bu zırbıñ şıhhatin bilmek murād eylesen 3a/01, iş bu şüretde 'aynı ile altı yüz elli sekiz vukıyye şey'imiz

1.3.6.4. Berkitme Edatları

dağı : on ikiyi dağı altına yazup 4b/01, bākī kalırı kalanı dağı bu minvāl üzre olur 6a/01, vukıyyeyi yazup ve pahāsın dağı altına yazup 6a/06

1.3.7.FİİL

Şekil bilgisinin addan sonra en önemli ögesi olan fiiller, iş ve hareket bildiren önemli sözlere dir. Fiiller, karşıladıkları hareketler ile zaman ve mekan kapsamı içinde, somut ve soyut nesne ve kavramlarla ilgili her türlü oluş, kılış, kılınış ve durumları bildirirler (Korkmaz, 2009, s. 527).

1.3.7.1. Olumsuzluk Eki

Fiillerin kök ve gövdelerine “-mA, -mAz” eki getirilerek yapılmaktadır.

ol-mayup 22a/12, kal-mayup 27b/01, kal-mamış 28a/02, olın-maya 31b/09, işle-medigin 27a/10, işle-meyüp 27b/09

ko-mazsın 11a/07, ol-mazsa 21b/10, uy-maz 22a/10, de-mezsın 35a/05

1.3.7.2. Şahıs Ekleri

1. Teklik Şahıs : -Im, -(A)m

al-a-y-ım 33a/07, ver-e-y-im 26a/09, tut-du-m 10b/02, say-dı-m 26a/10

2. Teklik Şahıs : -ı, -İı -n, -In

yaz-a-sın 13b/09, al-sa-ı 18a/10, et-se-ı 35a/05, büz-e-sin 17a/03, çıkar-a-sın 4a/07

3. Teklik Şahıs : Eksizdir.

de-miş 26a/09, de-se 33a/07, et-di 26b/06

1. Çoğul Şahıs : -k, -IUm

et-di-k 28a/06, eyle-di-k 28a/07, eyle-dü-k 16a/05, ko-dı-k 27b/07, ko-du-k 11b/04, ed-e-lüm 47a/06, ver-e-lüm 47a/06

3. Çoğul Şahıs : -IAr

al-mış-lar 8b/08, al-sa-lar 57b/03, et-se-ler 10b/02, de-se-ler 34b/09

1.3.7.3. Fiil Çekimi

Fiil çekimi ekleri, fiil kök ve gövdelerindeki hareketleri kişi ve nesnelere bağlamak, adlar ile fiiller arasında geçici anlam ilişkileri kurmak için kullanılan eklerdir (Türk dili ve kompozisyon)

1.3.7.3.1. Basit Kipler

1.3.7.3.1.1. Haber Kipleri

1.3.7.3.1.1.1. Bilinen Geçmiş Zaman

Kitab-ı Fi'l Hesab' ta bilinen geçmiş zaman 3. teklik şahıs ve 1. çoğul şahıs eklerinin hem düz hem yuvarlak şekillerine rastlanmıştır.

1. Teklik Şahıs : **-dUm, -dIm**

üt-dum 10b/02, şay-dım 26a/10

3. Teklik Şahıs : **-dU, -dI**

èt-di 26b/06, ol-du 55b/03, ol-dı 11a/10, kal-dı 26a/11

1. Çoğul Şahıs : **-dUk, -dIk**

èt-dik 28a/06, èyle-dik 28a/07, èyle-dük 16a/05, ko-dık 27b/07, ko-duk 11b/04

3. Çoğul şahıs : **-dIIAr, -dUIAr**

èt-diler 25b/12, ol-dular 27b/02

1.3.7.3.1.1.2.Öğrenilen Geçmiş Zaman

3. Teklik Şahıs : **-mİş, -mUş**

èyle-miş 25a/14, èt-miş 26a/08, dè-miş 26a/09, vèr-miş 26a/10, gel-miş 26b/01, işle-miş 27b/15, kalma-mış 28a/02, işlan-mış 31b/12

ko-muş 21b/14, oluşdur-muş 26b/03, ol-muş 27b/08

3. Çoğul Şahıs : **-mİşAr**

vèr-mişler 44a/01, yè-mişler 31b/13, al-mışlar 8b/08, ol-mışlar 25b/09

1.3.7.3.1.1.3.Geniş Zaman

2. Teklik Şahıs : **-ArsIn, -IrsIn**

éd-ersin 10b/03

3. Teklik Şahıs : **-r, -Ir -Ar, -Ur**

éd-er 27a/03, üt-ar 15b/13, düş-er 10a/07, geç-er 22b/04, gid-er 35a/05, gel-ür 10a/09, kal-ur 11b/09, ol-ur 3a/05

3. Çoğul Şahıs : **-rIAr, -ArIAr, -UrIAr**

dè-rler 3b/08

1.3.7.3.1.1.4. Gelecek Zaman

3. Teklik Şahıs : **-AcAk**

éd-ecek 27a/03, ol-acağ 16b/05

1.3.7.3.1.2. Dilek (Tasarlama) Kipleri

1.3.7.3.1.2.1 Emir

1. Teklik Şahıs : **-AyIn, -AyIm**

oluşdur-ayım 26b/02, al-ayım 33a/07

2. Teklik Şahıs : **(Eksiz)**

on iki biñ tokuz yüz seksen biri yaz 20a/15, sen baña yigirmi beş aqçe vèr 27a/10

3. Teklik Şahıs : **-sIn, -sUn**

ol-sun 35a/08

1. Çokluk Şahıs : **-AlIm, -AlUm**

éd-elüm 47a/06, vèr-elüm 47a/06

1.3.7.3.1.2.2. Şart

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi şart eki olarak “-sa/-se” kullanılmıştır.

2. Teklik Şahıs : **-sAñ**

al-sañ 18a/10, éyle-señ 38b/12, ét-señ 35a/05

3. Teklik Şahıs : **-sA**

vèr-se 53a/07, dè-se 33a/07, ol-sa 6a/04, yumurtla-sa 31b/02, al-sa 27b/05, çık-sa 31a/03

3. Çokluk Şahıs : **-sAlAr**

al-salar 57b/03, dè-seler 17b/01, yè-seler 44b/02

1.3.7.3.1.2.3. Gereklilik

Gereklilik kipi için şu ekler kullanılmıştır :

-mAlU :vèr-melü 53b/01

-mAk gerek : ol-mağ gerek 22a/10

-sA gerek : vèr-se gerek 27b/03, al-sa gerek 27b/05

1.3.7.3.1.2.4. İstek

Kitab-ı Fi'l Hesab' ta istek kipi için “-a/-e” eki kullanılmıştır.

2. Teklik Şahıs : -AsIn

éd-esin 12a/07, vèr-esin 12a/08, yaz-asın 18a/13, çıkar-asın 4a/07, koy-asın 10b/11

3. Teklik Şahıs : -A

vèr-e 6b/10, éd-e 60b/04, ol-a 30a/01, olın-a 59a/03

1.3.7.3.2. Birleşik Kipler

1.3.7.3.2.1. Hikāye Birleşik Kipi

1.3.7.3.2.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikāyesi

3. Teklik Şahıs : -mİş(i)dI, -mUş(i)dI

tur-mış i-di 24a/08

1.3.7.3.2.1.2. Geniş Zamanın Rivayeti

3. Tekil Şahıs : -r(i)mİş

édermiş 21a/11.

1.3.7.3.2.2. Şart Birleşik Kipi

1.3.7.3.2.2.1. Geniş Zamanın Şartı

2. Teklik Şahıs : -UrsAñ

bil-ürsen 26a/09

3. Tekil Şahıs : -r(i)sA, -Ar(i)sA, -IrsA, -Ur(i)sA

düş-erse 25a/02, ol-ursa 11a/02, tutul-ursa 16a/07, geç-er i-se 22b/04, vāki‘ ol-ur i-se 60b/07, kal-ursa 43b/11

1.3.7.4. Ek Fiil

-idi

dört yüz elli sekiz i-di 22b/13, yüz altmış beş güne i-di 22b/10, dört yüz elli sekiz gurüş i-di 22b/09

-imiş

var i-miş 31b/11

-ise

vuqiyye i-se 40a/11, ne kadar i-se 51a/13, 'aded i-se 53b/13, arpa i-se 55a/13, buğday i-se 55a/14, var i-se 57a/08, kâbil i-se 59a/03

Yukarıdaki ek fiillerin yanı sıra metinde *-dlr/-dUr* eklerine rastlanılmıştır. Geniş zaman kipi aynı zamanda şimdiki zaman kavramını da içine aldığından bu eklerin yardımcı fiil kanalı ile adlarla birleşen çekimi, aynı zamanda şimdiki zamanı karşılayan birer bildirme eki niteliğindedir. Bundan dolayı adlara gelen kişi ekleri *bildirme ekleri* diye adlandırılmıştır.” Zeynep Korkmaz bu eke bildirme eki demiştir. Metinde bu eke geniş zamanın 3. tekil şahıs ekindeki örneklerine rastlanılmıştır.

bu+dur 17b/01, gürüş+dur 22b/03, ol+dur 49b/03, 'adedi+dür 16b/13, aqçe+dür 33a/10, dört+dür 34b/08, gün+dür 49b/05, üç+dür 58b/11

pahâsı+dır 33b/02, nişfi+dır 59a/08, kadar+dır 15b/08, var+dır 23a/08, kañtâr+dır 29a/02, 'adedi+dir 16b/10, aqçe+dir 17a/07, elzem+dir 23a/08, serçe+dir 29a/13 şahîh+dir 29b/06 dirhem+dir 56a/13 kânûn-ı kadîm+dir 51a/01

1.3.7.5. Birleşik Fiiller

Metinde rastlanılan birleşik fiiller şu gruplara ayrılmıştır :

1.3.7.5.1. Birinci Unsuru Fiil Olan Birleşik Fiiller

1.3.7.5.1.1. Süreklilik

ko- : Asıl fiile “-a/-e, -ı/-i, -u/-ü” zarf-fiil ekleriyle bağlanır.

ser-e ko-mış 31b/12

1.3.7.5.2. Birinci Unsuru İsim Olan Birleşik Fiiller

Kitab-ı Fi'l Hesab'ta en fazla kullanılan yardımcı fiiller “-êt, êyle-, ol-” fiilleridir. Yardımcı fiiller kendi temel anlamını kaybedip isimleri fiilleştirirler.

êt- : su'âl êt-seler 47b/06, tefriķ êt-mek 4a/03, hesab êt-meyüp 11a/09, cem' êt-dik 28a/06

êt- fiilinin *éd-* şekline de sıkça rastlanılmıştır.

zarb éd-üp 33b/02, tarh éd-üp 33b/03, taķsîm éd-üp 36a/04, cümle éd-esin 36b/11

eyle- : murād èyle-señ 38b/12, zabt èyle-yüp 49b/10, mübāşeret èyle-digi 49b/14, hesāb èyle-yüp 11a/12, zārb èyle-di 16a/01, iħrāc èyle-dük 16a/05, tefrīk èyle-dik 16a/07, fā'ide èyle-miş 25a/14, qāvl èyle-mişiñi 27a/09, cem' èyle-dik 28a/07, binā èyle-miş 29a/06, tanşīf èyle-r 13a/13

ol- : hāşıl ol-anı 32a/07, tarḥ ol-inan 32a/12, vāki' ol-ursa 32b/12, iħrāc ol-maḥ 32b/15, kısmet ol-ur33b/04, zārb ol-ur 35a/08, ğaflet ol-maya 41b/01, ziyāde ol-ursa 42b/09

Diğer yardımcı fiiller de şunlardır;

al- : hişşe al-salar 57b/03

qal- : bākī qal-anı 37b/03

tut- : aḳçe tut-miş 10b/01

vēr- : cevāb vēr-üp 11a/10

1.3.7.6. Fiilimsiler

1.3.7.6.1. İsim-Fiil

Kitab-ı Fi'l Hesab'ta isim-fiil eki olarak “-mAk, -mAg” eklerine rastlanılmıştır.

-mAk, -mAg : Bu ek eklendiği fiili isim yapar.

al-maḥ 19a/13, çık-maḥ 33a/02, ol-maḥ 42b/11, èt-mek 32a/10, bil-mek 12a/05, söyle-mek 12a/12, gel-mek 22a/13, kes-mek 50b/10

var-mağa 11b/02, al-mağa 27b/09, vēr-mege 27b/10

1.3.7.6.2. Sıfat- Fiil

-An : ol-anı 32b/15, olın-an 32a/12, çık-anı 4a/08, qal-an 6a/08, qoy-an 25b/01, ol-an 11a/01, düş-en 22a/11, gid-en 35b/02

-dIk, -dIg : işle-digin 27a/09, èyle-digi 49b/14, vēr-digi 57a/07.

-mIş : bākī qal-miş13b/02, qāvl èyle-mişiñi 27a/09

-AcAk : vēr-ecegi 27a/12, al-acaḥları 27b/01, çık-acaḥ 4a/07

-Ar : düş-eri 5b/04 éd-eri10b/07

1.3.7.6.3. Zarf-Fiil

Kitab-ı Fi'l Hesab'ta zarf-fiil eklerine çok fazla rastlanılmıştır.

-A : ser-e k mif 31b/12

-U : d -y  32a/04

-IcAk : v r-icek 26b/12

-mAdAn : ol-madan 33b/06,  al-madan 33b/06,

-(i)ken : zabt  der-ken 49b/02

-Up : Kitab-ı Fi'l Hesab'ta en fazla kullanılan fiilimsi ekidir.

koy-up 50b/01, alın-up 50b/01, yaz-up 50b/06,  at-up 4a/08, ol-up 57a/03,  ıkar-up 57a/08,  al-up 13a/01, duy-up 32a/01,  al-up 9b/05,  arif-up 43a/08, ol-up 11b/04, say-up 32a/06, tart-up 32a/05, tut-up 12b/11, u -up 32a/02, yar-up 32a/02, al-up 32a/01, at-up 32a/01, bak-up 24a/06, bil- p 27b/14,  ek- p 5a/10,  d- p 4b/01, gel- p 31b/13, g r- p 31b/12,  l - p 55a/08, söylet- p 12b/02, v r- p 11a/10

-Inca :  ıkar-ınca 23a/05, var-ınca 44a/11,  ık-ınca 33a/03,  d-ince 27b/13

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

[3a]

(1) işbu zırbıñ şıñhatın bilmek murād eylesen kâ'idesi budur ki kânün (2) üzre tokuzar tokuzar tarı olınup mızānda şıñhatı ma'lüm olur (3) zırb-ı muhāzzat zırb-ı muhāzzat zırb-ı muhāzzat (5) nev'-i diger işbu zırb-ı muhāzzat ne vechle olur bilmek murād eylesen (6) fā'ide budur ki ister iki kerre sekiz on altı olur altıyı yazdıķ (7) elde bir deyerек ba'de iki kerre beş on olur ikiden on on iki (8) dört kerre sekiz otuz iki on iki dağı kırk üç üçü (9) yazdıķ ba'de iki kerre altımız on iki dört elde on altı üç kerre (10) sekizimiz yigirmi dört on altı dağı kırk sıfır kuduk dört (11) elde ba'de dört kerre altımız yigirmi dört elde dağı dört yigirmi (12) sekiz üç kerre beşimiz on beş yigirmi sekiz dağı kırk üç olur (13) üçü yazdıķ elde dört ba'de üç kerre altımız on sekiz dört de (14) elde yigirmi iki 'aynı ile yigirmi ikiyi yazdıķ zırbı muhāzzat tamām

[3b]

(1) nev'-i diger meşelā zırbı her kafes ne tarıķle yazılır bilmek murād (2) eylesen işbu şüretde 'aynı ile altı yüz elli sekiz vuķiyye şey'imiz (3) dört yüz otuz beş aķçeye olsa bu şüretde yazılır ba'de bayağı (4) zırb gibi yazılır ammā kara cümle gibi birbiri altına yazılır ba'de (5) der hesāb olunur ise ğayrı cem' olunur şüret olunur ğayrı gibi (6) ğaflet olinmaya şöyle ma'lüm olına (8) meşelā nev'-i diger bir şey'in nişfını aña tañşif dەرler etmek (9) murād eylesen evvelā tarıķ budur ki beş yük kırk sekiz biñ (10) yedi yüz toksan altı aķçeniñ nişfi ne eder çü su'al etseler bu (11) minvāl üzre olur şağbı bilmek murād eylesen iki zırbı on (12) şağbı ma'lüm olına ğaflet olinmaya ğayrısı bu hesāb urup

[4a]

(1) derbeyān-ı tañşif derbeyān-ı tañşif derbeyān-ı tañşif (3) nev'-i diger meşelā tefriķ etmek murād eylesen tarıķ budur ki on (4) dört yük altmış iki biñ beş yüz aķçeniñ içinden on yük (5) on tokuz biñ dört yüz yigirmi aķçesi çıkar kara kaç aķçe (6) kalur çü su'al etseler kâ'ide budur ki 'aynı ile aķçeyi yazup (7) ve çıkacak aķçeyi altına yazup içinden çıkarasın ve eger şıñhatın (8) bilmek murād eylesen çıkacak ile çıkkanı biri birine katup altına (9) ... edesin bu minvāl üzre

olunup ğaflet olunmaya ma'lûm (10) derbeyân-ı tefrîk derbeyân-ı tefrîk derbeyân-ı tefrîk (12) nev'-i diger meşelâ toğsan altı biñ dört yüz yetmiş sekiz aqçeyi on (13) iki âdeme vèrmek murâd eylesen kâ'ide budur ki evvelâ aqçeyi yazup

[4b]

(1) on ikiyi dağı altına yazup ba'de toğsan altıya taqsîm édüp (2) cevâb vèresin (3) derbeyân-ı taqsîm-i frengîderbeyân-ı taqsîm-i frengî (4) (5) derbeyân-ı taqsîm meşelâ yigirmi dört biñ beş yüz altmış sekiz aqçeyi (6) altmış dört âdeme vèrmek murâd eylesen kâ'ide budur ki evvelâ (7) aqçeyi yazup şol tarafına altmış dördi dağı yazup zencîr (8) édüp altmış dörde taqsîm édüp cevâb vèresin ğaflet (9) derbeyân-ı taqsîm-i zencîrderbeyân-ı taqsîm-i zencîr (10)

[5a]

(1) meşelâ nev'-i diger yigirmi dört biñ beş yüz altmış sekiz aqçeyi (2) altmış dört âdeme vèrmek murâd eylesen kâ'ide budur ki aqçeyi (3) 'aynı ile yazup tarafına altmış dördi dağı yazup ba'de (4) dört kerre dördümüz sekiz sekizi yazdık tekrâr altı altı (5) on iki on ikiyi 'aynı ile on iki yazdık sekiz kerre (6) sekiz on altı altıyı yazdık ba'de iki kerre ikimiz dört bir de (7) elde beş beşi yazdık bir kerre bir iki ikiyi yazdık ba'de beş (8) beş éder on éder bir de elde on bir biri yazdık ba'de iki (9) iki dört bir de elde beş beşi yazdık ba'de yukardan aşağı (10) birer âde çeküp ba'de bir yazup bir bir iki iki dört dördi (11) yazdık ba'de dört dört sekiz sekiz yazup ba'de iki yüz kırk (12) beşe yakın ne var dèyerek yüz toğsan iki var ikinciye ğandan birinciye (13) ğandan var üç yazdık bâkî elli üç qalırı üstüne (14) yazdık tekrâr beş yüz otuz altıya yakın ne var dèyerek dördünci (15) ğandan beş yüz on iki var sekizden vèrdik yigirmi de

[5b]

(1) dört bâkî qalırı yigirmi dört üstüne yazdık iki yüz kırk sekize (2) yakın ne var dèyerek gine yüz toğsan iki var üçden yazdık (3) ellialtı bâkî qalırı pes ma'lûm olur ki her âdem başına üç yüz seksen (4) üç aqçe düşeri (5) derbeyân-ı taqsîm-i hindîderbeyân-ı taqsîm-i hindî (6) (7) meşelâ nev'-i diger yigirmi dört biñ beş yüz altmış sekiz aqçeyi altmış (8) dört âdeme vèrmek murâd eylesen kâ'ide budur ki aqçeyi 'aynı ile (9) yazup şol cânibine altmış dördi dağı yazup ister iki yüz (10) kırk beşden altmış dörde üçer vèrdik elli üç bâkî qalırı yazdık (11) ba'de beş yüz

otuz altıya yakın altmış dördü var sekiz vèrdik (12) yigirmi dördü bâkî kalır iki yüz kırk sekizden altmış dörde üçer

[6a]

(1) vèrdik elli altı bâkî kalır kalını dağı bu minvâl üzre olur (2) derbeyân-ı hevâ-yı tağsîmderbeyân-ı hevâ-yı tağsîm (3) (4) meşelâ nev'-i dige yüz vuğıyye şey'in pahâsı elli beş gürüşa olsa (5) altmış sekiz vuğıyyesi kaç gürüş eder çü su'al êtseler (6) kâ'ide budur ki 'aynı ile vuğıyyeyi yazup ve pahâsın dağı altına (7) yazup ve zarb êdüp iki hânesin tarğ edesin tarğ (8) olınan aqçe olur bâkî kalan gürüş olur gâflet olınup (9) (10) meşelâ nev'-i dige bir şey'in pahâsı ya vuğıyyesi biñe olsa altı dirhemi (11) yâhüd yüz kırk dirhemi yâhüd seksen dirhemi kaç aqçe eder çü (12) su'al êtseler kâ'ide budur ki biñ aqçeyi yazup hevâdan yigirmi beşe

[6b]

(1) zarb êdüp hâşıl-ı zarbın altına dirhemi yazup anı dağı zarb (2) êdüp dört hânesin tarğ êdüp cevâb vèresin gâflet (3) (4) meşelâ nev'-i dige biñ kiremit veyâhüd biñ tuğla yâhüd biñ (5) 'aded eşyâ' yüz elli aqçeye olsa bilmek murâd eylesen kâ'ide budur ki (6) biñ yazup kiremit pahâsına zarb êdüp hâşıl olanı biñe (7) tağsîm êdüp cevâb vèresin gâflet olınmaya şöyle ma'lûm olına (8) (9) pes ma'lûm olur ki biñ kiremit yüz elli aqçeye olsa (10) biñ kiremit pahâsı biñ beş yüz aqçe edermiş çü cevâb vère

[7a]

(1) nev'-i dige meşelâ on iki kântâr üç ludre veyâhüd dağı (2) ziyâde lüdre beher kântârı üç yüz yigirmi aqçeye olsa yâhüd (3) ziyâde veyâ toğsana olsa kâ'ide budur ki kântâr ile ludreyi (4) yazup pahâsın dağı altına koyup zarb êdüp hâşıl-ı (5) zarbın iki hânesin tarğ êdüp cevâb vèresin (6) (7) nev'-i dige meşelâ ludre ve kântârı vuğıyye etmek murâd eylesen (8) kâ'ide budur ki ludre ile kântârı yazup kırk dörde (9) zarb êdüp hâric-i zarbın iki hânesin tarğ êdüp ve tarğ (10) olınan iki hâneyi tekrâr dörde zarb ola dirhem olur (11)

[7b]

(1) meşelâ nev'-i dige vuğıyyeyi kântâr etmek murâd olınsa kara kâ'ide (2) budur ki vuğıyye kaç olursa 'aynı ile yazup kırk dörde (3) tağsîm êdüp cevâb vèresin gâflet olınmaya ma'lûm olına (4) (5) meşelâ nev'-i dige dirhemi vuğıyye etmek

murād eylesen ve vuķiyeyi kīle (6) étmek ve kīleyi... étmek murād olunur ve kıara kıā'ide budur ki (7) her ne kıadar dirhem olursa 'aynı ile yazup hevādan yigirmi (8) beşe zırb édüp hāşılı zırbıñ dört hānesin tarı (9) édüp ve tarı olınan hāneyi dörde zırb édüp iki hānesin (10) tarı édüp evvelā kıalan hāne vuķiyye olur Şonra tarı olınup (11) zırb olınan dirhem olur ba'de vuķiyeyi beşe zırb édüp (12) iki hānesin tarı edesin tarı olınan hāneyi tekrār

[8a]

(1) ikiye zırb edesin evvelā zırb olınan kīle olur Şonra tarı (2) olup ikiye zırb olınan vuķiyye olur ba'de kīleyi... (3) étmek murād olunur kıara yine beşe zırb édüp iki hānesin (4) tarı édüp ve tarı olınan hāneyi dağı ikiye zırb édüp (5) bir hānesin tarı édüp evvelā tarı olınan ... olur Şonra (6) tarı olup ikiye zırb olınan vuķiyye olur çü cevāb vēr... (7) (8) meşelā nev'ı dıger on eőyā' dört aķçeye (9) olsa yigirmi üç bıñ beş yüz seksen altı eőyā' ne kıadar aķçe (10) eder çü su'al étmeler kıā'ide budur ki eőyā' her ne kıadar olursa (11) olsun dörde zırb édüp hāşıl-ı zırbıñ bir hānesin tarı ét

[8b]

(1) meşelā nev'-i dıger bir vuķiyye şey' elli sekiz aķçeye olsa on altı vuķiyye (2) üç yüz kıırkı dirhem eőyā' ne kıadar aķçe eder çü su'al étmeler (3) kıā'ide budur ki her yüz dirhem yigirmi beő çü hesab édüp vuķiyye (4) ile berāber kıoyup elli sekize zırb édüp iki hānesin tarı édüp (5) cevāb véresin (6) (7) meşelā nev'-i dıger beő ādem veyāhūd dağı ziyāde ne kıadar olursa (8) olsun beő bıñ aķçeye bir ... almışlar ādemiñ beő atı (9) var otuz gün bir ādemiñ altı atı var (10) yigirmi üç gün bir ādemiñ on atı var on (11) sekiz gün bir ādemiñ sekiz atı var on iki (12) bir ādemiñ dört atı var yigirmi gün (13) her bir ādemiñ hişşesine ne kıadar aķçe dışer bilmek murād eylesen

[9a]

(1) kıā'ide budur ki ... güne zırb édüp cümlesin bir yere ... (2) edesin ba'de beş bıñı yazup öñüne üç sıfır ziyāde (3) kıoyup anlardan hāşıl olanı cümlesi taķsım édüp ve taķsımden (4) hāşıl olanı her bir ādemiñ günlerine zırb édüp ve zırbdan (5) hāşıl olanı tekrār üç hānesin tarı édüp cevāb (6) véresin ğaflet olınmaya

[9b]

(1) derbeyān-ı taḫsīm-i ġarāmet (2) meşelā nev‘-i diġer bir ādem ... olurı üç biñ altı yüz seksen (3) aḫçelik ... ḳalırı bir ādeme üç biñ deyni var ve bir ādem (4) iki biñ beş yüz aḫçe deyni var ve bir ādeme beş biñ aḫçe (5) deyni var ve bir ādem iki biñ sekiz yüz aḫçe deyni ḳalup (6) ġarāmet lāzım olur ve ḳara ḳā‘ide budur ki herkesiñ aḫçesin (7) ‘aynı ile birbiri altına yazup ve ḳara cümle gibi ḫesāb (8) ēdüp ba‘de aşıl mālı yazup öñüne dōrt şıfır (9) ziyāde ḳoyup deyni olan kimseleriniñ bugün taḫsīm (10) ēdüp ba‘de ḫāşıl-ı taḫsīmi her bir kimseniñ alacağına (11) zārb ēdüp ḫāşıl-ı zārbıñ dōrt ḫānesin çalup (12) bāḳī ḳalan ile cevāb vēresin

[10a]

(1) ziyāde olan deyn ‘ōmr olan deyn bıkr olan deyn (5) pes ma‘lūm olur ki her kimseniñ alacağı ile taḫsīm olunan aḫçeyi (6) zārb ēdüp dōrt ḫānesin tarḫ olduġdan sonra her ne (7) ḳadar düşer ki ma‘lūm olduġdan sonra şıḫḫati daḫı ma‘lūm (8) olmak için ... meşūr olduġı minvāl üzre bir kerre (9) daḫı cem‘ ēdüp göresin iki veyāḫūd üç noḳşān gelür (10) eġer üçden veyā ikiden ziyāde noḳşān gelürse ... degildir (11) tekrār bulmaḫ elzemdir ve ḳuşūr ḳalan iki veyāḫūd üç (12) yine altına ḳoyup aşıl cevāb vēresin

[10b]

(1) meşelā nev‘-i diġer şimdi ādem bir miḳdār aḫçe tutmuş ve bir yere yazmış (2) saña su‘āl ēder ki bir miḳdār aḫçe tutdum dēyü su‘āl ētseler (3) ḳā‘ide budur ki sen daḫı cevāb ēdersin ki tutdığın aḫçe ḳadar (4) üzre yine zāmm ile ve beş daḫı ziyāde ḳo ḫesāb ile ol kişi (5) otuz altı daḫı ḳodup yetmiş iki olurı beş daḫı ziyāde (6) ḳodup yetmiş biri olurı ba‘de beşe zārb iledir ... olur (7) daḫı zārb ēderi üç yüz seksen beş ḫāşıl olurı tekrār (8) ona zārb ēderi üç biñ sekiz yüz altı ḫāşıl olurı tekrār (9) bir def‘a daḫı ona zārb ēderek otuz sekiz biñ beş yüz ḫāşıl (10) olurı iki biñ beş yüzün içinden iḫrāc eldeki bāḳīsi (11) daḫı otuz altı ḳalırı sā‘iri daḫı buña göre ḳoyasın olınur (12)

[11a]

(1) meşelā nev‘-i diġer bālāda meşūr olan isimlerden bilmek murād (2) olunan oldur ki bir kimseye ‘aynı ile minvāl üzre olursa (3) olan bu miḳdār isimleri yazup ve altına murād eyledüġin (4) raḳam daḫı ḳoyup velākin sen daḫı ol isimleri ‘aynı ile yazup (5) zābt ēdesin farz ēdelüm ḫālā taḫrir olınsa ve ‘aynı minvāl (6) üzre

yazmış olsa sen dağı ol minvāl üzre yazup (7) źabt ile velākin sen dağı rağam kōmazsın ancak onuđ (8) esāmeleri altına kađ rağam kōduđın bilmek murād eylesen k̄ā'ide (9) budur ki ibtidā ağmedi řesāb ētmeyüp bākīsın řesāb eldeki (10) yigirmi sekiz hāşıl oldu sađa cevāb vērüp sen dağı (11) bir yere yazasın ba'de muğammedi řesāb ētmeyüp ağmedi ve muştafā (12) vesā'irin řesāb ēyleyüp yigirmi dōrt hāşıl oldu (13) ba'de muştafāyı řesāb ētmeyüp ağmedi ve muğammedi ve bākīsın (14) řesāb ēyledi yigirmi altı hāşıl oldu bu minvāl üzre (15) cümle birer birer řesāb olınuğ tamām olur ve k̄ara cümle eldeki

[11b]

(1) yüz altmış beş hāşıl oldu bir beşe tađsīm otuz üçe (2) hāşıl oldu yigirmi sekizden otuz üçe varmağa beş elzem (3) ... esāme beş yazdık ikinciye dağı řesāb ile eldeki (4) tokuz elzem olup bu minvāl üzre cümlesiniğ altına kōduđ (5) ve cevāb vērđik ammā esāme yedi olursa altıya tađsīm (6) ēdesin (7) ağmed muğammed muştafā şasan ebūbekir 'alī (8) pes ma'lūm oldu o (9) otuz üçden yigirmi sekiz çıkar k̄ara beş şalur o (10) otuz üçden yigirmi dōrt çıkar k̄ara tokuz şalur (11) otuz üçden yigirmi altı çıkar k̄ara yedi şalur üçden (12) yigirmi tokuz çıkar k̄ara dōrt şalur otuz üçden otuz bir (13) çıkar k̄ara iki şalur otuz üçden yigirmi yedi çıkar k̄ara (14) altı şalur öyle cevāb vēresin ğaflet olınmaya ma'lūm

[12a]

(1) meşelā nev'-i diğer bir şey'in beş yüz dirhemi bir ađçe olsa veyāhūd (2) üç yüz seksen altı dirhemi bir ađçe olsa beş yüz dirhem (3) bir ağçeye olur ve 'aynı şüretde biđ iki yüz ağçeye kađ vuğıyye gelür (4) veyāhūd üç yüz seksen altı dirhemi bir ađçe olsa biđ (5) iki yüz altmış yedi ağçeye kađ vuğıyye gelür bilmek murād olınsa k̄ara (6) k̄ā'ide budur ki ağçeniğ 'adediğ yazup ba'de dirhemi altına (7) koyup řarb ēdesin ba'de şarbdan hāşıl olanı yigirmi (8) beşe řarb ēdüđ dōrt hānesin řarđ ēdüđ cevāb vēresin (9) biđ iki yüz ađçe beş yüz dirhem (10) (11) (12) meşelā nev'i diğer belāda meşūr olan hāneyi söylemek murād (13) olınsa ve k̄ara k̄ā'ide budur ki bu minvāl üzre söylenüp bilmek murād

[12b]

(1) eylesen altı hānesin yük ve altı hānesin kerrāt ve beş hānesin (2) ağçe söyletüp meşelā beş yüz yigirmi beş biğ sekiz yüz elli altı (3) kerre tokuz yüz toksan sekiz biğ bir yüz yigirmi dōrt (4) yük elli tokuz biğ altı yüz yetmiş dōrt ağçe ēdermiş

öyle (5) cevāb vēresin (6) aḳçe ... kerrāt (7) (8) meşelā nev‘-i diğer üç yüz altmış sekiz vuḳiyye şey‘iñ pahāsi yigirmi (9) beş buçuḳ aḳçeye olsa kaç aḳçe éder bilmek murād eylesen ḳā‘ide (10) budur ki ‘aynı öyle vuḳiyyeyi yazup ve yigirmi beş buçuḳı altına (11) yazup ammā buçuḳı beş birini tutup sekiz kerre beş kırk sıfır (12) ḳoyup altı kerre beş otuz ve üç kerre beş on beş ba‘de (13) beşi zārb édüp ḥāşıl-ı zārbıñ bir ḥānesin tarḥ édüp cevāb (14) vēresin ve yine üç yüz altmış sekiz buçuḳ vuḳiyyesini yigirmi (15) beş buçuḳ aḳçeye olsa yine ol minvāl üzre zārb olıñup

[13a]

(1) iki ḥānesin çalup bāḳīsi aḳçe olur ve ḥārici ḳalan (2) ... olur çü cevāb vēresin ḡaflet olınmaya ma‘lūm (3) (4) meşelā nev‘-i diğer buçuḳla taḳsīmiñ ḳā‘idesin bilmek murād (5) eylesen iki yük altmış yedi biñ beş yüz seksen dört (6) aḳçeyi yüz otuz buçuḳı taḳsīm olınmaḳ murād eylesen ḳā‘ide (7) budur ki yüz otuz buçuḳı iki kat eyler ki iki yüz altmış (8) bir olur iki yüz altmış bire taḳsīm eyler ve ki biñ yigirmi beş (9) ḥāşıl oluru ikiye zārb eyler ki iki biñ elli ḥāşıl oluru (10) buçuḳ pāy biñ yigirmi beş ḥāşıl oluru ve her pāy ikişer biñ (11) aḳçe beşer düşeri şaḥbın bilmek murād eylesen iki biñ elli (12) iki yüz altmış bire zārb eyler ki beş yük otuz beş biñ elli ḥāşıl (13) oluru zārbı tañşif eyler ki iki yük altmış yedi biñ

[13b]

(1) beş yüz yigirmi beş ḥāşıl oluru elli toḳuz daḥı taḳsīmden (2) bāḳī ḳalmış éyleri zım éyler ki iki ... altmış yedi biñ beş yüz (3) seksen dört ḥāşıl oluru öyle cevāb vēresin (4) (5) meşelā bir vuḳiyyesini yedi üç aḳçe (6) bir ... olsa yigirmi sekiz (7) biñ beş yüz otuz üç aḳçe (8) ve bir ... ne ḳadar vuḳiyye éder (9) bilmek elzem gelse ḳā‘ide budur ki üç şeklin yazasın (10) ve bir ... içün yalnız yigirmi beş şeklin üçünj öñüne (11) yazasın üç yüz yigirmi beş olur ba‘de üç yüz yigirmi beşi (12) zencīr édüp yigirmi sekiz biñ beş yüz otuz üçü yazup (13) ve bir ... içün o gine yigirmi beşi daḥı yazasın yigirmi (14) yigirmi sekiz ... elli üçe biñ üç yüz yigirmi beş olur (15) üç yüz yigirmi beşe taḳsīm édesin ḥāşılı taḳsīmden

[14a]

(1) içün iki ḥānesin tarḥ édüp bāḳī ḳalan eşyā‘ beyān olur (2) öyle cevāb vēresin (3) (4) şaḥbın bilmek murād olınır ḳara ḥāşılı taḳsīmi üç yüz yigirmi beşe (5) zārb édüp iki ḥānesin tarḥ édüp cevāb vēresin (6) meşelā sekiz biñ biri yüz yetmiş

toğuz vuqıyyesi yüz seksen (7) dört dirhem eşyā' beher vuqıyyesi üç aqçe ve mangıra olsa (8) kaç aqçe eder çü su'āl etseler tarīk budur ki evvelā aqçeyi (9) yazup ve her yüz dirheme yigirmi beş çü hesāb edüp aqçe ile (10) birebir koyup meşelā sekiz yük yetmiş yedi biñ (11) toğuz yüz kırk altı olur ve üç aqçe bir mangır olur ve kara (12) evvelā üç şeklin yazasın ve bir mangır için yalnız yigirmi

[14b]

(1)beş şeklin için öğine koyasın meşelā üç yüz (2) yigirmi beş olur ba'de üç yüz yigirmi beşi aşıl vuqıyyeye zarb (3) hāşılı zarbıñ ... için dört hānesin ... aqçe (4) ve ... hāneyi tekrār dörde zarb edüp iki hānesin tarh (5) edesin çul olur çü cevāb veresin ğaflet olunmağa (6) (7) meşelā yüz iki eşyā' altısı üç dirhemden bir denk eksike (8) olsa ne kadar dirhem eder çü su'āl etseler kâ'ide budur ki (9) evvelā yüz iki şeklin yazasın ve üç dirhemden bir denk (10) eksik olur ... minvāl üzre ... dengi yigirmi beş çü (11) hesāb edüp meşelā iki yüz yetmiş beş olur yüz (12) ikiye zarb edüp hāşılı zarbı altıya taqsīm edüp ve taqsīmden

[15a]

(1)hāşıl olanı iki hānesin ... dirhem olur (2) ... hāneyi tekrār dörde zarb edüp iki hānesin (3) ... denk olur öyle cevāb veresin ğaflet olunmağa (4) (5) meşelā bir vuqıyye şey' yüz otuz aqçe olsa yetmiş dirhemi (6) kaç aqçe eder çü su'āl etseler kâ'ide budur ki yüz otuz (7) yazup yetmiş dirheme zarb edüp sonra hāşılı zarbı dañı (8) yigirmi beşe zarb edüp dört hānesin tarh edüp cevāb (9) veresin (10)

[15b]

(1)meşelā nev'i diger bir vuqıyye şey' yüz otuz bir aqçe olsa yetmiş (2) aqçeye kaç dirhem gelir çü su'āl etseler kâ'ide budur ki vuqıyyeyi (3) dirhem edüp yetmiş aqçeye zarb edüp hāşılı zarbı yüz o (4) otuz bire taqsīm edüp ve taqsīmden ne hāşıl olursa dirhem (5) olur öyle cevāb veresin ğaflet olunmağa (6) (7) meşelā şimdi bir ādem bir miqdār aqçe bir tutmuş senden su'āl (8) eder ki bir ... aqçe ne kadardır ve bir ... aqçe ne kadardır (9) meşelā elli sekiz aqçe bir tutmuş ve kırk iki aqçe bir tutmuş (10) kâ'ide budur ki elli sekiz ile kırk ikiye bir yere koyup cem'an (11) yüz olursa cevāb eder ki ... iki şey'i yüz olur (12) sen dañı zabt edüp hemān iki kat edüp iki yüz olur (13) sen dañı desen kim çok tutar ikiye zarb ile on

[16a]

(1)... üçe zırb ile ol dağı zırb èyledi yüz on altı (2) olurı kırk ikiyi üçe zırb èyledi yüz yigirmi altı oldı (3) ikisiniñ zırbıñ bir èdüp saña cevāb vèrir ki cem'an iki yüz (4) kırk iki oldı sen dağı iki yüz kırk ikiyi bir yère koyasın (5) ve evvelā zıbt èyledügin iki yüzün ihrāc èyledük kırk iki (6) kalur ve kırk ikiyi dağı evvelā zıbt èyledük yüzden kırk ikiyi (7) tefriķ èyledik elli sekiz bākī kalur ve her ne tıtulursa (8) böylece yazup cevāb vèresin ve ğaflet olunmaya (9) (10) meşelā bir kīle on on iki aķçeye olsa dirhem eksik (11) dağı bir aķçeye olsa sonra bir kīle on aķçeye olsa (12) kaç dirhem eksik gelür çü su'al ètseler kākā'ide budur ki kīleyi (13) onun pahāsını dèr anı dirheme zırb èdesin

[16b]

(1)şüreti zırb ve bu hāşılı zırb yigirmi dörtni kīleyi (2) şānīniñ pahāsıdır aña taķsīm èdesin (3) hārici kısmet ne kadar olursa bir aķçeye ol kadar dirhem (4) ekmek gelür pes ma'lüm olur iki mezkūr onun kīlesi (5) yigirmi dört aķçeye olacaķ üç yüz dirhem ekmek bir aķçeye (6) olurmuş imdi bunlardan bu kadar zıkr olunup cevāb (7) vèresin vav (8) meşelā nev'i diger on kumāş aķçeye olsa (9) aķçeye kaç pāre kumāş gelür çü su'al ètseler kākā'ide budur (10) ki on 'adediñ kumāş 'adedidir anı iki yüz yetmiş (11) aķçeye zırb èdesin iki biñ yedi yüz hāşıl (12) olurı ve bu hāşılı zırbı yüze taķsīm èdüp ve hārici taķsīmden (13) ne kalursa kumāş 'adedidür ... (14) pes ma'lüm olur iki on pāre kumāş aķçeye olsa (15) ol ne kadar çü aķçeye üç pāre kumāş gelür öyle cevāb

[17a]

(1)vèresin meşelā nev'i diger bir hāmmāmıñ üç yılda kaťı altmış (2) altı biñ dört yüz aķçeye olsa kaç aķçe èder (3) çü su'al ètseler kākā'ide budur ki evvelā üç pāy güne büzesin (4) gün èder üçe üç dađı güne büzesin (5) gün èder ve on sekiz günü ... gün èder pes (6) imdi yüz sekiz günü üç yılıñ kaťı ki ... (7) aķçedir anuñla zırb èdesin şüreti zırb (8) ve zırbda hāşıl olanı biñ seksen güne kısmet èdesin (9) ve hārici kısmet olan üç ay on sekiz günüñ kaťı (10) olur (11) (12) pes ma'lüm olur ki üç yılıñ kaťı altmış altı biñ (13) dört yüz aķçe kaťı olur ... ne kadar ... üç ay on sekiz (14) günüñ kaťı altı biñ altı yüz kırk aķçe èder çü cevāb (15) vèresin meşelā nev'i diger kaťı demür kaťār olsa

[17b]

(1)kaṭ' demür kaç qantār olur dēseler kā'ide budur ki (2) mezkūr ikiyi kırk dörde zarb ēdesin şūreti zarb (3) seksen sekiz hāşıl olırı ve bu zarbdan hāşıl olanı (4) bir şıfır dā'ire koyup ondan sonra beş buçuğa kısmet ēdesin (5) şūreti kısmet vav ... pes ma'lūm olır ki kırk (6) dört kaṭ' demür on altı qantār ēder çü cevāb vēresin (7) meşelā nev'i diger 'aded tahta 'adedi aqçeye olsa (8) cümle pahāsı ne ēder çü su'āl ētseler kā'ide budur ki mezkūr (9) 'adedi 'aded ile zarb ēdesin şūreti zarb budur (10) altı yüz altmış hāşıl olırı ve bu zarbdan hāşıl (11) olanı üçe kısmet ēdesin hāricī olan üç yüz (12) otuz 'aded tahtanın pahāsı olur vav ... (13) pes ma'lūm olır ki üç yüz otuz 'aded tahtanın üçü (14) iki aqçeden iki yüz yigirmi aqçe ēder çü cevāb vēresin (15) meşelā nev'i diger pāre qumāş aqçeye olsa

[18a]

(1)ol ne kadar çü pāre qumāş kaç aqçe ēder çü su'āl ētseler (2) kā'ide budur ki yetmiş iki qumāş 'adedidir biñ dört (3) yüz otuz beş aqçeye zarb ēdesin şūreti zarb (4) bir yük üç biñ üç yüz yigirmi hāşıl olırı (5) ve bu zarbdan hāşıl olanı 'adediñ qumāş 'adedidir (6) ana kısmet ēdesin ve hārici kısmet ne qalursa yetmiş iki (7) pāre qumāşın pahāsıdır şūreti kısmet vav (8) pes ma'lūm olır ki pāre qumāş üç biñ (9) dört yüz kırk dört aqçe ēder çü cevāb vēresin meşelā (10) nev'i diger qumāş alsañ ve her pāresi aqçe pula (11) olsa cümle pahāsı ne ēder dēyü su'āl ētseler kā'ide budur ki (12) 'adedi yazup altına pāresin ve iki pula yigirmi (13) beş çü beş yüz o gine yazasın beş yüz yigirmi beş (14) olur zarb ēdesin ve iki hānesin tarh ēdesin (15) şūreti zarb budur yüz seksen üçe hāşıl

[18b]

(1)olur pes ma'lūm olırı kim otuz beş pāre qumāş beş aqçe (2) ve iki puldan yüz seksen üç aqçe ve altı pul ēder çü cevāb (3) vēresin (4) meşelā nev'i diger on iki mişkal bir denk üç kīrāt altun (5) biñ tokuz yüz on yedi aqçe olsa iki dirhem üç (6) buçuq denk bir kīrāt altun ne kadar aqçe ēder çü su'āl (7) ētseler kā'ide budur ki evvelā on iki mişkalı yigirmi (8) dörde zarb ēdüp ve bir denk için dört kīrāt (9) ve üç kīrāt dahı koyup zarb ēdesin şūreti zarb (10) iki yüz tokusan beş hāşıl olırı iki dirhem üç (11) buçuq denk ve bir kīrāt on altıya zarb ēdesin (12) şūreti zarb kırk yedi kīrāt (13) hāşıl olur ba'de biñ tokuz yüz on (14) yediye zarb ēdesin tokusan biñ tokusan (15) tokuz hāşıl olsa ve bu zarbdan hāşıl

[19a]

(1)olanı iki yüz toksan beşe takṣīm edesin ne hāşıl (2) olursa iki dirhem üç buçuk denk ve bir kıṛāt altunıñ (3) pahāsı eder çü cevāb vèresin şüreti kısmet budur (4) pes ma‘lūm olur ki on (5) iki mişķāl bir denk üç (6) kıṛāt altun biñ toksuz yüz on yedi aķçe (7) olur ... minvāl üzre iki dirhem üç buçuk denk ve bir (8) kıṛāt altun üç yüz beş aķçe eder çü cevāb vèresin (9) meşelā sekiz biñ beş yüz elli aķçeden beş (10) aķçeden bir aķçe ... almaķ dilesen mezkūr aķçeyi bir ‘aded (11) ile zārb édüp bir hānesin tārḥ édüp cevāb vèresin (12) meşelā eger mezkūr aķçeden beş aķçede iki aķçe (13) almaķ dilesen ol ne qadar ... dört ‘aded ile zārb édüp (14) bir hānesin tārḥ édüp cevāb vèresin (15) meşelā eger üç aķçede almaķ murād eylesen altıya zārb

[19b]

(1)edesin ve cevāb vèresin meşelā on biñ aķçeden (2) on aķçede bir aķçe resīm alınsa mezkūr on biñ (3) aķçeyi bir ‘aded ile zārb édüp bir hānesin tārḥ édüp (4) cevāb vèresin şüreti zārb meşelā eger (5) on aķçede iki aķçe alınsa ikiye zārb édüp cevāb (6) bir hānesin tārḥ édüp cevāb vèresin (7) meşelā eger on aķçede üç aķçe veyāhūd dört aķçe (8) alınsa kaç ‘aded vāķi‘ olursa mezkūr aķçe ile zārb (9) édüp bir hānesin tārḥ édüp cevāb vèresin (10) meşelā eger aķçeden (11) yüz aķçede bir aķçe resīm alınsa ol vaķitde yine on (12) biñ aķçeyi bir ‘aded ile zārb edesin ve iki hānesin (13) tārḥ édüp cevāb vèresin meşelā eger (14) yüz aķçede iki aķçe alınsa mezkūr aķçeyi iki ile zārb (15) edesin ve üç alınsa üç ile zārb edesin

[20a]

(1)ve dört alınsa dört ile zārb édüp iki hānesin (2) tārḥ édüp cevāb vèresin ğaflet olınmaya ma‘lūm o (4) meşelā eger aķçede biñ aķçede bir aķçe resīm alınsa (5) yine tārīķ vech üzre on biñ aķçeyi bir ‘aded ile zārb (6) edesin bundan üç hāne tārḥ edesin zīrā bundan tārīķ (7) budur ki on biñ aķçeden biñ aķçede bir aķçe resīm alınsa (8) üç hāne tārḥ olunur ve eger on alınsa dört hāne (9) tārḥ olunur ve eger biñ aķçede yigirmi beş aķçe alınsa (10) kaç biñ aķçe olursa olsun yigirmi beş zārb édüp (11) üç hānesin tārḥ édüp cevāb vèresin vaķķās ‘alī (12) hāzā meşelā nev‘i diger on iki biñ toksuz yüz seksen (13) bir vuķiyye pirinc on buçuk vuķiyyesi bir kīle oluru ğaç (14) şüretde kaç kīle eder çü su‘āl étseleler kā‘ide budur ki (15) on iki biñ toksuz yüz seksen biri yaz

[20b]

(1)yazup o gine bir şıfır zā'id koyup ba'de on buçuk vuğiyye (2) için yüz beşi koyup aşıl vuğiyyeye takşım edesin (3) ve takşimden ne hāşıl olursa kīle olur ve takşimden ne (4) bākī kalursa vuğiyye olur çü cevāb vèresin şüreti (5) takşım budur (6) vav (7) pes ma'lūm olur ki on buçuk vuğiyyesi (8) bir kīle olur ve gaç şüretde on iki biñ tokuz yüz (9) seksen bir vuğiyyesi biñ iki yüz otuz altı kīle ve üç (10) vuğiyye edermiş öyle cevāb vèresin meşelā nev'i diger (11) on sekiz vuğiyye demür yüz altı kīse aqçeye olsa (12) bir kırat kaç aqçe eder çü su'āl etseler kā'ide budur ki (13) evvelā on sekiz vuğiyyeyi dört yüz ile zarb edüp (14) dirhem olur şüreti zarb yedi biñ iki yüz (15) dirhem olur ve bu zarbda hāşıl olan

[21a]

(1) dirhemi tekrār on altı kırat bir dirhem olur ...şüretde (2) on altıya zarb edesin şüreti zarb (3) bir yük on beş biñ iki yüz hāşıl (4) olurı ba'de yüz elli kīse... kīsemiz altmış biñ aqçe (5) olurgaç şüretde altmış biñe zarb edesin şüreti zarb (6) tokşan yük hāşıl olur ve bu zarbda hāşıl (7) olanı tekrār evvelki zarba takşım edüp cevāb (8) vèresin şüreti takşım budur... (9) pes ma'lūm olur ki on sekiz vuğiyye zümürüd yüz (10) elli kīse aqçeye olurugaçı şüretde bir kırat yedi yüz seksen (11) iki aqçe edermiş çü cevāb vèresin ve bu takşimden sekiz (12) biñ bākī kalurmış gāflet olunmaya meşelā nev'i diger dört (13) arşun üç rub' bir ... buçuk beher arşunu üç yüz

[21b]

(1) otuz aqçeye olsa kā'ide budur ki evvelā dört arşunu (2) yazasın ve her rub' yüz yigirmi beş dèyü hesab edüp üç (3) üç yüz yetmiş beş olur ve bir ... için altmış iki buçuk (4) ... üç yüz yetmiş beşe zamm edesin dört yüz otuz (5) yedi buçuk olur dört arşunun öğine yazasın (6) dört yüz yedi buçuk olur ba'de üç yüz (7) otuz aqçeye zarb edesin ve hāşılı zarbın dört hānesin (8) tarh edüp ve cevāb vèresin ve tarh olunan hāneyi (9) tekrār dörde zarb edüp ve dört hānesin tarh edesin (10) manğır olur eger zarbda buçuk olmazsa üç hānesin (11) tarh edüp cevāb vèresin ... (12) (13) meşelā takşimi gāramet bir ādem dört yüz (14) elli sekiz gürüş komuş bir kimseye mezkūr aqçe yüz altmış

[22a]

(1) beş gün tırmış bir ādem dağı altı yüz kırk beş gürüş (2) komuş mezkūr aqçe yüz elli dört gün tırmış bir ādem (3) dağı yüz seksen üç gürüş komuş yüz yetmiş

üç gün tırnış (4) bir âdem dağı beş yüz altmış iki gurüş komuş yüz kırk (5) üç gün tırnış bir âdem tokuz yüz yetmiş dört gurüş komuş (6) yüz yigirmi gün tırnış cem'an bugün üç bin dört yüz yigirmi (7) iki gurüş olmuş zıkr olunan gurüş iki bin beş yüz (8) altmış dört gurüş fâ'ide eylemiş mezkûr aqçelerini her (9) birine ne kadar fâ'ide düşer her biriniñ aqçesi aqçesine (10) uymaz ve günleri günlerine uymaz ne minvâl üzre taqsîm olmak (11) gerekdir ki her biriniñ düşen hisşeleri beyân olup mâbeyninde (12) aqçe zâyi' olmayup hem aqçeleri ve hem fâ'ideleri dürüst (13) gelmek murâd olunur kara kâ'ide budur ki ... dört yüz elli (14) sekiz gurüşı yüz altmış beş güne zarb edesin hâşılı (15) zarbına yetmiş beş bin beş yüz yetmiş hâşıl olur bir yere

[22b]

(1) yazasın ammâ bâkî gurüşı dağı günlerine zarb edüp biribiri (2) altına kara cümle edesin ve kara cümle olanı cem'i zencîr edesin (3) ba'de fâ'ide ki iki bin beş yüz altmış dört gurüşdur her (4) neçe geçer ise aqçe edesin ve bu aqçeniñ öñüne dört sıfır (5) ziyâde koyup zencîr olunan cümleye taqsîm edesin taqsîmden (6) altı bin altmış hâşıl olur ba'de altı bin altmış biri başka (7) bir yere yazup her bir kimseniñ aqçesi şu kadar gün denilmiş (8) imdi her bir kimseniñ gününe zarb edesin... altı bin (9) altmış biri ... gurüşını dört yüz elli sekiz gurüş idi (10) yüz altmış beş güne idi altı bin altmış bire yüz altmış beşe (11) zarb edesin yüz yük altmış beş hâşıl olur yüz (12) yük altmış beşi tekrâr aşıl gurüşına dört yüz elli sekiz (13) idi aña zarb edesin ve hâşılı zarbıñ dört hânesin (14) tarh edesin kırk beş bin sekiz yüz iki aqçe degdi tekrâr (15) gurüş eldek üç yüz seksen bir gurüş ve seksen iki aqçe

[23a]

(1)olurı dört yüz elli sekiz gurüş yüz altmış beş (2) günden kullanılan âdem için üç yüz seksen bir gurüş (3) ile ve seksen iki aqçe bâkî kaldı dağı bu minvâl (4) üzre bir hoşça hesâb olınsa aşıl fâ'idesini (5) cümle çıkarınca üç gurüş noqşân gelür ve kıt olur (6) iki gurüş noqşân gelür ve kıt olur dört gurüş (7) noqşân gelür hesâb göre velâkin dağı ziyâde noqşân (8) gelürse hilâfı vardır yoqlamak elzemdir ve bu (9) şüret 'aynı ile tahrîr olunmuşdur biribiri nazar olunup (10) cevâb vâresin

[24a]

(3) ğurūş aķçe (4) her biriniĝ dūşen hişşelerine tekrār (5) ğurūş eldek her biriniĝ ... (6) bakup cevāb vēresin ma'lūm (7) meşelā dōrt yūz elli sekiz ğurūş olan ādemiĝ yūz altmıř (8) beş ğun tırımıř idi ũç yūz seksen bir ğurūş ile seksen (9) iki aķçe dikmiř bākīsini daĝı aĝa ĝore cevāb vēresin meşelā (10) nev'i diĝer bir kimesneniĝ yevmi on aķçe veyāĥūt on iki aķçe (11) veyāĥūt yigirmi aķçe veyāĥūt yigirmi beş aķçe olsa her ne ķadar (12) aķçe olursa olsun 'ulūfesi olsa ũç aylıĝı (13) veyā dōrt aylıĝı ne ķadar aylıķ olursa olsun ķaç aķçe

[24b]

(1)ēder ķū su'al ētseler ķā'ide budur ki ũç ğunligi ĥesāb ēdũp (2) ũç aysa ve dōrt aysa dōrde ũç zārb ēdũp cevāb (3) vēresin ĥāşılı zārbıĝ ōĝine bir şıfır ziyāde koyup cevāb (4) vēresin (5) meşelā nev'i diĝer ũç yūz otuz dirhem veyāĥūt dōrt yūz (6) dirhem veyāĥūt dōrt yūz kırķ dirhem ... iki buķuķ dirhem bir (7) aķçe olsa ķaç aķçe ēder ķū su'al ētseler ķā'ide budur ki (8) evvelā dirhemi iki ķat ēdũp taķsīm ēdesin nişf olur (9) bu da ĥāşılı zārbı ikiye zārb ēdũp cevāb vēresin (10) (11) meşelā yedi nefer ādemiĝ her biriniĝ ũçer ğundeligi olup (12) dōrt biĝ ũç yūz aķçe ve bir sũ her bir ādemiĝ ğundeligine (13) ķaç aķçe dūşer dēyũ su'al ētseler ķā'ide budur ki evvelā ũç ğuni

[25a]

(1)yediye zārb ēdesin ĥāşılı zārb dōrde biĝ ũç yūze taķsīm (2) ēdesin her biriniĝ hişşesine ne dūşerse ōylece cevāb vēresin (4) meşelā on beş ludre temũr ekser olsa on ķantār (5) yigirmi beş ludre de temũr ķaç ekser ēder ķū su'al ētseler (6) ķā'ide budur ki evvelā on ķantārı yazup ōĝine yigirmi (7) beşi daĝı onun ōĝine koyup biĝ yigirmi (8) beş olur on beş ludreye taķsīm ēdũp ĥāşıl taķsīmden (9) ne ĥāşıl olursa yedi yūz elli beşe zārb ēdũp (10) zārbdan ne ĥāşıl olursa ekseriĝ 'adedi olur ōyle (11) cevāb vēresin (12) (13) meşelā nev'i diĝer bir ādem yūz elli ğurūş ķomuş dōrt ayda (14) on sekiz ğurūş fā'ide ēylemiř iki yūz ğurūş ķoyan altı

[25b]

(1)ay ķoyan ādeme ķaç ğurūş dūşer ķū su'al ētseler ķā'ide (2) budur ki yūz elliye dōrt aya zārb ēdesin altı yūz (3) ĥāşıl olur ve altı yũzi on sekiz ğurūşıĝı fā'idedir (4) aĝa taķsīm ēdesin otuz ũç ĥāşıl olur iki iki yūz daĝı (5) altı aya zārb ēdesin biĝ iki yūz ĥāşıl olur otuz ũçe (6) taķsīm ēdesin otuz altı ĥāşıl aĝa otuz altı diĝer ķū

(7) cevāb vèresin (8) (9) meşelā nev'î diger üç nefer kimesne ortak olmuşlar biriniñ on (10) sekiz aqçe ve biriniñ on dört aqçe ve biriniñ on iki aqçe (11) sermāyeleri var şirket ile ticāret edüp otuz aqçe fā'ide (12) eddiler her kişiye hişşelü hişşesince ne düşer bilmek murād (13) eylesen kâ'ide budur ki aşıl sermāyeyi cümle edesin kırk dört (14) hāşıl olur sonra on sekiz fā'ideyi otuza zarb edüp hāşılı

[26a]

(1)zarbı kırk dörde taqsīm edesin ne vāki' olursa olsun (2) on sekiz aqçe olanıñ hişşesi olur on dördü ve on (3) ikiyi dañı ayru ayru fā'ideye zarb edüp ve ayru ayru kırk (4) dörde taqsīm edüp cevāb vèresin ğaflet olunmaya (5) (6) (7) meşelā nev'î diger bir oğlanıñ bir sepet yumurtaşı kırılmış (8) ağlayup tırur kimesne su'āl etmiş yumurta ne kadardır (9) bilürsen saña pahāsını vèreyim demiş oğlan dañı cevāb (10) vèrmiş ki ben ... lākin yedişer yedişer şaydım bir kaldı (11) beşer beşer şaydım yine bir kaldı üçer üçer şaydım yine bir kaldı (12) imdi yumurta ne kadar olmak gerekdir ki cevāb vèresin (13) on beş kerre yedi yigirmi bir kerre beş otuz beş kerre üç yumurta

[26b]

(1)meşelā nev'î diger bir ādemiñ bir miqdār aqçesi varmış ...ne gelmiş ki (2) ben bu miqdār aqçe ... biraz ben oluşturmağım çü üç bölükde bir bölük (3) oluşturmuş ba'de beş bölükde birin dañı oluşturmuş ba'de yedi (4) bölükde birin dañı oluşturmuş bākī kalanın dañı yedide üçün (5) ancak kendüye yigirmi aqçe kalmış bu kerre fikre varmış ki aqçe başa (6) az kaldı ... aqçe ne kadar etti kim bu kadar kaldı demiş imdi (7) aşıl aqçe ne kadar ettiğın bilmek murād eylesen fā'ide budur ki (8) ... üzerinde olan rakamları (9) cem' edesin ba'de altında olan rakamları cem' edesin yigirmi (10) beş hāşıl olur ba'de sekizi yigirmi beşe zarb edesin iki yüz (11) oldu ba'de üçden bir vèrüp ve üçden iki vèreceğ altıda üç (12) olur nişfi gitmiş olur nişfi yüz eder ba'de beşde bir vèriceğ (13) iki yüzde kırk kez beş vardır beşde bir vèriceğ kırk olur (14) yüzden kırk çıktı altmış kaldı ba'de yedide bir vèriceğ iki yüzde (15) yigirmi sekiz kerre yedi vardır altmışdan yigirmi sekiz çıktı

[27a]

(1)otuz iki alur ba‘de bk alan otuz ikide her yedide er (2) vricek otuz ikide drt yedi vardır drt kerre (3) mz on iki der otuz otuz ikiden tefrk edecek yigirmi (4) ae bk alur  cevb vresin (5) meel  yz yetmi ey’nn iki buuı bir (6) aeye olsa ’ide budur ki iki buuı (7) at yazup be olur  yz yetmi bei taksm dp (8) meel nev’i dier bir adem bir binya mbseret dp (9) dlger ile avl ylemiini iledigin gn ben saa otuz (10) be ae vreyim ilemedigin gn sen baa yigirmi be ae vr (11) dmi ol avl zre beyna tamm olmu esba otuz meelerine (12) dlgeri alacaı var ve ne bin shibini vrecegi var ol dlger (13) binda a gn ileyp ve a gn ilemeyp ve a gnde

[27b]

(1)bin tamm olmu ki biri birinde alacaları vreceklere almayup berber (2) oldular dy su’l tseler ’ide budur ki ... ol aeyi vrecegi (3) gne esb olunur otuz be ae vrse gerek otuz bede (4) a be vardır yedi be var ve ae alacaı gn yigirmi be (5) ae alsa gerek yigirmi bede a be var be be var be (6) ile yedi eldek on iki hıl olur nne bir sfır zyde (7) odik yz yigirmi oldu ileduı ve ilemedii yz yigirmi gn (8) olmu ma’lm oldu iki yz yigirmi gn olmu a gn ileyp (9) otuz ae almaa mustehk olmu ve a gn ilemeyp yigirmi be ae (10) vrmege mustehk olmu ’ide budur ki evvel otuz beden irc (11) olunan yediye bir sfır zyde odu yetmi olur yigirmi beden (12) irc olunan bee bir sfır zyde odu elli olur alacaı vrecegi (13) ile esb dp vrecegi ile alacaı esb dince (14) sret bilp cevb vrlr otuz bei elliye zrb dp yigirmi (15) bei yetmi ‘adede zrb dp ma’lm elli gn ilemi ve yetmi

[28a]

(1)gn ilemeyp gezm veyhd gy yrde ilemi cmlesini yz (2) yigirmi gn olmu alacaı vrecegi almam  cevb vresin (3) (4) meel ... tda esb beyn der ...  yz yigirmi (5) be yazdk ba‘de  yz yigirmi be daı yazdk be daı (6) yazdk ba‘de cem’ tdik be daı yazdk bee zrb yledik (7) ba‘de yine yz on fazla odu yine cem’ yledik  bi  yz (8) seksen be hıl olur bir hnesin tr dp  yz (9) otuz sekiz olur on nn nnden irc yledik  yz (10) yigirmi be alur  cevb vresin ... (11) meel nev’i dier bu ey’ yz ile pzr olunduda (12) ’ide budur ki ... de iki hnesin tr olup (13)

bākī kısmet olur dört biñ yedi yüz kırk eşyā' mız yüz altmış (14) altı aqçe olsa veyāhūd beş biñ yedi yüz kırk eşyā' mız altmış

[28b]

(1)aqçe olsa tarīk budur ki evvelā eşyā'yı yazup pahāsına zırb edüp (2) iki hānesin tarh edüp cevāb vėresin ğaflet olınmaya (3) līmūn līmūn yumurta yumurta (4) meşelā nev' i diger bir eşyā'nın biñi beş yüz yetmiş beş aqçeye olsa (5) veyāhūd beş biñ yedi yüz elli eşyā'nın biñi altı yüz seksen (6) dört aqçeye olsa veyāhūd sekiz biñ altı yüz yetmiş beş eşyā'nın (7) biñi sekiz yüz kırk altı aqçeye olsa kā'ide budur ki eşyā'yı (8) yazup pahāsına zırb edüp ve üç hānesin tarh edüp (9) cevāb vėresin (10) (11) meşelā yigirmi kıntār elli beş ludre eşyā' kaç kīle ve kaç vuķiyye ve kaç dirhem

[29a]

(1)olur çü su'āl ėtsele kıntār ile ludreyi (2) yazup kırk dörtñi bir kıntārdır aña zırb edüp iki hānesin (3) dirhem için çalup ve bir hānesin vuķiyye için tarh edüp bākī (4) kıalan kīle olur toksan kīle ve dört vuķiyye ve seksen dirhem olur (5) çü cevāb vėresin meşelā bir kımesne bir hāmmām (6) binā ẽylemiş olsa ol hāmmāma müslimāndan (7) ve yahūdiden ve küffārdan kırk ādem girmiş olsa imdi kırk aqçe (8) dañı kırk olsa ammā müslimānlardan buçuğar aqçe ve yahūdiden (9) dört aqçe ve kāfirlerden birer buçuğ aqçe olsa müslimān kaçā (10) girmiş ve kāfir kaçā girmiş ve yahūdī kaçā girmiş olur ma'lūm olınsa (11) müslimān kāfir yahūdī (12) meşelā otuz dāne serçe bir aqçeye ve bir kıaz on aqçeye ve tavuğ yedi aqçeye (13) olsa kaçı kıaz ve kaçı tavuğ ve kaçı serçedir hayvānāt yüz aqçe dañı yüz (14) kıaz tavuğ serçe

[29b]

(1)meşelā nev' i diger üç biñ şīnik buğday dördi bir kīle olsa kaç kīle (2) ẽder çü su'āl ėtsele kıntār ile ludreyi (3) hevādan yigirmi beşe zırb edüp ... iki hānesin tarh edüp (4) cevāb vėresin veyāhūd şīniki yazup dört şīnik bir kīle (5) olduğı hesāb üzre dörde taqsīm edüp bunuñ ikisi dañı (6) şahīhdır öyle cevāb vėresin ğaflet olınmaya (7) (8) meşelā nev' i diger altmış dirhem... yigirmi dört aqçe olsa beş dirhem (9) ... kaç aqçe ẽder çü su'āl ėtsele kıntār ile ludreyi (10) evvelā yigirmi dördi (11) beş ile zırb edüp altmışa taqsīm edüp cevāb vėresin (12) meşelā nev' i diger beş yüz dirhem ... on sekiz aqçeye olsa kırk vuķiyyesi

(13) kaç akçe eder çü su'âl etseler kâ'ide budur ki kırk vuqiyyeyi dirhem edesin

(14) on altı biñ hâşıl olur ba'de beş yüze taqsım edesin taqsımden

[30a]

(1)hâşıl olanı on sekize zırb edüp cevâb vâresin ma'lûm ola (2) (3) meşelâ nev'i diger yigirmi beş vuqiyye eşyâ kırk akçeye olsa kaç dirhem bir akçeye (4) olur çü su'âl etseler kâ'ide budur ki evvelâ vuqiyyeyi dirhem edüp (5) ba'de kırk akçeye taqsım edüp taqsımden ne hâşıl olursa aña göre (6) cevâb vâresin (7) (8) meşelâ nev'i diger yüz seksen beş vuqiyye üzüm yüz vuqiyyesi elli altı (9) akçeye olsa kaç akçe eder çü su'âl etseler vuqiyyeyi yazup elli altıya (10) zırb edüp iki hânesin tarh edüp cevâb vâresin ma'lûm (11) meşelâ nev'i diger beş yüz dirhem kömür bir akçeye olsa (12) iki yüz elli vuqiyye kömür kaç akçe eder çü su'âl (13) kâ'ide budur ki vuqiyyeyi dirhem edüp beşe taqsım edüp ve iki (14) hânesin tarh edüp cevâb vâresin

[30b]

(1)meşelâ nev'i diger üç yüz vuqiyye onar üç yüz dirhemi bir akçeye olsa kaç (2) akçe eder çü su'âl etseler kâ'ide budur ki evvelâ vuqiyyeyi dirhem edüp (3) ve hâşıl olanı üç yüz dirheme taqsım edüp cevâb vâresin (4) (5) meşelâ nev'i diger altı biñ altı yüz beş kîle kaç ... olur çü su'âl (6) etseler kâ'ide budur ki kileyi yazup yalnız beş ile zırb edüp (7) iki hânesin tarh edesin ... olur ve tarh olınan hâneyi tekrâr (8) ikiye zırb edüp bir hânesin tarh edüp kîle olur çü (9) cevâb vâresin (10) meşelâ nev'i diger bir vuqiyye şey' biñ beş yüz akçeye olsa iki yüz (11) dirhemi veyâhüd iki yüz elli dirhemi veyâhüd üç yüz kırk dirhemi (12) kaç akçe eder çü su'âl etseler kâ'ide budur ki akçeyi yazup dirhemi (13) zırb edüp zırb olımandan ne hâşıl olursa hevâdan yigirmi beşe

[31a]

(1) zırb edüp gine iki hânesin tarh edüp cevâb vâresin (2) meşelâ nev'i diger otuz vuqiyye şüşâmdan (3) yigirmi üç vuqiyye... çıksa vuqiyye başına (4) kaçar dirhem ... düşer deseler kâ'ide budur ki evvelâ yigirmi üç (5) yazasın ve her vuqiyye dört yüz dirhem olduğu minvâl üzre dört (6) yüze zırb edüp zırbdan ne hâşıl olursa otuza taqsım (7) edüp cevâb vâresin (8) (9) meşelâ nev'i diger bir eşyâ'nın iki buçuğı üç buçuğ akçeye olsa (10) iki biñ yedi yüz dânesi kaç akçe eder çü su'âl etseler kâ'ide (11) budur ki iki yedi yüzi yazup hevâdan öñine bir

şifir ziyāde koyup (12) iki buçuğa zarb édüp hāşılı zarbı üç buçuğa taḫsīm édüp cevāb (13) vèresin (14)

[31b]

(1) meşelā nev'î diger bir tavuḫ kırk aḫçeye olsa ve kırk yumurta daḫı bir (2) aḫçeye olsa mezkūr tavuḫ kırk günde bir yumurta yumurḫılsa yumurta (3) ile pahāsı ne ḫadar zamānda ödenir çü su'āl étseler ḫā'ide (4) budur ki evvelā kırkı kırka zarb édesin ba'de ne hāşıl olursa (5) hāşıl olanı tekrār kırka daḫı zarb édesin zarbdan ne hāşıl olursa (6) üç yüz altmış güne taḫsīm édesin taḫsīmden ne hāşıl (7) olursa ol ḫadar yıl éder ba'de gününü bilmek murād éyleseḫ (8) üç yüz altmışa zarb édüp zarbdan ne hāşıl olursa (9) ol ḫadar gün olur çü cevāb vèresin ḫaflet olunmaya (10) tavuḫ (11) meşelā nev'î diger bir ādemiḫ bir ḫantār büberi var imiş yaḫmurdan (12) ışlanmış bunı görüp bir güneşli yere sere ḫomış şonra bir (13) süri şığircık ḫuşları gelüp yemişler büber şāḫibi

[32a]

(1) duyup yerden bir avuç toprak alup ḫuşlara atup cümlesi (2) uçup ancak birin öldürmüş ba'de ḫurşaḫın yarup içinden (3) sekiz dāne büber ḫıḫdı bir ḫantār büberden cümlesi ne ḫadar yedi (4) dēyü su'āl étseler ḫā'ide budur ki evvelā ḫantārı vuḫiyye édüp (5) tekrār vuḫiyyeyi dirhem édüp ba'de bir dirhem büberi tartup (6) ve dānesini şayup ba'de tartduḫı büber ḫaç dāne olursa (7) dirheme zarb édüp zarbdan hāşıl olanı sekize taḫsīm (8) édüp cevāb vèresin (9) (10) meşelā nev'î diger yılduz altunını ḫurūş étmek murād éyleseḫ (11) ḫā'ide budur ki evvelā altun ne ḫadar ise yazup hevādan yigirmi (12) beşe zarb édüp bir ḫānesin tarḫ édüp ve tarḫ olunan ḫāneyi (13) buçuḫ ḫurūş olur çü cevāb vèresin (14) meşelā nev'î diger engirüz altunını ḫurūş (15)

[32b]

(1) étmek murād éyleseḫ ḫā'ide budur ki evvelā altunı yazup iki yüz yigirmi (2) beşe zarb édüp iki ḫānesin tarḫ édüp ve tarḫ olunan (3) ḫāneyi tekrār dörde zarb édüp gine iki ḫānesin tarḫ (4) olunan ḫāne... olur ... ḫurūş olur çü cevāb vèresin (5) meşelā nev'î diger ḫurūşı yılduz altunı étmek murād (6) éyleseḫ ḫā'ide budur ki evvelā ḫurūşı yazup kırka (7) zarb édüp iki ḫānesin tarḫ édüp ve tarḫ (8) olunan ḫāne para olur çü cevāb vèresin (9) meşelā nev'î diger bir ḫalının kırk beş arşun (10) uzunı ve yigirmi beş arşun satrancı olsa ne ḫadar olur (11) dēyü su'āl étseler

kā'ide budur ki 'aynı ile kırk arşunı (12) yazup ve yigirmi beşe zarb edüp her ne vāki' olursa (13) satrancı olur çü cevāb vēresin meşelā nev'i (14) diger on altı kantār yigirmi yedi ludre (15) olan eşyā'nıñ beher kantārdan on ludre ihrāc olmağ

[33a]

(1) lāzım gelse veyāhūd on altı kantār yigirmi yedi ludre (2) olan eşyā'nıñ beher kantārdan on iki ludre dara çıkmak lāzım (3) gelse kā'ide budur ki bir kantārdan on iki ludre çıkınca seksen (4) sekiz ile zarb edüp ... iki hānesin tarh edüp cevāb (5) vēresin (6) meşelā nev'i diger bir ādem bir vuqiyye şekeri kırk beş aqçeye pāzār (7) edüp ne kadar aqçesi var ise şeker alayım dese kaç vuqiyye şeker (8) gelür ol ādemiñ biñ sekiz yüz aqçesi var imiş ol ādemiñ (9) bu kadar aqçesine kaç vuqiyye şeker gelür çü su'āl etseler kā'ide (10) budur ki bir vuqiyye şekerin pahāsıñı kırk beş aqçedür ana taqsīm (11) edüp cevāb vēresin (12) meşelā nev'i diger bir vuqiyye... pahāsı ve kantārı seksen (13) beş aqçeye olsa yigirmi sekiz vuqiyyesi kaç aqçe eder dēyü

[33b]

(1) su'āl etseler kā'ide budur ki evvelā yigirmi sekiz vuqiyyeyi yazup (2) bir kantārın pahāsıdır ki seksen beş ile zarb edüp sonra (3) yigirmi üçe zarb edüp ... üç hānesin tarh edüp (4) kısmet olur çü cevāb vēresin (5) meşelā nev'i diger yigirmi ... buğday beher (6) kilesi yigirmi beş aqçeye olsa kile olmadan yek kalmadan (7) nice olur çü su'āl etseler kā'ide budur ki hemān iki kile (8) pahāsına zarb edüp ... öñine bir şıfır ziyāde koyup (9) cevāb vēresin (10) meşelā nev'i diger on kantār kırk dört ludre eşyā'nıñ beher (11) kantārı bir ğurüş üçer rub' olsa kaç ğurüş eder çü (12) su'āl etseler kā'ide budur ki on kantār kırk dört ludreyi (13) yazup ba'de altına bir ğurüş yazup ve her rub' için yalnız

[34a]

(1)cevāb vēresin (2) (3) (4) meşelā nev'i diger bir vuqiyye şey'in pahāsı beş yüz aqçeye olsa iki yüz (5) aqçeye kaç dirhem eşyā' eder bilmek murād eyleseñ evvelā bir vuqiyye şey'i (6) dirhem edüp ba'de kısmeti olan iki yüz aqçeye zarb edüp (7) hāşılı zarbı evvel vuqiyye pahāsı olan beş yüz aqçeye taqsīm (8) edüp cevāb vēresin (9) (10) meşelā kırk yedi bucuğ arşun vālā on birer aqçe ikişer puldan (11) meşelā toksan altı bucuğ arşun vālā toksuzar aqçe birer puldan (12)

[34b]

(1)meşelâ nev'î diger otuz bir arşun bir rub' olsa on beşer buçuk aqçeden (2) kaç aqçe eder çü su'al êtseler kâ'ide budur ki evvelâ vâlânîñ arşunını (3) yazup ve bir rub' için yalnız yigirmi beşi arşunîñ öñine koyup (4) pahâsı olan on beş aqçeyi yazup ve buçuk için on beşîñ (5) öñine elliyi yazup zarb edüp hâşılı zarbıñ rub' için iki (6) hânesin ve buçuk için dañı iki hânesin tarh edüp cevâb vâresin (7) (8) meşelâ kalan kadar dirhem gümüş her yüz dirhemi dördür yüz kırk (9) beş aqçeye olsa bir buçuk dirhem gümüş pahâsı ne eder deseler bir (10) buçuk dirhem için yüz elliyi yazup dört yüz kırk beşe zarb edüp (11) cevâb vâresin (12)

[35a]

(1)meşelâ her yüz dirhemden üçer aqçe birer pul alınsa imdi mâlı (2) yazup üçer aqçe birer pul ile zarb edüp zuhûra gelür cevâb (3) vâresin (4) meşelâ buña erkâm-ı hindiyyede zarb-ı ğayrı dârler (5) elde bir dâmezsin ve hem hesâb êtseñ şolundan gider (6) (7) meşelâ buña erkâm-ı hindiyyede zarb-ı ğayrı ... muhâzzet dârler on kalem (8) ve on beş kalem ne kadar olursa olsun bir kalemde zarb olur (9)

[35b]

(1)meşelâ ...erkâm-ı hindiyyede zarb-ı furkânî'-i merkû'a dârler şolundan (2) giden ve şağından cümle olur öyle cevâb vâresin ma'lûm (3) (4) (5) meşelâ ...erkâm-ı hindiyyede zarb-ı furkânî'-i merkû'a dârler bu dañı (6) şolundan gider ve şağından cümle olur öyle cevâb vâresin (7)

[36a]

(1)ba'de iki yüz mişkâli dañı çekirdek edüp on iki çekirdek (2) dañı katup ba'de hâşılı zarbı bir mişkâl altı çekirdek olan (3) aqçe ile zarb edüp hâşılı zarbı tekrâr evvelki bir mişkâl (4) altı çekirdek olan çekirdegi taqsîm edüp cevâb vâresin (5) mişkâl (6) meşelâ üç vuqiyye revğan sâde bir ğurûşa olsa dört yüz (7) kırk vuqiyye revğan sâde kaç aqçe eder çü su'al êtseler kâ'ide (8) budur ki evvelâ dört yüz kırk vuqiyyeniñ pahâsını yüz yigirmi (9) aqçeden aña zarb edüp ba'de hâşılı zarbı tekrâr üçe taqsîm (10) edüp cevâb vâresin (11) meşelâ on iki zirâ'î kumâş beşer ğurûş üçer rub' (12) olsa otuz zirâ'î yedi rub' kumâş kaç aqçe eder

[36b]

(1)çü su'âl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ beş ğurūşı aqçe édesin (2) ba'de üç rub' daħı aqçe édesin bir yere cem' édesin (3) ba'de otuz zirā'î daħı rub' édüp ve yedi rub' daħı altına (4) koyup cem' édesin ve aqçeyi olan rub'lara zırb édüp ve hâşıl-ı (5) zırbı evvelki olan on iki zirā'î taqsım édüp cevāb (6) véresin (7) (8) meşelâ sekiz vuķıyye üç yüz dirhem bādem bir ğurūş olsa (9) yüz kırk vuķıyye bādem kaç ğurūş eder çü su'âl êtseler (10) kâ'ide budur ki evvelâ sekiz vuķıyye dirhem édüp ba'de üç yüz (11) dirhemi daħı katup cümle édesin ba'de yüz kırk vuķıyyeyi (12) daħı dirhem édüp yüz kırk vuķıyyeden hâşıl olan dirhemi (13) yazup sekiz vuķıyye üç yüz dirheme taqsım édüp cevāb

[37a]

(1)véresin dirhem vuķıyye (2) meşelâ iki yüz elli vuķıyye qahve üç yüz ğurūşa olsa elli dört (3) biñ yedi yüz altmış üç ğurūşa ne qadar qahve gelür déyü (4) su'âl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ elli dört biñ yedi yüz (5) altmış üç vuķıyyeyi yazup iki yüz elliye zırb édüp ba'de (6) tekrār hâşılı zırbı üç yüz ğurūşa taqsım édüp cevāb véresin (7) qahve ğurūş qahve (8) (9) meşelâ yüz vuķıyye eşyā' yetmiş beş aqçeye olsa yetmiş beş vuķıyyesi (10) kaç aqçe eder çü su'âl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ yüz yetmiş

[37b]

(1)beş vuķıyyeyi yazup ba'de yetmiş beş aqçeye zırb édesin ba'de hâşıl-ı (2) zırbı tekrār yüze taqsım édesin yetmiş beş vuķıyyesiniñ (3) pahāsı olur ba'de taqsımden bākī qalanı dörde zırb édüp (4) iki hānesin tarħ édüp manğır olur çü cevāb véresin (5) vuķıyye aqçe vuķıyye (6) (7) meşelâ on biñ elma dört biñ aqçeye olsa yigirmi iki biñ (8) elma kaç eder çü su'âl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ yigirmi iki (9) biñ elmayı yazup ba'de pahāsı olan dört biñ aqçeye zırb (10) édüp ba'de hâşıl-ı zırbıñ dört hānesin tarħ édüp (11) cevāb véresin elma aqçe alacaq elma (12) (13) meşelâ beş kīlede bir şīnik baş gelse (14) toquz yüz kırk kīlede kaç şīnik baş (15) gelür çü su'âl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ toquz yüz kırk kīleyi

[38a]

(1)yazup evvelki olan beş kīleye taqsım édüp ba'de hâşıl taqsımden (2) beher kīle dört şīnik olduğı minvāl üzre dörde taqsım (3) édüp cevāb véresin kīle şīnik kīle kīle şīnik (4) (5) meşelâ yüz kīlede altı bucuq kīle baş gelse dört biñ yedi yüz (6)

seksen kīlede ne kadar baş gelür çü su'āl etseler kâ'ide budur (7) ki evvelâ cümle kīleyi yazup altı buçuğa zarb édüp ba'de hâşıl (8) zarbıñ buçuğdan otuzı bir hānesin tarh édüp cevāb (9) vèresin ba'de tekrār yüze taksīm édüp cevāb vèresin (10) kīle vuqiyye vuqiyye (11) (12) meşelâ şimdi ... iki nev' üzredir bir nev'i yüz altmış (13) hesābı üzre ve bir nev'i yüz yigirmi hesābı üzre yüz gurūşumuz

[38b]

(1)on altı biñ aqçe éder ve bir nev'i on iki biñ aqçe (2) éder ve ba'de on altı biñ aqçeyi on iki biñ aqçe étmek (3) murād eylesen kâ'ide budur ki evvelâ on altı biñ aqçeyi yazup (4) ba'de yalnız yedi buçuğa zarb édüp ve hâşıl zarbıñ buçuğ (5) için iki hānesin tarh édüp cevāb vèresin (6) gurūş aqçe aqçe (7) meşelâ biñ sekiz yüz elli 'aded ... gurūş (8) étmek murād eylesen kâ'ide budur ki evvelâ biñ sekiz yüz (9) elli ... yazup ba'de ikiye zarb édüp ba'de hâşılı (10) zarbı tekrār üç taksīm édüp cevāb vèresin gāflet (11) (12) meşelâ gurūşı şerīfi altun étmek murād éylesen kâ'ide budur ki (13) evvelâ gurūş her ne kadar ise yazup öñine iki şıfır ziyāde koyup

[39a]

(1)yigirmi beşi birin öñine yazup yüz yetmiş beş olur (2) aña zarb édesin ... dört hānesin tarh édüp (3) bākī kalanı gurūş olur ve tarh olınan hānede bir nesne (4) vāki' olursa kırk ile zarb édüp ... dört hānesin (5) tarh édüp bākī kalanı pāre olur ve yine tarhdan bir nesne (6) vāki' olursa üç ile zarb édüp ... dört hānesin (7) tarh édüp bākī kalanı aqçe olur ve yine tarhdan (8) bir nesne vāki' olursa dört ile zarb édüp ... (9) dört hānesin tarh édüp bākī kalanı manğır olur bu minvāl (10) üzre cevāb vèresin (11) meşelâ nev'i diger iki yüz yetmiş üç buçuğ (12) dirhem gümüşüñ beher dirhemi on sekiz (13) aqçe üçer pula olsa yüz yigirmi beş dirhemi on altışar aqçe (14) ikişer pula olsa kaç aqçe éder çü su'āl etseler kâ'ide budur ki

[39b]

(1)evvelâ on sekizi yazup ve her pula yüz yigirmi beş çü hesāb (2) édüp üç pul üç yüz yetmiş beş olur on sekiz için öñine (3) yazasın iki yüz yetmiş üç buçuğa zarb édesin ... pul (4) için üç hānesin ve buçuğ için dağı bir hānesin tarh (5) édüp cevāb vèresin (6) (7) meşelâ nev'i diger yetmiş yedi biñ yedi yüz yetmiş yedi yumurtanıñ (8) yetmiş yedi buçuğı yedi buçuğ aqçeye olsa kâ'ide budur ki (9)

yetmiş yedi biñ yedi yüz yetmiş yedi yazup yetmiş yedi buçuğ ile (10) taḫsīm edesin ba‘de yedi buçuğ ile zarb edesin ve ... (11) bir ḥānesin tarḥ edüp ba‘de tekrār iki ile zarb edüp ... (12) bir ḥānesin tarḥ edüp cevāb vēresin (13)

[40a]

(1)meşelā nev‘i diger şīniki kīle etmek murād ēylesen ne ḳadar şīnik olursa (2) olsun ḳā‘ide budur ki yalnız yigirmi beşe zarb edüp ... (3) iki ḥānesin tarḥ edüp bāḳī ḳalan kīle olur tarḥdan (4) bir nesne vāḳi‘ olursa dört ile zarb edüp ... iki (5) ḥānesin tarḥ edüp cevāb vēresin eger taḫsīm etmek murād (6) ēylesen ḳā‘ide budur ki dört ile taḫsīm edüp cevāb vēresin (7) (8) meşelā nev‘i diger bir ḳantār eşyā’ üç yüz aḳçeye olsa yigirmi (9) iki vuḳiyyesi ḳaç aḳçe eder çü su‘āl etseler ḳā‘ide budur ki (10) evvelā yigirmi iki vuḳiyyeyi ḳantār pahāsı olan üç yüz aḳçe ile (11) zarb edüp ḥāşıl-ı zarbı ḳantār ḳaç vuḳiyye ise vuḳiyyeye (12) taḫsīm edüp cevāb vēresin (13) ḳantār vuḳiyye ḥāşıl

[40b]

(1)meşelā nev‘i diger bir şīnik biñ dānesi yüz on aḳçeye olsa biñ (2) sekiz yüz altmış eşyā’ ne ḳadar aḳçe eder çü su‘āl etseler ḳā‘ide budur ki (3) evvelā biñ sekiz altmış eşyā’yı yazup biñin pahāsını yüz on aḳçedir (4) aña zarb edüp ... üç ḥānesin tarḥ edüp cevāb (5) vēresin (6) meşelā nev‘i diger bir ḳantār şīnik on iki ğurūş olsa yigirmi (7) beş vuḳiyyesi ḳaç ğurūş ile ḳaç aḳçe eder çü su‘āl etseler ḳā‘ide (8) budur ki evvelā yigirmi beş vuḳiyyeyi yigirmi üç ile zarb edüp ba‘de (9) bir ḥānesin tarḥ edüp ve tarḥdan bāḳī ḳalanı on ikiye (10) ki ğurūşdur aña zarb edüp iki ḥānesin tarḥ edüp ğurūş (11) olur ve tarḥdan bāḳī ḳalanı tekrār yüz yigirmi aḳçe bir ğurūş (12) olduğı minvāl üzre yüz yigirmiye zarb edüp ... üç ḥānesin (13) tarḥ edüp aḳçe olur dēyü cevāb vēresin (14) meşelā nev‘i diger filān ḳadar arpa ve filān (15)

[41a]

(1) ḳadar ‘aded ... beher erdebi otuzar ... ğurūşa olsa ḳaç ğurūş (2) eder çü su‘āl etseler ḳā‘ide budur ki evvelā her ne ḳadar ise erdebi (3) yazup ve her ... için yalnız sekizi yazup ol ḳismet olan (4) otuz ğurūşa zarb edüp ve üç ḥānesin tarḥ edüp ğurūş (5) olur tekrār tarḥ olınan ḥāneyi otuz üçe zarb edüp ve üç (6) ḥānesin tarḥ edüp pāre olur ba‘de tekrār tarḥ olınan ḥāneyi (7) sekiz ile zarb edüp üç ḥānesin tarḥ edesin manğır olur (8) meşelā nev‘i diger sekiz buçuğ erdeb ve iki ...

(9) pirinç beher erdebi otuz üç ğurūşa olsa kaç (10) ğurūş eder çü su'āl étseleler kâ'ide budur ki evvelā beher erdebi on iki (11) ... olduğı minvāl üzre sekiz buçuk erdebi ... édüp (12) ve iki ... dağı öñine koyup biñ yigirmi iki ... olur (13) ve ba'de bir... pahāsı olan otuz üç ğurūşa zırb édüp hāşıl-ı (14) zırbı tekrār yüz yigirmiye taķsım édüp ve taķsımden bākī kalan

[41b]

(1) dördüñ biri buçuk pāre olur çü cevāb véresin ğaflet olmaya (2) erdeb ... kısmet (3) meşelā nev'i diğer altı arşun bir rub' ... veyāhūd beş arşun beş (4) rub' ... beher arşunı dört ğurūş bir rub' olsa veyāhūd (5) beş ğurūş üç rub'a olsa kaç ğurūş eder çü su'āl étseleler (6) kâ'ide budur ki evvelā arşunı yazup ve bir rub' için altı arşunıñ (7) öñine yüz yigirmi beşi dağı yazup ba'de altına dört ğurūş (8) yazup öñine rub' için yalnız yigirmi beşi yazup dört yüz (9) yigirmi beş olur ba'de dört yüz yigirmi beşe zırb édüp üç (10) hānesin tarh édüp cevāb véresin ğaflet olmaya şöyle ma'lūm (11)

[42]

(1) meşelā nev'i diğer bir vuķıyye būber iki buçuk dirhem bir aķçeye olsa kaç (2) aķçe eder çü su'āl étseleler kâ'ide budur ki evvelā vuķıyyeyi dirhem (3) édüp ve ba'de tekrār dirhemi iki kat édüp sekiz yüz olur (4) ba'de iki buçuğa dağı iki kat édüp beş olur beşe (5) taķsım édüp cevāb véresin (6) (7) meşelā nev'i diğer bir vuķıyye eşyā'nın yüzi kırk aķçeye olsa dört yüz (8) eşyā' kaç aķçe eder çü su'āl étseleler kâ'ide budur ki evvelā dört yüzi (9) yazup kırk ile zırb édüp iki hānesin tarh édüp cevāb (10) véresin (11) meşelā nev'i diğer bir halınñ uzunı on iki (12) arşun olup ve eni yedi arşun olsa ve kısmeti yüz aķçeye (13) olsa ve yine bir ğayrı halınñ uzunı yigirmi dört arşun (14) olup ve eni on dört arşun olsa kaç aķçe eder çü su'āl (15) étseleler kâ'ide budur ki evvelā kısmeti yüz olan halınñ uzununı ve enini

[42b]

(1) cümle édüp ve şonraki halınñ uzununı ve enini cümle édüp hāşılı (2) cümleyi kısmet olan yüz aķçeye zırb édüp hāşılı zırbı evvelki (3) olan halınñ cümlesine taķsım édüp cevāb véresin (4) uzunı eni kısmet şonraki eni (5) meşelā nev'i diğer filān kadar keresteniñ yüzi filān kadar aķçeye (6) olsa ve yüzde iki kereste terk olsunca olur déseler kâ'ide (7) budur ki filān kadar keresteyi yazup kısmet olan

ağçe ile zırb (8)  d p ve h şılı zırbı yüz iki keresteye tağs m  d p ve yüzden (9) zıy de yüzde beş vey h d dağı zıy de olursa cev b v resin (10) kereste kısmet ... (11) meşel  nev' i diger beş Őnik bir köle olmak üzre yigirmi k le bir Őnik (12) ... kağ ağçe  der  u su'  l  tseler ka' ide budur ki ve her kölesi yüz (13) on ağçeye olsa evvel  yigirmi köleyi yazup ve Őnik içun yigirmi

[43a]

(1) dağı yazup ve kısmet olan yüz on ağçeye zırb  d p iki h nesin (2) tarğ  d p ve eger yarım Őnik v ki' olursa yigirmi k leniğ (3)  jine on yazup yüz on ağçeye zırb  d p ... (4) iki h nesin tarğ  d p cev b v resin (5) (6) meşel  nev' i diger otuz d ne tağlı turunç ikisi bir ağçeye olsa (7) ve otuz d ne ekşi turunç  ci bir ağçeye olsa... yigirmi (8) beş ağçe  der ve turunları biri birine karışup ma' l m olunmuş (9) bu hes b üzre beşi ikiye gelür külli yigirmi beş  der (10) evvel  altmış turuncı iki buçuğa zırb  d p ba' de bir h nesin (11) tarğ  d p ve h şıl olanı altıya tağs m  d p cev b v resin (12) turunç ekşi turunç tağlı (13) meşel  nev' i diger yüz vuğıyye Şey' iğ pah sı seksen bir görüş olsa

[43b]

(1) kırğ yedi g r şa kağ vuğıyye gelür  u su'  l  tseler ka' ide budur ki (2) evvel  kırğ yedi g r şı yazup hev dan  jine iki Şıfır zıy de koyup (3) ba' de seksen bir vuğıyyeye tağs m  d p cev b v resin (4) g r ş vuğıyye (5) meşel  nev' i diger biğ sekiz yüz yigirmi yedi vuğıyye Şey' i beher toğuzı (6) vuğıyyesi beş görüş ile  c rub' olsa vey h d dört görüş (7) ile  c rub' vey h d iki görüş ile  c rub' olsa kağ g r ş (8)  der  u su'  l  tseler ka' ide budur ki evvel  biğ sekiz yüz yigirmi (9) yedi vuğıyyeyi yazup toğuz vuğıyyeye tağs m  d p ve tağs mden h şıl (10) olanı beş g r ş  c rub' zırb  d p ba' de iki h nesin (11) tarğ  d p ve tarğ olunan h nede yigirmi beş  alursa bir rub' (12) ve elli  alursa iki rub' olur dörde zırb  d p iki h nesin (13) tarğ  d p cev b v resin (14)

[44a]

(1) meşel  nev' i diger dört  dem muğ rebeye ağçe v rmişler biri  c (2) rub' v rmiş ve bir  dem bir ... v rmiş ve bir  dem buuğ g r ş v rmiş (3) ve bir  dem dağı bir rub' v rmiş mezb r ağçeler on bir görüş f ' ide (4)  ylemiş herkesiğ ma' lina ne  adar ağçe  der  u su'  l  tseler ka' ide (5) budur ki evvel   c rub' ı on ikiye zırb  d p otuz olur dörde (6) tağs m olma ve bir ... dağı on ikiye zırb  d p

üçe tak̄sīm (7) olına ve buçuk ğurūşı bir yazup on ikiye z̄arb  d p ikiye (8) tak̄sīm olına ve bir rub  bir yazup on ikiye z̄arb  d p üçe (9) tak̄sīm olına ve tak̄s mden h şıl olanları cümle  d p yigirmi iki (10) olur ve f 'ide olan on bir ğur şa tak̄sīm  d p h şıl olanlara (11) z̄arb  d p cümle olan yigirmi ikiye tak̄sīm olına mangıra varınca cev b (12) v resin (13) (14)

[44b]

(1) meşel  nev' i diger beş kimesne bir sefinede altı günde on beş vuķiyye peksimet (2) y seler on beş kimesne on sekiz günde ne kadar peksimet y mek l zım (3) gelür  u su' l  tseler k 'ide budur ki evvel  on beş kimesneyi on sekiz (4) kimesneye z̄arb  d p ... h şıl olan tekr r on beşe z̄arb (5)  d p ve bu iki 'adedi bir yöre yazasın ve evvel olan kimesneye (6) beş kerre altı otuz olur otuza tak̄sīm  desin her ne v ki' (7) olursa aņa göre cev b v resin ğaflet olunmaya ma'l m (8) (9) meşel  nev' i diger bir mişķ l altı çekirdek in u yüz seksen aķe ile (10)  ç mangıra olsa bu hes b üzre iki yüz dirhem ve on çekirdek (11) in u kaç aķe  der  u su' l  tseler k 'ide budur ki evvel  iki yüz (12) dirhemi yazup ve her dirhem on altı çekirdek olduğı minv l (13)  zre on altıya z̄arb  d p ve h şılı z̄arba on çekirdek

[45a]

(1)daĥı koyup cem'  desin ba'de yüz seksen aķeyi dört ile z̄arb (2)  d p mangır olur ve üç mangır daĥı katup cem'  desin ba'de (3) yüz seksen aķe ile üç mangır ki cümle mangır eldek tekr r aņa z̄arb (4)  desin ve h şılı z̄arbı bir mişķ l altı çekirdek otuz çekirdek (5)  der aņa tak̄sīm  desin ve tak̄s mden h şıl olan mangır olur (6) ba'de aķe  tmek mur d  yleseğ tekr r dörde tak̄sīm  d p (7) aķe olur  u cev b v resin ğaflet olunmaya ma'l m ola (8)  ekirdek mangır aķe çekirdek mişķ l (9) (10) (11) meşel  nev' i diger zir ' iki rub  ... seksen beş aķe ile bir (12) mangıra olsa altmış zir ' ve beş rub  ... ne kadar aķe  der  u su' l

[45b]

(1) tseler k 'ide budur ki evvel  cümle zir ' i rub   d p ve beş rub  daĥı (2) koyup ba'de seksen beş aķe bir mangır daĥı mangır  d p biribiri (3) ile z̄arb  desin ... p z r olunan bir zir ' iki (4) rub  on rub   der aņa tak̄sīm  desin mangır olur tekr r (5) dörde tak̄sīm  desin aķe olur  u cev b v resin (6) (7) (8) meşel  nev' i diger dört re'is ğ bir gemisi var imiş nişfı biriniğ (9) bir  eyregi biriniğ bir  eyregi de

ikisinin bunlar yigirmi beş biñ (10) yedi yüz akçesi kalmışdır ol dört nefer ādeme kaçar akçe düşer (11) çü su'āl etseler kâ'ide budur ki evvelā akçeyi yazup ba'de bir bütün (12) sekiz çeyrek olduğu minvāl üzre sekize takسیم edesin ve hāşıl (13) olan yarım çeyrek olur ikiye zırb edüp bütün

[46a]

(1)çeyrek olur ba'de tekrār ikiye dağı zırb edüp yarım hişşe (2) olur çü cevāb vēresin (3) (4) meşelā nev'i diger bir vuķiyye yüz otuz dirhem eşyā'nın pahāsı bir ğurüş (5) ile on beş akçeye olsa seksen sekiz vuķiyye ve yüz otuz dirhem eşyā' (6) ne kadar akçe eder çü su'āl etseler kâ'ide budur ki vuķiyyeyi dirhem edüp (7) bir vuķiyye yüz otuz dirheme takسیم edesin ba'de kısmeti olan bir ğurüş (8) on beş akçeye zırb edüp ve... yüz yigirmiye takسیم edesin (9) ol kadar ğurüş eder çü cevāb vēresin ğaflet olunmaya (10) dirhem akçe vuķiyye kısmet (11)

[46b]

(1)meşelā nev'i diger bir ādem miķdār ... bir miķdār atlas alsa ol (2) ... ile atlasın ikisi otuz arşun olsa ve ba'de ... (3) pahāsı yüz akçeye olsa ve atlasın pahāsı yüz yigirmi akçeye olsa (4) kaç arşun ... eder ve kaç arşun atlas eder bilmek murād olınsa (5) ... pahāsından ziyāde yigirmi akçe vēreyim dēmiş ... pahāsıyla (6) atlas pahāsın birbirine cem' edüp iki yüz yigirmi hāşıl olur (7) otuz arşunı yazup atlas pahāsıyla zırb edüp ba'de (8) zırbın altına ziyāde vēreyim birine yüz kırk akçeyi koyup cümle edesin (9) ve hāşılı cümleyi iki yüz yigirmiye takسیم ve takسیمden hāşıl olan (10) ... arşunı olur mezbūr on yediyi otuza tefrīķ edesin (11) on üç arşun atlas kalur ba'de tekrār on üç arşun (12) atlası kısmeti ile zırb edüp hāşılı zırbın altına yüz kırk (13) koyup cümle olınsa ... biñ yedi yüz eder ba'de tekrār on yediyi (14) arşun ... pahāsıyla ki yüz akçedir aña zırb edüp ol dağı (15) biñ yedi yüz akçe eder ikisinin dağı kısmetleri birebir gelür çü

[47a]

(1)meşelā buña erkām-ı hindiyyede zırb-ı munķalib dērler şolundan gider (2) ... olunur aña göre cevāb vēresin ğaflet olunmaya (3) (4) meşelā nev'i diger şüret oldur ki pul hesābın beyān eder pul (5) birer şekle eylemişdir ki şekli neye dērler (6) beyān edelüm ... zıkr edüp aña göre cevāb vērelüm (7) bir pul iki pul üç pul dört pul beş pul (8) altı pul yedi pul (9) meşelā beş yüz yigirmi sekiz dirhem

gümüş beşer akçe birer pula ve dahı (10) beş yüz elli birer akçe ikişer pula ve dahı beş yüz

[47b]

(1)yigirmi sekiz pāre şey'i beşer biñ yüz yigirmi beşer akçeye olsa bu zıkr (2) olınan üç cinsiñ kısmeti bir zırbdan beyān ile dēseler bu üslüb (3) üzre yazup cevāb vėresin (4) (5) meşelā nev'i diger on beş koyun yigirmi beş ğurūşa olsa biñ (6) beş yüz elli sekiz ğurūşa kaç koyun düşer çü su'āl ētseler (7) k̄ā'ide budur ki evvelā biñ beş yüz elli sekiz ğurūşı yazup koyun (8) olan on beşe zırb ēdüp hāşılı zırbı yigirmi beşe (9) taḳsīm ēdüp cevāb vėresin eger taḳsīmden bākī kalursa (10) sekize zırb ēdüp akçe olur aña göre cevāb vėresin

[48a]

(1)koyun (2) meşelā nev'i diger yüz 'aded altunumuz yüz on dirhem olsa beş biñ (3) sekiz yüz elli dirhem altun kaç 'aded altun ēder çü su'āl ētseler (4) k̄ā'ide budur ki evvelā beş biñ sekiz yüz elli dirhemi yazup ba'de (5) yüze zırb ēdüp hāşılı zırbı tekrār yüz ona taḳsīm ēdüp (6) taḳsīmden her ne vāḳi' olursa altunıñ 'adedi olur cevāb vėresin (7) altun altun dirhem (8) meşelā ğurūşı akçe ētmek murād ēylesen k̄ā'ide budur ki evvelā ğurūş (9) ne kadar ise 'aynı ile yazup bir dahı altına 'aynı ile yazasın ve bir (10) dahı sağ tarafına çaprazına 'aynı ile yazup kara cümle ēdüp bir şıfır (11) vaz' ēdesin akçe olur eger buçuḳ vāḳi' olursa şıfır lāzım degildir (12) ğurūş ğurūş ğurūş

[48b]

(1)meşelā k̄ānūnı k̄adīm üzre iḥrāc olınan ludreleri beyān ēder (2) ... beher kañtārdan on yedi ludre iḥrāc olınur (3) revġanı sāde tulum beher kañtārdan yedi ludre iḥrāc olınur (4) revġanı sāde yedek ... beher kañtārdan yedi ludre iḥrāc (5) revġan-ı sāde yedek ... beher kañtārdan on ludre iḥrāc olınur (6) revġanı... beher kañtārdan on dört ludre iḥrāc (7) revġan fuçusı beher kañtārdan on sekiz ludre iḥrāc (8) 'asel fuçusı cām birer kañtārdan on ludre iḥrāc olınur (9) üzüm ... beher kañtārdan dört ludre iḥrāc olınur (10) üzüm ... beher kañtārdan beş ludre iḥrāc olınur (11) üzüm haşır beher kañtārdan yedi ludre iḥrāc olınur

[49a]

(1)penāyiri tulum beher dānesinden bir vuḳiyye iḥrāc olunur (2) zencebīl beher kantārdan üç vuḳiyye iḥrāc olunur (3) meşelā nev'î diger dört vuḳiyye üç yüz dirhem eşyā' bir ğurūş (4) olsa üç yüz vuḳiyye eşyā' kaç aḳçe eder çü su'āl etseler kā'ide (5) budur ki evvelā üç yüz vuḳiyyeyi yazup ba'de dört vuḳiyye üç yüz (6) dirhemi iki kat édüp dört buçuḳ ile dört buçuḳ tokuz (7) olur bu yüz dirhemi başkaca yere yazasın ba'de iki kat olan (8) tokuza taḳsīm édüp ve ḥāşılı taḳsīmi iki kat édüp ol (9) kadar ğurūş olur çü cevāb véresin ve taḳsīmden bākī kalanı (10) dört vuḳiyye üç yüz dirhemini yüz dirhemine zārb édüp (11) zārbdan ne ḥāşıl olursa ol kadar şey'i daḥı lāzım olur ki (12) ol kadar ğurūş ola vuḳiyye dirhem vuḳiyye tekrār dirhem ve bir ... (13)

[49b]

(1)meşelā nev'î diger bir 'aseliḡ ... üç yılda yüz yigirmi biḡ aḳçeye (2) olsa zabt ederken tımārī āḥir yere verilüp ... tarīḳe (3) oldur ki yüz yigirmi biḡ aḳçeyi üçe kısmet edesin ve ḥāşılı (4) kısmet bir yılıḡ kaḫı kırk biḡ aḳçe eder 'āmeliḡ mübāşiriḡi üç (5) yılda dört yüz iki gündür aḡa zārb édüp ve ḥāşılı zārbıḡ bir (6) ḡānesin tarḫ edesin sonra üç yılda otuz altı ay olur (7) aḡa kısmet édüp üç yılda kırk dört biḡ altı yüz altmış altı (8) aḳçe olur çü cevāb véresin (9) (10) meşelā nev'î diger bir 'āmil muḳāḫa'ayı yüz ğün zabt eyleyüp otuz iki (11) biḡ aḳçe maḡşūl ... üç yılda ne kadar aḳçe olur çü (12) su'āl etseler kā'ide budur ki evvelā otuz iki biḡ aḳçeyi üç ... (13) biḡ seksen ğün eder biḡ seksen ğüne zārb édüp ba'de (14) ḥāşılı zārbı yüz ğüne taḳsīm olına ki 'āmiḡ mübāşeret eylediḡi

[50a]

(1)ğündür ba'de taḳsīmden ḥāşıl olan üç yılda üç yüz kırk beş biḡ (2) altı yüz aḳçe olur çü cevāb véresin ġaflet olunmaya nazār ola (3) ğün aḳçe üç yılda (4) (5) meşelā nev'î diger sekiz dirhem altun kaç mişḳāl olur çü şū'āl (6) etseler kā'ide budur ki evvelā sekiz dirhem altunı on altı kīrāt bir (7) dirhem olduḡı minvāl üzre on altıya zārb édüp ba'de zārbı (8) bir mişḳāl yigirmi dört kīrāt olduḡı minvāl üzre yigirmi (9) dörde kısmet édüp ve ḥāşılı kısmet ol kadar mişḳāl olur (10) çü cevāb véresin dirhem kīrāt mişḳāl kīrāt (11) altun dirhem (12) meşelā nev'î diger üç yüz kırk yedi dirhem altun mişḳāl olmaḡ (13) lāzım gelse kā'ide budur ki evvelā üç yüz kırk yedi dirheme bir şıfır

[50b]

(1) ziyāde koyup ba‘de bir buçuğa kısmet olunup hāşılı kısmet ne vāki‘ (2) olursa mişkāl olur çü cevāb vèresin dirhem zırb (3) (4) meşelā nev‘i diger otuz biñ aqçeniñ her dördi yüz elli ‘adedi (5) yüz dirhem olsa kaç dirhem olur çü su‘āl etseler kā‘ide (6) budur ki mezkūr aqçeyi yazup sađ cānibine iki şıfır ziyāde (7) koyup dört yüz elliye kısmet edüp cevāb vèresin (8) (9) meşelā nev‘i diger yedi biñ yedi yüz yetmiş beş dirhem altını qaluru (10) kesmek murād eylesen kaç sikkeyi qaluru olur çü su‘āl etseler (11) kā‘ide budur ki mezbūr yüz dirhemden seksen altı qaluru

[51b]

(1) kesmek kânūnı kadīmdir mezkūr yigirmi yedi biñ yedi yüz yetmiş (2) beş altını yazup ba‘de seksen altı qalursa zırb edüp (3) hāşılı zırbıñ iki hānesin tarh edüp cevāb vèresin (4) eger tarhda yüz ‘aded vāki‘ olursa bir qaluru olur çü cevāb (5) vèresin (6) meşelā nev‘i diger otuz ‘aded tahtalu bir fuçı elli medresün (7) alsa yigirmi sekiz tahtalu fuçı kaç medre ile ... olur çü (8) su‘āl etseler kā‘ide budur ki evvelā elli medreyi yigirmi sekiz (9) tahtaya zırb edüp ba‘de otuz tahtaya kısmet edüp cevāb (10) vèresin (11) meşelā on biñ eşyā‘ dört biñ aqçeye olsa yigirmi iki biñ (12) beş yüz eşyā‘ kaç aqçe eder çü su‘āl etseler kā‘ide budur ki (13) evvelā eşyā‘ ne qadar ise yazup on biñin pahāsına zırb

[51b]

(1) edüp ... dört hānesin tarh edüp cevāb vèresin (2) (3) meşelā nev‘i diger yüz ‘aded līmūn altı yüz yigirmi aqçeye olsa yüz elli (4) dānesi kaç aqçe eder çü su‘āl etseler kā‘ide budur ki yüz elli (5) līmūnı ki pahāsıñı altı yüz yigirmi aqçedir anıñla zırb edüp hāşılı (6) zırbıñ ... iki hānesin tarh edüp cevāb vèresin (7) (8) meşelā bir eşyā‘nıñ biñ dānesi biñ iki yüz otuz aqçeye olsa (9) yedi biñ üç yüz dānesi kaç aqçe eder çü su‘āl etseler (10) kā‘ide budur ki evvelā eşyā‘yı yazup biñ pahāsı olan biñ (11) iki yüz otuz aqçeye zırb edüp ... üç hānesin tarh (12) edüp cevāb vèresin gāflet olinmaya bir hoş nazar ola

[52]

(1) (2) meşelā yigirmi kīle buğday on üç ğurūşa olsa yüz otuz ğurūşa (3) kaç kīle buğday gelür çü su‘āl etseler kā‘ide budur ki yigirmi (4) kīle buğdayı yüz otuz ğurūşa zırb edüp ve hāşılı zırbdan (5) ne vāki‘ olursa yigirmi kīleniñ pahāsı olan on üç (6) ğurūşa takşım edüp cevāb vèresin (7) (8) meşelā bir qantār eşyā‘ yedi

ğurūşa olsa beher vuķiyyesi kaçır aķçe (9) olur çü su'āl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ kantârı vuķiyye (10) êdüp ba'de ğurūşı dahı aķçe êdüp vuķiyyeye taķsım êdüp cevâb (11) vêresin kantâr vuķiyye ğurūş aķçe

[52b]

(1) meşelâ nev'i diğer bir kantâr eşyâ' tokuz yüz seksen aķçeye olsa (2) yigirmi iki vuķiyyesi kaç aķçe êder çü su'āl êtseler kâ'ide budur ki (3) evvelâ aķçeyi yazup ba'de yigirmi iki vuķiyyeyi zırb êdüp hâşılı (4) zırbı tekrâr kırk dörde taķsım êdüp cevâb vêresin (5) kantâr vuķiyye vuķiyye pahâsı (6) meşelâ biğ dizi incîr beş biğ beş yüz aķçeye olsa yigirmi (7) üç biğ iki yüz dizi incîr kaç aķçe êder çü su'āl êtseler (8) kâ'ide budur ki evvelâ yigirmi üç biğ iki yüz dizi incîr yazup (9) beş biğ beş yüz aķçeye zırb êdüp sonra biğ dizi incîre (10) taķsım êdüp cevâb vêresin (11) incîr aķçe

[53a]

(1) meşelâ yedi biğ dizi incîrden yüz dizi incîrde yüz otuz (2) aķçe ... alınsa kaç aķçe ... êder çü su'āl êtseler (3) kâ'ide budur ki evvelâ yedi biği yazup biğ dizi pahâsı (4) olan yüz otuza zırb êdüp hâşılı zırbı tekrâr yüze (5) taķsım êdüp cevâb vêresin (6) incîr aķçe (7) meşelâ nev'i diğer bir kimesne biğ ğurūş vêrese onı on ikiye (8) ne kadar mürâca êder dëyü su'āl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ (9) ğurūşı yazup on ikiye zırb êdüp ba'de hâşılı zırbı (10) tekrâr ona taķsım êdüp ve taķsımden hâşıl olanıñ içinden (11) aşıl sermâye olan biğ ğurūşı tefrîk êdüp bâķî her ne (12) qalursa ol kadar mürâca êder çü cevâb vêresin (13)

[53b]

(1) meşelâ bir kimesne biğ aķçede yigirmi beş aķçe zekât vërmelü olsa (2) yetmiş biğ aķçede kaç aķçe zekât êder çü su'āl êtseler kâ'ide (3) budur ki evvelâ yetmiş biğ aķçeyi yazup ba'de hevâdan yigirmi beş aķçeye (4) zırb êdüp ba'de hâşılı zırbı tekrâr biğe taķsım êdüp (5) cevâb vêresin (6) meşelâ bir vuķiyye eşyâ' otuz bir aķçeye olsa üç yüz vuķiyye eşyâ' (7) ne kadar aķçe êder çü su'āl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ üç yüz (8) vuķiyyeyi dört yüze zırb êdüp dirhem olur ba'de tekrâr (9) otuz bire dahı zırb êdüp hâşılı zırbı dört yüze taķsım (10) êdüp cevâb vêresin (11) (12) meşelâ altını ğurūş êtmek murâd eyleseñ kâ'ide budur ki evvelâ (13) altun kaç 'aded ise yazup üç yüze zırb êdüp ba'de

[54a]

(1) hāşılı zırbı tekrār yüz yigirmiye taķsım edüp cevāb vėresin (2) (3) meşelā yedi kaņtār bādem seksen bir ğurūşa olsa beher vuķiyyesi (4) kaç aķçe eder çü su'āl ėtsele kā'ide budur ki evvelā kaņtārı (5) vuķiyye edesin ba'de ğurūşı dağı aķçe edesin aķçeyi üstüne (6) ve vuķiyyeyi altına koyup taķsım edesin ve cevāb vėresin (7) kaņtār vuķiyye ğurūş aķçe kaņtār vuķiyye (8) meşelā on 'aded eşyā' altı aķçeye olsa üç yüz elli 'aded eşyā' (9) kaç aķçe eder çü su'āl ėtsele kā'ide budur ki evvelā üç yüz elli (10) vuķiyyeyi yazup ba'de altına zırb edüp ve hāşılı zırbıñ bir hānesin (11) tarđ edüp cevāb vėresin ğaflet olınmaya ma'lüm (12)

[54b]

(1) meşelā bir eşyā'nıñ yüzi iki yüz seksen beş aķçeye olsa yüz (2) altmış iki eşyā' kaç aķçe eder çü su'āl ėtsele kā'ide budur ki (3) yüz altmış iki eşyā'yı yazup ba'de iki yüz seksen beş aķçeye (4) olduğı minvāl üzre iki yüz seksen beşe zırb edüp (5) hāşılı zırbıñ iki hānesin tarđ edüp cevāb vėresin (6) meşelā yüz 'aded līmün on aķçeye olsa (7) altı biñ iki yüz elli 'aded līmün kaç aķçe (8) eder çü su'āl ėtsele kā'ide budur ki evvelā altı biñ iki yüz (9) 'aded līmünü yazup ba'de tekrār ona taķsım edüp hāşılı (10) zırbıñ iki hānesin tarđ edüp cevāb vėresin ğaflet (11) meşelā bir mişķāl altı çekirdek inçü yüz seksen (12) aķçeye olsa iki yüz mişķāl on iki çekirdek (13) inçü kaç aķçe eder çü su'āl ėtsele kā'ide budur ki (14) evvelā bir mişķāl yigirmi dört çekirdek olduğı minvāl üzre (15) yigirmi dörde zırb edüp ve altı çekirdek dağı katup

[55a]

(1) koyup bir altun iki ğurūş bir rub' olduğı minvāl üzre iki (2) ğurūşı yazup ba'de bir rub' için ğurūşuñ öñüne yalnız yigirmi (3) beşi koyup iki yüz yigirmi beş olur ba'de aşıl olan ğurūşı (4) taķsım edüp ba'de taķsımden ne hāşıl olursa ol kağar altun (5) olur çü cevāb vėresin (6) meşelā bir 'ambārda arpa veyāhūd buğday olsa ammā ol 'ambārdaki (7) olan arpa veyāhūd buğday kaç kīle olduğı 'adedi (8) ma'lüm olmasa kā'ide budur ki enini ve uzunını ölçüp ve ba'de (9) bu yöni dağı ölçüp meşelā ol 'ambārıñ altı arşun eni (10) ve sekiz arşun uzunluğı var altıyı sekize zırb edesin kırk (11) sekiz olur ba'de üç arşun uzunı olduğı minvāl üzre (12) üçü kırk sekize zırb edüp yüz kırk dört olur ba'de ol (13) 'ambārda olan eger arpa ise beher arşunı beşer kīle arpa (14) 'adl olunur eger buğday ise altışar kīle 'adl olunur

[55b]

(1) ol minvāl üzre yazup cevāb vèresin (2) (3) pes ma'lūm oldu ki yüz kırk dört arşunda beşer kīle arpa (4) olsa yedi yüz yigirmi kīle arpa olur eger buğday ise sekiz (5) yüz altmış dört kīle buğday olur çü cevāb vèresin (6) meşelā nev' i dige parayı yılduz altunı étmek murād éyleseñ kâ'ide (7) budur ki evvelā para kaç 'aded ise yazup ba' de yüz para bir altun (8) olduğı minvāl üzre yüze taḫsīm édüp hāşılı taḫsīm (9) her ne vāki' olursa ol ḳadar altun olur çü cevāb vèresin (10) meşelā veyāhūd elli sekiz biñ (11) altı yüz seksen beş parayı (12) yazup hemān iki hānesin tarḫ édüp ol ḳadar altun olur (13) ve tarḫ olınan hāne para ḳalur çü cevāb vèresin ğaflet olınmaya (14) meşelā para-yı şerīfi altun étmek murād éyleseñ kâ'ide budur ki evvelā

[56]

(1) parayı her ne ḳadar ise yazup toḫsan para bir şerīfi olduğı (2) minvāl üzre toḫsan paraya taḫsīm édüp hāşılı taḫsīm her ne (3) hāşıl olursa ol ḳadar altun olur çü cevāb vèresin (4) (5) meşelā nev' i dige yigirmi taḫtalı bir fuçu otuz beş medre ...ki (6) alsa otuz dört taḫtalı fuçu kaç medre ... olur çü (7) su'āl étseler kâ'ide budur ki evvelā otuz beş medreyi yazup (8) ba' de otuz dört taḫtaya zārb édüp tekrār hāşılı zārbı yigirmiye (9) taḫsīm édüp taḫsīmden her ne vāki' olursa ol ḳadar medre (10) olur çü cevāb vèresin (11) (12) meşelā nev' i dige on beş vuḳıyye altunı sikke kesmek murād éyleseñ (13) ḳānūnı kâ'idesi yüz altun yüz on dirhemdir tarīḳ budur ki

[56b]

(1) evvelā vuḳıyyeyi dirhem édesin hāşılı dirhemi tekrār yüze zārb édüp (2) ba' de tekrār hāşıl zārbı yüz ona taḫsīm édüp taḫsīmden ne hāşıl (3) olursa ol ḳadar altun olur çü cevāb vèresin ğaflet olınmaya (4) altun dirhem (5) meşelā nev' i dige şimdi imdi iki nev' i üzredir bir nev' i yüz (6) altmış ḫesābı üzre ve bir nev' -i ... ḫesābı üzre yüz (7) yüz ğurūşumuz on altı biñ éder ba' de on iki biñ aḳçeyi on (8) altı biñ aḳçe étmek murād éyleseñ kâ'ide budur ki on iki biñ (9) aḳçeyi yazup hevādan öñüne iki sıfır ziyāde ḳoyup yetmiş beşe (10) taḫsīm édüp cevāb vèresin aḳçe aḳçe (11) (12) meşelā bir ocağın icmāli vērīlüp mīrden ... almaḳ murād

[57a]

(1)olduğda ne tarīk ile icmāl vèrilür bilmek murād èyleseñ (2) olduğda kā'ide budur ki evvelā ol ocağın biñ beş yüz akçe (3) bu... olup üç ... her bir akçeniñ toksan akçe eder (4) biñ beş yüzi toksana zarb édüp hāşılı zarb ne olursa (5) icmāl olur ... vèrüp mīri dahı akçe başına ikişer (6) akçesin alıkoyp seksen sekiz hesābı üzre vèrilür ba'desin (7) dahı ol mīri vèrdiği akçeyi bir yere yazup tekrār her ne kadar (8) harcarı var ise içinden çıkarup bākī her ne kalursa (9) ... olan biñ beş yüze takسیم édüp her ne hāşıl olursa (10) ... zarb édüp zarbdan ne hāşıl olursa (11)olur (12)

[57b]

(1)(2) meşelā seksen akçeyi iki kişiyeye kısımet ètmek murād èyleseñ ammā (3) biri nişf ve biri şülüs hişşe alsalar kaçar akçe düşer (4) bilmek murād èyleseñ tarīk budur ki evvelā nişf iki ve şülüs üçdür (5) ikiyi üçe zarb èyleseñ altı olur ba'de iki ile üçü cem' (6) èyleseñ beş olur ba'de evvelki zarbdan hāşıl olan altıyı (7) seksene zarb edesin ba'de hāşılı zarbı beşe kısımet édüp (8) toksan altı olur ba'de tekrār toksan altıyı nişf için ikiye (9) kısımet édüp şülüs için üçe kısımet édüp cevāb vèresin (10) (11) meşelā incīriñ dizisi yüzi yüz on akçeye olsa on biñ (12) dizi incīr kaç akçe eder veyāhūd on bir biñ beş yüz altmış (13) dizi incīr kaç akçe eder çü su'al ètseler kā'ide budur ki diziyi

[58a]

(1)yazup yüz pahāsına zarb édüp ve iki hānesin tarh édüp (2) cevāb vèresin (3) meşelā ludreyi qantār ètmek murād èyleseñ kā'ide budur ki ludreyi yazup (4) yüze takسیم édüp cevāb vèresin qantār olur bākīsi (5) ludre kalur (6) meşelā yüz ludre şīnik pahāsı elli akçeye olsa elli ludre şey'i (7) ya altmış ludre şey'i veyā seksen ludre şey'i kaç akçe eder dèyü (8) su'al ètseler kā'ide budur ki ludreyi yazup yüz pahāsına zarb (9) édüp ve iki hānesin tarh édüp cevāb vèresin ğaflet (10) (11) meşelā dirhemi vuқиyye ètmek murād èyleseñ kā'ide budur ki evvelā kaç (12) dirhem olursa olsun yazup hevādan yigirmi beşe zarb (13) édüp dört hānesin tarh édüp vuқиyye olur ve tarh olınan

[58b]

(1)hāneyi tekrār dört ile zarb édüp iki hānesin tarh édüp cevāb (2) vèresin (3) meşelā üç biñ akçeyi üç kişiyeye (4) takسیم ètmek murād èyleseñ ammā biri (5) nişf ve biri şülüs ve biri (6) rub' hişşe alsalar kaçar akçe düşer bilmek murād èyleseñ

kā'ide budur (7) evvelā nısf iki sülüş üç rub' dört bunların üçünü (8) bir yere cem' edesin tokuz olur ba'de aşıl akçe ki üç binçdir (9) tokuza kısmet edüp üç yüz otuz üç hāşıl olur (10) ba'de hāşıl olan üç yüz otuz üçü nısf için ikiye (11) ve sülüş hişse kim üçdür ve rub' hişse kim dörtdür ikiye üç (12) dörde zarb edüp hāşılı zarb herkesiñ hişsesi olur (13)

[59a]

(1)der beyān-ı kerrāt 'ilm-i kerrāt-ı eshel vech üzre budur meşelā sekiz (2) kerre yedi kaç eder deseler evvelā bu iki 'adede nazār ola ... (3) takşīme kâbil ise anı takşīm edüp olmayan zarb olına meşelā (4) yediye nazār eldek kâbili takşīm degil ba'de sekize nazār eldek (5) nısfı iki dört rub' iki ol ecilden iki yediye zarb (6) eldek iki kerre yedi on dört oldu ve bu 'adedi maṭlûb (7) olan 'adediñ rub'udur dört kerre yedi yigirmi sekiz oldu (8) ve bu nısfıdır taẓ'if eldek elli altı oldu eldeki sekiz kerre (9) yedi elli altı oldu ammā tokuz kerre yedi kaç olur deseler (10) tokuzun üçdür üç kerre yedi yigirmi bir ve üç kerre yigirmi bir (11) altmış üç eder ... maṭlûb ve noḡṭalu meşelā yetmiş kerre altmış kaç (12) olur deseler noḡṭalıyı hāzf edüp altı kerre yedi kırk iki (13) hāzf olınan iki noḡṭaları ziyāde eldek dört bin iki yüz (14) oldu ve eger bir noḡṭa hāzf olunursa bir noḡṭa zamm olur ve ... (15) dört kerre beşer ne eder dört ona ve ednā altı kerin

[59b]

(1)

[60a]

(1)meşelā nev'i diger yüz elli vuḡıyye... tokuz (2) vuḡıyye üç yüz dirhemi bir ğurūşa olsa kaç ğurūş ve (3) akçe eder çü su'āl etseler kā'ide budur ki yüz elli (4) vuḡıyyeyi dirhem edesin ve tokuz vuḡıyye üç yüz dirhemi dirhem (5) edüp tokuz vuḡıyye üç yüz dirheme takşīm edesin ve takşīmden (6) dirhem bākī kalursa bir yere yazasın ve yigirmi beşe zarb (7) edüp sonra yüz yigirmiye zarb edüp dört hānesin (8) tarḡ edüp akçe olur çü cevāb vèresin (9)

[60b]

(1)meşelâ akçeýi zarb ile ğurüş etmek murâd eylesen akçe 'adedin (2) tahrîr edüp ba'de seksen üç bin üç yüz kırka zarb (3) eyleyüp hâşılı zarb her ne zuhûr eder ise dört hânesin (4) ... ede için tarh edesin ve bundan sonra dahı (5) üç hânesin ref' edüp her ne ki bâkî kalur ise ğurüş (6) olur sonraki tarh olınan üç hânedede raqam vâki' (7) olur ise ol raqamı yalnız on iki ile zarb edüp (8) ba'de hâşılı zarbın iki hânesini tarh edüp andan (9) her ne zuhûr eder ise akçe olur (10)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN

A

a : Tekil üçüncü şahsı gösterir.

a.+ña (3b/08), (16b/02), (18a/06), (22b/13), (24a/09), (25b/04), (25b/06), (29a/02), (30a/05), (33a/10), (36a/09), (39a/02), (40b/04), (40b/10), (44b/07), (45a/03), (45a/05), (45b/04), (46b/14), (47a/02), (47a/06), (47b/10), (49b/05), (49b/07)

a.+ndan (60b/08)

a.+nı (6b/01), (16a/13), (16b/10), (59a/03)

a.+nıyla (51b/05)

a.+nlardan (9a/03)

a.+nuyla (17a/07)

[=32]

âde : <Ar. Âdet kelimesinin genellikle Arapça kurala göre yapılmış bâzı terkiplerde aldığı şekli.

a. (5a/10)

‘aded : <Ar. Sayı.

‘a. (6b/05), (17b/07), (17b/09), (17b/12), (17b/13), (19a/10), (19a/13), (19b/03), (19b/08), (19b/12), (20a/05), (38b/07), (41a/01), (48a/02), (48a/03), (51a/04), (51a/06), (51b/03), (53b/13), (54a/08), (54a/08), (54b/06), (54b/07), (54b/09), (55b/07)

‘a.-i maflüb (59a/06)

‘a.+e (27b/15), (59a/02)

‘a.+i (17b/07), (17b/09), (18a/12), (25a/10), (44b/05), (48a/06), (50b/04), (55a/07)

‘a.+idir (16b/10), (18a/02), (18a/05)

‘a.+idür (16b/13)

‘a.+iñ (12a/06), (16b/10), (18a/05), (59a/07), (60b/01)

[=45]

[=1]

ādem : <Ar. İnsan, beşer.

a. (5b/03), (8b/07), (9b/02), (9b/03), (9b/05), (10b/01), (15b/07), (21b/13), (22a/01), (22a/02), (22a/04), (22a/05), (23a/02), (25a/13), (27a/08), (29a/07), (33a/06), (44a/01), (44a/02), (44a/02), (44a/03), (46b/01)

a.+e (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/08), (9b/03), (9b/04), (25b/01), (45b/10)

a.+iñ (8b/08), (8b/09), (8b/10), (8b/11), (8b/12), (8b/13), (9a/04), (24a/07), (24b/11), (24b/12), (26b/01), (31b/11), (33a/08), (33a/08)

[=44]

‘adl : <Ar. Adâlet, hakkāniyet, doğruluk, tarafsızlık.

‘ā. (55a/14), (55a/14)

[=2]

āhîr : <Ar. Son.

a. (49b/02)

[=1]

ağla- : Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek.

a.-yup (26a/08)

[=1]

aḥmed : Ahmet (Şahıs adı).

a. (11b/07)

a.+i (11a/09), (11a/11), (11a/13)

[=4]

aḳçe : Selçuklular ve Osmanlılar’da para birimi olarak kullanılan gümüş sikke.

a. (4a/05), (5b/04), (6a/08), (6a/11), (6b/10), (8a/09), (8b/02), (8b/13), (9b/04), (9b/04), (9b/05), (10b/01), (10b/02), (10b/03), (12a/01), (12a/02), (12a/04), (12a/09), (12b/02), (12b/04), (12b/06), (12b/09), (13a/01), (13a/11), (13b/05), (13b/07), (14a/07), (14a/08), (14a/09), (14a/11), (14b/03), (15a/05), (15a/06), (15b/01), (15b/07), (15b/08), (15b/08), (15b/09), (15b/09), (17a/02), (17a/13), (17a/14), (17b/14), (18a/01), (18a/09),

(18a/10), (18b/01), (18b/02), (18b/05), (18b/06), (19a/06), (19a/08), (19a/10), (19a/12), (19b/02), (19b/05), (19b/07), (19b/07), (19b/08), (19b/11), (19b/14), (20a/04), (20a/07), (20a/09), (20a/10), (20b/12), (21a/04), (21a/11), (21b/14), (22a/02), (22a/12), (22b/04), (22b/14), (22b/15), (23a/03), (24a/03), (24a/09), (24a/10), (24a/10), (24a/11), (24a/11), (24a/12), (24a/13), (24b/07), (24b/07), (24b/12), (24b/13), (25b/10), (25b/10), (25b/10), (25b/11), (26a/02), (26b/02), (26b/05), (26b/05), (26b/06), (26b/07), (27a/04), (27a/10), (27a/10), (27b/03), (27b/04), (27b/05), (27b/09), (27b/09), (28a/14), (28b/01), (29a/07), (29a/08), (29a/09), (29a/09), (29a/13), (29b/08), (29b/09), (29b/13), (30a/09), (30a/12), (30b/02), (30b/12), (31a/10), (33a/13), (34a/10), (34a/11), (34b/02), (35a/01), (35a/02), (36a/03), (36a/07), (36a/12), (36b/01), (36b/02), (37a/10), (37b/05), (37b/11), (38b/01), (38b/01), (38b/02), (38b/06), (38b/06), (39a/07), (39a/13), (39a/13), (39a/14), (40a/09), (40a/10), (40b/02), (40b/07), (40b/11), (40b/13), (42a/02), (42a/08), (42a/14), (42b/07), (42b/12), (43a/08), (44a/01), (44a/04), (44b/09), (44b/11), (45a/03), (45a/06), (45a/07), (45a/08), (45a/11), (45a/12), (45b/02), (45b/05), (45b/10), (46a/06), (46a/10), (46b/05), (46b/15), (47a/09), (47a/10), (47b/10), (48a/08), (48a/11), (49a/04), (49b/04), (49b/08), (49b/11), (49b/11), (50a/02), (50a/03), (51a/12), (51b/04), (51b/09), (52a/08), (52a/10), (52a/11), (52b/02), (52b/07), (52b/11), (53a/02), (53a/02), (53a/06), (53b/01), (53b/02), (53b/07), (54a/04), (54a/05), (54a/07), (54a/09), (54b/02), (54b/07), (54b/13), (56b/08), (56b/10), (56b/10), (57a/02), (57a/03), (57a/05), (57b/03), (57b/12), (57b/13), (58a/07), (58b/06), (58b/08), (60a/03), (60a/08), (60b/01), (60b/09)

a.+de (19a/12), (19a/15), (19b/02), (19b/05), (19b/07), (19b/11), (19b/14), (20a/04), (20a/04), (20a/07), (20a/09), (53b/01), (53b/02)

a.+den (17b/14), (19a/09), (19a/10), (19a/12), (19b/01), (19b/10), (20a/07), (34b/01), (36a/09)

a.+dir (17a/07), (40b/03), (46b/14), (51b/05)

a.+dür (33a/10)

a.+ler (44a/03)

a.+leri (22a/12)

a.+leriniñ (22a/08)

a.+lik (9b/03)

a.+niñ (3b/10), (4a/04), (12a/06), (22b/04), (50b/04), (57a/03)

a.+si (4a/05), (22a/09), (22b/07), (26b/01), (33a/07), (33a/08), (45b/10)

a.+sin (9b/06), (57a/06)

a.+sine (22a/09), (33a/09)

a.+ye (3b/03), (6b/05), (6b/09), (7a/02), (8a/08), (8b/01), (8b/08), (12a/03), (12a/03), (12a/05), (12b/09), (12b/15), (15b/02), (15b/03), (16a/10), (16a/11), (16a/11), (16b/03), (16b/05), (16b/05), (16b/08), (16b/09), (16b/11), (16b/14), (16b/15), (17a/02), (17b/07), (17b/15), (18a/03), (20b/11), (21a/10), (21b/01), (21b/07), (27a/06), (28b/04), (28b/06), (28b/07), (29a/12), (29a/12), (29a/12), (29b/12), (30a/03), (30a/03), (30a/05), (30a/09), (30a/11), (30b/01), (30b/10), (31a/09), (31b/01), (31b/02), (33a/06), (33a/13), (33b/06), (34a/04), (34a/05), (34a/06), (34a/07), (34b/09), (37a/09), (37b/01), (37b/07), (37b/09), (39b/08), (40a/08), (40b/01), (42a/01), (42a/07), (42a/12), (42b/02), (42b/05), (42b/13), (43a/01), (43a/03), (43a/06), (43a/07), (46a/05), (46a/08), (46b/03), (46b/03), (47b/01), (49b/01), (51a/11), (51b/03), (51b/08), (51b/11), (52b/01), (52b/06), (52b/09), (53b/03), (53b/06), (54a/08), (54b/01), (54b/03), (54b/06), (54b/12), (57b/11), (58a/06)

a.+yi (4a/06), (4a/07), (4a/12), (4a/13), (4b/05), (4b/07), (5a/01), (5a/02), (5b/07), (5b/08), (6a/12), (10a/05), (13a/06), (14a/08), (19a/10), (19b/03), (19b/12), (19b/14), (20a/05), (27b/02), (30b/12), (34b/04), (36b/04), (38b/02), (38b/03), (45a/01), (45b/11), (46b/08), (49b/03), (49b/12), (50b/06), (52b/03), (53b/03), (54a/05), (56b/07), (56b/09), (57a/07), (57b/02), (58b/03), (60b/01)

[=408]

al- : Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak.

a.-acağı (10a/05), (27a/12), (27b/04), (27b/12), (27b/13), (28a/02)

a.-acağına (9b/10)

a.-acağ (37b/11)

a.-acağları (27b/01)

a.-ayım (33a/07)

a.-mağa (27b/09)

a.-mağ (56b/12)

a.-mışlar (8b/08)

a.-sa (27b/05), (46b/01), (51a/07), (56a/06)

a.-salar (57b/03), (58b/06)

a.-sağ (18a/10)

a.-up (32a/01)

[=21]

alıḫoy- : Ayırıp saklamak.

a.-up (57a/06)

[=1]

alın- : Alma işi yapılmak.

a.-sa (19b/02), (19b/05), (19b/08), (19b/11), (19b/14), (19b/15), (20a/01), (20a/04), (20a/07), (20a/08), (20a/09), (35a/01), (53a/02)

[=13]

‘**ali** : Ali (Şahıs adı).

‘ā. (11b/07), (20a/11)

[=2]

almaḫ : Bir şeyi kazanmak, elde etmek.

a. (19a/10), (19a/13), (19a/15)

[=3]

alt : Bir nesnenin tabanı.

a.+ına (3b/04), (4a/07), (4a/08), (4b/01), (6a/06), (6b/01), (7a/04), (9b/07), (10a/12), (11a/03), (11a/08), (11b/04), (12a/06), (12b/10), (18a/12), (22b/02), (33b/13), (36b/03), (41b/07), (46b/08), (46b/12), (48a/09), (54a/06), (54a/10)

a.+ında (26b/09)

[=25]

altı : Beşten sonra gelen sayının adı.

a. (5a/04), (5a/04), (6a/01), (6a/10), (8b/09), (11b/14), (12b/01), (12b/01), (12b/12), (18b/02), (25a/14), (25b/03), (25b/05), (28a/14), (36a/02), (36a/04), (38a/05), (38a/07),

(41b/03), (41b/06), (44b/01), (44b/06), (44b/09), (45a/04), (47a/08), (54a/08), (54b/11), (54b/15), (55a/09), (57b/05), (59a/12), (59a/15)

a.+da (26b/11)

a.+mız (3a/09), (3a/11), (3a/13)

a.+sı (14b/07)

a.+şar (55a/14)

a.+ya (11b/05), (14b/12), (19a/15), (43a/11)

a.+yı (3a/06), (5a/06), (55a/10), (57b/06)

[=46]

altı biş : Altı bin.

a. (22b/08), (56b/08)

[=2]

altı biş altı yüz beş : Altı bin altı yüz beş.

a. (30b/05)

[=1]

altı biş altı yüz kırk : Altı bin altı yüz kırk.

a. (17a/14)

[=1]

altı biş altmış : Altı bin altmış.

a. (22b/06), (22b/10)

[=2]

altı biş altmış bir : Altı bin altmış bir.

a.+i (22b/06)

[=1]

altı biş dört yüz : Altı bin dört yüz.

a. (17a/02)

[=1]

altı biç iki yüz : Altı bin iki yüz.

a. (54b/08)

[=1]

altı biç iki yüz elli : Altı bin iki yüz elli.

a. (54b/07)

[=1]

altı yüz : Altı yüz.

a. (25b/02), (50a/02)

[=2]

altı yüz altmış : Altı yüz altmış.

a. (17b/10)

[=1]

altı yüz elli sekiz : Altı yüz elli sekiz.

a. (3b/02)

[=1]

altı yüz kırk beş : Altı yüz kırk beş.

a. (22a/01)

[=1]

altı yüz seksen : Altı yüz seksen.

a. (28b/05)

[=1]

altı yüz seksen beş : Altı yüz seksen beş.

a. (55b/11)

[=1]

altı yüz yigirmi : Altı yüz yirmi.

a. (51b/03), (51b/05)

[=2]

altmış : Altmış.

a. (4b/06), (4b/07), (5b/07), (13a/07), (13a/08), (17a/01), (26b/14), (28a/14), (29b/08),
(43a/10), (45a/12), (56b/06), (58a/07), (59a/11)

a.+a (29b/10)

a.+dan (26b/15)

[=16]

altmış altı biş : Altmış altı bin.

a. (17a/12)

[=1]

altmış beş : Altmış beş.

a. (22b/11)

a.+i (22b/12)

[=2]

altmış biş : Altmış bin.

a. (21a/04)

a.+e (21a/05)

[=2]

altmış bir : Altmış bir.

a.+i (22b/09)

[=1]

altmış dörd : Altmış dört.

a.+e (4b/08), (5b/10), (5b/12)

a.+i (5a/03), (5b/09), (5b/11)

[=6]

altmış dört : Altmış dört.

a. (5a/02), (22a/08)

[=2]

altmış iki : Altmış iki.

a. (21b/03), (54b/02)

[=2]

altmış iki biş beş yüz : Altmış iki bin beş yüz.

a. (4a/04)

[=1]

altmış sekiz : Altmış sekiz.

a. (6a/05)

[=1]

altmış üç : Altmış üç.

a. (37a/05), (59a/11)

[=2]

altmış yedi biş : Altmış yedi bin.

a. (13a/13)

[=1]

altmış yedi biş beş yüz : Altmış yedi bin beş yüz.

a. (13b/02)

[=1]

altmış yedi biş beş yüz seksen dört : Altmış yedi bin beş yüz seksen dört.

a. (13a/05)

[=1]

altun : Altın sözünün eski metinlerde ve bugün halk ağzında kullanılan asıl şekli.

a. (18b/04), (18b/06), (19a/06), (19a/08), (32a/11), (38b/12), (48a/03), (48a/03), (48a/07), (48a/07), (50a/05), (50a/11), (50a/12), (53b/13), (55a/01), (55a/04), (55b/07), (55b/09), (55b/12), (55b/14), (56a/03), (56a/13), (56b/03), (56b/04)

a.+ı (32b/01), (32b/05), (50a/06), (50b/09), (51a/02), (53b/12), (55b/06), (56a/12)

a.+ıñ (19a/02), (48a/06)

a.+ını (32a/10), (32a/14)

a.+umuz (48a/02)

[=37]

‘**ambār** : <Ar. İçine erzak ve eşyâ konan büyük yerli sandık veya bir binânın bu işe ayrılan bölümü.

‘ā.+da (55a/06), (55a/13)

‘ā.+daki (55a/06)

‘ā.+ıñ (55a/09)

[=4]

‘**âmel** : <Ar. Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil.

‘ā.+ıñ (49b/04)

[=1]

‘**âmil** : <Ar. Bir şeyin meydana gelmesine sebep olan, tesir eden şey, etken, müessir, faktör.

‘ā. (49b/10)

‘ā.+ıñ (49b/14)

[=2]

ammā : <Ar.Zıt ve aykırı hüküm ifâde eden iki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lâkin.

a. (3b/04), (11b/05), (12b/11), (22b/01), (29a/08), (55a/06), (57b/02), (58b/04), (59a/09)

[=9]

ancağ : Yalnız, sâdece.

a. (11a/07), (26b/05), (32a/02)

[=3]

arpa : Buğdaygillerden, taneleri ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem olarak verilen bir tahıl cinsi.

a. (40b/14), (55a/06), (55a/07), (55a/13), (55a/13), (55b/03), (55b/04)

[=7]

arşun : Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü.

a. (21a/13), (32b/09), (32b/10), (34a/10), (34a/11), (34b/01), (41b/03), (41b/03), (42a/12), (42a/12), (42a/13), (42a/14), (46b/02), (46b/04), (46b/04), (46b/11), (46b/11), (46b/14), (55a/09), (55a/10), (55a/11)

a.+da (55b/03)

a.+ı (21a/13), (21b/01), (32b/11), (41b/04), (41b/06), (46b/07), (46b/10), (55a/13)

a.+ıı (21b/05), (34b/03), (41b/06)

a.+ını (34b/02)

[=34]

‘**asel** : <Ar. Bal.

‘a.+ıı (49b/01)

‘a. (48b/08)

[=2]

‘**asel** : <Ar. Bal.

‘a.+ıı (49b/01)

‘a. (48b/08)

[=2]

aşıl : <Ar. Bir şeyin esas olan kısmı, ayrıntı olmayan tarafı, temel.

a. (9b/08), (10a/12), (14b/02), (20b/02), (22b/12), (23a/04), (25b/13), (26b/07), (53a/11), (55a/03), (58b/08)

[=11]

aşağı : Bir şeyin yukarı kabul edilen kısmına göre altta kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı.

a. (5a/09)

[=1]

at : Atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan; beygir.

a.+1 (8b/08), (8b/09), (8b/10), (8b/11), (8b/12)

[=5]

aflas : <Ar. Yüzü parlak, sık dokunmuş bir ipekli kumaş türü; saten.

a. (46b/01), (46b/04), (46b/06), (46b/07), (46b/11)

a.+1 (46b/12)

a.+1ı (46b/02), (46b/03)

[=8]

at- : Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak.

a.-up (32a/01)

[=1]

avuç : Elin yarı yumulmuş durumu.

a. (32a/01)

[=1]

ay : Bir ayın herhangi bir gününden ertesi ayın aynı gününe kadar geçen veya yaklaşık otuz gün olarak kabul edilen süre.

a. (17a/09), (17a/13), (25b/01), (49b/06)

a.+a (25b/02), (25b/05)

a.+da (25a/13)

a.+sa (24b/02), (24b/02)

[=9]

aylıg : Aylık.

a.+1 (24a/12), (24a/13)

[=2]

aylık : Bir aya mahsus, bir ay için.

a. (24a/13)

[=1]

aym : <Ar. Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı.

a. (3a/14), (4a/06), (5a/03), (5a/05), (5b/08), (6a/06), (7b/02), (7b/07), (9b/07), (11a/02), (11a/04), (11a/05), (12a/03), (12b/10), (23a/09), (32b/11), (48a/09), (48a/09), (48a/10)

[=19]

ayru : Kendi başına, tek, yalnız, müstakil.

a. (26a/03), (26a/03), (26a/03), (26a/03)

[=4]

az : Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün altında bulunan, çok olmayan.

a. (26b/06)

[=1]

bādem : <Far. İki çenekliler sınıfının gülgiller familyasından, pembe ve beyaz çiçekler açan, 5 – 12 m. boyunda ağaç. Bu ağacın çağla hâlinde iken tamâmı, dış kabuğu sertleşince ise içi yenen, şekerlikte ve tatlıcılıkta kullanılan meyvesi.

b. (36b/08), (36b/09), (54a/03)

[=3]

bāķī : <Ar. Geriye kalan.

b. (5a/13), (5b/01), (5b/03), (5b/10), (5b/12), (6a/01), (6a/08), (9b/12), (13b/02), (14a/01), (16a/07), (20b/04), (21a/12), (22b/01), (23a/03), (26b/04), (27a/01), (27a/04), (28a/13), (29a/03), (37b/03), (39a/03), (39a/05), (39a/07), (39a/09), (40a/03), (40b/09), (40b/11), (41a/14), (47b/09), (49a/09), (53a/11), (57a/08), (60a/06), (60b/05)

b.+si (10b/10), (13a/01), (58a/04)

b.+sin (11a/09), (11a/13)

b.+sini (24a/09)

[=41]

ba'de : <Ar. Başına geldiği kelime ve tamlamalara “sonra” anlamı katarak zarf fonksiyonunda birleşik şekiller yapar.

b. (3a/07), (3a/09), (3a/11), (3a/13), (3b/03), (3b/04), (4b/01), (5a/03), (5a/06), (5a/07), (5a/08), (5a/09), (5a/10), (5a/11), (5a/11), (5b/11), (7b/11), (8a/02), (9a/02), (9b/08), (9b/10), (10b/06), (11a/11), (11a/13), (12a/06), (12a/07), (12b/12), (13b/11), (14b/02), (18b/13), (20b/01), (21a/04), (21b/06), (22b/03), (22b/06), (26b/03), (26b/03), (26b/09), (26b/10), (26b/11), (26b/12), (26b/14), (27a/01), (28a/05), (28a/06), (28a/07), (29b/14), (30a/05), (31b/04), (31b/07), (32a/02), (32a/05), (32a/06), (33b/13), (34a/06), (36a/01), (36a/02), (36a/09), (36b/02), (36b/03), (36b/10), (36b/11), (37a/05), (37b/01), (37b/01), (37b/03), (37b/09), (37b/10), (38a/01), (38a/07), (38a/09), (38b/02), (38b/04), (38b/09), (38b/09), (39b/10), (39b/11), (40b/08), (41a/06), (41a/13), (41b/07), (41b/09), (42a/03), (42a/04), (43a/10), (43b/03), (43b/10), (45a/01), (45a/02), (45a/06), (45b/02), (45b/11), (46a/01), (46a/07), (46b/02), (46b/07), (46b/11), (46b/13), (48a/04), (49a/05), (49a/07), (49b/13), (50a/01), (50a/07), (50b/01), (51a/02), (51a/09), (52a/10), (52b/03), (53a/09), (53b/03), (53b/04), (53b/08), (53b/13), (54a/05), (54a/10), (54b/03), (54b/09), (55a/02), (55a/03), (55a/04), (55a/08), (55a/11), (55a/12), (55b/07), (56a/08), (56b/02), (56b/07), (57b/05), (57b/06), (57b/07), (57b/08), (58b/08), (58b/10), (59a/04), (60b/02), (60b/08)

b.+sin (57a/06)

[=138]

bağ- : Üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmamak, nazariûtibâra almak.

b.-up (24a/06)

[=1]

balā : <Far. Bir şeyin yüksek yeri, yukarı, üst.

b.+da (11a/01)

[=1]

bağa : Ben zamirinin yönelme hâli.

b. (26b/05), (27a/10)

[=2]

baş : Bir şeyin özü, temeli, kaynağı.

b. (37b/13), (37b/14), (38a/05), (38a/06)

b.+ına (5b/03), (31a/03), (57a/05)

[=7]

başka : Üzerinde durulanların dışında kalan; diğer, vesair.

b. (22b/06)

b.+ca (49a/07)

[=2]

bayağı : Sıradan.

b. (3b/03)

[=1]

beher : <Far. Her bir.

b. (7a/02), (14a/07), (21a/13), (32b/15), (33a/02), (33b/05), (33b/10), (38a/02), (39a/12), (41a/01), (41a/09), (41a/10), (41b/04), (43b/05), (48b/02), (48b/03), (48b/04), (48b/05), (48b/06), (48b/07), (48b/09), (48b/10), (48b/11), (49a/01), (49a/02), (52a/08), (54a/03), (55a/13)

[=28]

belā : <Ar. İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, bādire, dert, gam, keder.

b.+da (12a/12)

[=1]

ben : Tekil birinci şahsı gösterir.

b. (26a/10), (26b/02), (26b/02), (27a/09)

[=4]

berāber : <Far. Birlikte.

b. (8b/04), (27b/01)

[=2]

beş : Dörtten sonra, altıdan önce gelen sayının adı.

b. (3a/07), (5a/07), (5a/07), (5a/08), (5a/09), (6a/04), (8b/07), (8b/08), (8b/08), (9a/02), (10b/04), (10b/05), (11b/02), (11b/03), (11b/09), (12b/01), (12b/09), (12b/10), (12b/11), (12b/11), (12b/12), (12b/12), (12b/12), (12b/15), (13a/08), (13a/12), (14b/01), (17b/04), (18a/13), (18b/01), (19a/09), (19a/12), (22a/01), (24a/08), (25a/08), (26a/13), (26b/03), (26b/10), (26b/13), (27a/07), (27a/10), (27a/10), (27b/04), (27b/04), (27b/05), (27b/05), (27b/05), (27b/05), (28a/05), (28a/05), (28a/06), (28b/11), (29b/08), (29b/10), (30b/06), (32b/09), (32b/10), (33a/13), (34b/04), (34b/09), (37b/01), (37b/13), (38a/01), (40b/07), (41b/03), (41b/03), (41b/05), (42a/04), (42b/09), (42b/11), (43a/08), (43b/06), (43b/10), (44b/01), (44b/06), (45a/12), (45b/01), (47a/07), (48b/10), (51a/02), (57b/06)

b.+de (26b/12), (26b/13)

b.+den (27b/11)

b.+e (5a/12), (7b/08), (7b/11), (8a/03), (10b/06), (11b/01), (12a/08), (14a/04), (15a/08), (19a/01), (26b/10), (27b/12), (28a/06), (29b/03), (30a/13), (30b/13), (32a/12), (32b/02), (32b/12), (41b/09), (42a/04), (47b/08), (47b/08), (57b/07), (60a/06)

b.+er (13a/11), (26a/11), (26a/11), (36a/11), (47a/09), (47b/01), (47b/01), (55a/13), (55b/03), (59a/15)

b.+i (5a/07), (5a/09), (12b/13), (25a/07), (27b/15), (43a/09), (55a/03)

b.+imiz (3a/12)

[=127]

beş biç : Beş bin.

b. (9b/04), (48a/02)

[=2]

beş biç beş yüz : Beş bin beş yüz.

b. (52b/06), (52b/09)

[=2]

beş biç sekiz yüz elli : Beş bin sekiz yüz elli.

b. (48a/04)

[=1]

beş biş yedi yüz elli : Beş bin yedi yüz elli.

b. (28b/05)

[=1]

beş biş yedi yüz kırk : Beş bin yedi yüz kırk.

b. (28a/14)

[=1]

beş yük kırk sekiz biş : Beş yük kırk sekiz bin.

b. (3b/09)

[=1]

beş yüz : Beş yüz.

b. (12a/01), (12a/02), (12a/09), (18a/13), (29b/12), (30a/11), (34a/04), (34a/07), (47a/10), (47a/10), (51a/12)

b.+e (29b/14)

[=12]

beş yüz altmış iki : Beş yüz altmış iki.

b. (22a/04)

[=1]

beş yüz elli sekiz : Beş yüz elli sekiz.

b. (47b/06)

[=1]

beş yüz on iki : Beş yüz on iki.

b. (5a/15)

[=1]

beş yüz otuz altı : Beş yüz otuz altı.

b.+ya (5a/14), (5b/11)

[=2]

beş yüz yetmiş beş : Beş yüz yetmiş beş.

b. (28b/04)

[=1]

beş yüz yigirmi beş : Beş yüz yirmi beş.

b. (13b/01), (18a/13)

[=2]

beş yüz yigirmi beş biş sekiz yüz elli altı : Beş yüz yirmi beş bin sekiz yüz elli altı.

b. (12b/02)

[=1]

beş yüz yigirmi sekiz : Beş yüz yirmi sekiz.

b. (47a/09)

[=1]

beyān : <Ar. Açıklama, anlatma, söyleme.

b. (14a/01), (22a/11), (28a/04), (47a/04), (47a/06), (47b/02), (48b/01)

b.-ı kerrāt (59a/01)

b.+a (27a/11)

[=9]

binā : <Ar. Barınmak veya belli bir maksat için kullanılmak üzere yapılmış her türlü mîmârî eser, yapı

b. (27a/12), (27b/01), (29a/06)

b.+da (27a/13)

b.+ya (27a/08)

[=5]

bikr : <Ar. Bir şeyin hiç kimse tarafından dokunulmamış, bozulmamış olan (ilk durumu).

b. (10a/01)

[=1]

bil- : Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.

b.-mek (3a/01), (3a/05), (3b/01), (3b/11), (4a/08), (6b/05), (8b/13), (11a/01), (11a/08), (12a/05), (12b/09), (13a/04), (13a/11), (13a/13), (13b/09), (14a/04), (25b/12), (26b/07), (31b/07), (34a/05), (46b/04), (57a/01), (57b/04), (58b/06)

b.-üp (27b/14)

b.-ürsen (26a/09)

[=26]

biñ : Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, bin birden önce gelen sayının adı.

b. (6a/12), (6b/04), (6b/04), (6b/04), (6b/09), (6b/10), (8b/08), (9b/03), (12a/04), (13a/08), (13a/09), (13a/10), (19b/12), (20a/04), (20a/05), (20a/07), (20a/09), (20a/10), (21a/12), (37b/09), (40b/01), (40b/01), (47b/05), (49b/11), (51b/08), (51b/10), (51b/10), (52b/06), (52b/09), (53a/03), (53a/07), (53a/11), (53b/01)

b.+e (6a/10), (6b/06), (53b/04)

b.+i (6b/06), (9a/02), (28b/04), (28b/05), (28b/07)

b.+in (40b/03)

[=42]

biñ beş yüz : Bin beş yüz.

b. (6b/10), (30b/10), (57a/02)

b.+e (57a/09)

b.+i (57a/04)

[=5]

biñ beş yüz elli sekiz : Bin beş yüz elli sekiz.

b. (47b/07)

[=1]

biñ beş yüz otuz üç : Bin beş yüz otuz üç.

b. (13b/07)

[=1]

biç dört : Bin dört.

b. (18a/02)

[=1]

biç iki yüz : Bin iki yüz.

b. (12a/03), (12a/09), (25b/05)

[=3]

biç iki yüz otuz : Bin iki yüz otuz.

b. (51b/08)

[=1]

biç iki yüz otuz altı : Bin iki yüz otuz altı.

b. (20b/09)

[=1]

biç sekiz altmış : Bin sekiz altmış.

b. (40b/03)

[=1]

biç sekiz yüz : Bin sekiz yüz.

b. (33a/08), (38b/08)

[=2]

biç sekiz yüz elli : Bin sekiz yüz elli.

b. (38b/07)

[=1]

biç sekiz yüz yigirmi : Bin sekiz yüz yirmi.

b. (43b/08)

[=1]

biç sekiz yüz yigirmi yedi : Bin sekiz yüz yirmi yedi.

b. (43b/05)

[=1]

biş seksen : Bin seksen.

b. (17a/08), (49b/13), (49b/13)

[=3]

biş toğuz yüz on : Bin dokuz yüz on.

b. (18b/13)

[=1]

biş toğuz yüz on yedi : Bin dokuz yüz on yedi.

b. (18b/05), (19a/06)

[=2]

biş üç yüz : Bin üç yüz.

b.+e (25a/01)

[=1]

biş üç yüz yigirmi beş : Bin üç yüz yirmi beş.

b. (13b/14)

[=1]

biş yedi yüz : Bin yedi yüz.

b. (46b/13), (46b/15)

[=2]

biş yedi yüz altmış üç : Bin yedi yüz altmış üç.

b. (37a/03)

[=1]

biş yigirmi : Bin yirmi.

b. (25a/07)

[=1]

biş yigirmi beş : Bin yirmi beş.

b. (13a/10)

[=1]

biş yigirmi iki : Bin yirmi iki.

b. (41a/12)

[=1]

biş yüz yigirmi : Bin yüz yirmi.

b. (47b/01)

[=1]

bir : Sayıların ilkinin adı.

b. (3a/07), (3b/08), (5a/06), (5a/07), (5a/07), (5a/08), (5a/08), (5a/09), (5a/10), (5a/10), (5a/10), (6a/10), (8a/05), (8a/11), (8b/01), (8b/08), (8b/09), (8b/10), (8b/11), (8b/12), (8b/13), (9a/01), (9a/04), (9b/02), (9b/03), (9b/03), (9b/04), (9b/05), (9b/10), (10a/08), (10b/01), (10b/01), (10b/02), (10b/09), (11a/02), (11a/11), (11b/01), (12a/01), (12a/01), (12a/02), (12a/03), (12a/04), (12b/13), (13a/08), (13b/05), (13b/06), (13b/08), (13b/10), (13b/13), (14a/11), (14a/12), (14b/07), (14b/09), (15a/05), (15b/01), (15b/07), (15b/07), (15b/08), (15b/08), (15b/09), (15b/09), (15b/10), (16a/03), (16a/04), (16a/10), (16a/11), (16a/11), (16b/03), (16b/05), (17a/01), (17b/04), (18a/04), (18b/04), (18b/06), (18b/08), (18b/11), (19a/02), (19a/05), (19a/07), (19a/10), (19a/10), (19a/11), (19a/14), (19b/02), (19b/03), (19b/03), (19b/06), (19b/09), (19b/11), (19b/12), (20a/04), (20a/05), (20a/07), (20a/13), (20a/13), (20b/01), (20b/08), (20b/12), (21a/01), (21a/03), (21a/10), (21a/13), (21b/03), (21b/13), (21b/14), (22a/01), (22a/02), (22a/04), (22a/05), (22a/15), (22b/07), (22b/07), (22b/08), (22b/15), (23a/04), (24a/10), (24b/03), (24b/06), (24b/12), (24b/12), (25a/13), (26a/07), (26a/07), (26a/10), (26a/11), (26a/11), (26b/01), (26b/01), (26b/02), (26b/11), (26b/12), (26b/13), (26b/14), (27a/05), (27a/08), (27a/08), (27b/06), (27b/11), (27b/12), (28a/08), (28b/04), (29a/02), (29a/03), (29a/05), (29a/05), (29a/12), (29a/12), (29b/01), (29b/04), (30a/03), (30a/11), (30b/01), (30b/08), (30b/10), (31a/09), (31a/11), (31b/01), (31b/01), (31b/02), (31b/11), (31b/11), (31b/12), (31b/12), (32a/01), (32a/03), (32a/05), (32a/12), (32b/09), (33a/03), (33a/06), (33a/06), (33a/10), (33a/12), (33b/02), (33b/08), (33b/11), (33b/13), (34a/04), (34a/05), (34b/01), (34b/03), (34b/09), (34b/09), (35a/05), (35a/08), (36a/02), (36a/03), (36a/06), (36b/02), (36b/08), (37b/13), (38a/08),

(38a/12), (38a/13), (38b/01), (39a/03), (39a/05), (39a/08), (39b/04), (39b/11), (39b/12), (40a/04), (40a/08), (40b/01), (40b/06), (40b/09), (40b/11), (41a/13), (41b/03), (41b/04), (41b/06), (42a/01), (42a/01), (42a/07), (42a/11), (42a/13), (42b/11), (42b/11), (43a/06), (43a/07), (43a/10), (43b/11), (44a/02), (44a/02), (44a/02), (44a/03), (44a/03), (44a/06), (44a/07), (44a/08), (44a/08), (44b/01), (44b/05), (44b/09), (45a/04), (45a/11), (45b/02), (45b/03), (45b/08), (45b/09), (45b/09), (45b/11), (46a/04), (46a/04), (46a/07), (46a/07), (46b/01), (46b/01), (47a/07), (47b/02), (48a/09), (48a/09), (48a/10), (49a/01), (49a/03), (49a/12), (49b/01), (49b/04), (49b/05), (49b/10), (50a/06), (50a/08), (50a/13), (50b/01), (51a/04), (51a/06), (51b/08), (51b/12), (52a/08), (52b/01), (53a/07), (53b/01), (53b/06), (53b/06), (54a/10), (54b/01), (54b/11), (54b/14), (55a/01), (55a/01), (55a/02), (55a/06), (55b/07), (56a/01), (56a/05), (56b/05), (56b/06), (56b/12), (57a/03), (57a/07), (58b/08), (59a/14), (59a/14), (60a/02), (60a/06)

b.+e (13a/08), (22b/10)

b.+er (5a/10), (29a/09), (34a/11), (35a/01), (35a/02), (47a/09), (47a/10), (48b/08)

b.+i (4a/08), (5a/08), (27b/01), (41b/01), (43a/08), (44a/01), (57b/03), (57b/03), (58b/04), (58b/05), (58b/05)

b.+in (26b/03), (26b/04), (32a/02), (39a/01)

b.+inde (27b/01)

b.+ine (4a/08), (22a/09), (43a/08), (46b/08)

b.+ini (12b/11)

b.+iniñ (22a/09), (22a/11), (24a/04), (24a/05), (24b/11), (25a/02), (25b/09), (25b/10), (25b/10), (45b/08), (45b/09)

[=337]

biraz : Bir parça, azıcık.

b. (26b/02)

[=1]

birbiri :İki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer.

b. (3b/04), (9b/07)

[=2]

birebir : Aynı ölçüde, ölçüleri büyütülüp küçültülmeden.

b. (14a/10), (46b/15)

[=2]

birer : Bir sayısının, her birine bir veya her defasında bir tâne anlamına gelen üleştirme şekli.

b. (11a/15), (11a/15), (47a/05)

[=3]

biribiri : İki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer.

b. (22b/01), (23a/09), (45b/02)

b.+ne (46b/06)

[=4]

birinci : Bir sayısının sıra sıfatı, sırada yeri en başta ve ikinciden önce olan, ilk.

b.+yi (5a/12)

[=1]

bölük : On kuralına göre yazılan bir tam sayının sağdan sola üçer üçer ayrılan basamaklarından her biri.

b.+de (26b/02), (26b/03), (26b/04)

b.+in (26b/02)

[=4]

böyle : Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

b.+ce (16a/08)

[=1]

bu : En yakında olan kimse veya şeyi işâret yoluyla belirtir.

b. (3b/03), (3b/10), (4a/09), (3b/12), (6a/01), (11a/03), (11a/14), (11b/04), (13a/13), (16b/01), (16b/06), (16b/12), (17b/03), (17b/10), (18a/05), (18b/15), (20b/15), (21a/06), (21a/11), (22b/04), (23a/03), (23a/08), (24b/09), (26b/02), (26b/05), (26b/06), (28a/11), (33a/09), (35b/05), (39a/09), (43a/09), (44b/05), (44b/10), (47b/01), (47b/02), (49a/07), (55a/09), (57a/03), (59a/02), (59a/06), (59a/08)

b.+dur (3a/01), (3a/06), (3b/09), (4a/03), (4a/06), (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/08), (6a/06), (6a/12), (6b/05), (7a/03), (7a/08), (7b/02), (7b/06), (8a/10), (8b/03), (9a/01), (9b/06), (10b/03), (11a/09), (12a/06), (12b/10), (13a/07), (13a/13), (13b/09), (14a/08), (14b/08), (15a/06), (15b/02), (15b/10), (16a/12), (16b/09), (17a/03), (17b/01), (17b/08), (17b/09), (18a/02), (18a/11), (18a/15), (18b/07), (19a/03), (20a/07), (20a/14), (20b/05), (20b/12), (21a/08), (21b/01), (22a/13), (24b/01), (24b/07), (24b/13), (25a/06), (25b/02), (25b/13), (26b/07), (27a/06), (27b/02), (27b/10), (28a/12), (28b/01), (28b/07), (29a/01), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/04), (30a/13), (30b/02), (30b/06), (30b/12), (31a/04), (31a/11), (31b/04), (32a/04), (32a/11), (32b/01), (32b/06), (32b/11), (33a/03), (33a/10), (33b/01), (33b/07), (33b/12), (34b/02), (36a/08), (36b/01), (36b/10), (37a/04), (37a/10), (37b/08), (37b/15), (38a/06), (38b/03), (38b/08), (38b/12), (39a/14), (39b/08), (40a/02), (40a/06), (40a/09), (40b/02), (40b/08), (41a/02), (41a/10), (41b/06), (42a/02), (42a/08), (42a/15), (42b/07), (42b/12), (43b/01), (43b/08), (44a/05), (44b/03), (44b/11), (45b/01), (45b/11), (46a/06), (47b/07), (48a/04), (48a/08), (49a/05), (49b/12), (50a/06), (50a/13), (50b/06), (50b/11), (51a/08), (51a/12), (51b/04), (51b/10), (52a/03), (52a/09), (52b/02), (52b/08), (53a/03), (53a/08), (53b/03), (53b/07), (53b/12), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (55a/08), (55b/07), (55b/14), (56a/07), (56a/13), (56b/08), (57a/02), (57b/04), (57b/13), (58a/03), (58a/08), (58a/11), (58b/06), (59a/01), (60a/03)

b.+ña (10b/11), (35a/04), (35a/07), (47a/01)

b.+ndan (20a/06), (20a/06), (60b/04)

b.+nı (31b/12)

b.+nlar (45b/09)

b.+nlardan (16b/06)

b.+nların (58b/07)

b.+nuş (29b/05)

[=215]

buçúğ : Buçuk.

b.+a (17b/04), (31a/12), (31a/12), (38a/07), (38b/04), (39b/03), (42a/04), (43a/10), (50b/01)

b.+ar (29a/08)

b.+ı (12b/10), (12b/11), (13a/06), (13a/07), (27a/05), (27a/06), (31a/09), (39b/08)

[=18]

buçuk : Yarım.

b. (12b/09), (12b/14), (12b/15), (13a/10), (18b/06), (18b/11), (19a/02), (19a/07), (20a/13), (20b/01), (20b/07), (21a/13), (21b/03), (21b/05), (21b/06), (21b/10), (24b/06), (29a/09), (31a/09), (32a/13), (34a/10), (34a/11), (34b/01), (34b/04), (34b/06), (34b/09), (34b/10), (38a/05), (38b/04), (39a/11), (39b/04), (39b/08), (39b/09), (39b/10), (41a/08), (41a/11), (41b/01), (42a/01), (44a/02), (44a/07), (48a/11), (49a/06), (49a/06)

b.+dan (38a/08)

b.+la (13a/04)

[=45]

buğday : Tâneleri un ve ekmek yapımında kullanılan ve insanın başlıca gıdâsını teşkil eden bitki.

b. (29b/01), (33b/05), (52a/02), (52a/03), (55a/06), (55a/07), (55a/14), (55b/04), (55b/05)

b.+ı (52a/04)

[=10]

bugün : İçinde bulunulan gün.

b. (9b/09), (22a/06)

[=2]

bul- : (Varlığı bilinmeyen veya mevcut olmayan bir şeyi) Ortaya çıkarmak, keşfetmek, îcat etmek.

b.-mağ (10a/11)

[=1]

büber : Biber.

b. (31b/13), (32a/03), (32a/06), (42a/01)

b.+den (32a/03)

b.+i (31b/11), (32a/05)

[=7]

bütün : Sâhip olduğu biçimi koruyan, parçalara ayrılmamış olan.

b. (45b/11), (45b/13)

[=2]

büz- : Bir şeyi toplayıp sıkarak daraltmak, küçültmek, kısaltmak.

b.-esin (17a/03), (17a/04)

[=2]

C

cānib : <Ar. Yan, taraf, yön, cihet.

c.+ine (5b/09), (50b/06)

[=2]

cām : <Far. Silisli kumun soda ve potas katılarak ateşte eritilmesiyle elde edilen şeffaf, sert ve çabuk kırılır madde, sırça.

c. (48b/08)

[=1]

cem^ç : <Ar. Toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme.

c. (3b/05), (10a/09), (26b/09), (26b/09), (28a/06), (28a/07), (36b/02), (36b/04), (45a/01), (45a/02), (46b/06), (57b/05), (58b/08)

c.-i zencir (22b/02)

[=14]

cem^ç**an** : <Ar. Toplama yoluyla, toplam olarak.

c. (15b/10), (16a/03), (22a/06)

[=3]

cevāb : <Ar. Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyâca söz, yazı veya başka bir ifâde yoluyla verilen karşılık, yanıt.

c. (4b/02), (4b/08), (6b/02), (6b/07), (6b/10), (7a/05), (7b/03), (8a/06), (8b/05), (9a/05), (9b/12), (10a/12), (10b/03), (11a/10), (11b/05), (11b/14), (12a/08), (12b/05),

(12b/13), (13a/02), (13b/03), (14a/02), (14a/05), (14b/05), (15a/03), (15a/08), (15b/05), (15b/11), (16a/03), (16a/08), (16b/06), (16b/15), (17a/14), (17b/06), (17b/14), (18a/09), (18b/02), (19a/03), (19a/08), (19a/11), (19a/14), (19b/01), (19b/04), (19b/05), (19b/06), (19b/09), (19b/13), (20a/02), (20a/11), (20b/04), (20b/10), (21a/07), (21a/11), (21b/08), (21b/11), (23a/10), (24a/06), (24a/09), (24b/02), (24b/03), (24b/09), (25a/02), (25a/11), (25b/07), (26a/04), (26a/09), (26a/12), (27a/04), (27b/14), (28a/02), (28a/10), (28b/02), (28b/09), (29a/05), (29b/04), (29b/06), (29b/10), (30a/01), (30a/06), (30a/10), (30a/14), (30b/03), (30b/09), (31a/01), (31a/07), (31a/12), (31b/09), (32a/08), (32a/13), (32b/04), (32b/08), (32b/13), (33a/04), (33a/11), (33b/04), (33b/09), (34a/01), (34a/08), (34b/06), (34b/11), (35a/02), (35b/02), (35b/06), (36a/04), (36a/10), (36b/05), (36b/13), (37a/06), (37b/04), (37b/11), (38a/03), (38a/08), (38a/09), (38b/05), (38b/10), (39a/10), (39b/05), (39b/12), (40a/05), (40a/06), (40a/12), (40b/04), (40b/13), (41b/01), (41b/10), (42a/05), (42a/09), (42b/03), (42b/09), (43a/04), (43a/11), (43b/03), (43b/13), (44a/11), (44b/07), (45a/07), (45b/05), (46a/02), (46a/09), (47a/02), (47a/06), (47b/03), (47b/09), (47b/10), (48a/06), (49a/09), (49b/08), (50a/02), (50a/10), (50b/02), (50b/07), (51a/03), (51a/04), (51a/09), (51b/01), (51b/06), (51b/12), (52a/06), (52a/10), (52b/04), (52b/10), (53a/05), (53a/12), (53b/05), (53b/10), (54a/01), (54a/06), (54a/11), (54b/05), (54b/10), (55a/05), (55b/01), (55b/05), (55b/09), (55b/13), (56a/03), (56a/10), (56b/03), (56b/10), (57b/09), (58a/02), (58a/04), (58a/09), (58b/01), (60a/08)

[=185]

cins : <Ar. Çeşit.

c.+iñ (47b/02)

[=1]

cümle : <Ar. Bütün, hep, tüm.

c. (3b/04), (9b/07), (11a/15), (11a/15), (17b/08), (18a/11), (22b/02), (22b/02), (23a/05), (25b/13), (35b/02), (35b/06), (36b/11), (38a/07), (42b/01), (42b/01), (44a/09), (44a/11), (45a/03), (45b/01), (46b/08), (46b/13), (48a/10)

c.+si (9a/03), (28a/01), (32a/01), (32a/03)

c.+sin (9a/01)

c.+sine (42b/03)

c.+siniñ (11b/04)

c.+ye (22b/05)

c.+yi (42b/02), (46b/09)

[=33]

Ç

çal- : Çarpmak, atmak.

ç.-up (9b/11), (13a/01), (29a/03)

[=3]

çapraz : <Far. Karşı tarafın yanı.

ç.+ına (48a/10)

[=1]

çek- : (Bir şeyi veya bir kimseyi hareket ettirerek bulunduğu yerden) Başka bir yere doğru götürmek, hareket ettirip sürüklemek.

ç.-üp (5a/10)

[=1]

çekirdeg : Çekirdek.

ç.+i (36a/04)

[=1]

çekirdek : Kuyumculukta kullanılan ve beş santigrama eşit olan ağırlık ölçüsü.

ç. (36a/01), (36a/01), (36a/02), (36a/04), (44b/09), (44b/10), (44b/12), (44b/13), (45a/04), (45a/04), (45a/08), (45a/08), (54b/11), (54b/12), (54b/14), (54b/15)

[=16]

çeyreg : Çeyrek.

ç.+i (45b/09), (45b/09)

[=2]

çeyrek : <Far. Dörtte bir.

ç. (45b/12), (45b/13), (46a/01)

[=3]

çık- : (Bir şeyin içinden) Bir miktârı ayrılmak, bir miktârı eksilmek.

ç.-acağ (4a/07), (4a/08)

ç.-anı (4a/08)

ç.-dı (26b/14), (26b/15), (32a/03)

ç.-ınca (33a/03)

ç.-mağ (33a/02)

ç.-sa (31a/03)

[=9]

çıkâr- : Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak.

ç. (4a/05), (11b/09), (11b/10), (11b/11), (11b/12), (11b/13), (11b/13)

ç.-asın (4a/07)

ç.-ınca (23a/05)

ç.-up (57a/08)

[=10]

çok : Miktârı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyâde.

ç. (15b/13)

[=1]

çul : <Ar. Kıldan ve kenevirden yapılmış kaba örgülü dokuma.

ç. (14b/05)

[=1]

çü : <Far. Çünkü, mâdemki.

ç. (3b/10), (4a/06), (6a/05), (6a/11), (6b/10), (8a/06), (8a/10), (8b/02), (8b/03), (13a/02), (14a/08), (14a/09), (14b/05), (14b/08), (14b/10), (15a/06), (15b/02), (16a/12), (16b/09), (16b/15), (17a/03), (17a/14), (17b/06), (17b/08), (17b/14), (18a/01), (18a/01), (18a/09), (18a/13), (18b/02), (18b/06), (19a/03), (19a/08), (20a/14), (20b/04), (20b/12),

(21a/11), (24b/01), (24b/07), (25a/05), (25b/01), (25b/06), (26b/02), (27a/04), (28a/02), (28a/10), (29a/01), (29a/05), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/04), (30a/09), (30a/12), (30b/02), (30b/05), (30b/08), (30b/12), (31a/10), (31b/03), (31b/09), (32a/13), (32b/04), (32b/08), (32b/13), (33a/09), (33b/04), (33b/07), (33b/11), (34b/02), (36a/07), (36b/01), (36b/09), (37a/10), (37b/04), (37b/08), (37b/15), (38a/06), (39a/14), (39b/01), (40a/09), (40b/02), (40b/07), (41a/02), (41a/10), (41b/01), (41b/05), (42a/02), (42a/08), (42a/14), (42b/12), (43b/01), (43b/08), (44a/04), (44b/03), (44b/11), (45a/07), (45a/12), (45b/05), (45b/11), (46a/02), (46a/06), (46a/09), (46b/15), (47b/06), (48a/03), (49a/04), (49a/09), (49b/08), (49b/11), (50a/02), (50a/05), (50a/10), (50b/02), (50b/05), (50b/10), (51a/04), (51a/07), (51a/12), (51b/04), (51b/09), (52a/03), (52a/09), (52b/02), (52b/07), (53a/02), (53a/12), (53b/02), (53b/07), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (55a/05), (55b/05), (55b/09), (55b/13), (56a/03), (56a/06), (56a/10), (56b/03), (57b/13), (60a/03), (60a/08)

[=145]

D

da : “Ek olarak, fazladan” anlamında kullanılan bir söz; dahi.

d. (24b/09)

[=1]

dā'ire : <Ar. Bir çemberin içinde kalan düzlem parçası.

d. (17b/04)

[=1]

dāne : <Far. Adet, miktar, tâne.

d. (29a/12), (32a/03), (32a/06), (43a/06), (43a/07)

d.+si (31a/10), (40b/01), (51b/04), (51b/08), (51b/09)

d.+sinden (49a/01)

d.+sini (32a/06)

[=12]

dara : <İtal. Bir nesnenin içine konarak tartıldığı kabın boş durumdaki ağırlığı.

d. (33a/02)

[=1]

dahı : “Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de” anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

d. (3a/08), (3a/10), (3a/11), (3a/12), (4b/01), (4b/07), (5a/03), (5b/09), (6a/01), (6a/06), (6b/01), (7a/01), (7a/04), (8a/04), (8b/07), (10a/07), (10a/09), (10b/03), (10b/04), (10b/05), (10b/05), (10b/07), (10b/09), (10b/11), (10b/11), (11a/04), (11a/04), (11a/06), (11a/07), (11a/10), (11b/03), (13b/01), (13b/13), (15a/07), (15b/12), (15b/13), (16a/01), (16a/04), (16a/06), (16a/11), (17a/04), (18b/09), (22a/01), (22a/03), (22a/04), (22b/01), (23a/03), (23a/07), (24a/09), (25a/07), (25b/04), (26a/03), (26a/09), (26b/03), (26b/04), (26b/04), (28a/05), (28a/05), (28a/06), (29a/08), (29a/13), (29b/05), (31b/01), (31b/05), (34b/06), (35b/05), (36a/01), (36a/02), (36b/02), (36b/03), (36b/03), (36b/11), (36b/12), (39b/04), (41a/12), (41b/07), (42a/04), (42b/09), (43a/01), (44a/03), (44a/06), (45a/01), (45a/02), (45b/01), (45b/02), (46a/01), (46b/14), (46b/15), (47a/09), (47a/10), (48a/09), (48a/10), (49a/11), (52a/10), (53b/09), (54a/05), (54b/15), (55a/09), (57a/05), (57a/07), (60b/04)

[=101]

de : “Da” takısının ince sesle biten kelimelerin sonundaki şekli.

d. (3a/13), (5a/06), (5a/08), (5a/09), (5a/15), (25a/05), (28a/12), (45b/09)

[=8]

de- : Söylemek, söz söylemek; eyitmek.

d.-mezsiniş (35a/05)

d.-miş (26a/09), (26b/06), (27a/11), (46b/05)

d.-rler (3b/08), (35a/04), (35a/07), (35b/01), (35b/05), (47a/01), (47a/05)

d.-se (33a/07)

d.-seler (17b/01), (31a/04), (34b/09), (42b/06), (47b/02), (59a/02), (59a/09), (59a/12)

d.-sen (15b/13)

d.-yerek (3a/07), (5a/12), (5a/14), (5b/02)

d.-yü (10b/02), (18a/11), (21b/02), (24b/13), (27b/02), (32a/04), (32b/11), (33a/13), (37a/03), (40b/13), (53a/08), (58a/07)

[=38]

def'a : <Ar. Kez.

d. (10b/09)

[=1]

deg- : Ulaşmak, erişmek.

d.-di (22b/14)

[=1]

degil : İsim cümlelerini olumsuz yapmak için kullanılan bir söz.

d. (59a/04)

d.+dir (10a/10), (48a/11)

[=3]

demür : Atom numarası 26, atom ağırlığı 55,847, yoğunluğu 7,8 olan, 1510 °C'de eriyen, mavimsiye esmer renkte, özellikle çelik, döküm ve alaşımlar durumunda sanayide kullanılmaya en elverişli element (simgesi Fe).

d. (17a/15), (17b/01), (17b/06), (20b/11)

[=4]

deng : Denk.

d.+i (14b/10)

[=1]

denil- : Söylenmek, sözü edilmek.

d.-miş (22b/07)

[=1]

denk : 0,80175 gram olan ağırlık ölçü birimi.

d. (14b/07), (14b/09), (15a/03), (18b/04), (18b/06), (18b/08), (18b/11), (19a/02), (19a/05), (19a/07)

[=10]

der : <Far.Başına geldiği kelimelere “-de, içinde” anlamı katarak zarflar yapar.

d. (3b/05), (59a/01)

d.++beyân.+ı (4a/01), (4a/01), (4a/01)

[=5]

derbeyân : <Ar. Açıklama, anlatma, söyleme.

d. (6a/02)

d.+++ (4a/10), (4a/10), (4a/10), (4b/03), (4b/03), (4b/05), (4b/09), (4b/09), (5b/05), (5b/05), (6a/02), (9b/01)

[=13]

deyn : <Ar. Belli bir zaman sonunda ödenmek üzere alınan para, borç.

d. (10a/01), (10a/01), (10a/01)

d.+i (9b/03), (9b/04), (9b/05), (9b/05), (9b/09)

[=8]

diger : <Far. Öteki, başka.

d. (3a/05), (3b/01), (3b/08), (4a/03), (4a/12), (5a/01), (5b/07), (6a/04), (6a/10), (6b/04), (7a/01), (7a/07), (7b/01), (7b/05), (8a/08), (8b/01), (8b/07), (9b/02), (10b/01), (11a/01), (12a/01), (12a/12), (12b/08), (13a/04), (15b/01), (16b/08), (17a/01), (17a/15), (17b/07), (17b/15), (18a/10), (18b/04), (20a/12), (20b/10), (21a/12), (24a/10), (24b/05), (25a/13), (25b/06), (25b/09), (26a/07), (26b/01), (27a/08), (28a/11), (28b/04), (29b/01), (29b/08), (29b/12), (30a/03), (30a/08), (30a/11), (30b/01), (30b/05), (30b/10), (31a/02), (31a/09), (31b/01), (31b/11), (32a/10), (32a/14), (32b/05), (32b/09), (32b/14), (33a/06), (33a/12), (33b/05), (33b/10), (34a/04), (34b/01), (39a/11), (39b/07), (40a/01), (40a/08), (40b/01), (40b/06), (40b/14), (41a/08), (41b/03), (42a/01), (42a/07), (42a/11), (42b/05), (42b/11), (43a/06), (43a/13), (43b/05), (44a/01), (44b/01), (44b/09), (45a/11), (45b/08), (46a/04), (46b/01), (47a/04), (47b/05), (48a/02), (49a/03), (49b/01), (49b/10), (50a/05), (50a/12), (50b/04), (50b/09), (51a/06), (51b/03), (52b/01), (53a/07), (55b/06), (56a/05), (56a/12), (56b/05), (60a/01)

[=112]

dik- : Nasbetmek, tâyin etmek.

d.-miş (24a/09)

[=1]

dile- : Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek; arzu etmek.

d.-sen (19a/10), (19a/13)

[=2]

dirhem : <Ar. Okkanın dört yüzde birine eşit olan, 3,207 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü.

d. (7a/10), (7b/07), (7b/11), (8b/02), (8b/03), (12a/02), (12a/09), (14a/07), (14b/08), (15a/01), (15b/02), (15b/03), (15b/04), (16a/10), (16a/12), (16b/03), (16b/05), (18b/05), (18b/10), (19a/02), (19a/07), (20b/14), (20b/15), (21a/01), (24b/05), (24b/06), (24b/06), (24b/06), (28b/11), (29a/03), (29a/04), (29b/08), (29b/08), (29b/12), (29b/13), (30a/03), (30a/04), (30a/11), (30a/13), (30b/02), (31a/04), (31a/05), (32a/05), (32a/05), (34a/05), (34a/06), (34b/08), (34b/09), (34b/10), (36b/08), (36b/10), (36b/12), (37a/01), (39a/12), (42a/01), (42a/02), (44b/10), (44b/12), (46a/04), (46a/05), (46a/06), (46a/10), (47a/09), (48a/02), (48a/03), (48a/07), (49a/03), (49a/12), (49a/12), (50a/05), (50a/06), (50a/07), (50a/10), (50a/11), (50a/12), (50b/02), (50b/05), (50b/05), (50b/09), (53b/08), (56b/01), (56b/04), (58a/12), (60a/04), (60a/04), (60a/06)

d.+den (14b/07), (14b/09), (35a/01), (50b/11)

d.+dir (56a/13)

d.+e (14a/09), (15a/07), (16a/13), (30b/03), (32a/07), (36b/13), (46a/07), (50a/13), (60a/05)

d.+i (6a/10), (6a/11), (6a/11), (6b/01), (7b/05), (12a/01), (12a/02), (12a/04), (12a/06), (15a/05), (21a/01), (24b/08), (30b/01), (30b/11), (30b/11), (30b/11), (30b/12), (34b/08), (36b/11), (36b/12), (39a/12), (39a/13), (42a/03), (44b/12), (48a/04), (49a/06), (49a/07), (56b/01), (58a/11), (60a/02), (60a/04)

d.+iñ (49a/10)

d.+ine (49a/10)

[=133]

dizi : Sıra.

d. (52b/06), (52b/07), (52b/08), (52b/09), (53a/01), (53a/01), (53a/03), (57b/12), (57b/13)

d.+si (57b/11)

d.+yi (57b/13)

[=11]

dörd : Dört.

d.+e (7a/10), (7b/09), (8a/11), (14b/04), (15a/02), (18b/08), (21b/09), (24b/02), (25a/01), (26a/01), (26a/04), (29b/05), (32b/03), (37b/03), (38a/02), (43b/12), (44a/05), (45a/06), (45b/05), (50a/09), (54b/15), (58b/12)

d.+i (4b/07), (5a/10), (26a/02), (29b/01), (29b/09), (50b/04)

d.+ümüz (5a/04)

d.+ünj (41b/01)

d.+ünci (5a/14)

[=31]

dört : Üçten sonra gelen sayının adı; cihar.

d. (3a/08), (3a/09), (3a/10), (3a/11), (3a/11), (3a/13), (3a/13), (4a/04), (4b/06), (5a/04), (5a/06), (5a/09), (5a/10), (5a/11), (5a/11), (5b/01), (5b/08), (6b/02), (7b/08), (8a/08), (8b/12), (9b/08), (9b/11), (10a/06), (11b/12), (12a/08), (14a/07), (14b/03), (15a/08), (17b/06), (18b/08), (19a/13), (19b/07), (20a/01), (20a/01), (20a/08), (21a/12), (21b/01), (21b/05), (21b/07), (21b/09), (22b/04), (22b/13), (23a/06), (24a/13), (24b/02), (25a/13), (25b/02), (25b/13), (27a/02), (27a/02), (28b/06), (29a/04), (29a/09), (29b/04), (29b/08), (31a/05), (37b/10), (38a/02), (39a/02), (39a/04), (39a/06), (39a/08), (39a/09), (40a/04), (40a/06), (41b/04), (41b/07), (42a/14), (43b/06), (44a/01), (45a/01), (45b/08), (45b/10), (47a/07), (48b/09), (49a/03), (49a/05), (49a/06), (49a/06), (49a/10), (51b/01), (58a/13), (58b/01), (58b/07), (59a/05), (59a/07), (59a/15), (59a/15), (60a/07), (60b/03)

d.+dür (34b/08), (58b/11)

d.+ñji (29a/02)

[=94]

dört biñ : Dört bin.

d. (37b/07), (37b/09), (51a/11)

[=3]

dört biñ iki yüz : Dört bin iki yüz.

d. (59a/13)

[=1]

dört biç üç yüz : Dört bin üç yüz.

d. (24b/12)

[=1]

dört biç yedi yüz : Dört bin yedi yüz.

d. (38a/05)

[=1]

dört biç yedi yüz kırk : Dört bin yedi yüz kırk.

d. (28a/13)

[=1]

dört yüz : Dört yüz.

d. (17a/13), (20b/13), (21b/13), (24b/05), (31a/05), (36a/06), (41b/08), (42a/07)

d.+e (53b/08), (53b/09)

d.+i (42a/08)

[=11]

dört yüz elli : Dört yüz elli.

d. (22a/13)

d.+ye (50b/07)

[=2]

dört yüz elli sekiz : Dört yüz elli sekiz.

d. (22b/09), (22b/12), (23a/01), (24a/07)

[=4]

dört yüz iki : Dört yüz iki.

d. (49b/05)

[=1]

dört yüz kırk : Dört yüz kırk.

d. (24b/06), (36a/08)

[=2]

dört yüz kırk beş : Dört yüz kırk beş.

d.+e (34b/10)

[=1]

dört yüz kırk dört : Dört yüz kırk dört.

d. (18a/09)

[=1]

dört yüz otuz : Dört yüz otuz.

d. (21b/04)

[=1]

dört yüz otuz beş : Dört yüz otuz beş.

d. (3b/03)

[=1]

dört yüz yedi : Dört yüz yedi.

d. (21b/06)

[=1]

dört yüz yigirmi : Dört yüz yirmi.

d. (41b/09).

[=1]

duy- : Bir şeyi sezmek, fark etmek.

d.-up (32a/01)

[=1]

dülger : <Far. Yapıların kaba ağaç işlerini yapan kimse.

d. (27a/09), (27a/12)

d.+iñ (27a/12)

[=3]

dürüst : <Far. Kurallara uygun, yanlışsız olan.

d. (22a/12)

[=1]

düş- : Bir bölüşme sonunda payına ayrılmak.

d.-en (22a/11), (24a/04)

d.-er (8b/13), (10a/07), (22a/09), (24b/13), (25b/01), (25b/12), (31a/04), (45b/10),
(47b/06), (57b/03), (58b/06)

d.-eri (5b/04), (13a/11)

d.-erse (25a/02)

[=16]

E

et(d)- : Bir işi yapmak; eylemek.

e.-e (60b/04)

e.-ecek (27a/03)

e.-elüm (11a/05), (47a/06)

e.-er (3b/10), (5a/08), (5a/08), (6a/05), (6a/11), (8a/10), (8b/02), (10b/02), (12b/09),
(13b/08), (14a/08), (14b/08), (15a/06), (15b/08), (15b/11), (17a/02), (17a/04), (17a/05),
(17a/05), (17a/14), (17b/06), (17b/08), (17b/14), (18a/01), (18a/09), (18a/11), (18b/02),
(18b/06), (19a/03), (19a/08), (20a/14), (20b/12), (24b/01), (24b/07), (25a/05), (26b/12),
(27a/03), (28a/04), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/09), (30a/12), (30b/02), (30b/12),
(31a/10), (31b/07), (33a/13), (33b/11), (34a/05), (34b/02), (34b/09), (36a/07), (36a/12),
(36b/09), (37a/10), (37b/08), (38b/01), (38b/02), (39a/14), (40a/09), (40b/02), (40b/07),
(41a/02), (41a/10), (41b/05), (42a/02), (42a/08), (42a/14), (42b/12), (43a/08), (43a/09),
(43b/08), (44a/04), (44b/11), (45a/05), (45a/12), (45b/04), (46a/06), (46a/09), (46b/04),
(46b/04), (46b/13), (46b/15), (47a/04), (48a/03), (48b/01), (49a/04), (49b/04), (49b/13),
(51a/12), (51b/04), (51b/09), (52b/02), (52b/07), (53a/02), (53a/08), (53a/12), (53b/02),

(53b/07), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (56b/07), (57a/03), (57b/12), (57b/13), (58a/07), (59a/02), (59a/11), (59a/15), (60a/03), (60b/03), (60b/09)

e.-erek (10b/09)

e.-eri (10b/07), (10b/08)

e.-erken (49b/02)

e.-ermiş (6b/10), (12b/04), (20b/10), (21a/11)

e.-ersin (10b/03)

e.-esin (4a/09), (6a/07), (7b/12), (8a/01), (9a/02), (11a/05), (11b/06), (12a/07), (13b/15), (14b/05), (16a/13), (16b/02), (16b/11), (17a/07), (17a/08), (17b/02), (17b/04), (17b/09), (17b/11), (18a/03), (18a/06), (18a/14), (18a/14), (18b/09), (18b/11), (18b/14), (19a/01), (19b/01), (19b/12), (19b/15), (19b/15), (20a/06), (20a/06), (20b/02), (21a/02), (21a/05), (21b/04), (21b/07), (21b/09), (22a/14), (22b/02), (22b/02), (22b/04), (22b/05), (22b/08), (22b/11), (22b/13), (22b/14), (24b/08), (25a/01), (25a/02), (25b/02), (25b/04), (25b/05), (25b/06), (25b/13), (26a/01), (26b/09), (26b/09), (26b/10), (29b/13), (29b/14), (30b/07), (31b/04), (31b/05), (31b/06), (36b/01), (36b/02), (36b/02), (36b/04), (36b/11), (37b/01), (37b/02), (39a/02), (39b/03), (39b/10), (39b/10), (41a/07), (44b/06), (45a/01), (45a/02), (45a/04), (45a/05), (45b/03), (45b/04), (45b/05), (45b/12), (46a/07), (46a/08), (46b/08), (46b/10), (48a/11), (49b/03), (49b/06), (54a/05), (54a/05), (54a/06), (55a/10), (56b/01), (57b/07), (58b/08), (60a/04), (60a/05), (60b/04)

e.-ince (27b/13)

e.-üp (4b/01), (4b/08), (4b/08), (6a/07), (6b/01), (6b/02), (6b/02), (6b/06), (6b/07), (7a/04), (7a/05), (7a/09), (7a/09), (7b/03), (7b/08), (7b/09), (7b/09), (7b/10), (7b/11), (8a/03), (8a/04), (8a/04), (8a/05), (8a/11), (8b/03), (8b/04), (8b/04), (9a/01), (9a/03), (9a/04), (9a/05), (9b/08), (9b/10), (9b/11), (10a/06), (10a/09), (12a/08), (12a/08), (12b/13), (12b/13), (13b/12), (14a/01), (14a/05), (14a/05), (14a/09), (14b/04), (14b/11), (14b/12), (14b/12), (15a/02), (15a/07), (15a/08), (15a/08), (15b/03), (15b/03), (15b/04), (15b/12), (15b/12), (16a/03), (16b/12), (18b/08), (19a/11), (19a/11), (19a/13), (19a/14), (19b/03), (19b/03), (19b/05), (19b/06), (19b/09), (19b/09), (19b/13), (20a/01), (20a/02), (20a/10), (20a/11), (20b/13), (21a/07), (21b/02), (21b/08), (21b/09), (21b/11), (22b/01), (24b/01), (24b/02), (24b/08), (24b/09), (25a/08), (25a/09), (25b/11), (25b/14), (26a/03), (26a/04), (27a/07), (27a/08), (27b/13), (27b/14), (27b/15), (28a/08), (28b/01), (28b/02),

(28b/08), (28b/08), (29a/02), (29a/03), (29b/03), (29b/03), (29b/05), (29b/10), (29b/10), (30a/01), (30a/04), (30a/05), (30a/10), (30a/10), (30a/13), (30a/13), (30a/14), (30b/02), (30b/03), (30b/06), (30b/08), (30b/08), (30b/13), (31a/01), (31a/01), (31a/06), (31a/07), (31a/12), (31a/12), (31b/08), (32a/04), (32a/05), (32a/07), (32a/08), (32a/12), (32a/12), (32b/02), (32b/02), (32b/03), (32b/07), (32b/07), (32b/12), (33a/04), (33a/04), (33a/07), (33a/11), (33b/02), (33b/03), (33b/03), (33b/08), (34a/06), (34a/06), (34a/08), (34b/05), (34b/06), (34b/10), (35a/02), (36a/01), (36a/03), (36a/04), (36a/09), (36a/10), (36b/03), (36b/04), (36b/05), (36b/10), (36b/12), (36b/13), (37a/05), (37a/06), (37b/03), (37b/04), (37b/10), (37b/10), (38a/01), (38a/03), (38a/07), (38a/08), (38a/09), (38b/04), (38b/05), (38b/09), (38b/10), (39a/02), (39a/04), (39a/05), (39a/06), (39a/07), (39a/08), (39a/09), (39b/02), (39b/05), (39b/11), (39b/11), (39b/12), (40a/02), (40a/03), (40a/04), (40a/05), (40a/06), (40a/11), (40a/12), (40b/04), (40b/04), (40b/08), (40b/09), (40b/10), (40b/10), (40b/12), (40b/13), (41a/04), (41a/04), (41a/05), (41a/06), (41a/07), (41a/11), (41a/13), (41a/14), (41b/09), (41b/10), (42a/03), (42a/03), (42a/04), (42a/05), (42a/09), (42a/09), (42b/01), (42b/01), (42b/02), (42b/03), (42b/08), (42b/08), (43a/01), (43a/02), (43a/03), (43a/04), (43a/10), (43a/11), (43a/11), (43b/03), (43b/09), (43b/10), (43b/11), (43b/12), (43b/13), (44a/05), (44a/06), (44a/07), (44a/08), (44a/09), (44a/10), (44a/11), (44b/04), (44b/05), (44b/13), (45a/02), (45a/06), (45b/01), (45b/02), (45b/13), (46a/01), (46a/06), (46a/08), (46b/06), (46b/07), (46b/12), (46b/14), (47a/06), (47b/08), (47b/09), (47b/10), (48a/05), (48a/05), (48a/10), (49a/06), (49a/08), (49a/08), (49a/10), (49b/05), (49b/07), (49b/13), (50a/07), (50a/09), (50b/07), (51a/02), (51a/03), (51a/09), (51a/09), (51b/01), (51b/01), (51b/05), (51b/06), (51b/11), (51b/12), (52a/04), (52a/06), (52a/10), (52a/10), (52a/10), (52b/03), (52b/04), (52b/09), (52b/10), (53a/04), (53a/05), (53a/09), (53a/10), (53a/11), (53b/04), (53b/04), (53b/08), (53b/09), (53b/10), (53b/13), (54a/01), (54a/10), (54a/11), (54b/04), (54b/05), (54b/09), (54b/10), (54b/15), (55a/04), (55a/12), (55b/08), (55b/12), (56a/02), (56a/08), (56a/09), (56b/01), (56b/02), (56b/10), (57a/04), (57a/09), (57a/10), (57b/07), (57b/09), (57b/09), (58a/01), (58a/01), (58a/04), (58a/09), (58a/09), (58a/13), (58a/13), (58b/01), (58b/01), (58b/09), (58b/12), (59a/03), (59a/12), (60a/05), (60a/07), (60a/07), (60a/08), (60b/02), (60b/05), (60b/07), (60b/08)

[=594]

et- : Bir işi yapmak; eylemek.

e. (8a/11)

e.-di (26b/06)

e.-digin (26b/07)

e.-dik (28a/06)

e.-diler (25b/12)

e.-mek (3b/08), (4a/03), (7a/07), (7b/01), (7b/05), (7b/06), (7b/06), (8a/03), (32a/10), (32b/01), (32b/05), (38b/02), (38b/08), (38b/12), (40a/01), (40a/05), (45a/06), (48a/08), (53b/12), (55b/06), (55b/14), (56b/08), (57b/02), (58a/03), (58a/11), (58b/04), (60b/01)

e.-meyüp (11a/09), (11a/11), (11a/13)

e.-miş (26a/08)

e.-seler (3b/10), (4a/06), (6a/05), (6a/12), (8a/10), (8b/02), (10b/02), (14a/08), (14b/08), (15a/06), (15b/02), (16a/12), (16b/09), (17a/03), (17b/08), (18a/01), (18a/11), (18b/07), (20a/14), (20b/12), (24b/01), (24b/07), (24b/13), (25a/05), (25b/01), (27b/02), (29a/01), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/04), (30a/09), (30b/02), (30b/06), (30b/12), (31a/10), (31b/03), (32a/04), (32b/11), (33a/09), (33b/01), (33b/07), (33b/12), (34b/02), (36a/07), (36b/01), (36b/09), (37a/04), (37a/10), (37b/08), (37b/15), (38a/06), (39a/14), (40a/09), (40b/02), (40b/07), (41a/02), (41a/10), (41b/05), (42a/02), (42a/08), (42a/15), (42b/12), (43b/01), (43b/08), (44a/04), (44b/03), (44b/11), (45b/01), (45b/11), (46a/06), (47b/06), (48a/03), (49a/04), (49b/12), (50a/06), (50b/05), (50b/10), (51a/08), (51a/12), (51b/04), (51b/09), (52a/03), (52a/09), (52b/02), (52b/07), (53a/02), (53a/08), (53b/02), (53b/07), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (56a/07), (57b/13), (58a/08), (60a/03)

e.-señ (35a/05)

[=136]

ebūbekir : Ebubekir (Şahıs adı).

e. (11b/07)

[=1]

ecil : <Ar. Arapça'da "sebeup" anlamına gelen kelime dilimizde Ecilden ve Liecli... söyleyişlerinde geçer.

e.+den (59a/05)

[=1]

ednā : <Ar. En küçük, en az, cüz'î.

e. (59a/15)

[=1]

eger : <Far. Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şâyet.

e. (4a/07), (10a/10), (19a/12), (19a/15), (19b/04), (19b/07), (19b/10), (19b/13), (20a/04), (20a/08), (20a/09), (21b/10), (40a/05), (43a/02), (47b/09), (48a/11), (51a/04), (55a/13), (55a/14), (55b/04), (59a/14)

[=21]

ekmek : Unun su ile yoğrulmasından elde edilen hamurun fırın, saç veya tandırda pişirilmesiyle yapılan ve insanın başlıca gıdâsı olan yiyecek.

e. (16b/04), (16b/05)

[=2]

ekser : <Ar. Çok fazla, en çok, birçok.

e. (25a/04), (25a/05)

e.+iñ (25a/10)

[=3]

eksik : Bir kısmı bulunmayan veya bitmemiş olan, tamam olmayan, noksan, nâkıs, nâtamam.

e. (14b/10), (16a/10), (16a/12)

e.+e (14b/07)

[=4]

ekşi : Tadı limon veya sirkeye benzeyen.

e. (43a/07), (43a/12)

[=2]

elde : Çarpma ve toplama işlemlerinde bir sonraki sıranın rakamlarına katılacak olan sayı.

e. (3a/07), (3a/09), (3a/11), (3a/11), (3a/13), (3a/14), (5a/07), (5a/08), (5a/09), (35a/05)

e.+k (22b/15), (24a/05), (27b/06), (45a/03), (59a/04), (59a/04), (59a/06), (59a/08), (59a/13)

e.+ki (10b/10), (11a/09), (11a/15), (11b/03), (59a/08)

[=24]

elli : Kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı.

e. (5a/13), (6a/01), (6a/04), (13a/09), (21a/10), (27b/12), (27b/15), (28b/11), (38b/09), (43b/12), (47a/10), (51a/06), (51a/08), (58a/06), (58a/06)

e.+ye (27b/14)

e.+yi (34b/05)

[=17]

elli altı : Elli altı.

e. (5b/03), (30a/08), (59a/08), (59a/09)

e.+ya (30a/09)

[=5]

elli dört : Elli dört.

e. (37a/02)

[=1]

elli dört bin yedi yüz : Elli dört bin yedi yüz.

e. (37a/04)

[=1]

elli sekiz : Elli sekiz.

e. (8b/01), (15b/09), (15b/10), (16a/07), (21b/14)

e.+e (8b/04)

[=6]

elli sekiz bin : Elli sekiz bin.

e. (55b/10)

[=1]

elli toktuz : Elli dokuz.

e. (13b/01)

[=1]

elli toktuz biğ altı yüz yetmiş dđrt : Elli dokuz bin altı yüz yetmiş dđrt.

e. (12b/04)

[=1]

elli üç : Elli üç.

e. (5b/10)

e.+e (13b/14)

[=2]

elma : Gülgillerden, çiçekleri pembe veya beyaz bir ağaç. Bu ağacın kabuğu parlak, sert, kırmızı, sarı ve yeşil renkte, kokusu hoş, tadı ekşi veya tatlı, dokusu gevrek, ufak çekirdekli meyvesi.

e. (37b/07), (37b/08), (37b/11), (37b/11)

e.+y1 (37b/09)

[=5]

elzem : <Ar. Çok gerekli, vazgeçilmez.

e. (11b/02), (11b/04), (13b/09)

e.+dir (10a/11), (23a/08)

[=5]

en : Bir yüzeyde boy sayılan iki kenar arasındaki uzaklık; genişlik, arz, boy, uzunluk karşıtı.

e.+i (42a/12), (42a/14), (42b/04), (42b/04), (55a/09)

e.+ini (42a/15), (42b/01), (55a/08)

[=8]

engirüz : Eskiden Türkler'in Macarlar'a verdiği isim [Eski metinlerde Öngürüs, Üngürüs, Ungurus şeklinde de geçmiştir].

e. (32a/14)

[=1]

erdeb : <Ar. Bâzı Arap ülkelerinde de kullanılan ve miktârı yerine göre değişen, İstanbul'da dokuz kiloya yakın hubûbat ölçüsü.

e. (41a/08), (41b/02)

e.+i (41a/01), (41a/02), (41a/09), (41a/10), (41a/11)

[=7]

erķām-ı hindiyye : İslâm dünyâsında kullanılmış olan iki sayı sisteminden Osmanlılar zamânında kullanılan sayıların aslını teşkil eden rakamlar.

e.+de (35a/04), (35a/07), (35b/01), (35b/05), (47a/01)

[=5]

esâme : <Ar. İsimler, adlar.

e. (11b/03), (11b/05)

e.+leri (11a/08)

[=3]

eshel : <Ar. Çok (daha, en, pek) kolay.

e. (59a/01)

[=1]

eşyâ' : <Ar. Yiyecek ve içecek dışında insan için gerekli olan her türlü şey, nesnelere.

e. (6b/05), (8a/08), (8a/09), (8a/10), (8b/02), (14a/01), (14a/07), (14b/07), (28a/11), (28b/11), (30a/03), (34a/05), (37a/09), (40a/08), (40b/02), (42a/08), (46a/05), (49a/03), (49a/04), (51a/11), (51a/12), (51a/13), (52a/08), (52b/01), (53b/06), (53b/06), (54a/08), (54a/08), (54b/02)

e.+mız (28a/13), (28a/14)

e.+nın (27a/05), (28b/04), (28b/05), (28b/06), (31a/09), (32b/15), (33a/02), (33b/10), (42a/07), (46a/04), (51b/08), (54b/01)

e.+yı (28b/01), (28b/07), (40b/03), (51b/10), (54b/03)

[=48]

evvel : <Ar. Başlangıçta, evvelâ, ilk önce, ilk olarak.

e. (34a/07), (44b/05)

[=2]

evvelâ : <Ar. İlk önce, ilk olarak.

e. (3b/09), (4a/13), (4b/06), (7b/10), (8a/01), (8a/05), (14a/08), (14a/12), (14b/09), (16a/05), (16a/06), (17a/03), (18b/07), (20b/13), (21b/01), (24b/08), (24b/13), (25a/06), (27b/10), (28b/01), (29b/09), (30a/04), (30b/02), (31a/04), (31b/04), (32a/04), (32a/11), (32b/01), (32b/06), (33b/01), (34a/05), (34b/02), (36a/08), (36b/01), (36b/10), (37a/04), (37a/10), (37b/08), (37b/15), (38a/07), (38b/03), (38b/08), (38b/13), (39b/01), (40a/10), (40b/03), (40b/08), (41a/02), (41a/10), (41b/06), (42a/02), (42a/08), (42a/15), (42b/13), (43a/10), (43b/02), (43b/08), (44a/05), (44b/03), (44b/11), (45b/01), (45b/11), (47b/07), (48a/04), (48a/08), (49a/05), (49b/12), (50a/06), (50a/13), (51a/08), (51a/13), (51b/10), (52a/09), (52b/03), (52b/08), (53a/03), (53a/08), (53b/03), (53b/07), (53b/12), (54a/04), (54a/09), (54b/08), (54b/14), (55b/07), (55b/14), (56a/07), (56b/01), (57a/02), (57b/04), (58a/11), (58b/07), (59a/02)

[=93]

evvelki : Daha önceki, bundan önce gelen veya olan.

e. (21a/07), (36a/03), (36b/05), (38a/01), (42b/02), (57b/06)

[=6]

eyle- : Etmek.

e.-di (11a/14), (16a/01), (16a/02)

e.-digi (49b/14)

e.-dik (16a/07), (28a/06), (28a/07), (28a/09)

e.-dügin (11a/03), (16a/05)

e.-dük (16a/05), (16a/06)

e.-miş (22a/08), (25a/14), (29a/06), (44a/04)

e.-mişdir (47a/05)

e.-mişini (27a/09)

e.-r (13a/07), (13a/08), (13a/09), (13a/12), (13a/13), (13b/02)

e.-ri (13b/02)

e.-sen (3a/01), (3a/05), (3b/02), (3b/09), (3b/11), (4a/03), (4a/08), (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/08), (6b/05), (7a/07), (7b/05), (8b/13), (11a/08), (12b/01), (12b/09), (13a/05), (13a/06), (13a/11), (19a/15), (25b/13), (26b/07), (38b/03), (38b/08), (50b/10)

e.-señ (31b/07), (32a/10), (32b/01), (32b/06), (34a/05), (38b/12), (40a/01), (40a/06), (45a/06), (48a/08), (53b/12), (55b/06), (55b/14), (56a/12), (56b/08), (57a/01), (57b/02), (57b/04), (57b/05), (57b/06), (58a/03), (58a/11), (58b/04), (58b/06), (60b/01)

e.-yüp (11a/12), (49b/10), (60b/03)

[=80]

F

fā'ide : <Ar. İşe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, yarar, nefi.

f. (3a/06), (22a/08), (22a/09), (22b/03), (25a/14), (25b/11), (26b/07), (44a/03), (44a/10)

f.+dir (25b/03)

f.+leri (22a/12)

f.+sini (23a/04)

f.+ye (26a/03)

f.+yi (25b/14)

[=14]

farz et- : (Aslında olmamış ve gerçekleşmemiş bir şeyi) Bir hükme varmak için dayanak olarak kabul etmek üzere var saymak, öyle imiş gibi kabul etmek, öyle saymak.

f. (11a/05)

[=1]

fazla : <Ar. Her zamankinden veya gerekenden çok, ziyâde.

f. (28a/07)

[=1]

fıkr : <Ar. Düşünce, zihinde tasarlanan şey, düşün.

f.+e (26b/05)

[=1]

filān : <Ar. Belirtilmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler.

f. (40b/14), (40b/14), (42b/05), (42b/05), (42b/07)

[=5]

frenġi : <Fr. Frenklere âit, Frenk tarzında.

f. (4b/03), (4b/03)

[=2]

fuçı : <Rum. Bir araya getirilerek çemberlerle tutturulmuş ensiz tahtalardan yapılan, yuvarlak, karnı şişkin ve altı üstü düz kap.

f. (51a/06), (51a/07)

[=2]

fuçu : Fıçı.

f. (56a/05), (56a/06)

f.+sı (48b/07), (48b/08)

[=4]

furkâni' : <Ar. Kur'ân-ı Kerîm'e âit.

f.+++i (35b/01), (35b/05)

[=2]

Ğ

ġaflet : <Ar.Çevresinde olanları farkedememe, açık gerçeġi görememe, dalgınlık, dikkatsizlik, basîretsizlik, aymazlık, ġāfillik.

g. (3b/06), (3b/12), (4a/09), (4b/08), (6a/08), (6b/02), (6b/07), (7b/03), (9a/06), (11b/14), (13a/02), (14b/05), (15a/03), (15b/05), (16a/08), (20a/02), (21a/12), (26a/04), (28b/02), (29b/06), (31b/09), (38b/10), (41b/01), (41b/10), (44b/07), (45a/07), (46a/09), (47a/02), (50a/02), (51b/12), (54a/11), (54b/10), (55b/13), (56b/03), (58a/09)

[=35]

ġarāmet : <Ar. Ödenmesi gereken şey, borç, vergi, resim.

g. (9b/01), (9b/06), (21b/13)

[=3]

ġayr : <Ar. Başka bir kimse, başkası.

g.++1 (35a/04), (35a/07)

[=2]

ġayrı : Başka

g. (3b/05), (3b/05), (28a/01), (42a/13)

g.+s1 (3b/12)

[=5]

ġurūş : Kuruş kelimesinin bugün halk ağzında yaşayan eski ve asıl şekli.

g. (6a/05), (6a/08), (21b/14), (22a/01), (22a/03), (22a/04), (22a/05), (22a/07), (22a/07), (22a/08), (22b/09), (22b/15), (22b/15), (23a/01), (23a/02), (23a/05), (23a/06), (23a/06), (24a/03), (24a/05), (24a/07), (24a/08), (25a/13), (25a/14), (25a/14), (25b/01), (32a/10), (32a/13), (32a/14), (32b/04), (33b/11), (33b/11), (33b/13), (36a/11), (36b/08), (36b/09), (37a/07), (38b/06), (38b/07), (38b/13), (39a/03), (40b/06), (40b/07), (40b/10), (40b/11), (41a/01), (41a/04), (41a/10), (41b/04), (41b/05), (41b/05), (41b/07), (43a/13), (43b/04), (43b/06), (43b/06), (43b/07), (43b/07), (43b/10), (44a/02), (44a/03), (46a/04), (46a/07), (46a/09), (48a/08), (48a/12), (48a/12), (48a/12), (49a/03), (49a/09), (49a/12), (52a/11), (53a/07), (53b/12), (54a/07), (55a/01), (60a/02), (60b/01), (60b/05)

g.+a (6a/04), (36a/06), (37a/02), (37a/03), (37a/06), (41a/01), (41a/04), (41a/09), (41a/13), (43b/01), (44a/10), (47b/05), (47b/06), (52a/02), (52a/02), (52a/04), (52a/06), (52a/08), (54a/03), (60a/02)

g.+dur (22b/03), (40b/10)

g.+1 (22a/14), (22b/01), (32b/05), (32b/06), (36b/01), (38b/12), (43b/02), (44a/07), (47b/07), (48a/08), (52a/10), (53a/09), (53a/11), (54a/05), (55a/02), (55a/03)

g.+ıŋa (22b/12)

g.+ıŋı (22b/09), (25b/03)

g.+umuz (38a/13), (56b/07)

g.+uñ (55a/02)

[=123]

G

geç- : Belli bir yerde yer almak.

g.-er (22b/04)

[=1]

gel- : Mal olmak.

g.-mek (22a/13)

g.-miş (26b/01)

g.-se (13b/09), (33a/01), (33a/03), (37b/13), (38a/05), (50a/13)

g.-üp (31b/13)

g.-ür (10a/09), (12a/03), (12a/05), (15b/02), (16a/12), (16b/04), (16b/09), (16b/15), (23a/05), (23a/06), (23a/07), (33a/08), (33a/09), (35a/02), (37a/03), (37b/15), (38a/06), (43a/09), (43b/01), (44b/03), (46b/15), (52a/03)

g.-ürse (10a/10), (23a/08)

[=33]

gemi : Su üstünde giden büyük taşıt, sefine.

g.+si (45b/08)

[=1]

gerek : Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey), lâzım.

g. (27b/03), (27b/05)

g.+dir (22a/11), (26a/12)

[=4]

gez- : (Belli bir amacı olmadan hoş vakit geçirmek, oyalanmak veya hava almak için) Bir yere gitmek, dolaşmak.

g.-miş (28a/01)

[=1]

gibi : Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen.

g. (3b/04), (3b/04), (3b/05), (9b/07)

[=4]

gid- :(Belli bir yönde) Belli bir yol tâkip etmek, belli bir yerden geçmek.

g.-en (35b/02)

g.-er (35a/05), (35b/06), (47a/01)

[=4]

gine : Yine, tekrar.

g. (5b/02), (13b/13), (18a/13), (20b/01), (31a/01), (32b/03)

[=6]

gir- : (Dışarıdan içeriye) Geçmek, (içeriye) varmak, dâhil olmak, duhul etmek.

g.-miş (29a/07), (29a/10), (29a/10), (29a/10)

[=4]

git- : (Belli bir yönde) Belli bir yol tâkip etmek, belli bir yerden geçmek.

g.-miş (26b/12)

[=1]

gör- : (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek.

g.-esin (10a/09)

g.-üp (31b/12)

[=2]

göre : Uygun şekilde, uygun olarak.

g. (10b/11), (23a/07), (24a/09), (30a/05), (44b/07), (47a/02), (47a/06), (47b/10)

[=8]

gümüş : Tabiatта altın, bakır, bâzan platinle birlikte bulunan, altından sonra en kolay dövülüp haddelenebilen, ısı ve elektriği en iyi ileten, ziynet ve kıymetli süs eşyâsı

îmâline yarayan, kendine has beyaz renkte, atom ağırlığı 107,88, atom numarası 47, sembolü Ag olan metal element, sim.

g. (34b/08), (34b/09), (47a/09)

g.+iñ (39a/12)

[=4]

gün : Dünyânın kendi yörüngesi etrâfında bir defa dönmesinden ibâret 24 saatlik zaman parçası.

g. (8b/09), (8b/10), (8b/11), (8b/12), (17a/04), (17a/05), (17a/05), (22a/01), (22a/02), (22a/03), (22a/05), (22a/06), (22b/07), (24a/08), (27a/09), (27a/10), (27a/13), (27a/13), (27b/04), (27b/07), (27b/08), (27b/08), (27b/09), (27b/15), (28a/01), (28a/02), (31b/09), (49b/10), (49b/13), (50a/03)

g.+de (27a/13), (31b/02), (44b/01), (44b/02)

g.+delig.i (24b/11)

g.+delig.ine (24b/12)

g.+deñ (23a/02)

g.+dür (49b/05), (50a/01)

g.+e (9a/01), (17a/03), (17a/04), (17a/08), (22a/14), (22b/10), (27b/03), (31b/06), (49b/13), (49b/14)

g.+i (17a/05), (17a/06), (24b/13)

g.+ini (31b/07)

g.+leri (22a/10)

g.+lerine (9a/04), (22a/10), (22b/01)

g.+üñ (17a/09), (17a/14)

g.+üne (22b/08)

[=60]

güneş : Dünya ve diğer gezegenlerin etrâfında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayâtın devâmı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyâya en yakın yıldız, şems.

g.+li (31b/12)

[=1]

günlig : Her gün yapılan, her gün çıkan, her gün olan, gündelik, yevmî.

g.+i (24b/01)

[=1]

H

hālā : <Ar. Bu zamâna kadar, daha, henüz, şimdi bile, hâlen.

h. (11a/05)

[=1]

hāşıl : <Ar. Husûle gelen, olan, meydana çıkan.

h. (6b/06), (9a/03), (9a/04), (9a/05), (10b/07), (10b/08), (10b/09), (11a/10), (11a/12), (11a/14), (11b/01), (11b/02), (12a/07), (13a/09), (13a/09), (13a/10), (13a/12), (13b/01), (13b/03), (15a/01), (15b/04), (16b/11), (17a/08), (17b/03), (17b/03), (17b/10), (17b/10), (18a/04), (18a/05), (18a/15), (18b/10), (18b/13), (18b/15), (18b/15), (19a/01), (20b/03), (20b/15), (21a/03), (21a/06), (21a/06), (22a/15), (22b/06), (22b/11), (25a/08), (25a/09), (25a/10), (25b/03), (25b/04), (25b/05), (25b/06), (25b/14), (26b/10), (27b/06), (28a/08), (29b/14), (30a/01), (30a/05), (30b/03), (30b/13), (31a/06), (31b/04), (31b/05), (31b/05), (31b/06), (31b/08), (32a/07), (36b/04), (36b/12), (38a/01), (38a/07), (38b/04), (40a/13), (43a/11), (43b/09), (44a/09), (44a/10), (44b/04), (45a/05), (45b/12), (46b/06), (46b/09), (49a/11), (50a/01), (53a/10), (55a/04), (56a/03), (56b/02), (56b/02), (57a/09), (57a/10), (57b/06), (58b/09), (58b/10)

h.++i (6b/01), (7a/04), (7b/08), (8a/11), (9b/10), (9b/11), (12b/13), (13b/15), (14a/04), (14b/03), (14b/12), (15a/07), (15b/03), (16b/01), (16b/12), (21b/07), (22a/14), (22b/13), (24b/03), (24b/09), (25a/01), (25b/14), (31a/12), (34a/07), (34b/05), (36a/02), (36a/03), (36a/09), (37a/06), (37b/01), (37b/10), (38b/09), (40a/11), (41a/13), (42b/01), (42b/02), (42b/08), (44b/13), (45a/04), (46b/09), (46b/12), (47b/08), (48a/05), (49a/08), (49b/03), (49b/05), (49b/14), (50a/09), (50b/01), (51a/03), (51b/05), (52a/04), (52b/03), (53a/04), (53a/09), (53b/04), (53b/09), (54a/01), (54a/10), (54b/05), (54b/09), (55b/08), (56a/02), (56a/08), (56b/01), (57a/04), (57b/07), (58b/12), (60b/03), (60b/08)

[=163]

ḥalı : Yere veya mobilya üstüne serilmek, duvara gerilmek için, genellikle yünden dokunan, kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı.

h.+nıḡ (32b/09)

[=1]

ḥammām : <Ar. Hamam kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli.

h. (29a/05)

h.+a (29a/06)

h.+ıḡ (17a/01)

[=3]

ḥaşır : <Ar. Tamamı veya bir bölümü böyle bir örgüden yapılan.

h. (48b/11)

[=1]

ḥasan : Hasan (Şahıs adı).

h. (11b/07)

[=1]

ḥazf : <Ar. Ortadan kaldırma, kaldırılma, çıkarma, silme.

h. (59a/12), (59a/13), (59a/14)

[=3]

ḥesāb : <Ar. Bilinen veya kabul edilen sayı ve değerler üzerinde matematik işlemlerin yapılması işi.

h. (3b/05), (3b/12), (8b/03), (9b/07), (10b/04), (11a/09), (11a/09), (11a/11), (11a/12), (11a/13), (11a/14), (11a/15), (11b/03), (14a/09), (14b/11), (21b/02), (23a/04), (23a/07), (24b/01), (27b/03), (27b/13), (27b/13), (29b/05), (35a/05), (39b/01), (43a/09), (44b/10)

h.+a (27a/11)

h.+ı (28a/04), (38a/13), (38a/13), (56b/06), (57a/06)

h.+ıḡ (47a/04)

[=34]

hışşe : <Ar. Bölünen bir bütünden bir kimseye düşen kısım, pay.

h. (46a/01), (57b/03), (58b/06), (58b/11), (58b/11)

h.+leri (22a/11)

h.+lerine (24a/04)

h.+lü (25b/12)

h.+si (26a/02), (58b/12)

h.+since (25b/12)

h.+sine (8b/13), (25a/02)

[=13]

hāne : <Far. Bir sayının her rakamının bulunduğu yer, basamak.

h. (7b/10), (20a/06), (20a/08), (20a/08), (32b/04), (32b/08), (55b/13)

h.+de (39a/03), (43b/11), (60b/06)

h.+sin (6a/07), (6b/02), (7a/05), (7a/09), (7b/08), (7b/09), (7b/12), (8a/03), (8a/05), (8a/11), (8b/04), (9a/05), (9b/11), (10a/06), (12a/08), (12b/01), (12b/01), (12b/01), (12b/13), (13a/01), (14a/01), (14a/05), (14b/03), (14b/04), (15a/01), (15a/02), (15a/08), (18a/14), (19a/11), (19a/14), (19b/03), (19b/06), (19b/09), (19b/12), (20a/01), (20a/11), (21b/07), (21b/09), (21b/10), (22b/13), (28a/08), (28a/12), (28b/02), (28b/08), (29a/02), (29a/03), (29b/03), (30a/10), (30a/14), (30b/07), (30b/08), (31a/01), (32a/12), (32b/02), (32b/03), (32b/07), (33a/04), (33b/03), (34b/06), (34b/06), (37b/04), (37b/10), (38a/08), (38b/05), (39a/02), (39a/04), (39a/06), (39a/09), (39b/04), (39b/04), (39b/11), (39b/12), (40a/03), (40a/05), (40b/04), (40b/09), (40b/10), (40b/12), (41a/04), (41a/06), (41a/07), (41b/10), (42a/09), (43a/01), (43a/04), (43a/10), (43b/10), (43b/12), (49b/06), (51a/03), (51b/01), (51b/06), (51b/11), (54a/10), (54b/05), (54b/10), (55b/12), (58a/01), (58a/09), (58a/13), (58b/01), (60a/07), (60b/03), (60b/05)

h.+sini (60b/08)

h.+yi (7a/10), (7b/09), (7b/12), (8a/04), (12a/12), (14b/04), (15a/02), (21b/08), (30b/07), (32a/12), (32b/03), (41a/05), (41a/06), (58b/01)

[=129]

hāric : <Ar. Bir şeyin sınırları dışında kalan yer, dış, dışarı.

h.++i (7a/09)

[=1]

hārici : <Ar. Dışla ilgili, dıştan olan.

h. (13a/01), (16b/03), (16b/12), (17a/09), (17b/11), (18a/06)

[=6]

halı : Yere veya mobilya üstüne serilmek, duvara gerilmek için, genellikle yünden dokunan, kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı.

h.+nıḡ (42a/11), (42a/13), (42a/15), (42b/01), (42b/03)

[=5]

ḡandan :

h. (5a/12), (5a/13), (5a/15)

[=3]

ḡarcar : <Ar. Harcamak işi, gider, sarfiyat.

h.+ı (57a/08)

[=1]

ḡayvānāt : <Ar. Hayvanlar.

h. (29a/13)

[=1]

ḡilāf : <Ar. Ters, aykırı.

h.+ı (23a/08)

[=1]

ḡoş : <Far. Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif.

h. (51b/12)

h.+ça (23a/04)

[=2]

ḡāzā : <Ar. Tam anlamıyla, mükemmel bir biçimde.

h. (20a/12)

[=1]

hem : <Far. Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu veya birden fazla işin birlikte yapıldığını gösterir [Bu anlamda genellikle tekrar edilerek kullanılır].

h. (22a/12), (22a/12), (35a/05)

[=3]

hemān : <Far. Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden.

h. (15b/12), (33b/07), (55b/12)

[=3]

her : <Far. Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

h. (3b/01), (5b/03), (7b/07), (8a/10), (8b/03), (8b/13), (9a/04), (9b/10), (10a/05), (10a/06), (13a/10), (14a/09), (16a/07), (18a/10), (21b/02), (22a/08), (22a/09), (22a/11), (22b/03), (22b/07), (22b/08), (24a/04), (24a/05), (24a/11), (24b/11), (24b/12), (25a/02), (25b/12), (27a/01), (31a/05), (32b/12), (33b/13), (34b/08), (35a/01), (38b/13), (39b/01), (41a/02), (41a/03), (42b/12), (44b/06), (44b/12), (48a/06), (50b/04), (53a/11), (55b/09), (56a/01), (56a/02), (56a/09), (57a/03), (57a/07), (57a/08), (57a/09), (60b/03), (60b/05), (60b/09)

[=55]

herkes : <Far. Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.

h.+iñ (9b/06), (44a/04), (58b/12)

[=3]

hevā : <Ar. Sonuçsuz, anlamsız, boş söz, hal vb.

h.+dan (6a/12), (7b/07), (29b/03), (30b/13), (31a/11), (32a/11), (43b/02), (53b/03), (56b/09), (58a/12)

h.++y1 (6a/02), (6a/02)

[=12]

hindī : Hintle, Hindistan'la ilgili, Hind'e âit, Hint'te yapılan.

h. (5b/05), (5b/05)

[=2]

işlan- : Islak duruma gelmek.

1.-mış (31b/12)

[=1]

İ

i- : Ek-fiil (ek-eylem, imek fiili, cevher fiil), Türkçede isimlerin ve isim soylu kelimelerin sonuna gelerek onların yüklem olarak kullanılmalarını sağlayan, ayrıca basit zamanlı fiillerden birleşik zamanlı fiil yapan çekim ekleridir.

i.-di (22b/09), (22b/10), (22b/13), (24a/08)

i.-miş (31b/11), (33a/08), (45b/08)

i.-se (3b/05), (22b/04), (32a/11), (33a/07), (38b/13), (40a/11), (41a/02), (48a/09), (51a/13), (53b/13), (55a/13), (55a/14), (55b/04), (55b/07), (56a/01), (57a/08), (59a/03), (60b/03), (60b/05), (60b/07), (60b/09)

[=28]

ibtidā : <Ar. Bir işin, bir şeyin ilk defa ortaya çıkan kısmı veya başlama zamânı, başlangıç.

i. (11a/09)

[=1]

icmāl : <Ar. Toplama, cem'.

i. (57a/01), (57a/05)

i.+i (56b/12)

[=3]

iç : Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.

i.+inden (4a/04), (4a/07), (10b/10), (32a/02), (53a/10), (57a/08)

[=6]

içün : Adına.

i. (10a/08), (13b/10), (13b/13), (14a/01), (14a/12), (14b/01), (14b/03), (18b/08), (20b/02), (21b/03), (23a/02), (29a/03), (29a/03), (33b/13), (34b/03), (34b/04), (34b/05), (34b/06), (34b/10), (38b/05), (39b/04), (39b/04), (41a/03), (41b/06), (41b/08), (42b/13), (55a/02), (57b/08), (57b/09), (58b/10), (60b/04)

[=31]

ih̄rāc : <Ar. Bir şeyi bir şeyden veya yerden çıkararak elde etme, istihsal etme.

i. (10b/10), (16a/05), (27b/10), (27b/12), (28a/09), (32b/15), (48b/01), (48b/02), (48b/03), (48b/04), (48b/05), (48b/06), (48b/07), (48b/08), (48b/09), (48b/10), (48b/11), (49a/01), (49a/02)

[=19]

iki : Birden sonra, üçten önce gelen sayının adı.

i. (3a/06), (3a/07), (3a/09), (3b/11), (4a/13), (5a/06), (5a/07), (5a/08), (5a/09), (5a/10), (5a/10), (6a/07), (7a/05), (7a/09), (7a/10), (7b/09), (7b/12), (8a/03), (8b/04), (10a/09), (10a/11), (11b/13), (13a/01), (13a/05), (13a/07), (13a/07), (13a/08), (13a/09), (13a/13), (13b/02), (14a/01), (14a/05), (14b/04), (15a/01), (15a/02), (15b/11), (15b/12), (16b/04), (16b/14), (17b/14), (18a/12), (18a/14), (18b/02), (18b/05), (18b/07), (18b/10), (19a/01), (19a/02), (19a/05), (19a/07), (19a/12), (19b/05), (19b/12), (19b/14), (19b/14), (20a/01), (21a/11), (22a/07), (23a/06), (24a/09), (24b/06), (24b/08), (25b/04), (26b/11), (27a/03), (27a/05), (27a/06), (28a/12), (28b/02), (29a/02), (29b/03), (30a/10), (30a/13), (30b/07), (31a/01), (31a/09), (31a/11), (31a/12), (32b/02), (32b/03), (32b/07), (33a/04), (33b/07), (34b/05), (34b/06), (36b/05), (37b/04), (38a/12), (38b/05), (38b/13), (39b/11), (40a/03), (40a/04), (40a/09), (40b/10), (41a/08), (41a/12), (42a/01), (42a/03), (42a/04), (42a/04), (42a/09), (42b/06), (42b/08), (43a/01), (43a/04), (43a/10), (43b/02), (43b/07), (43b/10), (43b/12), (43b/12), (44b/05), (45a/11), (45b/03), (47a/07), (49a/06), (49a/07), (49a/08), (50b/06), (51a/03), (51b/06), (54b/05), (54b/10), (54b/12), (55a/01), (55a/01), (55b/12), (56b/05), (56b/09), (57b/02), (57b/04), (57b/05), (58a/01), (58a/09), (58b/01), (58b/07), (59a/02), (59a/05), (59a/05), (59a/05), (59a/06), (59a/13), (60b/08)

i.+den (3a/07), (10a/10)

i.+miz (5a/06)

i.+si (29b/05), (43a/06), (46b/02)

i.+siniñ (16a/03), (45b/09), (46b/15)

i.+şer (13a/10), (34a/10), (39a/14), (47a/10), (57a/05)

i.+ye (8a/01), (8a/02), (8a/04), (8a/06), (13a/09), (14b/12), (15b/13), (19b/05), (24b/09), (30b/08), (38b/09), (43a/09), (44a/06), (44a/07), (44a/08), (44a/11), (45b/13), (46a/01), (53a/07), (57b/08), (58b/10), (58b/11)

i.+yi (5a/07), (17b/02), (26a/03), (57b/05)

[=184]

iki biş beş yüz : İki bin beş yüz.

i. (9b/04), (22a/07)

i.+in (10b/10)

[=3]

iki biş beş yüz altmış dört : İki bin beş yüz altmış dört.

i. (22b/03)

[=1]

iki biş elli : İki bin elli.

i.+yi (13a/11)

[=1]

iki biş sekiz yüz : İki bin sekiz yüz.

i. (9b/05)

[=1]

iki biş yedi yüz : İki bin yedi yüz.

i. (16b/11), (31a/10)

[=2]

ikinci : İki sayısının sıra sıfatı, sırada yeri birinciden sonra, üçüncüden önce olan.

i.+yi (5a/12), (11b/03)

[=2]

iki yüz : İki yüz.

i. (5b/09), (15b/12), (16a/03), (25a/14), (25b/04), (26b/10), (30b/10), (34a/04), (34a/06), (36a/01), (44b/10), (44b/11)

i.+de (26b/13), (26b/14)

i.+in (16a/05)

[=15]

iki yüz altmış bir : İki yüz altmış bir.

i.+e (13a/12)

[=1]

iki yüz altmış yedi : İki yüz altmış yedi.

i. (12a/05)

[=1]

iki yüz elli : İki yüz elli.

i. (30a/12), (30b/11), (37a/02)

i.+ye (37a/05)

[=4]

iki yüz kırk : İki yüz kırk.

i. (5a/11)

[=1]

iki yüz kırk iki : İki yüz kırk iki.

i.+yi (16a/04)

[=1]

iki yüz kırk sekiz : İki yüz kırk sekiz.

i.+den (5b/12)

i.+e (5b/01)

[=2]

iki yüz otuz : İki yüz otuz.

i. (51b/11)

[=1]

iki yüz seksen beş : İki yüz seksen beş.

i. (54b/01), (54b/03)

i.+e (54b/04)

[=3]

iki yüz toksan beş : İki yüz doksan beş.

i. (18b/10)

[=1]

iki yüz yetmiş : İki yüz yetmiş.

i. (16b/10)

[=1]

iki yüz yetmiş beş : İki yüz yetmiş beş.

i. (14b/11)

[=1]

iki yüz yetmiş üç : İki yüz yetmiş üç.

i. (39a/11), (39b/03)

[=2]

iki yüz yigirmi : İki yüz yirmi.

i. (17b/14), (27b/08), (32b/01), (46b/06)

i.+ye (46b/09)

[=5]

iki yüz yigirmi beş : İki yüz yirmi beş.

i. (55a/03)

[=1]

ile : İsimlerin sonuna gelerek berâberlik, refâkat, vâsıta, araç, hal, tarz, ilişki vb. anlamlarda zarflar yapar.

i. (3a/14), (3b/02), (4a/06), (4a/08), (5a/03), (5a/05), (5b/08), (6a/06), (7a/03), (7a/08), (7b/02), (7b/07), (8b/04), (9b/07), (9b/12), (10a/05), (10b/04), (10b/04), (11a/02), (11a/04), (11a/07), (11b/03), (14a/09), (15b/10), (15b/13), (16a/01), (17b/09), (19a/11), (19a/13), (19b/03), (19b/08), (19b/12), (19b/14), (19b/15), (20a/01), (20a/05), (20b/13), (23a/03), (23a/09), (24a/08), (25b/11), (27a/09), (27b/06), (27b/13), (27b/13), (28a/11), (29a/01), (29b/10), (30b/06), (31b/03), (32b/11), (33a/04), (33b/02), (35a/02), (36a/03), (39a/04), (39a/06), (39a/08), (39b/09), (39b/10), (39b/11), (40a/04), (40a/06), (40a/10), (40b/07), (40b/08), (41a/07), (42a/09), (42b/07), (43b/06), (43b/07), (43b/07), (44b/09), (45a/01), (45a/03), (45a/11), (45b/03), (46a/05), (46b/02), (46b/12), (47b/02), (48a/09), (48a/09), (48a/10), (49a/06), (51a/07), (57a/01), (57b/05), (58b/01), (60b/01), (60b/07)

i.+dür (10b/06)

[=92]

ilm : <Ar. Evrenin ve olayların bir bölümünü deneye ve gerçeklere dayanarak inceleyen ve bunlara âit yasaları çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, bilim.

'i.+i (59a/01)

[=1]

imdi : Bunun için, bu sebepten, bundan dolayı, o halde, öyle ise, binâenaleyh.

i. (16b/06), (17a/06), (22b/08), (26a/12), (26b/06), (29a/07), (35a/01), (56b/05)

[=8]

incir : <Far. Dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, geniş ve dilimli yapraklı, sütlü, bâzıları tırmanıcı olan ağaç veya ağaççık. Bu ağacın etli ve tatlı, içinde küçük çekirdekler bulunan meyvesi.

i. (52b/06), (52b/07), (52b/08), (52b/11), (53a/06), (57b/12), (57b/13)

i.+de (53a/01)

i.+den (53a/01)

i.+e (52b/09)

i.+iñ (57b/11)

[=11]

inçü : İstiridye cinsinden deniz hayvanlarının içinden çıkarılan ve süs eşyâsı olarak kullanılan küçük, yuvarlak, sert, sedefli tâne.

i. (44b/09), (44b/11), (54b/11), (54b/13)

[=4]

isim : <Ar. Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, ad.

i.+lerden (11a/01)

i.+leri (11a/03), (11a/04)

[=3]

iste- : (Bir şeyin yapılmasını veya kendine verilmesini) Dilemek, talep etmek.

i.-r (3a/06), (5b/09)

[=2]

işbu : Bu işaret sıfatının yazıda kullanılan eski bir şekli, işte bu.

i. (3a/01), (3a/05), (3b/02)

[=3]

işle- : (Bir şeyi daha elverişli duruma getirmek için) Üzerine emek sarfetmek.

i.-digin (27a/09)

i.-dügi (27b/07)

i.-medigi (27b/07)

i.-medigin (27a/10)

i.-meyüp (27a/13), (27b/09), (28a/01)

i.-miş (27b/15), (28a/01)

i.-yüp (27a/13), (27b/08)

[=11]

ķā'ide : <Ar. Davranışlara yön veren ve uyulması önceden kabul edilen esaslardan her biri, usûl, kural.

k. (4a/06), (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/08), (6a/06), (6a/12), (6b/05), (7a/03), (7a/08), (7b/01), (7b/06), (8a/10), (8b/03), (9a/01), (9b/06), (10b/03), (11a/08), (12a/06), (12b/09), (13a/06), (13a/13), (13b/09), (14b/08), (15a/06), (15b/02), (15b/10), (16a/12), (16b/09), (17a/03), (17b/01), (17b/08), (18a/02), (18a/11), (18b/07), (20a/14), (20b/12), (21b/01), (22a/13), (24b/01), (24b/07), (24b/13), (25a/06), (25b/01), (25b/13), (27a/06), (27b/02), (27b/10), (28a/12), (28b/07), (29a/01), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/04), (30a/13), (30b/02), (30b/06), (30b/12), (31a/04), (31a/10), (31b/03), (32a/04), (32a/11), (32b/01), (32b/06), (32b/11), (33a/03), (33a/09), (33b/01), (33b/07), (33b/12), (34b/02), (36a/07), (36b/01), (36b/10), (37a/04), (37a/10), (37b/08), (37b/15), (38a/06), (38b/03), (38b/08), (38b/12), (39a/14), (39b/08), (40a/02), (40a/06), (40a/09), (40b/02), (40b/07), (41a/02), (41a/10), (41b/06), (42a/02), (42a/08), (42a/15), (42b/06), (42b/12), (43b/01), (43b/08), (44a/04), (44b/03), (44b/11), (45b/01), (45b/11), (46a/06), (47b/07), (48a/04), (48a/08), (49a/04), (49b/12), (50a/06), (50a/13), (50b/05), (50b/11), (51a/08), (51a/12), (51b/04), (51b/10), (52a/03), (52a/09), (52b/02), (52b/08), (53a/03), (53a/08), (53b/02), (53b/07), (53b/12), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (55a/08), (55b/06), (55b/14), (56a/07), (56b/08), (57a/02), (57b/13), (58a/03), (58a/08), (58a/11), (58b/06), (60a/03)

k.+si (3a/01), (56a/13)

k.+sin (13a/04)

[=149]

K

ķābil : <Ar. Olabilir, műmkűn.

k. (59a/03)

k.++i (59a/04)

[=2]

ķānűn : <Ar. Geķerli olan kural.

k. (3a/01)

k.+++i (48b/01), (51a/01), (56a/13)

[=4]

ķaķ : Bir űeyin niceliķini sormaya yarayan soru sifati, ne kadar, nice.

k. (4a/05), (6a/05), (6a/11), (7b/02), (11a/08), (12a/03), (12a/05), (12b/09), (14a/08), (15a/06), (15b/02), (16a/12), (16b/09), (17a/02), (17b/01), (18a/01), (19b/08), (20a/10), (20a/14), (20b/12), (24a/13), (24b/07), (24b/13), (25a/05), (25b/01), (27a/13), (27a/13), (27a/13), (27b/04), (27b/05), (27b/08), (27b/09), (28b/11), (28b/11), (28b/11), (29b/01), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/03), (30a/09), (30a/12), (30b/01), (30b/05), (30b/12), (31a/10), (32a/06), (33a/07), (33a/09), (33a/13), (33b/11), (34a/05), (34b/02), (36a/07), (36a/12), (36b/09), (37a/10), (37b/08), (37b/14), (39a/14), (40a/09), (40a/11), (40b/07), (40b/07), (41a/01), (41a/09), (41b/05), (42a/01), (42a/08), (42a/14), (42b/12), (43b/01), (43b/07), (44b/11), (46b/04), (46b/04), (47b/06), (48a/03), (49a/04), (50a/05), (50b/05), (50b/10), (51a/07), (51a/12), (51b/04), (51b/09), (52a/03), (52b/02), (52b/07), (53a/02), (53b/02), (53b/13), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/07), (54b/13), (55a/07), (55b/07), (56a/06), (57b/12), (57b/13), (58a/07), (58a/11), (59a/02), (59a/09), (59a/11), (60a/02)

k.+a (29a/09), (29a/10), (29a/10)

k.+ar (31a/04), (45b/10), (52a/08), (57b/03), (58b/06)

k.+ı (29a/13), (29a/13), (29a/13)

[=119]

ķadar : <Ar. Ölçüde, derecede.

k. (7b/07), (8a/09), (8a/10), (8b/02), (8b/07), (8b/13), (10a/07), (10b/03), (13b/08), (14b/08), (16b/03), (16b/03), (16b/06), (16b/15), (17a/13), (18a/01), (18b/06), (19a/13), (22a/09), (22b/07), (24a/11), (24a/13), (26a/12), (26b/06), (26b/06), (26b/07), (31b/03), (31b/07), (31b/09), (32a/03), (32a/11), (32b/10), (33a/07), (33a/09), (34b/08), (35a/08), (37a/03), (38a/06), (38b/13), (40a/01), (40b/02), (40b/14), (41a/01), (41a/02), (42b/05), (42b/05), (42b/07), (44a/04), (44b/02), (45a/12), (46a/06), (46a/09), (48a/09), (49a/09), (49a/11), (49a/12), (49b/11), (50a/09), (51a/13), (53a/08), (53a/12), (53b/07), (55a/04), (55b/09), (55b/12), (56a/01), (56a/03), (56a/09), (56b/03), (57a/07)

k.+dır (15b/08), (15b/08), (26a/08)

[=73]

ķadīm : <Ar. Geçmişi uzun zamâna dayanan, eski.

k. (48b/01)

k.+dir (51a/01)

[=2]

kafe :

k. (3b/01)

[=1]

kahe : <Ar. Kk>k boyasigillerden bir sıcak iklim ağacı. Bu ağacın meyvesinin aynı isimdeki çekirdeği. Bu çekirdeklerin kavrulup öğütölmesi veya dövölmesiyle elde edilen toz hâlindeki madde.

k. (37a/02), (37a/03), (37a/07), (37a/07)

[=4]

ka- : Olmak veya bulunmak.

k.-an (6a/08), (7b/10), (9b/12), (10a/11), (13a/01), (14a/01), (27a/01), (29a/04), (34b/08), (39a/09), (40a/03), (41a/14)

k.-anı (6a/01), (37b/03), (39a/03), (39a/05), (39a/07), (40b/09), (40b/11), (49a/09)

k.-anın (26b/04)

k.-dı (23a/03), (26a/10), (26a/11), (26a/11), (26b/06), (26b/06), (26b/14)

k.-ırđ (5a/13), (5b/01), (5b/03), (5b/10), (5b/12), (6a/01), (9b/03), (10b/11)

k.-madan (33b/06)

k.-mamış (28a/02)

k.-mayup (27b/01)

k.-mış (13b/02), (26b/05)

k.-mışdır (45b/10)

k.-up (9b/05)

k.-ur (4a/06), (11b/09), (11b/10), (11b/11), (11b/12), (11b/13), (11b/14), (16a/06), (16a/07), (27a/01), (27a/04), (28a/10), (46b/11), (55b/13), (58a/05), (60b/05)

k.-urđ (50b/09), (50b/10), (50b/11), (51a/04)

k.-urmış (21a/12)

k.-ursa (16b/13), (18a/06), (20b/04), (43b/11), (43b/12), (47b/09), (51a/02), (53a/12), (57a/08), (60a/06)

[=74]

qalem : <Ar. Yazı yazmaya mahsus, genellikle çubuk biçiminde âlet.

k. (35a/07), (35a/08)

k.+den (35a/08)

[=3]

qanqār : <Ar. 44 okka (56,449 kg.)lık ağırlık birimi.

k. (7a/01), (7a/03), (7b/01), (17a/15), (17b/01), (17b/06), (25a/04), (28b/11), (29a/01), (31b/11), (32a/03), (32b/14), (33a/01), (33b/10), (33b/12), (40a/08), (40a/10), (40a/11), (40a/13), (40b/06), (52a/08), (52a/11), (52b/01), (52b/05), (54a/03), (54a/07), (54a/07), (58a/03), (58a/04)

k.+dan (32b/15), (33a/02), (33a/03), (48b/02), (48b/03), (48b/04), (48b/05), (48b/06), (48b/07), (48b/08), (48b/09), (48b/10), (48b/11), (49a/02)

k.+dır (29a/02)

k.+ı (7a/02), (7a/07), (7a/08), (25a/06), (32a/04), (33a/12), (33b/11), (52a/09), (54a/04)

k.+ıq (33b/02)

[=54]

qara :

k. (3b/04), (4a/05), (7b/01), (7b/06), (8a/03), (9b/06), (9b/07), (11a/15), (11b/09), (11b/10), (11b/11), (11b/12), (11b/13), (11b/13), (12a/05), (13a/13), (14a/04), (14a/11), (22a/13), (22b/02), (22b/02), (48a/10)

[=22]

qarış- : (İki veya daha fazla madde) Birbiri içinde dağılmak, birleşmek.

k.-up (43a/08)

[=1]

qat : Huzur, yan, ön.

k. (13a/07), (15b/12), (24b/08), (27a/07), (42a/03), (42a/04), (49a/06), (49a/07), (49a/08)

[=9]

kaṭ : Bir sayının kendisine eklenmesiyle elde edilen sayı(lar), misil.

k.+ı (17a/01), (17a/06), (17a/09), (17a/12), (17a/13), (17a/14), (49b/04)

[=7]

kaṭ' : Bir sayının kendisine eklenmesiyle elde edilen sayı(lar), misil.

k. (17a/15), (17b/01), (17b/06)

[=3]

kaṭ- : Koymak, ilâve etmek, eklemek.

k.-up (4a/08), (36a/02), (36b/11), (45a/02), (54b/15)

[=5]

kaṭl : <Ar. Sözleşme, anlaşma.

k. (27a/09), (27a/11)

[=2]

kaṭ : Ördekgiller familyasından, gri ve beyaz tüylü, bitkiyle beslenen, bâzı türleri göçebe olan, bâzı türleri ise kümes hayvanı olarak yetiştirilen, perde ayaklı büyük kuş cinsi.

k. (29a/12), (29a/13), (29a/14)

[=3]

kaṭrāt : <Ar. Elmas, zümrüt vb. değerli taşların tartısında kullanılan, 0,20043 gramlık ağırlık ölçü birimi.

k. (18b/04), (18b/06), (18b/08), (18b/09), (18b/11), (18b/12), (19a/02), (19a/06), (19a/08), (20b/12), (21a/01), (21a/10), (50a/06), (50a/08), (50a/10), (50a/10)

[=16]

kaṭrıl- : Kırma işine konu olmak, bir veya birçok parçaya ayrılmak.

k.-miş (26a/07)

[=1]

kırk : Kırk.

k. (3a/10), (12b/11), (17b/05), (25b/13), (26a/01), (26a/03), (26b/13), (26b/13), (26b/14), (29a/02), (29a/07), (29a/07), (29a/08), (29b/12), (29b/13), (30a/05), (31b/01), (31b/01), (31b/02), (32b/09), (32b/11), (36a/07), (39a/04), (42a/07), (42a/09), (43b/01), (55a/10)

k.+a (31b/04), (31b/05), (32b/06)

k.+ı (31b/04)

[=31]

kırk beş : Kırk beş.

k. (33a/06), (33a/10)

k.+den (5b/10)

[=3]

kırk beş biş sekiz yüz iki : Kırk beş biş sekiz yüz iki.

k. (22b/14)

[=1]

kırk biş : Kırk bin.

k. (49b/04)

[=1]

kırk dörd : Kırk dört.

k.+e (7a/08), (7b/02), (17b/02), (52b/04)

[=4]

kırk dört : Kırk dört.

k. (33b/10), (33b/12)

[=2]

kırk dört biş altı yüz altmış altı : Kırk dört bin altı yüz altmış altı.

k. (49b/07)

[=1]

kırk iki : Kırk iki.

k. (15b/09), (16a/04), (16a/05), (59a/12)

k.+yi (15b/10), (16a/02), (16a/06), (16a/06)

[=8]

kırk sekiz : Kırk sekiz.

k.+e (55a/12)

[=1]

kırk üç : Kırk üç.

k. (3a/08), (3a/12)

[=2]

kırk yedi : Kırk yedi.

k. (18b/12), (34a/10), (43b/02)

[=3]

kısmet : <Ar. Bölme, pay etme, hisseler ayırma, taksim.

k. (16b/03), (17a/08), (17a/09), (17b/04), (17b/05), (17b/11), (18a/06), (18a/06), (18a/07), (19a/03), (28a/13), (33b/04), (41a/03), (41b/02), (42b/02), (42b/04), (42b/07), (42b/10), (43a/01), (46a/10), (49b/03), (49b/04), (49b/07), (50a/09), (50a/09), (50b/01), (50b/01), (50b/07), (51a/09), (57b/02), (57b/07), (57b/09), (57b/09), (58b/09)

k.+i (34a/06), (42a/12), (42a/15), (46a/07), (46b/12), (47b/02)

k.+leri (46b/15)

[=41]

kıt : <Ar. İhtiyacı karşılamayacak kadar az, gerektiğinden daha eksik.

k. (23a/05), (23a/06)

[=2]

ko- : Koymak.

k. (10b/04)

k.-dık (27b/07)

k.-duğın (11a/08)

k.-duğ (3a/10), (11b/04), (27b/11), (27b/12), (28a/07)

k.-mazsın (11a/07)

k.-mış (31b/12)

k.-muş (21b/14), (22a/02), (22a/03), (22a/04), (22a/05), (25a/13)

[=16]

ğod- : Koymak.

k.-up (10b/05), (10b/06)

[=2]

ğoy- : Koymak.

k.-an (25a/14), (25b/01)

k.-asın (10b/11), (14b/01), (16a/04)

k.-up (7a/04), (8b/04), (9a/03), (9b/09), (10a/12), (11a/04), (12a/07), (12b/12), (14a/10), (15b/10), (17b/04), (18b/09), (20b/01), (20b/02), (22b/05), (24b/03), (25a/07), (31a/11), (33b/08), (34b/03), (36b/04), (38b/13), (41a/12), (43b/02), (45a/01), (45b/02), (46b/08), (46b/13), (50b/01), (50b/07), (54a/06), (55a/01), (55a/03), (56b/09)

[=39]

ğoyun : Geviş getirenlerden, eti, s¼tü ve yapağısından faydalanılan, boynuzlu, memeli, evcil hayvan.

k. (47b/05), (47b/06), (47b/07), (48a/01)

[=4]

ğullan- : (Bir şeyden) Hangi işe yarıyorsa o maksatla yararlanmak.

k.-ılan (23a/02)

[=1]

ğumāř : <Ar.İpek, y¼n, pamuk vb. malzemedен makine veya tezgāhlarda dokunmuş her t¼rl¼ dokuma.

k. (16b/08), (16b/09), (16b/10), (16b/13), (16b/14), (16b/15), (17b/15), (18a/01), (18a/02), (18a/05), (18a/08), (18a/10), (18b/01), (36a/11), (36a/12)

k.+ıñ (18a/07)

[=16]

ķurşaq : Kuşlarda ve bâzı hayvanlarda yemek borusunda şişkin bir kısım olarak bulunan ilk sindirim torbası.

k.+ın (32a/02)

[=1]

ķuşūr : <Ar. Eksiklik, noksan.

k. (10a/11)

[=1]

ķuş : Yumurtlayan omurgalılarından gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücûdu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

k.+lara (32a/01)

k.+ları (31b/13)

[=2]

ķāfir : <Ar. Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan yâhut bunlardan birini inkâr eden kimse.

k. (29a/10), (29a/11)

k.+lerden (29a/09)

[=3]

ķendü : Kişinin öz varlığı, zâtı.

k.+ye (26b/05)

[=1]

ķereste : <Far. Tomrukların cins ve kalitelerine göre belli ölçülerde boylamasına biçilmesinden elde edilen, marangozluk ve inşaat malzemesi olarak kullanılan odun.

k. (42b/06), (42b/10)

k.+niņ (42b/05)

k.+ye (42b/08)

k.+yi (42b/07)

[=5]

kerrāt : <Ar. Kereler, defalar, kezler.

k. (12b/01), (12b/06), (59a/01), (59a/01)

[=4]

kerre : <Ar. Defa, kez, sefer.

k. (3a/06), (3a/07), (3a/08), (3a/09), (3a/09), (3a/11), (3a/12), (3a/13), (5a/04), (5a/05), (5a/06), (5a/07), (10a/08), (12b/03), (12b/11), (12b/12), (12b/12), (26a/13), (26a/13), (26a/13), (26b/05), (26b/15), (27a/02), (44b/06), (59a/02), (59a/06), (59a/07), (59a/08), (59a/09), (59a/10), (59a/10), (59a/11), (59a/12), (59a/15)

[=34]

kes- : İkiye ayırmak, kat' etmek.

k.-mek (50b/10), (51a/01), (56a/12)

[=3]

kez : Defa, kere, sefer.

k. (26b/13)

[=1]

kīse : <Far. Kese sözünün eski ve asıl şekli.

k. (20b/11), (21a/04), (21a/10)

k.+miz (21a/04)

[=4]

ki : <Far. İki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle hâline getirir.

k. (3a/01), (3a/06), (3b/09), (4a/03), (4a/06), (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/03), (5b/08), (6a/06), (6a/12), (6b/05), (6b/09), (7a/03), (7a/08), (7b/02), (7b/06), (8a/10), (8b/03), (9a/01), (9b/06), (10a/05), (10a/07), (10b/02), (10b/03), (10b/03), (11a/02),

(11a/09), (12a/06), (12b/10), (13a/07), (13a/07), (13a/08), (13a/09), (13a/12), (13a/13), (13a/13), (13b/02), (13b/09), (14a/08), (14b/08), (15a/06), (15b/02), (15b/08), (15b/10), (15b/11), (16a/03), (16a/12), (16b/10), (17a/03), (17a/06), (17a/12), (17b/01), (17b/05), (17b/08), (17b/13), (18a/02), (18a/08), (18a/11), (18b/07), (19a/04), (20a/07), (20a/14), (20b/07), (20b/12), (21a/09), (21b/01), (22a/11), (22a/13), (22b/03), (24b/01), (24b/07), (24b/13), (25a/06), (25b/02), (25b/13), (26a/10), (26a/12), (26b/01), (26b/05), (26b/07), (27a/06), (27b/01), (27b/02), (27b/10), (28a/12), (28b/01), (28b/07), (29a/01), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/04), (30a/13), (30b/02), (30b/06), (30b/12), (31a/04), (31a/11), (31b/04), (32a/04), (32a/11), (32b/01), (32b/06), (32b/11), (33a/03), (33a/10), (33b/01), (33b/02), (33b/07), (33b/12), (34b/02), (36a/08), (36b/01), (36b/10), (37a/04), (37a/10), (37b/08), (37b/15), (38a/07), (38b/03), (38b/08), (38b/12), (39a/14), (39b/08), (40a/02), (40a/06), (40a/09), (40b/02), (40b/08), (40b/10), (41a/02), (41a/10), (41b/06), (42a/02), (42a/08), (42a/15), (42b/07), (42b/12), (43b/01), (43b/08), (44a/05), (44b/03), (44b/11), (45a/03), (45b/01), (45b/11), (46a/06), (46b/14), (47a/04), (47a/05), (47b/07), (48a/04), (48a/08), (49a/05), (49a/11), (49b/03), (49b/12), (49b/14), (50a/06), (50a/13), (50b/06), (50b/11), (51a/08), (51a/12), (51b/04), (51b/05), (51b/10), (52a/03), (52a/09), (52b/02), (52b/08), (53a/03), (53a/08), (53b/03), (53b/07), (53b/12), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (55a/08), (55b/03), (55b/07), (55b/14), (56a/05), (56a/07), (56a/13), (56b/08), (57a/02), (57b/04), (57b/13), (58a/03), (58a/08), (58a/11), (58b/08), (60a/03), (60b/05)

[=200]

k̄ile : <Ar. Tahılın türüne, kullanıldığı yere ve zamâna göre ağırlığı değişen ölçek.

k. (7b/05), (8a/01), (16a/10), (16a/11), (20a/13), (20a/14), (20b/03), (20b/08), (20b/09), (28b/11), (29a/04), (29a/04), (29b/01), (29b/01), (29b/04), (30b/05), (30b/08), (33b/06), (33b/07), (38a/02), (38a/03), (38a/03), (38a/03), (38a/05), (38a/10), (40a/01), (40a/03), (42b/11), (42b/11), (52a/02), (52a/03), (52a/04), (55a/07), (55a/13), (55a/14), (55b/03), (55b/04), (55b/05)

k.+de (37b/13), (37b/14), (38a/05), (38a/06)

k.+niņ (43a/02), (52a/05)

k.+si (16b/04), (33b/06), (42b/12)

k.+ye (38a/01)

k.+yi (7b/06), (8a/02), (16a/12), (16b/01), (30b/06), (37b/15), (38a/07), (42b/13)

[=56]

kim : Ki.

k. (15b/13), (18b/01), (26b/06), (58b/11), (58b/11)

[=5]

kimesne : Kimse.

k. (25b/09), (26a/08), (29a/05), (44b/01), (44b/02), (53a/07), (53b/01)

k.+niñ (24a/10)

k.+ye (44b/04), (44b/05)

k.+yi (44b/03)

[=11]

kimse : Herhangi bir kişi, kim olduğu belirtilmeyen bir şahıs.

k.+leriniñ (9b/09)

k.+niñ (9b/10), (10a/05), (22b/07), (22b/08)

k.+ye (11a/02), (21b/14)

[=7]

kiremit : Yağmurun içeriye girmesini önlemek için binâların çatılarına döşenen, kızıl toprak renginde ve aynı büyüklükte parçalar hâlindeki pişmiş balçık.

k. (6b/04), (6b/06), (6b/09), (6b/10)

[=4]

kişi : İnsan, kimse, şahıs.

k. (10b/04)

k.+ye (25b/12), (57b/02), (58b/03)

[=4]

kömür : Yüksek basınç veya yüksek sıcaklık altında bitkilerin yapısının değişmesi sonucu meydana gelen, karbonca çok zengin, siyah, yanıcı, kalorisi yüksek madde.

k. (30a/11), (30a/12)

[=2]

küffâr : <Ar. Kâfirler.

k.+dan (29a/07)

[=1]

küllî : <Ar. Bütün, hep.

k. (43a/09)

[=1]

L

lâkin : <Ar. Ama, ancak, fakat.

l. (26a/10)

[=1]

lâzım : <Ar. Gerekli, lüzumlu.

l. (9b/06), (33a/01), (33a/02), (44b/02), (48a/11), (49a/11), (50a/13)

[=7]

līmūn : <Far. Turunçgillerden, 3-5 metre yüksekliğinde, kışın yapraklarını dökmeyen, beyaz çiçekli bir ağaç. Bu ağacın sarı renkli, kabuğu kokulu, suyu ekşi meyvesi.

l. (28b/03), (28b/03), (51b/03), (54b/06), (54b/07)

l.+ı (51b/05), (54b/09)

[=7]

ludre :

l. (7a/01), (7a/07), (7a/08), (25a/04), (25a/05), (28b/11), (32b/14), (32b/15), (33a/01), (33a/02), (33a/03), (33b/10), (48b/02), (48b/03), (48b/04), (48b/05), (48b/06), (48b/07), (48b/08), (48b/09), (48b/10), (48b/11), (58a/05), (58a/06), (58a/06), (58a/07), (58a/07)

l.+leri (48b/01)

l.+ye (25a/08)

l.+yi (7a/03), (29a/01), (33b/12), (58a/03), (58a/03), (58a/08)

[=35]

lüdre :

1. (7a/02)

[=1]

M

mābeyn : <Ar. İki şeyin arası, ara.

m.+inde (22a/11)

[=1]

māl : <Ar. Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, îrat, varlık, servet.

m.+ı (9b/08), (35a/01)

m.+ına (44a/04)

[=3]

ma'lūm : <Ar. Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan.

m. (3a/02), (3b/06), (3b/12),(4a/09), (5b/03), (6b/07), (6b/09), (7b/03), (10a/05), (10a/07), (10a/07), (11b/08), (11b/14), (13a/02), (16b/04), (16b/14), (17a/12), (17b/05), (17b/13), (18a/08), (18b/01), (19a/04), (20a/02), (20b/07), (21a/09), (24a/06), (27b/08), (27b/15), (29a/10), (30a/01), (30a/10), (35b/02), (41b/10), (43a/08), (44b/07), (45a/07), (54a/11), (55a/08), (55b/03)

[=39]

maḥşūl : <Ar. Buğday, arpa, tütün, meyve vb. topraktan elde edilen şey, ürün.

m. (49b/11)

[=1]

manğır : Bakırdan yapılmış, iki buçuk para değerinde sikke.

m. (14a/11), (14a/12), (21b/10), (37b/04), (39a/09), (41a/07), (45a/02), (45a/02), (45a/03), (45a/03), (45a/05), (45a/08), (45b/02), (45b/04)

m.+a (14a/07), (44a/11), (44b/10), (45a/12)

m.+ı (45b/02)

[=19]

maṭlūb : <Ar. Borç verilen ve zamânı gelince ödenmesi istenen alacak.

m. (59a/06), (59a/11)

[=2]

medre : <Far. Şarap ölçęi, meyhânegilerin büyük fiçılardan şarap taşımak için kullandıkları altı okkalık kap.

m. (51a/07), (56a/05), (56a/06), (56a/09)

m.+süñ (51a/06)

m.+yi (51a/08), (56a/07)

[=7]

merķū‘a :

m. (35b/01), (35b/05)

[=2]

meşelā : <Ar. Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

m. (3b/01), (3b/08), (4a/03), (4a/12), (4b/05), (5a/01), (5b/07), (6a/04), (6a/10), (6b/04), (7a/01), (7a/07), (7b/01), (7b/05), (8a/08), (8b/01), (8b/07), (9b/02), (10b/01), (11a/01), (12a/01), (12a/12), (12b/02), (12b/08), (13a/04), (13b/05), (14a/06), (14a/10), (14b/01), (14b/07), (14b/11), (15a/05), (15b/01), (15b/07), (15b/09), (16a/10), (16b/08), (17a/01), (17a/15), (17b/07), (17b/15), (18a/09), (18b/04), (19a/09), (19a/12), (19a/15), (19b/01), (19b/04), (19b/07), (19b/10), (19b/13), (20a/04), (20a/12), (20b/10), (21a/12), (21b/13), (24a/07), (24a/09), (24b/05), (24b/11), (25a/04), (25a/13), (25b/09), (26a/07), (26b/01), (27a/05), (27a/08), (28a/04), (28a/11), (28b/04), (28b/11), (29a/05), (29a/12), (29b/01), (29b/08), (29b/12), (30a/03), (30a/08), (30a/11), (30b/01), (30b/05), (30b/10), (31a/02), (31a/09), (31b/01), (31b/11), (32a/10), (32a/14), (32b/05), (32b/09), (32b/13), (33a/06), (33a/12), (33b/05), (33b/10), (34a/04), (34a/10), (34a/11), (34b/01), (34b/08), (35a/01), (35a/04), (35a/07), (35b/01), (35b/05), (36a/06), (36a/11), (36b/08), (37a/02), (37a/09), (37b/07), (37b/13), (38a/05), (38a/12), (38b/07), (38b/12), (39a/11), (39b/07), (40a/01), (40a/08), (40b/01), (40b/06), (40b/14), (41a/08), (41b/03), (42a/01), (42a/07), (42a/11), (42b/05), (42b/11), (43a/06), (43a/13), (43b/05), (44a/01), (44b/01), (44b/09), (45a/11), (45b/08), (46a/04), (46b/01), (47a/01), (47a/04), (47a/09), (47b/05), (48a/02), (48a/08), (48b/01), (49a/03), (49b/01), (49b/10), (50a/05), (50a/12), (50b/04), (50b/09),

(51a/06), (51a/11), (51b/03), (51b/08), (52a/02), (52a/08), (52b/01), (52b/06), (53a/01), (53a/07), (53b/01), (53b/06), (53b/12), (54a/03), (54a/08), (54b/01), (54b/06), (54b/11), (55a/06), (55a/09), (55b/06), (55b/10), (55b/14), (56a/05), (56a/12), (56b/05), (56b/12), (57b/02), (57b/11), (58a/03), (58a/06), (58a/11), (58b/03), (59a/01), (59a/03), (59a/11), (60a/01), (60b/01)

[=192]

meşūr : <Ar. Yazılmış, çizilmiş.

m. (10a/08), (11a/01), (12a/12)

[=3]

meşe : <Far. Kayıngillerden, yaz kış yapraklarını dökmeyen türleri de bulunan, kerestesi dayanıklı bir orman ağacı.

m.+lerine (27a/11)

[=1]

mezkūr : <Ar. Az önce adı geçen, sözü edilen, yukarıda anılan, zikrolunan.

m. (16b/04), (17b/02), (17b/08), (19a/10), (19a/12), (19b/02), (19b/08), (19b/14), (21b/14), (22a/02), (22a/08), (31b/02), (50b/06), (51a/01)

[=14]

mezbūr : <Ar. Yukarıda adı geçen, sözü edilmiş olan, zikredilen, mezkūr.

m. (44a/03), (46b/10), (50b/11)

[=3]

mīr : <Far. Baş, başkan, reis, âmir, emîr, bey.

m.+den (56b/12)

m.+i (57a/05), (57a/07)

[=3]

mīzān : <Ar. Bir problemin çözümünü veya bir hesâbın doğruluğunu kontrol etmek için yapılan işlem, sağlama.

m.+da (3a/02)

[=1]

miqdār : <Ar. Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet.

m. (10b/01), (10b/02), (11a/03), (15b/07), (26b/01), (26b/02), (46b/01), (46b/01)

[=8]

minvāl : <Ar. Biçim, şekil, yol, tarz, sûret.

m. (3b/11), (4a/09), (6a/01), (10a/08), (11a/02), (11a/05), (11a/06), (11a/14), (11b/04), (12b/15), (13a/13), (14b/10), (19a/07), (22a/10), (23a/03), (31a/05), (38a/02), (39a/09), (40b/12), (41a/11), (44b/12), (45b/12), (50a/07), (50a/08), (54b/04), (54b/14), (55a/01), (55a/11), (55b/01), (55b/08), (56a/02)

[=31]

mişkāl : <Ar. 4,810 gram olan bir ağırlık ölçü birimi.

m. (18b/04), (19a/05), (36a/02), (36a/03), (36a/05), (44b/09), (45a/04), (45a/08), (50a/05), (50a/08), (50a/09), (50a/10), (50a/12), (50b/02), (54b/11), (54b/12), (54b/14)

m.+i (18b/07), (36a/01)

[=19]

muḍārebe : <Ar. Taraflardan birinin sermâyesi, diğerinin emek ve çalışması üzerine kurulan ortaklık.

m.+ye (44a/01)

[=1]

muḥammed : Muhammed (Şahıs adı).

m. (11b/07)

m.+i (11a/11), (11a/13)

[=3]

muḳāṭa‘a : <Ar. Eskiden devlete âit bir gelir veya arâziyi kirâ karşılığında ve başkasına satmamak şartıyla geçici mülk olarak bir kimseye devretme, kesime verme.

m.+y1 (49b/10)

[=1]

munğalib : <Ar. Başka bir duruma veya şekle girmiş, dönüşmüş, değişmiş, inkılâp etmiş.

m. (47a/01)

[=1]

murād : <Ar. Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç.

m. (3a/01), (3a/05), (3b/01), (3b/09), (3b/11), (4a/03), (4a/08), (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/08), (6b/05), (7a/07), (7b/01), (7b/05), (7b/06), (8a/03), (8b/13), (11a/01), (11a/03), (11a/08), (12a/05), (12a/12), (12b/09), (13a/04), (13a/06), (13a/11), (13a/13), (14a/04), (19a/15), (22a/13), (25b/12), (26b/07), (31b/07), (32a/10), (32b/01), (32b/05), (34a/05), (38b/03), (38b/08), (38b/12), (40a/01), (40a/05), (45a/06), (46b/04), (48a/08), (50b/10), (53b/12), (55b/06), (55b/14), (56a/12), (56b/08), (56b/12), (57a/01), (57b/02), (57b/04), (58a/03), (58a/11), (58b/04), (58b/06), (60b/01)

[=61]

muştafā : Mustafa (Şahıs adı).

m. (11a/11), (11b/07)

m.+y1 (11a/13)

[=3]

mübāşeret : <Ar. Bir işe başlama, yapmaya girişme.

m. (27a/08), (49b/14)

[=2]

mübāşir : <Ar. Bir işe başlayan, girişen, mübâşeret eden kimse.

m.+iñi (49b/04)

[=1]

mürāca :

m. (53a/08), (53a/12)

[=2]

müslimān : <Ar. Müslüman kelimesinin eskiden kullanılan bir şekli.

m. (29a/09), (29a/11)

m.+dan (29a/06)

m.+lardan (29a/08)

[=4]

mustehik : <Ar. Müstahak.

m. (27b/09), (27b/10)

[=2]

N

nazar : <Ar. Görme, tecrübe ve kıyasa dayanarak düşünme, fikir yürütme.

n. (23a/09), (50a/02), (51b/12), (59a/02), (59a/04), (59a/04)

[=6]

ne : Hangi şey.

n. (3a/05), (3b/01), (3b/10), (5a/12), (5a/14), (5b/02), (7b/07), (8a/09), (8a/10), (8b/02), (8b/07), (8b/13), (10a/06), (13b/08), (14b/08), (15b/04), (15b/08), (15b/08), (16a/07), (16b/03), (16b/13), (16b/15), (17a/13), (17b/08), (18a/01), (18a/06), (18a/11), (18b/06), (19a/01), (19a/13), (20b/03), (20b/03), (22a/09), (22a/10), (24a/11), (24a/13), (25a/02), (25a/09), (25a/10), (25b/12), (26a/01), (26a/08), (26a/12), (26b/01), (26b/06), (26b/07), (27a/12), (30a/05), (30b/13), (31a/06), (31b/03), (31b/04), (31b/05), (31b/06), (31b/08), (32a/03), (32a/11), (32b/10), (32b/12), (33a/07), (34b/09), (35a/08), (37a/03), (38a/06), (38b/13), (40a/01), (40b/02), (41a/02), (44a/04), (44b/02), (44b/06), (45a/12), (46a/06), (48a/06), (48a/09), (49a/11), (49b/11), (50b/01), (51a/13), (52a/05), (53a/08), (53a/11), (53b/07), (55a/04), (55b/09), (56a/01), (56a/02), (56a/09), (56b/02), (57a/01), (57a/04), (57a/07), (57a/08), (57a/09), (57a/10), (59a/15), (60b/03), (60b/05), (60b/09)

n.+ye (47a/05)

[=100]

neçe : Nasıl.

n. (22b/04)

[=1]

nefer : <Ar. Kişi, kimse, fert, şahıs.

n. (24b/11), (25b/09), (45b/10)

[=3]

nesne : Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her tŸrlŸ cansız varlık, şey.

n. (39a/03), (39a/05), (39a/08), (40a/04)

[=4]

nev : <Ar. Cins, tŸr.

n. (38a/12)

n.++i (3a/05), (3b/01), (3b/08), (4a/03), (4a/12), (5a/01), (5b/07), (6a/04), (6a/10), (6b/04), (7a/01), (7a/07), (7b/01), (7b/05), (8a/08), (8b/01), (8b/07), (9b/02), (10b/01), (11a/01), (12a/01), (12a/12), (12b/08), (13a/04), (15b/01), (16b/08), (17a/01), (17a/15), (17b/07), (17b/15), (18a/10), (18b/04), (20a/12), (20b/10), (21a/12), (24a/10), (24b/05), (25a/13), (25b/09), (26a/07), (26b/01), (27a/08), (28a/11), (28b/04), (29b/01), (29b/08), (29b/12), (30a/03), (30a/08), (30a/11), (30b/01), (30b/05), (30b/10), (31a/02), (31a/09), (31b/01), (31b/11), (32a/10), (32a/14), (32b/05), (32b/09), (32b/13), (33a/06), (33a/12), (33b/05), (33b/10), (34a/04), (34b/01), (39a/11), (39b/07), (40a/01), (40a/08), (40b/01), (40b/06), (40b/14), (41a/08), (41b/03), (42a/01), (42a/07), (42a/11), (42b/05), (42b/11), (43a/06), (43a/13), (43b/05), (44a/01), (44b/01), (44b/09), (45a/11), (45b/08), (46a/04), (46b/01), (47a/04), (47b/05), (48a/02), (49a/03), (49b/01), (49b/10), (50a/05), (50a/12), (50b/04), (50b/09), (51a/06), (51b/03), (52b/01), (53a/07), (55b/06), (56a/05), (56a/12), (56b/05), (60a/01)

n.+i (38a/12), (38a/13), (38b/01), (56b/05), (56b/05), (56b/06)

[=118]

nışf : <Ar. Yarı, yarım, nim.

n. (24b/08), (57b/03), (57b/04), (57b/08), (58b/05), (58b/07), (58b/10)

n.+ı (3b/10), (26b/12), (26b/12), (45b/08), (59a/05)

n.+ıdır (59a/08)

n.+ını (3b/08)

[=14]

nice : Nasıl.

n. (33b/07)

[=1]

noğşān : <Ar. Eksik, kusurlu.

n. (10a/09), (10a/10), (23a/05), (23a/06), (23a/07), (23a/07)

[=6]

noğta : <Ar. Biçimi kalemin kâğıda bir defa dokunması ile meydana gelen ben gibi ufak şekil, benek.

n. (59a/14), (59a/14)

n.+ları (59a/13)

n.+lu (59a/11)

[=4]

noğtalı : Üzerinde noktası olan.

n.+yı (59a/12)

[=1]

O

o : En uzakta olan kimse veya şeyi işâret yoluyla belirtir.

o. (11b/08), (11b/09), (13b/13), (15b/03), (18a/13), (20a/02), (20b/01)

o.+na (10b/08), (10b/09), (54b/09), (59a/15)

o.+nun (25a/07)

o.+nuğ (11a/07), (16a/13), (16b/04)

[=15]

ocağ : Aynı amaç ve düşünce etrâfında faâliyet gösterenlerin, aynı işi yapanların faâliyetlerini sürdürdükleri kuruluş.

o.+ın (56b/12), (57a/02)

[=2]

oğlan : Erkek çocuk.

o. (26a/09)

o.+ıñ (26a/07)

[=2]

ol : Üçüncü tekil şahıs zamiri ve işâret sıfatı, “o”nun eski şekli.

o. (10b/04), (11a/04), (11a/06), (12b/15), (16a/01), (16b/03), (16b/15), (18a/01), (19a/13), (19b/11), (27a/11), (27a/12), (27b/02), (29a/06), (31b/07), (31b/09), (33a/08), (33a/08), (41a/03), (45b/10), (46a/09), (46b/01), (46b/14), (49a/08), (49a/11), (49a/12), (50a/09), (53a/12), (55a/04), (55a/06), (55a/09), (55a/12), (55b/01), (55b/09), (55b/12), (56a/03), (56a/09), (56b/03), (57a/02), (57a/07), (59a/05), (60b/07)

o.+dur (11a/02), (47a/04), (49b/03)

[=45]

ol- : Meydana gelmek, vukū bulmak.

o.-a (7a/10), (30a/01), (45a/07), (49a/12), (50a/02), (51b/12), (59a/02)

o.-acağ (16b/05)

o.-an (9b/09), (10a/01), (10a/01), (10a/01), (11a/01), (11a/03), (17a/09), (17b/11), (20b/15), (24a/07), (26b/08), (26b/09), (32b/15), (33a/02), (34a/06), (34a/07), (34b/04), (36a/02), (36a/04), (36b/04), (36b/05), (36b/12), (37b/09), (38a/01), (40a/10), (41a/03), (41a/13), (42a/15), (42b/02), (42b/03), (42b/07), (43a/01), (44a/10), (44a/11), (44b/04), (44b/05), (45a/05), (45b/13), (46a/07), (46b/09), (47b/08), (49a/07), (50a/01), (51b/10), (52a/05), (53a/04), (53a/11), (55a/03), (55a/07), (55a/13), (57a/09), (57b/06), (58b/10), (59a/07)

o.-anı (6b/06), (9a/03), (9a/04), (9a/05), (12a/07), (15a/01), (17a/08), (17b/03), (17b/11), (18a/05), (19a/01), (21a/07), (22b/02), (30a/01), (30b/03), (31b/05), (32a/07), (43a/11), (43b/10)

o.-anıñ (26a/02), (53a/10)

o.-anlara (44a/10)

o.-anları (44a/09)

o.-dı (11a/10), (11a/12), (11a/14), (11b/01), (11b/02), (11b/08), (16a/02), (16a/04), (26b/11), (27b/07), (27b/08)

o.-du (55b/03), (59a/06), (59a/07), (59a/08), (59a/09), (59a/14)

o.-duğı (10a/08), (29b/05), (31a/05), (38a/02), (40b/12), (41a/11), (44b/12), (45b/12), (50a/07), (50a/08), (54b/04), (54b/14), (55a/01), (55a/07), (55a/11), (55b/08), (56a/01)

o.-duğdan (10a/06), (10a/07)

o.-dular (27b/02)

o.-ına (44a/06), (44a/07), (44a/08), (44a/09), (44a/11), (46b/13)

o.-ır (16b/04), (17a/13), (17b/05), (17b/13), (18a/08), (19a/04), (21a/09)

o.-ırđ (17b/03), (17b/10), (18a/04), (18b/01), (18b/10)

o.-madan (33b/06)

o.-mağ (10a/08), (22a/10), (26a/12), (32b/15), (42b/11), (50a/12)

o.-masa (55a/08)

o.-maya (41b/01), (41b/10)

o.-mayan (59a/03)

o.-mayup (22a/12)

o.-mazsa (21b/10)

o.-miş (22a/07), (27b/01)

o.-mişlar (25b/09)

o.-muş (27a/11), (27b/08), (27b/08), (27b/09), (27b/10), (28a/02)

o.-sa (3b/03), (6a/04), (6a/10), (6b/05), (6b/09), (7a/02), (7a/03), (8a/09), (8b/01), (11a/06), (12a/01), (12a/02), (12a/04), (12b/09), (12b/15), (13b/06), (14a/07), (14b/08), (15a/05), (15b/01), (16a/10), (16a/11), (16a/11), (16b/08), (16b/14), (17a/02), (17a/15), (17b/07), (17b/15), (18a/11), (18b/05), (18b/15), (20b/11), (21b/01), (24a/11), (24a/12), (24b/07), (25a/04), (27a/06), (28a/14), (28b/01), (28b/04), (28b/06), (28b/07), (29a/06), (29a/07), (29a/08), (29a/09), (29a/13), (29b/01), (29b/08), (29b/12), (30a/03), (30a/09), (30a/11), (30b/01), (30b/10), (31a/09), (31b/01), (31b/02), (32b/10), (33a/13), (33b/06), (33b/11), (34a/04), (34b/01), (34b/09), (36a/06), (36a/12), (36b/08), (37a/02), (37a/09), (37b/07), (39a/13), (39a/14), (39b/08), (40a/08), (40b/01), (40b/06), (41a/01), (41a/09), (41b/04), (41b/05), (42a/01), (42a/07), (42a/12), (42a/13), (42a/14), (42b/06), (42b/13), (43a/06), (43a/07), (43a/13), (43b/06), (43b/07), (44b/10), (45a/12), (46a/05), (46b/02),

(46b/03), (46b/03), (47b/01), (47b/05), (48a/02), (49a/04), (49b/02), (50b/05), (51a/11), (51b/03), (51b/08), (52a/02), (52a/08), (52b/01), (52b/06), (53b/01), (53b/06), (54a/03), (54a/08), (54b/01), (54b/06), (54b/12), (55a/06), (55b/04), (57b/11), (58a/06), (60a/02)

o.-sun (8a/11), (8b/08), (20a/10), (24a/12), (24a/13), (26a/01), (29b/02), (35a/08), (40a/02), (58a/12)

o.-sunca (42b/06)

o.-up (8a/02), (8a/06), (11b/04), (22a/11), (24b/11), (42a/12), (42a/14), (57a/03)

o.-ur (3a/02), (3a/05), (3a/06), (3a/07), (3a/12), (3b/11), (5b/03), (6a/01), (6a/08), (6a/08), (6b/09), (7a/10), (7b/10), (7b/11), (8a/01), (8a/02), (8a/05), (8a/06), (9b/06), (10a/05), (10b/06), (11a/15), (12a/03), (13a/01), (13a/02), (13a/08), (13b/11), (13b/14), (14a/01), (14a/11), (14a/11), (14b/02), (14b/05), (14b/10), (14b/11), (15a/01), (15a/03), (15b/05), (15b/12), (16b/14), (17a/10), (17a/12), (17b/01), (17b/12), (18a/14), (18b/01), (18b/13), (19a/07), (20b/03), (20b/04), (20b/07), (20b/08), (20b/14), (20b/15), (21a/01), (21a/06), (21b/03), (21b/05), (21b/06), (21b/10), (22a/15), (22b/06), (22b/11), (23a/05), (23a/06), (24b/08), (25a/08), (25a/10), (25b/03), (25b/04), (25b/05), (25b/14), (26a/02), (26b/10), (26b/12), (26b/12), (26b/13), (27a/07), (27b/06), (27b/11), (27b/12), (28a/08), (28a/09), (28a/13), (29a/01), (29a/04), (29a/04), (29a/10), (29b/14), (30a/04), (30b/05), (30b/07), (30b/08), (31b/09), (32a/13), (32b/04), (32b/04), (32b/08), (32b/10), (32b/13), (33b/04), (33b/07), (35a/08), (35b/02), (35b/06), (37b/03), (37b/04), (39a/01), (39a/03), (39a/05), (39a/07), (39a/09), (39b/02), (40a/03), (40b/11), (40b/13), (41a/05), (41a/06), (41a/07), (41a/12), (41b/01), (41b/09), (42a/03), (42a/04), (42b/06), (43b/12), (44a/05), (44a/10), (44b/06), (45a/02), (45a/05), (45a/07), (45b/04), (45b/05), (45b/13), (46a/01), (46a/02), (46b/06), (46b/10), (47b/10), (48a/06), (48a/11), (49a/07), (49a/09), (49a/11), (49b/06), (49b/08), (49b/11), (50a/02), (50a/05), (50a/09), (50b/02), (50b/05), (50b/10), (51a/04), (51a/07), (52a/09), (53b/08), (55a/03), (55a/05), (55a/11), (55a/12), (55b/04), (55b/05), (55b/09), (55b/12), (56a/03), (56a/06), (56a/10), (56b/03), (57a/05), (57a/11), (57b/05), (57b/06), (57b/08), (58a/04), (58a/13), (58b/08), (58b/09), (58b/12), (59a/09), (59a/12), (59a/14), (60a/08), (60b/06), (60b/07), (60b/09)

o.-urı (9b/02), (10b/05), (10b/06), (10b/07), (10b/08), (10b/10), (13a/09), (13a/09), (13a/10), (13a/13), (13b/01), (13b/03), (15b/11), (16a/02), (16b/12), (21a/04), (23a/01)

o.-urmuş (16b/06)

o.-ursa (7b/02), (7b/07), (8a/10), (8b/07), (11a/02), (11b/05), (15b/04), (15b/11), (16b/03), (19a/02), (19b/08), (20a/10), (20b/03), (24a/12), (24a/13), (25a/09), (25a/10), (26a/01), (29b/02), (30a/05), (30b/13), (31a/06), (31b/04), (31b/05), (31b/07), (31b/08), (32a/06), (32b/12), (35a/08), (39a/04), (39a/06), (39a/08), (40a/01), (40a/04), (42b/09), (43a/02), (44b/07), (48a/06), (48a/11), (49a/11), (50b/02), (51a/04), (52a/05), (55a/04), (55b/09), (56a/03), (56a/09), (56b/03), (57a/04), (57a/09), (57a/10), (58a/12)

[=564]

olm- : Etmek yardımcı fiiliyle yapılan birleşik fiilleri edilgen duruma getiren ve eskiden daha çok kullanılıp şimdi kullanılma alanı daralmış bulunan yardımcı fiil.

o.-a (3b/06), (3b/12), (6b/07), (7b/03), (49b/14), (59a/03)

o.-an (6a/08), (7a/10), (7b/09), (7b/11), (7b/12), (8a/01), (8a/02), (8a/04), (8a/05), (8a/06), (10a/05), (11a/02), (12a/12), (21b/08), (22a/07), (22b/05), (27b/11), (27b/12), (30b/07), (32a/12), (32b/02), (32b/04), (32b/08), (39a/03), (41a/05), (41a/06), (43b/11), (45b/03), (47b/02), (48b/01), (55b/13), (58a/13), (59a/13), (60b/06)

o.-andan (30b/13)

o.-duğda (28a/11), (57a/01), (57a/02)

o.-ır (14a/04)

o.-mağa (14b/05), (15a/03), (15b/05)

o.-mağ (13a/06)

o.-maya (3b/06), (3b/12), (4a/09), (6b/07), (7b/03), (9a/06), (11b/14), (13a/02), (16a/08), (20a/02), (21a/12), (26a/04), (28b/02), (29b/06), (31b/09), (44b/07), (45a/07), (46a/09), (47a/02), (50a/02), (51b/12), (54a/11), (55b/13), (56b/03)

o.-muş (43a/08)

o.-muşdur (23a/09)

o.-sa (7b/01), (11a/05), (12a/05), (13a/13), (23a/04), (29a/10), (46b/04)

o.-up (3a/02), (4a/09), (6a/08), (7b/10), (11a/15), (12b/15), (16b/06), (23a/09), (28a/12), (50b/01)

o.-ur (3b/05), (3b/05), (3b/05), (7b/06), (8a/03), (10b/11), (20a/08), (20a/09), (22a/13), (27b/03), (47a/02), (48b/02), (48b/03), (48b/05), (48b/08), (48b/09), (48b/10), (48b/11), (49a/01), (49a/02), (55a/14), (55a/14)

o.-ursa (59a/14)

[=115]

oluşdur- : Oluşmasını, meydana gelmesini sağlamak, meydana getirmek.

o.-ayım (26b/02)

o.-muş (26b/03), (26b/03), (26b/04)

[=4]

on : Dokuzdan sonra gelen sayının adı.

o. (3a/07), (3a/07), (3b/11), (4a/03), (4a/04), (4a/12), (5a/08), (5a/08), (8a/08), (8b/10), (8b/10), (12b/12), (15b/13), (16a/10), (16a/11), (16b/08), (16b/10), (16b/14), (18b/07), (19a/04), (19b/02), (19b/05), (19b/07), (19b/11), (20a/05), (20a/08), (20a/13), (20b/01), (20b/07), (24a/10), (25a/04), (25a/06), (25b/09), (25b/14), (26a/02), (26a/02), (27a/03), (29a/12), (32b/15), (33b/10), (33b/12), (34b/04), (35a/07), (36b/05), (39b/02), (42a/14), (42b/13), (43a/03), (44a/06), (44a/08), (44b/10), (44b/13), (45b/04), (47b/08), (48b/05), (48b/08), (53a/07), (54a/08), (54b/06), (56b/07)

o.+a (53a/10)

o.+ar (30b/01)

o.+dan (17b/04)

o.+ı (53a/07)

[=64]

on altı : On altı.

o. (3a/06), (3a/09), (3a/10), (5a/06), (8b/01), (17b/06), (21a/01), (32b/14), (33a/01), (44b/12), (50a/06)

o.+şar (39a/13)

o.+ya (18b/11), (21a/02), (44b/13), (50a/07)

[=16]

on altı biç : On altı bin.

o. (29b/14), (38b/01), (38b/02), (38b/03), (56b/07)

[=5]

on beş : On beş.

o. (3a/12), (25a/04), (25a/08), (26a/13), (35a/08), (44b/01), (44b/02), (44b/03), (46a/05), (46a/08), (47b/05), (56a/12)

o.+e (44b/04)

o.+er (34b/01)

o.+iç (34b/04)

[=15]

on beş biç iki yüz : On beş bin iki yüz.

o. (21a/03)

[=1]

on biç : On bin.

o. (19b/01), (19b/02), (20a/07), (37b/07), (51a/11), (57b/11)

o.+in (51a/13)

[=7]

on bir : On bir.

o. (44a/03), (44a/10)

o.+er (34a/10)

[=3]

on bir biç beş yüz altmış : On bir bin beş yüz altmış.

o. (57b/12)

[=1]

on dört : On dört.

o. (25b/10), (48b/06), (59a/06)

[=3]

on iki : On iki.

o. (3a/07), (3a/08), (3a/09), (5a/05), (5a/05), (7a/01), (8b/11), (16a/10), (18b/04), (24a/10), (25b/10), (27b/06), (33a/02), (33a/03), (36a/01), (36a/11), (40b/06), (41a/10), (42a/11), (54b/12), (60b/07)

o.+ye (40b/09), (44a/05), (44a/07), (53a/09)

o.+yi (4b/01), (5a/05)

[=27]

on iki biç : On iki bin.

o. (38b/01), (38b/02), (56b/07), (56b/08)

[=4]

on iki biç toköz yüz : On iki bin dokuz yüz.

o. (20b/08)

[=1]

on iki biç toköz yüz seksen : On iki bin dokuz yüz seksen.

o. (20a/12)

[=1]

on iki biç toköz yüz seksen bir : On iki bin dokuz yüz seksen bir.

o.+i (20a/15)

[=1]

on sekiz : On sekiz.

o. (3a/13), (17a/05), (17a/09), (17a/13), (20b/11), (20b/13), (21a/09), (25a/14), (25b/03), (26a/02), (29b/12), (39a/12), (44b/02), (44b/03), (48b/07)

o.+e (30a/01)

o.+i (39b/01)

[=17]

on toköz biç dört yüz yigirmi : On dokuz bin dört yüz yirmi.

o. (4a/05)

[=1]

on üç : On üç.

o. (46b/11), (46b/11), (52a/02), (52a/05)

o.+ün (28a/09)

[=5]

on yedi : On yedi.

o. (48b/02)

o.+yi (46b/10), (46b/13)

[=3]

ortak : Birlikte iş yapan, bir menfaatten pay alan veya müşterek bir şeyi paylaşan kimselerden her biri, şerik, hissedar.

o. (25b/09)

[=1]

otuz : Otuz.

o. (8b/09), (11b/12), (12b/12), (17b/12), (17b/13), (21b/01), (21b/07), (25b/11), (27a/03), (27a/09), (27a/11), (27b/09), (29a/12), (31a/02), (36a/12), (36b/03), (41a/04), (41a/13), (43a/06), (43a/07), (44a/05), (44b/06), (45a/04), (46b/02), (46b/07), (51a/06), (51a/09), (53b/06)

o.+a (25b/14), (31a/06), (44b/06), (46b/10), (53a/04)

o.+ar (41a/01)

o.+ı (38a/08)

[=35]

otuz altı : Otuz altı.

o. (10b/05), (10b/11), (25b/06), (25b/06), (49b/06)

[=5]

otuz beş : Otuz altı.

o. (18b/01), (26a/13), (27b/03), (56a/05), (56a/07)

o.+de (27b/03)

o.+den (27b/10)

o.+i (27b/14)

[=8]

otuz beş biş elli : Otuz beş bin elli.

o. (13a/12)

[=1]

otuz biş : Otuz bin.

o. (50b/04)

[=1]

otuz bir : Otuz bir.

o. (11b/12), (34b/01)

o.+e (15b/04), (53b/09)

[=4]

otuz dört : Otuz dört.

o. (56a/06), (56a/08)

[=2]

otuz iki : Otuz iki.

o. (3a/08), (27a/01), (49b/10)

o.+de (27a/01), (27a/02)

o.+den (27a/03)

[=6]

otuz iki biş : Otuz iki bin.

o. (49b/12)

[=1]

otuz sekiz : Otuz sekiz.

o. (28a/09)

[=1]

otuz sekiz biş beş yüz : Otuz sekiz bin beş yüz.

o. (10b/09)

[=1]

otuz üç : Otuz üç.

o. (25b/04), (41a/09)

o.+den (11b/09), (11b/10), (11b/11), (11b/13)

o.+e (11b/01), (11b/02), (25b/05), (41a/05)

[=10]

Ö

öde- : Bir şeyin karşılığını alacaklı olana vermek, tediye etmek.

ö.-nir (31b/03)

[=1]

ölç- : Bir niceliğin miktârını kendine mahsus bir ölçü ile belirlemek, tâyin etmek.

ö.-üp (55a/08), (55a/09)

[=2]

öldür- : Bir canlının hayâtına son vermek.

ö.-müş (32a/02)

[=1]

ömr : <Ar. Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat.

ö. (10a/01)

[=1]

öñ : Arka, sağ ve soldan başka dördüncü yön, görünen ileri taraf.

ö.+ine (14b/01), (21b/05), (24b/03), (25a/06), (25a/07), (31a/11), (33b/08), (34b/03), (34b/05), (38b/13), (39a/01), (39b/02), (41a/12), (41b/07), (41b/08), (43a/03), (43b/02)

ö.+üne (9a/02), (9b/08), (13b/10), (22b/04), (27b/06), (55a/02), (56b/09)

[=24]

öyle : O şekilde, o biçimde, o tarzda.

ö. (11b/14), (12b/04), (12b/10), (13b/03), (14a/02), (15a/03), (15b/05), (16b/15), (20b/10), (25a/10), (29b/06), (35b/02), (35b/06)

[=13]

öylece : Tam öyle, tam olduğu gibi, o şekilde, o biçimde.

ö. (25a/02)

[=1]

P

pāre : <Far. Parça.

p. (16b/09), (16b/14), (16b/15), (17b/15), (18a/01), (18a/07), (18a/08), (18b/01), (39a/05), (41a/06), (41b/01), (47b/01)

p.+si (18a/10)

p.+sin (18a/12)

[=14]

pāy : <Far. Bir bütünden bir kimseye düşen kısım, hisse.

p. (13a/10), (13a/10), (17a/03)

[=3]

pāzār : <Far. Alış veriş, alım satım.

p. (28a/11), (33a/06), (45b/03)

[=3]

pahā : <Far. Değer, kıymet, fiyat.

p.+sı (6a/04), (6a/10), (6b/10), (12b/08), (17b/08), (17b/12), (18a/11), (19a/03), (31b/03), (33a/12), (34a/04), (34a/07), (34b/04), (34b/09), (37b/03), (37b/09), (40a/10),

(41a/13), (43a/13), (46a/04), (46b/03), (46b/03), (51b/10), (52a/05), (52b/05), (53a/03), (58a/06)

p.+sıdır (16b/02), (18a/07), (33b/02)

p.+sın (6a/06), (7a/04), (46b/06)

p.+sıñı (16a/13), (33a/10), (36a/08), (40b/03), (51b/05)

p.+sına (6b/06), (28b/01), (28b/08), (33b/08), (51a/13), (58a/01), (58a/08)

p.+sından (46b/05)

p.+sını (26a/09)

p.+sıyla (46b/05), (46b/07), (46b/14)

[=50]

para : <Far. Kuruşun kırkta biri.

p. (32b/08), (55b/07), (55b/07), (55b/13), (56a/01)

p.++y1 (55b/14)

p.+ya (56a/02)

p.+y1 (55b/06), (55b/11), (56a/01)

[=10]

peksimet : <Rum. Pişirildikten sonra dilimler hâlinde kesilerek ısı ile kurutulmuş, uzun süre dayanabilen ekmek.

p. (44b/01), (44b/02)

[=2]

penāyir : Peynir.

p.++i (49a/01)

[=1]

pes : <Far. Şu halde, öyleyse, imdi.

p. (5b/03), (6b/09), (10a/05), (11b/08), (16b/04), (16b/14), (17a/05), (17a/12), (17b/05), (17b/13), (18a/08), (18b/01), (19a/04), (20b/07), (21a/09), (55b/03)

[=16]

pirinc : <Far. Buğdaygillerden, sıcak bölgelerde kökleri bol su içinde kalarak yetişen bir yıllık bitki. Bu bitkinin pilâv, çorba ve çeşitli yemeklerde yaygın olarak kullanılan, ezilerek un hâline getirilen, nişasta ve vitamin bakımından zengin tânesi.

p. (20a/13)

[=1]

pirinç : <Far. Buğdaygillerden, sıcak bölgelerde kökleri bol su içinde kalarak yetişen bir yıllık bitki. Bu bitkinin pilâv, çorba ve çeşitli yemeklerde yaygın olarak kullanılan, ezilerek un hâline getirilen, nişasta ve vitamin bakımından zengin tânesi.

p. (41a/09)

[=1]

pul : Eskiden kullanılan küçük mâdenî para, kuruşun kûsûrâtından biri.

p. (18b/02), (35a/01), (35a/02), (39b/02), (39b/03), (47a/04), (47a/04), (47a/07), (47a/07), (47a/07), (47a/07), (47a/08), (47a/08)

p.+a (18a/10), (18a/12), (39a/13), (39a/14), (39b/01), (47a/09), (47a/10)

p.+dan (18b/02), (34a/10), (34a/11)

[=24]

R

raķam : <Ar. Sayıları gösteren işâretlerden her biri.

r. (11a/04), (11a/07), (11a/08), (60b/06)

r.+ı (60b/07)

r.+ları (26b/08), (26b/09)

[=7]

re'îs : <Ar. Bir balıkçı teknesine kumanda eden kimse.

r.+iğ (45b/08)

[=1]

ref^c : <Ar. Ortadan kaldırma, hükümsüz kılma, feshetme, lağvetme.

r. (60b/05)

[=1]

resīm : <Ar. Bâzı işlerden veya eşyâdan alınan vergi yâhut harç.

r. (19b/02), (19b/11), (20a/04), (20a/07)

[=4]

revġan : <Far. Yağ.

r. (36a/06), (36a/07), (48b/07)

r.++ (48b/05)

r.+++ (48b/03), (48b/04), (48b/06)

[=7]

rub^c : <Ar. Dörtte bir, çeyrek.

r. (21a/13), (21b/02), (33b/11), (33b/13), (34b/01), (34b/03), (34b/05), (36a/11), (36a/12), (36b/02), (36b/03), (36b/03), (41b/03), (41b/04), (41b/04), (41b/06), (41b/08), (43b/06), (43b/07), (43b/07), (43b/10), (43b/11), (43b/12), (44a/02), (44a/03), (44a/08), (45a/11), (45a/12), (45b/01), (45b/01), (45b/04), (45b/04), (55a/01), (55a/02), (58b/06), (58b/07), (58b/11), (59a/05)

r.+a (41b/05)

r.+1 (44a/05)

r.+lara (36b/04)

r.+udur (59a/07)

[=42]

S

şāhib : <Ar. Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik.

s.+i (31b/13)

s.+iniñ (27a/12)

[=2]

şağ : Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan.

s. (48a/10), (50b/06)

s.+ından (35b/02), (35b/06)

[=4]

şahîh : <Ar. Yalan veya hayal ürünü olmayan, gerçek, doğru.

s.+dir (29b/06)

[=1]

şahb : <Ar. İye, sahip.

s.+ı (3b/11), (3b/12)

s.+ın (13a/11), (14a/04)

[=4]

şay- : Aynı cinsten olan şeylerin, 1 sayısından başlayarak her biri için bir sayı eklemek sûretiyle kaç tâne olduğunu belirlemek, sayısını bulmak, tâdat etmek.

s.-dım (26a/10), (26a/11), (26a/11)

s.-up (32a/06)

[=4]

şifir : <Ar. Ondalık sayı sisteminde, kendisinin hiçbir değeri olmadığı halde solundaki sayıyı on defa büyüten sayının adı ve işâreti.

s. (3a/10), (9a/02), (9b/08), (12b/11), (17b/04), (20b/01), (22b/04), (24b/03), (27b/06), (27b/11), (27b/12), (31a/11), (33b/08), (38b/13), (43b/02), (48a/10), (48a/11), (50a/13), (50b/06), (56b/09)

[=20]

şığircık : Serçegillerden, siyaha yakın esmer tüylü, uzun gagalı, böceklerle beslendiği için tarıma faydalı, kışın kalabalık sürüler hâlinde uçan, serçeden iri ötücü kuş, çekirge kuşu.

s. (31b/13)

[=1]

şihhat : <Ar. Doğruya, gerçeğe uygunluk, doğruluk, gerçeklik.

s.+ı (3a/02)

s.+i (10a/07)

s.+in (3a/01), (4a/07)

[=4]

şol : Kalbin bulunduğu tarafta olan.

s. (4b/07), (5b/09)

s.+undan (35a/05), (35b/01), (35b/06), (47a/01)

[=6]

şonra : -nin ardından, ... arkasından.

s. (7b/10), (8a/01), (8a/05), (10a/06), (10a/07), (15a/07), (16a/11), (17b/04), (25b/14), (31b/12), (33b/02), (49b/06), (52b/09), (60a/07), (60b/04)

[=15]

şonrakı : Daha sonra olan, daha sonra meydana gelen.

s. (42b/01), (42b/04), (60b/06)

[=3]

şüret : <Ar. Tarz, yol, şekil.

s. (3b/05), (23a/09), (27b/14), (47a/04)

s.++i (16b/01), (17a/07), (17b/02), (17b/05), (17b/09), (18a/03), (18a/07), (18a/15), (18b/09), (18b/12), (19a/03), (19b/04), (20b/04), (20b/14), (21a/02), (21a/05), (21a/08)

s.+de (3b/03), (12a/03), (20a/14), (20b/08), (21a/01), (21a/05), (21a/10)

s.+de'aynı (3b/02)

[=29]

şüşām : Anayurdu Hindistan ile güney adaları olan, meyvesi kapsül şeklinde, beyaz veya alacalı beyaz çiçekli otsu bitki, sūsen.Bu bitkinin simit vb.nde kullanılan, yağı çıkarılan ve öğütülerek tahin elde edilen, darı büyüklüğündeki esmer veya sarımtırak tohumu.

s.+dan (31a/02)

[=1]

sānī : <Ar. İkinci.

s.+niḡ (16b/02)

[=1]

sā'ir : <Ar. Başka, diğ̄er, öteki, öbür.

s.+i (10b/11)

[=1]

sāde : <Far. İçine bir şey katılmamış.

s. (36a/06), (36a/07), (48b/03), (48b/04), (48b/05)

[=5]

saḡa : Sen zamirinin yönelme hâli.

s. (10b/02), (11a/10), (16a/03), (26a/09), (27a/09)

[=5]

saṡranc :

s.+ı (32b/10), (32b/13)

[=2]

sefīne : <Ar. Gemi.

s.+de (44b/01)

[=1]

sekiz : Yediden sonra, dokuzdan önce gelen sayının adı.

s. (3a/06), (3a/08), (3a/12), (5a/04), (5a/05), (5a/06), (5a/11), (5a/11), (5b/11), (8b/11), (8b/11), (12b/11), (14a/10), (17a/06), (21a/11), (22a/14), (25b/10), (25b/14), (32a/03), (33a/04), (36b/08), (36b/10), (36b/13), (41a/07), (41a/08), (41a/11), (45b/12), (50a/05), (50a/06), (55a/10), (55a/11), (55b/04), (57a/06), (59a/01), (59a/08)

s.+den (5a/15), (11b/02)

s.+e (32a/07), (45b/12), (47b/10), (55a/10), (59a/04)

s.+i (5a/04), (26b/10), (41a/03)

s.+imiz (3a/10)

s.+iņ (39b/02)

[=47]

sekiz biņ altı yüz yetmiş beş : Sekiz bin altı yüz yetmiş beş.

s. (28b/06)

[=1]

sekiz biņ beş yüz elli : Sekiz bin beş yüz elli.

s. (19a/09)

[=1]

sekiz biņ bir : Sekiz bin bir.

s.+i (14a/06)

[=1]

sekiz yüz : Sekiz yüz.

s. (42a/03)

[=1]

sekiz yüz altmış : Sekiz yüz altmış.

s. (40b/02)

[=1]

sekiz yüz elli : Sekiz yüz elli.

s. (48a/03)

[=1]

sekiz yüz kırk altı : Sekiz yüz kırk altı.

s. (28b/07)

[=1]

seksen : Seksen.

s. (6a/11), (24a/08), (29a/04), (33a/03), (33a/12), (38a/06), (57a/06), (57b/02), (58a/07)

s.+e (57b/07)

[=10]

seksen altı : Seksen altı.

s. (50b/11), (51a/02)

[=2]

seksen beş : Seksen beş.

s. (28a/08), (33b/02), (45a/11), (45b/02)

[=4]

seksen bir : Seksen bir.

s. (20b/09), (43a/13), (43b/03), (54a/03)

[=4]

seksen dört : Seksen dört.

s. (13b/03)

[=1]

seksen iki : Seksen iki.

s. (22b/15), (23a/03)

[=2]

seksen sekiz : Seksen sekiz.

s. (17b/03), (46a/05)

[=2]

seksen üç bin üç yüz kırk : Seksen üç bin üç yüz kırk.

s.+a (60b/02)

[=1]

sen : Tekil ikinci şahsı gösterir.

s. (10b/03), (11a/04), (11a/06), (11a/07), (11a/10), (15b/12), (15b/13), (16a/04), (27a/10)

[=9]

sepet : <Far. Kamış, saz, ince söğüt dalları, hurma lifleri vb.nden örülerek yapılan, yiyecek veya eşyâ taşımaya mahsus, muhtelif şekillerde, kulplu veya kulpsuz kap.

s. (26a/07)

[=1]

ser- : Açarak yaymak.

s.-e (31b/12)

[=1]

serçe : Serçeğillerden, koyu boz renkli, yuvarlak başlı, kısa boyunlu, uzun kuyruklu, gagası koni biçiminde, sıçrayarak yürüyen, çırpınarak uçan ve kışın göç etmeyen küçük ötücü kuş.

s. (29a/12), (29a/14)

s.+dir (29a/13)

[=3]

sermāye : <Far.Bir ticârî işe konan para ve paraya çevrilebilir malların bütünü, ana para, kapital.

s. (53a/11)

s.+leri (25b/11)

s.+yi (25b/13)

[=3]

sikke : <Ar. Mâdenî para.

s. (56a/12)

s.+yi (50b/10)

[=2]

söyle- : Sözle bildirmek.

s.-mek (12a/12)

[=1]

söylen- : Söylemek işi yapılmak, sözle anlatılmak.

s.-üp (13a/13)

[=1]

söylet- : Söylemek işini başkasına yaptırmak.

s.-üp (12b/02)

[=1]

su`âl : <Ar. Sorulan şey, soru.

s. (3b/10), (4a/06), (6a/05), (6a/12), (8a/10), (8b/02), (10b/02), (10b/02), (14a/08), (14b/08), (15a/06), (15b/02), (15b/07), (16a/12), (16b/09), (17a/03), (17b/08), (18a/01), (18a/11), (18b/06), (20a/14), (20b/12), (24b/01), (24b/07), (24b/13), (25a/05), (25b/01), (26a/08), (27b/02), (29a/01), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/04), (30a/09), (30a/12), (30b/02), (30b/05), (30b/12), (31a/10), (31b/03), (32a/04), (32b/11), (33a/09), (33b/01), (33b/07), (33b/12), (34b/02), (36a/07), (36b/01), (36b/09), (37a/04), (37a/10), (37b/08), (37b/15), (38a/06), (39a/14), (40a/09), (40b/02), (40b/07), (41a/02), (41a/10), (41b/05), (42a/02), (42a/08), (42a/14), (42b/12), (43b/01), (43b/08), (44a/04), (44b/03), (44b/11), (45a/12), (45b/11), (46a/06), (47b/06), (48a/03), (49a/04), (49b/12), (50a/05)(50b/05), (50b/10), (51a/08), (51a/12), (51b/04), (51b/09), (52a/03), (52a/09), (52b/02), (52b/07), (53a/02), (53a/08), (53b/02), (53b/07), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (56a/07), (57b/13), (58a/08), (60a/03)

[=103]

sü : Asker.

s. (24b/12)

[=1]

şülüs : <Ar. Üçte bir.

s. (57b/03), (57b/04), (57b/09), (58b/05), (58b/07), (58b/11)

[=6]

süri : Bir arada yaşayan, büyük gruplar, kümeler hâlinde gezip dolaşan hayvan topluluklarından her biri.

s. (31b/13)

[=1]

şeker : <Far. Şeker kamışı, şeker pancarı vb. bitkilerin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, çoğunlukla beyaz billûrlar hâlinde, suda kolayca eriyen, ağızda tatlı bir lezzet bırakan, birleşiminde karbon oksijen ve hidrojen bulunan maddelere verilen ortak isim.

ş. (33a/07), (33a/07), (33a/09)

ş.+i (33a/06)

ş.+iğ (33a/10)

[=5]

Ş

şekl : <Ar. Biçim, tarz.

ş.++i (47a/05)

ş.+e (47a/05)

ş.+in (13b/09), (13b/10), (14a/12), (14b/01), (14b/09)

[=7]

şerif : <Ar. Şerefli, kutsal, mübârek.

ş.+i (38b/12), (55b/14), (56a/01)

[=3]

şey' : <Ar. Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşyâ vb. yerine kullanılan belirsiz kelime.

ş. (8b/01), (15a/05), (15b/01), (30b/10)

ş.+i (15b/11), (34a/05), (43b/05), (47b/01), (49a/11), (58a/06), (58a/07), (58a/07)

ş.+imiz (3b/02)

ş.+iğ (3b/08), (6a/04), (6a/10), (12a/01), (12b/08), (34a/04), (43a/13)

[=19]

şinik : <Rum. Tahıl ve bakliyat için kullanılan, sekiz kiloluk ölçek.

ş. (29b/01), (29b/02), (29b/04), (37b/13), (37b/14), (38a/03), (38a/03), (40a/01), (40b/01), (40b/06), (42b/11), (42b/11), (42b/13), (43a/02), (58a/06)

ş.+i (29b/04), (40a/01)

[=16]

ş̄innik : Şinik.

ş. (38a/02)

[=1]

şimdi : Artık, bundan böyle, bu duruma göre.

ş. (10b/01), (15b/07), (38a/12), (56b/05)

[=4]

şirket : <Ar. Bir iş için birden fazla kimsenin meydana getirdiği ticârî ortaklık.

ş. (25b/11)

[=1]

şöyle : Şuna benzer, şunun gibi.

ş. (3b/06), (6b/07), (41b/10)

[=3]

şu : Çok uzakta olmayan kimse veya şeyi işâret yoluyla belirtir.

ş. (22b/07)

[=1]

T

taraf : Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, yön.

t.+ına (4b/07), (5a/03), (48a/10)

[=3]

tarh : <Far. Çıkarma.

t. (3a/02), (6a/07), (6a/07), (6b/02), (7a/05), (7a/09), (7a/09), (7b/08), (7b/09), (7b/10), (7b/10), (7b/12), (7b/12), (8a/01), (8a/04), (8a/04), (8a/05), (8a/05), (8a/06), (8a/11), (8b/04), (9a/05), (10a/06), (12a/08), (12b/13), (14a/01), (14a/05), (14b/04), (15a/08),

(18a/14), (19a/11), (19a/14), (19b/03), (19b/06), (19b/09), (19b/13), (20a/02), (20a/06), (20a/08), (20a/09), (20a/11), (21b/08), (21b/08), (21b/09), (21b/11), (22b/14), (28a/08), (28a/12), (28b/02), (28b/08), (29a/03), (29b/03), (30a/10), (30a/14), (30b/07), (30b/07), (30b/08), (31a/01), (32a/12), (32a/12), (32b/02), (32b/02), (32b/03), (32b/07), (32b/07), (33a/04), (33b/03), (34b/06), (37b/04), (37b/10), (38a/08), (38b/05), (39a/02), (39a/03), (39a/05), (39a/07), (39a/09), (39b/04), (39b/11), (39b/12), (40a/03), (40a/05), (40b/04), (40b/09), (40b/10), (40b/13), (41a/04), (41a/05), (41a/06), (41a/06), (41a/07), (41b/10), (42a/09), (43a/02), (43a/04), (43a/11), (43b/11), (43b/11), (43b/13), (49b/06), (51a/03), (51b/01), (51b/06), (51b/11), (54a/11), (54b/05), (54b/10), (55b/12), (55b/13), (58a/01), (58a/09), (58a/13), (58a/13), (58b/01), (60a/08), (60b/04), (60b/06), (60b/08)

t.+da (51a/04)

t.+dan (39a/05), (39a/07), (40a/03), (40b/09), (40b/11)

[=124]

tarik̄ : <Ar. Yol.

t. (3b/09), (4a/03), (14a/08), (20a/05), (20a/06), (28b/01), (56a/13), (57a/01), (57b/04)

t.+e (49b/02)

t.+le (3b/01)

[=11]

tart- : Bir şeyin ağırlığını bulmak.

t.-duğı (32a/06)

t.-up (32a/05)

[=2]

taḥlī : İçilebilir ve yenebilir lezzette olan, acı olmayan.

t. (43a/06), (43a/12)

[=2]

tavuk̄ : Sülüngillerden, dünyânın her tarafında yetiştirilen, eti ve yumurtası için üretilen, kanatları kısa ve küt, evcil kümes hayvanı.

t. (29a/12), (29a/13), (29a/14), (31b/01), (31b/02), (31b/10)

[=6]

ta^z'if : <Ar. İki kat etme, iki katına çıkarma.

t. (59a/08)

[=1]

to^{ks}an : Doksan.

t. (19a/01), (21a/06), (29a/04), (56a/01), (56a/02), (57a/03)

t.+a (7a/03), (57a/04)

[=8]

to^{ks}an altı : Doksan altı.

t. (34a/11), (57b/08)

t.+ya (4b/01)

t.+y₁ (57b/08)

[=4]

to^{ks}an altı bi^ç dört yüz yetmiş sekiz : Doksan altı bin dört yüz yetmiş sekiz.

t. (4a/12)

[=1]

to^{ks}an bi^ç to^{ks}an : Doksan bin doksan.

t. (18b/14)

[=1]

to^ğkuz : Sekizden sonra, ondan önce gelen sayının adı.

t. (11b/04), (11b/10), (18b/15), (43b/09), (49a/06), (58b/08), (59a/09), (60a/01), (60a/04), (60a/05)

t.+a (49a/08), (58b/09)

t.+ar (3a/02), (3a/02), (34a/11)

t.+₁ (43b/05)

t.+u^ğ (59a/10)

[=17]

okuz yz kırk : Dokuz yz kırk.

t. (37b/14), (37b/15)

[=2]

okuz yz kırk altı : Dokuz yz kırk altı.

t. (14a/11)

[=1]

okuz yz seksen : Dokuz yz seksen.

t. (52b/01)

[=1]

okuz yz oksan sekiz bi bir : Dokuz yz doksan sekiz bin bir.

t. (12b/03)

[=1]

okuz yz yetmi drt : Dokuz yz yetmi drt.

t. (22a/05)

[=1]

oprak : Yer kabuunun, zerini kaplayan rm organik maddelerden ve ktle kırıntılarından oluan canlıların yaamasına elverili kısmı. Bu kısımdan belli bir maksatla ayrılmı para.

t. (32a/01)

[=1]

ula : <Rum. Balıın kalıplara dklp gnete kurutulduktan sonra zel ocaklarda piirilmesiyle yapılan ve duvar rmekte kullanılan yapı malzemesi.

t. (6b/04)

[=1]

ulum : Tuluma basılarak yapılan bir beyaz peynir tr.

t. (48b/03), (49a/01)

[=2]

tır- : Beklemek, sabretmek.

t.-mış (22a/01), (22a/02), (22a/03), (22a/05), (22a/06), (24a/08)

t.-ur (26a/08)

[=7]

tut- : Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak.

t.-ar (15b/13)

t.-dığın (10b/03)

t.-dum (10b/02)

t.-mış (10b/01), (15b/07), (15b/09), (15b/09)

t.-up (12b/11)

[=8]

tutul- : Tutmak işi yapılmak.

t.-ursa (16a/07)

[=1]

taħrīr : <Ar. Yazı yazma, kitâbet.

t. (11a/05), (23a/09), (60b/02)

[=3]

taħta : <Far. Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası.

t. (17b/07)

t.+lu (51a/06), (51a/07), (56a/05), (56a/06)

t.+nıığ (17b/12), (17b/13)

t.+ya (51a/09), (51a/09), (56a/08)

[=10]

taħsīm : <Ar. Bölme, bölü.

t. (4b/01), (4b/05), (4b/08), (6a/02), (6a/02), (6b/07), (7b/03), (9a/03), (9b/09), (10a/05), (11b/01), (11b/05), (13a/06), (13a/08), (13b/15), (14b/12), (15b/04), (16b/02), (16b/12), (19a/01), (20b/02), (20b/05), (21a/07), (21a/08), (22a/10), (22b/05), (24b/08), (25a/01), (25a/08), (25b/04), (25b/06), (26a/01), (26a/04), (27a/07), (29b/05), (29b/10), (29b/14), (30a/05), (30a/13), (30b/03), (31a/06), (31a/12), (31b/06), (32a/07), (33a/10), (34a/07), (36a/04), (36a/09), (36b/05), (36b/13), (37a/06), (37b/02), (38a/01), (38a/02), (38a/09), (38b/10), (39b/10), (40a/05), (40a/06), (40a/12), (41a/14), (42a/05), (42b/03), (42b/08), (43a/11), (43b/03), (43b/09), (44a/06), (44a/06), (44a/08), (44a/09), (44a/10), (44a/11), (44b/06), (45a/05), (45a/06), (45b/04), (45b/05), (45b/12), (46a/07), (46a/08), (46b/09), (47b/09), (48a/05), (49a/08), (49b/14), (52a/06), (52a/10), (52b/04), (52b/10), (53a/05), (53a/10), (53b/04), (53b/09), (54a/01), (54a/06), (54b/09), (55a/04), (55b/08), (55b/08), (56a/02), (56a/02), (56a/09), (56b/02), (56b/10), (57a/09), (58a/04), (58b/04), (59a/03), (59a/04), (60a/05)

t.++i (4b/03), (4b/03), (4b/09), (4b/09), (5b/05), (5b/05), (9b/01), (21b/13)

t.+den (9a/03), (13b/01), (13b/15), (14b/12), (15b/04), (16b/12), (20b/03), (20b/03), (21a/11), (22b/05), (25a/08), (29b/14), (30a/05), (31b/06), (37b/03), (38a/01), (41a/14), (43b/09), (44a/09), (45a/05), (46b/09), (47b/09), (48a/06), (49a/09), (50a/01), (53a/10), (55a/04), (56a/09), (56b/02), (60a/05)

t.+e (59a/03)

t.+i (9b/10), (14a/04), (49a/08)

t.+iñ (13a/04)

[=154]

tamām : <Ar. Bitmiş, tamamlanmış.

t. (3a/14), (11a/15), (27a/11), (27b/01)

[=4]

tanşīf : <Ar. İkiye bölme, iki parçaya ayırma.

t. (3b/08), (4a/01), (4a/01), (4a/01), (13a/13)

[=5]

tefrīk : <Ar. Ayırma, ayrılma.

t. (4a/03), (4a/10), (4a/10), (4a/10), (16a/07), (27a/03), (46b/10), (53a/11)

[=8]

tekrār : <Ar. Konuşmada, yazıda aynı kelime veya düşünceyi bir defadan fazla kullanma.

t. (5a/04), (5a/14), (7a/10), (7b/12), (9a/05), (10a/11), (10b/07), (10b/08), (14b/04), (15a/02), (21a/01), (21a/07), (21b/09), (22b/12), (22b/14), (24a/04), (30b/07), (31b/05), (32a/05), (32b/03), (36a/03), (36a/09), (37a/06), (37b/02), (38a/09), (38b/10), (39b/11), (40b/11), (41a/05), (41a/06), (41a/14), (42a/03), (44b/04), (45a/03), (45a/06), (45b/04), (46a/01), (46b/11), (46b/13), (48a/05), (49a/12), (52b/04), (53a/04), (53a/10), (53b/04), (53b/08), (54a/01), (54b/09), (56a/08), (56b/01), (56b/02), (57a/07), (57b/08), (58b/01)

[=54]

temür : Dövülüp şekillendirilmesi, çekilip uzatılması, inceltilmesi kolay ve döküme elverişli olduğu için kullanış yeri çok geniş olan, yoğunluğu 7,8, erime derecesi 1510, atom ağırlığı 55,85, atom numarası 26 ve sembolü Fe olan element.

t. (25a/04), (25a/05)

[=2]

terk : <Ar. Bırakma.

t. (42b/06)

[=1]

tīmār : <Far. Bakım yapma, bakma, bakım.

t.+1 (49b/02)

[=1]

ticāret : <Ar. Kazanç elde etmek için yapılan mal ve ürün alım satımı, alış veriş.

t. (25b/11)

[=1]

turunc : Turunç.

t.+1 (43a/10)

[=1]

turunç : <Far. Turunçgillerden, bütün Akdeniz ülkelerinde yetişen, kışın yaprağını dökmeyen bir ağaç; narenç. Bu ağacın portakala benzeyen, suyu acımtırak meyvesi.

t. (43a/06), (43a/07), (43a/12), (43a/12)

t.-ları (43a/08)

[=5]

U

uç- : Havada yol almak, havada gitmek.

u.-up (32a/02)

[=1]

‘ulûfe : <Ar. Osmanlı Devleti’nde kapı kulu askerlerine, sipâhîlere, bir kısım devlet mensuplarına ve ilmiye ricâline üç ayda bir verilen maaş.

‘u.+si (24a/12)

[=1]

ur- : Vurmak.

u.-up (3b/12)

[=1]

uy- : Ölçüleri ve nicelikleri denk gelmek, tam gelmek, uygun olmak.

u.-maz (22a/10), (22a/10)

[=2]

uzun : İki ucu arasında kendi ölçülerine göre fazla mesâfe olan.

u.+ı (32b/10), (42a/11), (42a/13), (42b/04), (55a/11)

u.+ını (55a/08)

u.+luğı (55a/10)

u.+unı (42a/15), (42b/01)

[=9]

Ü

üç : İkiden sonra, dörtten önce gelen sayının adı.

ü. (3a/09), (3a/12), (3a/13), (5a/13), (5a/13), (5b/04), (7a/01), (9a/02), (9a/05), (9b/03), (10a/09), (10a/11), (12b/12), (13b/05), (13b/09), (14a/04), (14a/07), (14a/11), (14a/12), (14b/07), (14b/09), (16b/15), (17a/01), (17a/03), (17a/04), (17a/06), (17a/09), (17a/12), (17a/13), (17b/13), (18b/04), (18b/05), (18b/09), (18b/10), (19a/02), (19a/05), (19a/07), (19a/15), (19b/07), (19b/15), (19b/15), (20a/06), (20a/08), (20a/11), (20b/09), (21a/13), (21b/02), (21b/10), (22a/05), (23a/05), (24a/12), (24b/01), (24b/02), (24b/02), (24b/13), (25b/09), (26a/13), (26b/02), (26b/11), (28b/08), (31a/09), (31a/12), (33b/03), (36a/06), (36b/02), (39a/06), (39b/02), (39b/04), (40b/04), (40b/12), (41a/04), (41a/05), (41a/07), (41a/13), (41b/05), (41b/09), (43b/06), (43b/07), (43b/07), (43b/10), (44a/01), (44a/05), (44b/10), (45a/02), (45a/03), (47a/07), (47b/02), (49a/02), (49b/01), (49b/04), (49b/06), (49b/07), (49b/11), (49b/12), (50a/01), (50a/03), (51b/11), (55a/11), (57a/03), (58b/03), (58b/07), (58b/11), (59a/10), (59a/10), (60b/05), (60b/06)

ü.+den (5b/02), (10a/10), (11b/11), (11b/12), (26b/11), (26b/11)

ü.+dür (57b/04), (58b/11), (59a/10)

ü.+e (16a/01), (16a/02), (17a/04), (17b/11), (36a/09), (38b/10), (44a/06), (44a/08), (49b/03), (57b/05), (57b/09)

ü.+er (5b/10), (5b/12), (24b/11), (26a/11), (26a/11), (27a/01), (33b/11), (35a/01), (35a/02), (36a/11), (39a/13)

ü.+i (17b/13), (43a/07)

ü.+ü (3a/08), (3a/13), (55a/12), (57b/05)

ü.+ümüz (27a/03)

ü.+ün (26b/04)

ü.+ünj (13b/10)

ü.+ünden (28a/09)

ü.+ünü (58b/07)

[=148]

üç biç : Üç bin.

ü. (18a/08), (29b/01), (58b/03)

ü.+dir (58b/08)

[=4]

üç biş altı yüz seksen : Üç bin altı yüz seksen.

ü. (9b/02)

[=1]

üç biş dört yüz yigirmi : Üç bin dört yüz yirmi.

ü. (22a/06)

[=1]

üç biş iki yüz : Üç bin iki yüz.

ü. (52b/07)

[=1]

üç biş sekiz yüz altı : Üç bin sekiz yüz altı.

ü. (10b/08)

[=1]

üç biş üç yüz : Üç bin üç yüz.

ü. (28a/07)

[=1]

üç biş üç yüz yigirmi : Üç bin üç yüz yirmi.

ü. (18a/04)

[=1]

üç yüz : Üç yüz.

ü. (14b/01), (16b/05), (17b/11), (21a/13), (21b/06), (28a/08), (28a/09), (30b/01), (30b/01), (30b/03), (36b/08), (36b/10), (36b/13), (37a/02), (37a/06), (40a/08), (40a/10), (49a/03), (49a/04), (49a/05), (49a/05), (49a/10), (53b/06), (53b/07), (60a/02), (60a/04), (60a/05)

ü.+e (53b/13)

[=28]

üç yüz altmış : Üç yüz altmış.

ü. (31b/06)

ü.+a (31b/08)

[=2]

üç yüz altmış sekiz : Üç yüz altmış sekiz.

ü. (12b/08), (12b/14)

[=2]

üç yüz beş : Üç yüz beş.

ü. (19a/08)

[=1]

üç yüz elli : Üç yüz elli.

ü. (54a/08), (54a/09)

[=2]

üç yüz kırk : Üç yüz kırk.

ü. (8b/02), (30b/11)

[=2]

üç yüz kırk beş bin : Üç yüz kırk beş bin.

ü. (50a/01)

[=1]

üç yüz kırk yedi : Üç yüz kırk yedi.

ü. (50a/12), (50a/13)

[=2]

üç yüz otuz : Üç yüz otuz.

ü. (24b/05)

[=1]

üç yüz otuz üç : Üç yüz otuz üç.

ü. (58b/09)

ü.+ü (58b/10)

[=2]

üç yüz seksen : Üç yüz seksen.

ü. (5b/03), (22b/15)

[=2]

üç yüz seksen altı : Üç yüz seksen altı.

ü. (12a/02), (12a/04)

[=2]

üç yüz seksen beş : Üç yüz seksen beş.

ü. (10b/07)

[=1]

üç yüz seksen bir : Üç yüz seksen bir.

ü. (23a/02), (24a/08)

[=2]

üç yüz yetmiş : Üç yüz yetmiş.

ü. (27a/05)

[=1]

üç yüz yetmiş beş : Üç yüz yetmiş beş.

ü. (21b/03), (39b/02)

ü.+e (21b/04)

ü.+i (27a/07)

[=4]

üç yüz yigirmi : Üç yüz yirmi.

ü. (7a/02), (28a/04)

[=2]

üç yüz yigirmi beş : Üç yüz yirmi beş.

ü. (13b/11), (28a/05)

ü.+e (13b/15)

ü.+i (13b/11), (14b/02)

[=5]

üslüb : <Ar. Oluş, yapış veya yapılış biçimi, tutulan yol, tarz, usûl.

ü. (47b/02)

[=1]

üst : Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi.

ü.+üne (5a/13), (5b/01), (54a/05)

[=3]

üzeri : Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi, üst tarafı.

ü.+nde (26b/08)

[=1]

üzre : Üstüne, üstünde, üzerinde.

ü. (3a/02), (3b/11), (4a/09), (6a/01), (10a/08), (10b/04), (11a/02), (11a/06), (11a/06), (11a/14), (11b/04), (12b/15), (13a/13), (14b/10), (19a/07), (20a/05), (22a/10), (23a/04), (27a/11), (29b/05), (31a/05), (38a/02), (38a/13), (38a/13), (39a/10), (40b/12), (41a/11), (42b/11), (43a/09), (44b/10), (44b/13), (45b/12), (47b/03), (48b/01), (50a/07), (50a/08), (54b/04), (54b/14), (55a/01), (55a/11), (55b/01), (55b/08), (56a/02), (56b/06), (56b/06), (57a/06), (59a/01)

ü.+dir (38a/12), (56b/05)

[=49]

üzüm : Asma adı verilen ağaççığın salkım durumunda ufak tâneli, çekirdekli, ince kabuklu, sulu, etli, glikoz ve vitamin bakımından zengin, yetiştiği yere göre pek çok çeşidi bulunan, tâzesi ve kuru meyvesi.

ü. (30a/08), (48b/09), (48b/10), (48b/11)

[=4]

V

vāki : <Ar. Olan, vukū bulan.

v. (19b/08), (26a/01), (32b/12), (39a/04), (39a/06), (39a/08), (40a/04), (43a/02), (44b/06), (48a/06), (48a/11), (50b/01), (51a/04), (52a/05), (55b/09), (56a/09), (60b/06)

[=17]

vālā : <Far. İnce bir kumaş çeşidi.

v. (34a/10), (34a/11)

v.+nın (34b/02)

[=3]

vakit : <Ar. Zaman.

v.+de (19b/11)

[=1]

vaḳḳās : <Ar. Savaşçı, okçu.

v. (20a/11)

[=1]

var : Kâinatta veya düşüncede bulunan, mevcut olan (şey).

v. (5a/12), (5a/12), (5a/13), (5a/14), (5a/15), (5b/02), (5b/02), (5b/11), (8b/09), (8b/09), (8b/10), (8b/11), (8b/12), (9b/03), (9b/04), (9b/05), (25b/11), (27a/12), (27a/12), (27b/04), (27b/05), (27b/05), (31b/11), (33a/07), (33a/08), (45b/08), (55a/10), (57a/08)

v.+dır (23a/08), (26b/13), (26b/15), (27a/02), (27b/04)

v.+mı (26b/01), (26b/05)

[=35]

var- : (Belli bir duruma veya sayıya) Ulaşmak, erişmek, vâsıl olmak.

v.-ınca (44a/11)

v.-mağa (11b/02)

[=2]

vav : <Ar. Arap alfabesinin yirmi altıncı, Türkler'in İslâmiyet'i kabullerinden 1928 harf inkılâbına kadar 9–10 asır boyunca kullanmış oldukları alfabenin yirmi dokuzuncu harfi ve bu harfin adı [Ebced hesâbında değeri 6'dır].

v. (16b/07), (17b/05), (17b/12), (18a/07), (20b/06)

[=5]

vaz' : <Ar. Koyma, konulma.

v. (48a/11)

[=1]

ve : <Ar. İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar, ile.

v. (4a/07), (4a/07), (6a/06), (6a/07), (7a/07), (7a/09), (7b/05), (7b/06), (7b/06), (7b/09), (8a/04), (9a/03), (9a/04), (9b/03), (9b/04), (9b/05), (9b/06), (9b/07), (10a/11), (10b/01), (10b/04), (11a/03), (11a/05), (11a/11), (11a/13), (11a/13), (11a/15), (11b/05), (12a/03), (12b/01), (12b/01), (12b/10), (12b/12), (12b/14), (13a/01), (13a/08), (13a/10), (13a/13), (13b/08), (13b/10), (13b/13), (14a/07), (14a/09), (14a/11), (14a/11), (14a/12), (14b/04), (14b/09), (14b/12), (15b/04), (15b/08), (15b/09), (16a/05), (16a/06), (16a/07), (16a/08), (16b/01), (16b/12), (16b/12), (17a/05), (17a/08), (17a/09), (17b/03), (17b/10), (18a/05), (18a/06), (18a/10), (18a/12), (18a/14), (18b/02), (18b/02), (18b/08), (18b/09), (18b/11), (18b/15), (19a/02), (19a/07), (19b/01), (19b/12), (19b/15), (20a/01), (20a/08), (20a/09), (20b/03), (20b/03), (20b/08), (20b/09), (20b/15), (21a/06), (21a/11), (21b/02), (21b/03), (21b/07), (21b/08), (21b/08), (21b/09), (22a/10), (22a/12), (22b/02), (22b/04), (22b/13), (22b/15), (23a/03), (23a/05), (23a/06), (23a/08), (24b/02), (24b/12), (25b/03), (25b/10), (25b/10), (26a/02), (26a/03), (26b/11), (27a/12), (27a/13), (27a/13), (27b/04), (27b/07), (27b/09), (27b/15), (28b/08), (28b/11), (28b/11), (29a/03), (29a/04), (29a/04), (29a/07), (29a/07), (29a/08), (29a/09), (29a/10), (29a/10), (29a/12), (29a/12), (29a/13), (29a/13), (30a/13), (30b/03), (30b/07), (31a/05), (31b/01), (32a/06), (32a/12), (32b/02), (32b/07), (32b/10), (32b/12), (33a/12), (33b/13), (34b/03), (34b/04), (34b/06), (35a/05), (35a/08), (35b/02), (35b/06), (36b/03), (36b/04), (36b/04), (38a/13), (38b/01), (38b/02), (38b/04), (39a/03), (39a/05), (39a/07), (39b/01), (39b/04), (39b/10), (40b/09), (40b/11), (40b/14), (41a/03), (41a/04), (41a/05), (41a/08), (41a/12), (41a/13), (41a/14), (41b/06), (42a/03), (42a/12), (42a/12), (42a/13), (42a/14), (42a/15), (42b/01), (42b/01), (42b/06),

(42b/08), (42b/08), (42b/12), (42b/13), (43a/01), (43a/02), (43a/07), (43a/08), (43a/11), (43b/09), (43b/11), (43b/12), (44a/02), (44a/02), (44a/03), (44a/06), (44a/07), (44a/08), (44a/09), (44a/10), (44b/05), (44b/05), (44b/10), (44b/12), (44b/13), (45a/02), (45a/04), (45a/05), (45a/12), (45b/01), (45b/12), (46a/05), (46a/08), (46b/02), (46b/03), (46b/04), (46b/09), (46b/09), (47a/09), (47a/10), (48a/09), (49a/08), (49a/09), (49a/12), (49b/03), (49b/05), (50a/09), (52a/04), (53a/10), (54a/06), (54a/06), (54a/10), (54b/15), (55a/08), (55a/08), (55a/10), (55b/13), (56b/06), (57b/03), (57b/04), (58a/01), (58a/09), (58a/13), (58b/05), (58b/05), (58b/11), (58b/11), (59a/06), (59a/08), (59a/10), (59a/11), (59a/14), (59a/14), (59a/15), (60a/02), (60a/04), (60a/05), (60a/06), (60b/04)

[=269]

vër- : (Bir şeyi bir kimseye) İletmek, eriştirmek.

v. (8a/06), (27a/10)

v.-digi (57a/07)

v.-dik (5a/15), (5b/10), (5b/11), (6a/01), (11b/05)

v.-e (6b/10)

v.-ecegi (27a/12), (27b/02), (27b/12), (27b/13), (28a/02)

v.-ecek (26b/11)

v.-ecekleri (27b/01)

v.-elüm (47a/06)

v.-esin (4b/02), (4b/08), (6b/02), (6b/07), (7a/05), (7b/03), (8b/05), (9a/06), (9b/12), (10a/12), (11b/14), (12a/08), (12b/05), (12b/14), (13a/02), (13b/03), (14a/02), (14a/05), (14b/05), (15a/03), (15a/09), (15b/05), (16a/08), (16b/07), (17a/01), (17a/15), (17b/06), (17b/14), (18a/09), (18b/03), (19a/03), (19a/08), (19a/11), (19a/14), (19b/01), (19b/04), (19b/06), (19b/09), (19b/13), (20a/02), (20a/11), (20b/04), (20b/10), (21a/08), (21a/11), (21b/08), (21b/11), (23a/10), (24a/06), (24a/09), (24b/03), (24b/04), (24b/09), (25a/02), (25a/11), (25b/07), (26a/04), (26a/12), (27a/04), (28a/02), (28a/10), (28b/02), (28b/09), (29a/05), (29b/04), (29b/06), (29b/10), (30a/01), (30a/06), (30a/10), (30a/14), (30b/03), (30b/09), (31a/01), (31a/07), (31a/13), (31b/09), (32a/08), (32a/13), (32b/04), (32b/08), (32b/13), (33a/05), (33a/11), (33b/04), (33b/09), (34a/01), (34a/08), (34b/06), (34b/11), (35a/03), (35b/02), (35b/06), (36a/04), (36a/10), (36b/06), (37a/01), (37a/06), (37b/04),

(37b/11), (38a/03), (38a/09), (38a/09), (38b/05), (38b/10), (39a/10), (39b/05), (39b/12), (40a/05), (40a/06), (40a/12), (40b/05), (40b/13), (41b/01), (41b/10), (42a/05), (42a/10), (42b/03), (42b/09), (43a/04), (43a/11), (43b/03), (43b/13), (44a/12), (44b/07), (45a/07), (45b/05), (46a/02), (46a/09), (47a/02), (47b/03), (47b/09), (47b/10), (48a/06), (49a/09), (49b/08), (50a/02), (50a/10), (50b/02), (50b/07), (51a/03), (51a/05), (51a/10), (51b/01), (51b/06), (51b/12), (52a/06), (52a/11), (52b/04), (52b/10), (53a/05), (53a/12), (53b/05), (53b/10), (54a/01), (54a/06), (54a/11), (54b/05), (54b/10), (55a/05), (55b/01), (55b/05), (55b/09), (55b/13), (56a/03), (56a/10), (56b/03), (56b/10), (57b/09), (58a/02), (58a/04), (58a/09), (58b/02), (60a/08)

v.-eyim (26a/09), (27a/10), (46b/05), (46b/08)

v.-icek (26b/12), (26b/13), (26b/14), (27a/02)

v.-ilüp (49b/02), (56b/12)

v.-ilür (57a/01), (57a/06)

v.-ir (16a/03)

v.-mek (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/08)

v.-melü (53b/01)

v.-miş (26a/10), (44a/02), (44a/02), (44a/02), (44a/03)

v.-mişler (44a/01)

v.-se (27b/03), (53a/07)

v.-ülür (27b/14)

v.-üp (11a/10), (26b/11), (57a/05)

[=221]

vèrmeg : Vermek.

v.+e (27b/10)

[=1]

vech : Tarz, biçim, yol.

v. (20a/05), (59a/01)

v.+le (3a/05)

[=3]

velâkin : <Ar. Lâkin, fakat.

v. (11a/04), (11a/07), (23a/07)

[=3]

vesâ'ir : <Ar. Sayılan birkaç şeyden sonra “bunun gibi olanlar ve benzerleri de” anlamında kullanılır.

v. (11a/12)

[=1]

veyâ : <Ar. + Far. Cümlede bildirilen husûsun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

v. (7a/03), (10a/10), (24a/13), (58a/07)

[=4]

veyâhüd : Veyahut.

v. (6b/04), (7a/01), (8b/07), (10a/09), (10a/11), (12a/01), (12a/04), (19b/07), (28a/01), (28a/14), (28b/05), (28b/06), (29b/04), (30b/11), (30b/11), (33a/01), (41b/03), (41b/04), (42b/09), (43b/06), (43b/07), (55a/06), (55a/07), (55b/10), (57b/12)

[=25]

veyâhüt : <Ar. + Far. Yâhut, veya.

v. (24a/10), (24a/11), (24a/11), (24b/05), (24b/06)

[=5]

vuķiyye : <Ar. 400 dirhemlik Osmanlı ağırlık ölçüsü, okka.

v. (3b/02), (6a/04), (7a/07), (7b/02), (7b/05), (7b/10), (8a/02), (8a/06), (8b/01), (8b/01), (8b/03), (12a/03), (12a/05), (12b/08), (13b/08), (15a/05), (15b/01), (20a/13), (20b/01), (20b/04), (20b/10), (20b/11), (21a/09), (28b/11), (29a/03), (29a/04), (30a/03), (30a/08), (30a/12), (30b/01), (30b/10), (31a/02), (31a/03), (31a/03), (31a/05), (32a/04), (33a/06), (33a/07), (33a/09), (33a/10), (33a/12), (34a/04), (34a/05), (34a/07), (36a/06), (36a/07), (36b/08), (36b/09), (36b/10), (36b/13), (37a/01), (37a/02), (37a/09), (37b/05), (37b/05), (38a/10), (38a/10), (40a/11), (40a/13), (42a/01), (42a/07), (43a/13), (43b/01), (43b/04), (43b/05), (44b/01), (46a/04), (46a/05), (46a/07), (46a/10), (49a/01), (49a/02),

(49a/03), (49a/04), (49a/05), (49a/10), (49a/12), (49a/12), (52a/09), (52a/11), (52b/05), (52b/05), (53b/06), (53b/06), (54a/05), (54a/07), (54a/07), (56a/12), (58a/11), (58a/13), (60a/01), (60a/02), (60a/04), (60a/05)

v.+den (36b/12)

v.+niņ (36a/08)

v.+si (6a/05), (6a/10), (14a/06), (14a/07), (20a/13), (20b/07), (20b/09), (29b/12), (30a/08), (33a/13), (37a/09), (40a/09), (40b/07), (43b/06), (52a/08), (52b/02), (54a/03)

v.+sini (12b/14)

v.+siņ (13b/05)

v.+siniņ (37b/02)

v.+ye (14b/02), (20b/02), (40a/11), (43b/03), (43b/09), (52a/10)

v.+yi (6a/06), (7b/01), (7b/05), (7b/11), (12b/10), (15b/02), (20b/13), (29b/13), (30a/04), (30a/09), (30a/13), (30b/02), (32a/05), (33b/01), (36b/11), (37a/05), (37b/01), (40a/10), (40b/08), (42a/02), (43b/09), (46a/06), (49a/05), (52b/03), (53b/08), (54a/06), (54a/10), (56b/01), (60a/04)

[=151]

Y

ya : İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar.

y. (6a/10), (58a/07)

[=2]

yāhūd : <Far. Veya.

y. (6a/11), (6a/11), (6b/04), (7a/02)

[=4]

yağmur : Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar hâlinde düşen su.

y.+dan (31b/11)

[=1]

yahūdī : <Ar. Hz. Mûsâ'nın dînine mensup kimse, Mûsevî.

y. (29a/10), (29a/11)

y.+den (29a/07), (29a/08)

[=4]

yağın : Arada az mesâfe bulunan.

y. (5a/12), (5a/14), (5b/02), (5b/11)

[=4]

yalnız : Sâdece.

y. (13b/10), (14a/12), (30b/06), (33b/13), (34b/03), (38b/04), (40a/02), (41a/03), (41b/08), (55a/02), (60b/07)

[=11]

yar- : Kesip açmak, delip açmak.

y.-up (32a/02)

[=1]

yarım : Bir bütünün ayrıldığı iki eşit parçadan her biri, bir bütünün yarısı.

y. (43a/02), (45b/13), (46a/01)

[=3]

yaz- : (Bir söz veya düşünceyi) Belli işâret ve harflerle bir yere geçirmek.

y. (20a/15)

y.-asın (11a/11), (13b/09), (13b/11), (13b/13), (14a/12), (14b/09), (18a/13), (21b/02), (21b/05), (22b/01), (31a/05), (39b/03), (44b/05), (48a/09), (49a/07), (60a/06)

y.-dık (3a/06), (3a/09), (3a/13), (3a/14), (5a/04), (5a/05), (5a/06), (5a/07), (5a/07), (5a/08), (5a/09), (5a/11), (5a/13), (5a/14), (5b/01), (5b/02), (5b/10), (11b/03), (28a/05), (28a/05), (28a/06), (28a/06)

y.-miş (10b/01), (11a/06)

y.-up (4a/06), (4a/07), (4a/13), (4b/01), (4b/07), (4b/07), (5a/03), (5a/03), (5a/10), (5a/11), (5b/09), (5b/09), (6a/06), (6a/07), (6a/12), (6b/01), (6b/06), (7a/04), (7a/08), (7b/02), (7b/07), (9a/02), (9b/07), (9b/08), (11a/03), (11a/04), (11a/06), (12a/06), (12b/10), (12b/11), (13b/12), (14a/09), (15a/07), (16a/08), (18a/12), (20b/01), (22b/07),

(25a/06), (27a/07), (28b/01), (28b/08), (29a/02), (29b/04), (30a/09), (30b/06), (30b/12), (31a/11), (32a/11), (32b/01), (32b/06), (32b/12), (33b/01), (33b/13), (33b/13), (34b/03), (34b/04), (34b/05), (34b/10), (35a/02), (36b/13), (37a/05), (37b/01), (37b/09), (38a/01), (38a/07), (38b/03), (38b/09), (38b/13), (39a/01), (39b/01), (39b/09), (40b/03), (41a/03), (41a/03), (41b/06), (41b/07), (41b/08), (41b/08), (42a/09), (42b/07), (42b/13), (43a/01), (43a/03), (43b/02), (43b/09), (44a/07), (44a/08), (44b/12), (45b/11), (46b/07), (47b/03), (47b/07), (48a/04), (48a/09), (48a/10), (49a/05), (50b/06), (51a/02), (51a/13), (51b/10), (52b/03), (52b/08), (53a/03), (53a/09), (53b/03), (53b/13), (54a/10), (54b/03), (54b/09), (55a/02), (55b/01), (55b/07), (55b/12), (56a/01), (56a/07), (56b/09), (57a/07), (58a/01), (58a/03), (58a/08), (58a/12)

[=162]

yazıl- : Yazmak işi yapılmak.

y.-ur (3b/01), (3b/03), (3b/04), (3b/04)

[=4]

yê- : Ağızda çiğneyerek yutmak.

y.-di (32a/03)

y.-mek (44b/02)

y.-mişler (31b/13)

y.-seler (44b/02)

[=4]

yêr : Bir nesne veya kimsenin kapladığı yâhut kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal.

y.+de (28a/01)

y.+den (32a/01)

y.+e (9a/01), (10b/01), (11a/11), (15b/10), (16a/04), (22a/15), (22b/07), (31b/12), (36b/02), (44b/05), (49a/07), (49b/02), (57a/07), (58b/08), (60a/06)

[=17]

yedek : Gerektiğinde kullanılmak üzere bir şeyin elde bulundurulan eşi veya aynı işi görecek olan benzeri.

y. (48b/04), (48b/05)

[=2]

yedi : Altıdan sonra, sekizden önce gelen sayının adı.

y. (11b/05), (11b/11), (13b/05), (21b/05), (24b/11), (26a/13), (26b/03), (26b/15), (27a/02), (27b/04), (27b/06), (29a/12), (36a/12), (36b/03), (38b/04), (39b/08), (39b/10), (42a/12), (43b/01), (43b/09), (47a/08), (48b/03), (48b/04), (48b/11), (52a/08), (54a/03), (59a/02), (59a/06), (59a/07), (59a/09), (59a/09), (59a/10), (59a/12)

y.+de (26b/04), (26b/14), (27a/01)

y.+şer (26a/10), (26a/10)

y.+ye (18b/14), (25a/01), (27b/11), (59a/04), (59a/05)

[=43]

yedi biş : Yedi bin.

y. (53a/01)

y.+i (53a/03)

[=2]

yedi biş iki yüz : Yedi bin iki yüz.

y. (20b/14)

[=1]

yedi biş üç yüz : Yedi bin üç yüz.

y. (51b/09)

[=1]

yedi biş yedi yüz yetmiş beş : Yedi bin yedi yüz yetmiş beş.

y. (50b/09)

[=1]

yedi yüz : Yedi yüz.

y. (45b/10)

y.+i (31a/11)

[=2]

yedi yüz elli beş : Yedi yüz elli beş.

y.+e (25a/09)

[=1]

yedi yüz seksen : Yedi yüz seksen.

y. (21a/10)

[=1]

yedi yüz  oksan altı : Yedi yüz doksan altı.

y. (3b/10)

[=1]

yedi yüz yigirmi : Yedi yüz yirmi.

y. (55b/04)

[=1]

yek : <Far. Tek, bir.

y. (33b/06)

[=1]

yetmiş : Yetmiş

y. (15a/05), (15a/07), (15b/01), (15b/03), (27b/11), (27b/15), (27b/15), (59a/11)

[=8]

yetmiş beş : Yetmiş beş.

y. (37a/09), (37a/09), (37b/01), (37b/02)

y.+e (56b/09)

[=5]

yetmiş beş biğ beş yüz yetmiş : Yetmiş beş bin beş yüz yetmiş.

y. (22a/15)

[=1]

yetmiş biç : Yetmiş bin.

y. (53b/02), (53b/03)

[=2]

yetmiş bir : Yetmiş bir.

y.+i (10b/06)

[=1]

yetmiş iki : Yetmiş iki.

y. (10b/05), (18a/02), (18a/06)

[=3]

yetmiş yedi : Yetmiş yedi.

y. (39b/08), (39b/09)

[=2]

yetmiş yedi biç : Yetmiş yedi bin.

y. (14a/10)

[=1]

yetmiş yedi biç yedi yüz yetmiş yedi : Yetmiş yedi bin yedi yüz yetmiş yedi.

y. (39b/07), (39b/09)

[=2]

yevm : <Ar. Gün.

y.+i (24a/10)

[=1]

yıl : Dünyânın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, sene, sâl.

y. (31b/07)

y.+da (17a/01), (49b/01), (49b/05), (49b/06), (49b/07), (49b/11), (50a/01), (50a/03)

y.+ıñ (17a/06), (17a/12), (49b/04)

[=12]

yılduz : Bir nokta etrafında tabanları bitişik olarak sıralanmış üçgenlerden ibâret şekil.

y. (32a/10), (32b/05), (55b/06)

[=3]

yigirmi :

y. (3a/11), (5a/15), (7b/07), (8b/12), (11b/02), (12a/07), (12b/08), (12b/10), (12b/14), (13a/08), (13b/13), (14a/04), (14a/12), (15a/08), (18a/12), (18b/07), (24a/11), (25a/06), (26b/05), (26b/09), (26b/10), (27a/03), (27a/10), (27b/11), (27b/14), (28a/02), (28b/11), (29b/03), (29b/08), (29b/09), (30b/13), (32a/11), (32b/10), (32b/12), (33b/05), (40a/08), (40b/06), (42b/11), (42b/13), (42b/13), (43a/02), (43a/07), (44a/11), (46b/05), (47b/08), (50a/08), (52a/02), (52a/03), (52a/05), (52b/06), (54b/15), (55a/02), (56a/05), (60a/06)

y.+ye (56a/08)

[=55]

yigirmi altı : Yirmi altı.

y. (11a/14), (11b/11)

[=2]

yigirmi beş : Yirmi beş.

y. (8b/03), (13b/10), (14a/09), (14b/02), (14b/10), (20a/09), (20a/10), (24a/11), (25a/05), (27b/04), (27b/09), (28a/10), (30a/03), (33b/06), (40b/08), (41b/09), (43a/09), (43b/11), (47b/05), (53b/01), (53b/03)

y.+de (27b/05)

y.+e (6a/12), (40a/02), (58a/12)

y.+i (13b/13), (34b/03), (39a/01), (41b/08)

[=29]

yigirmi beş bin : Yirmi beş bin.

y. (45b/09)

[=1]

yigirmi bir : Yirmi bir.

y. (26a/13), (59a/10), (59a/10)

[=3]

yigirmi dörd : Yirmi dörd.

y.+i (5b/12)

[=1]

yigirmi dörd : Yirmi dörd.

y. (3a/10), (3a/11), (5b/01), (11a/12), (11b/10), (16b/05), (42a/13), (50a/08), (54b/14)

y.+ıjı (16b/01)

[=10]

yigirmi dörd biş beş yüz altmış sekiz : Yirmi dörd bin beş yüz altmış sekiz.

y. (4b/05), (5a/01), (5b/07)

[=3]

yigirmi iki : Yirmi iki.

y. (3a/14), (37b/08), (40a/10), (44a/09), (52b/02), (52b/03)

y.+yi (3a/14)

[=7]

yigirmi iki biş : Yirmi iki bin.

y. (37b/07), (51a/11)

[=2]

yigirmi sekiz : Yirmi sekiz.

y. (3a/12), (11a/10), (11b/09), (13b/06), (13b/14), (26b/15), (26b/15), (33a/13), (33b/01), (47b/01), (51a/07), (51a/08), (59a/07)

[=13]

yigirmi sekiz biş beş yüz otuz üç : Yirmi sekiz bin beş yüz otuz üç.

y.+i (13b/12)

[=1]

yigirmi toğuz : Yirmi dokuz.

y. (11b/12)

[=1]

yigirmi üç : Yirmi üç.

y. (8b/10), (31a/03), (31a/04), (40b/08)

y.+e (33b/03)

[=5]

yigirmi üç biğ beş yüz seksen altı : Yirmi üç bin beş yüz seksen altı.

y. (8a/09)

[=1]

yigirmi üç biğ iki yüz : Yirmi üç bin iki yüz.

y. (52b/08)

[=1]

yigirmi yedi : Yirmi yedi.

y. (11b/13), (32b/14), (33a/01)

[=3]

yigirmi yedi biğ yedi yüz yetmiş : Yirmi yedi bin yedi yüz yetmiş.

y. (51a/01)

[=1]

yine : Bir daha, tekrar, gene.

y. (8a/03), (10a/12), (10b/04), (12b/14), (12b/15), (19b/11), (20a/05), (26a/11), (26a/11), (28a/07), (28a/07), (39a/05), (39a/07), (42a/13)

[=14]

yoğla- : Gözden geçirmek, bakmak, kontrol etmek.

y.-mak (23a/08)

[=1]

yön : Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, taraf.

y.+i (55a/09)

[=1]

yumurta : Kümes hayvanları ve özellikle tavuk tarafından yumurtlanan, beslenmede çok önemli bir yeri olan, protein ve lipit bakımından çok zengin, üstü beyaz, kırılğan bir kabukla kaplı, beyzî biçimde bir besin maddesi.

y. (26a/08), (26a/12), (26a/13), (28b/03), (28b/03), (31b/01), (31b/02), (31b/02)

y.+nın (39b/07)

y.+sı (26a/07)

[=10]

yumurta- : (Yumurtlayıcı hayvanlar) Yumurta vermek, yumurta doğurmak.

y.-sa (31b/02)

[=1]

yük : 100.000 kuruşluk meblağ.

y. (4a/04), (4a/04), (12b/01), (12b/04), (13a/05), (13a/12), (13a/13), (14a/10), (18a/04), (21a/03), (21a/06), (22b/11), (22b/12)

[=13]

yüz : Yüz.

y. (6a/04), (8b/03), (13a/07), (13a/08), (14a/04), (14a/09), (14b/11), (15b/03), (15b/11), (15b/11), (17a/06), (17b/13), (19a/01), (19b/11), (19b/14), (21a/09), (22b/11), (22b/11), (26b/12), (28a/01), (28a/11), (29a/13), (29a/13), (30a/08), (34b/08), (35a/01), (37a/09), (38a/05), (38a/13), (42a/12), (42a/15), (42b/02), (42b/08), (42b/12), (43a/13), (46b/03), (46b/14), (48a/02), (49a/07), (49a/10), (49b/10), (49b/14), (50b/05), (50b/11), (51a/04), (51b/03), (53a/01), (53a/04), (54b/01), (54b/06), (54b/12), (55b/07), (56a/13), (56b/05), (56b/06), (56b/07), (58a/01), (58a/06), (58a/08)

y.+de (42b/06), (42b/09)

y.+den (16a/06), (26b/14), (42b/08)

y.+e (16b/12), (37b/02), (38a/09), (48a/05), (53a/04), (55b/08), (56b/01), (58a/04)

y.+i (25b/03), (42b/05), (54b/01), (57b/11)

[=76]

yüz altı : Yüz altı.

y. (20b/11)

[=1]

yüz altmış : Yüz altmış.

y. (21b/14), (24a/07), (28a/13), (38a/12)

[=4]

yüz altmış beş : Yüz altmış beş.

y. (11b/01), (22a/14), (22b/10), (23a/01)

y.+e (22b/10)

[=5]

yüz altmış dört : Yüz altmış dört.

y. (55b/05)

[=1]

yüz altmış iki : Yüz altmış iki.

y. (54b/03)

[=1]

yüz beş : Yüz beş.

y.+i (20b/02)

[=1]

yüz : Yüz.

y. +e(31a/06)

[=1]

yüz elli : Yüz elli.

y. (6b/05), (6b/09), (21a/04), (25a/13), (25b/02), (50b/04), (51b/03), (51b/04),
(60a/01), (60a/03)

y.+yi (34b/10)

[=11]

yüz elli dört : Yüz elli dört.

y. (22a/02)

[=1]

yüz : Yüz.

y.+i (42a/07)

[=1]

yüz iki : Yüz iki.

y. (14b/07), (14b/09)

[=2]

yüz kırk : Yüz kırk.

y. (6a/11), (22a/04), (34b/08), (36b/09), (36b/11), (36b/12), (46b/08), (46b/12)

[=8]

yüz kırk dört : Yüz kırk dört.

y. (55a/12), (55b/03)

[=2]

yüz on : Yüz on.

y. (28a/07), (40b/01), (40b/03), (43a/01), (43a/03), (48a/02), (56a/13), (57b/11)

y.+a (48a/05), (56b/02)

[=10]

yüz on altı : Yüz on altı.

y. (16a/01)

[=1]

yüz otuz : Yüz otuz.

y. (13a/06), (13a/07), (15a/05), (15a/06), (46a/04), (46a/05), (46a/07), (52a/02), (52a/04), (53a/01)

[=10]

yüz otuz beş : Yüz otuz beş.

y. (18a/03)

[=1]

yüz otuz bir : Yüz otuz bir.

y. (15b/01)

[=1]

yüz seksen : Yüz seksen.

y. (14a/06), (44b/09), (45a/01), (45a/03), (54b/11)

[=5]

yüz seksen beş : Yüz seksen beş.

y. (30a/08)

[=1]

yüz seksen üç : Yüz seksen üç.

y. (18b/02), (22a/03)

y.+e (18a/15)

[=3]

yüz toksan iki : Yüz doksan iki.

y. (5a/12), (5b/02)

[=2]

yüz yetmiş : Yüz yetmiş.

y. (37a/10)

[=1]

yüz yetmiş beş : Yüz yetmiş beş.

y. (39a/01)

[=1]

yüz yetmiş dokuz : Yüz yetmiş dokuz.

y. (14a/06)

[=1]

yüz yetmiş üç : Yüz yetmiş üç.

y. (22a/03)

[=1]

yüz yirmi : Yüz yirmi.

y. (22a/06), (27b/07), (27b/07), (36a/08), (38a/13), (40b/11), (46b/03)

y.+ye (40b/12), (41a/14), (46a/08), (54a/01), (60a/07)

[=12]

yüz yirmi altı : Yüz yirmi altı.

y. (16a/02)

[=1]

yüz yirmi beş : Yüz yirmi beş.

y. (21b/02), (39a/13), (39b/01)

y.+i (41b/07)

[=4]

yüz yirmi bin : Yüz yirmi bin.

y. (49b/01), (49b/03)

[=2]

yüz yirmi dört : Yüz yirmi dört.

y. (12b/03)

[=1]

Z

zabıt : <Ar. Tutma, zapt.

z. (15b/12), (16a/05), (16a/06)

[=3]

zamm : <Ar. Üzerine bir şey ekleme, katma.

z. (10b/04),(13b/02), (21b/04), (59a/14)

[=4]

zarb : <Ar. Çarpma, darp.

z. (3b/04), (6a/07), (6b/01), (6b/01), (6b/06), (7a/04), (7a/09), (7a/10), (7b/08), (7b/09), (7b/11), (7b/11), (8a/01), (8a/01), (8a/02), (8a/03), (8a/04), (8a/06), (8a/11), (8b/04), (9a/01), (9a/04), (9b/11), (10a/06), (10b/06), (10b/07), (10b/08), (10b/09), (12a/07), (12a/08), (12b/13), (12b/15), (13a/09), (13a/12), (14a/05), (14b/02), (14b/04), (14b/12), (15a/02), (15a/07), (15a/08), (15b/03), (15b/13), (16a/01), (16a/01), (16a/02), (16a/13), (16b/01), (16b/01), (16b/11), (17a/07), (17a/07), (17b/02), (17b/02), (17b/09), (17b/09), (18a/03), (18a/03), (18a/14), (18a/15), (18b/08), (18b/09), (18b/09), (18b/11), (18b/12), (18b/14), (19a/11), (19a/13), (19a/15), (19b/03), (19b/04), (19b/05), (19b/08), (19b/12), (19b/14), (19b/15), (20a/01), (20a/05), (20a/10), (20b/13), (20b/14), (21a/02), (21a/02), (21a/05), (21a/05), (21b/07), (21b/09), (22a/14), (22b/01), (22b/08), (22b/11), (22b/13), (24b/02), (24b/09), (25a/01), (25a/01), (25a/09), (25b/02), (25b/05), (25b/14), (26a/03), (26b/10), (27b/14), (27b/15), (28a/06), (28b/01), (28b/08), (29a/02), (29b/03), (29b/10), (30a/01), (30a/10), (30b/06), (30b/08), (30b/13), (30b/13), (31a/01), (31a/06), (31a/12), (31b/04), (31b/05), (31b/08), (32a/07), (32a/12), (32b/02), (32b/03), (32b/07), (32b/12), (33a/04), (33b/02), (33b/03), (33b/08), (34a/06), (34b/05), (34b/10), (35a/02), (35a/04), (35a/08), (36a/03), (36a/09), (36b/04), (37a/05), (37b/01), (37b/03), (37b/09), (38a/07), (38b/04), (38b/09), (39a/02), (39a/04), (39a/06), (39a/08), (39b/03), (39b/10), (39b/11), (40a/02), (40a/04), (40a/11), (40b/04), (40b/08), (40b/10), (40b/12), (41a/04), (41a/05), (41a/07), (41a/13), (41b/09), (42a/09), (42b/02), (42b/07), (43a/01), (43a/03), (43a/10), (43b/10), (43b/12), (44a/05), (44a/06), (44a/07), (44a/08), (44a/11), (44b/04), (44b/04), (44b/13), (45a/01), (45a/03), (45b/03), (45b/13), (46a/01), (46a/08), (46b/07), (46b/12), (46b/14), (47b/08), (47b/10), (48a/05), (49a/10), (49b/05), (49b/13), (50a/07),

(50b/02), (51a/02), (51a/09), (51a/13), (51b/05), (51b/11), (52a/04), (52b/03), (52b/09), (53a/04), (53a/09), (53b/04), (53b/08), (53b/09), (53b/13), (54a/10), (54b/04), (54b/15), (55a/10), (55a/12), (56a/08), (56b/01), (57a/04), (57a/04), (57a/10), (57b/05), (57b/07), (58a/01), (58a/08), (58a/12), (58b/01), (58b/12), (58b/12), (59a/03), (59a/05), (60a/06), (60a/07), (60b/01), (60b/02), (60b/03), (60b/07)

z.+ı (3a/03), (3a/03), (3a/03), (3a/05), (3a/14), (35a/07), (35b/01), (35b/05), (47a/01)

z.+a (21a/07), (44b/13)

z.+da (17a/08), (20b/15), (21a/06), (21b/10)

z.+dan (9a/04), (12a/07), (17b/03), (17b/10), (18a/05), (18b/15), (25a/10), (31a/06), (31b/05), (31b/08), (32a/07), (47b/02), (49a/11), (52a/04), (57a/10), (57b/06)

z.+ı (3b/01), (3b/11), (13a/13), (14b/12), (15a/07), (15b/03), (16b/12), (24b/09), (26a/01), (31a/12), (34a/07), (36a/02), (36a/03), (36a/09), (36b/05), (37a/06), (37b/02), (38b/10), (40a/11), (41a/14), (42b/02), (42b/08), (45a/04), (47b/08), (48a/05), (49b/14), (50a/07), (52b/04), (53a/04), (53a/09), (53b/04), (53b/09), (54a/01), (56a/08), (56b/02), (57b/07)

z.+ıñ (3a/01), (6b/01), (7a/05), (7a/09), (7b/08), (8a/11), (9b/11), (12b/13), (14b/03), (16a/03), (21b/07), (22b/13), (24b/03), (34b/05), (37b/10), (38a/08), (38b/04), (46b/08), (46b/12), (49b/05), (51a/03), (51b/06), (54a/10), (54b/05), (54b/10), (60b/08)

z.+ıña (22a/15)

[=334]

zuhūr : <Ar. Meydana çıkma, baş gösterme, görünme.

z. (60b/03), (60b/09)

z.+a (35a/02)

[=3]

zā`id : <Ar. Artan, fazla, artık.

z. (20b/01)

[=1]

zıkr : <Ar. Sözü etme, ismini söyleme, anma.

z. (16b/06), (22a/07), (47a/06), (47b/01)

[=4]

zīrā' : <Ar. Dirsekten orta parmak ucuna kadar olan uzunluk ölçüsü.

z. (45a/11), (45a/12), (45b/03)

z.+i (45b/01)

[=4]

ziyāde : <Ar. Artan miktar, geriye kalan kısım.

z. (22b/05), (23a/07), (24b/03), (27b/06), (27b/11), (27b/12), (31a/11), (33b/08), (38b/13), (42b/09), (42b/09), (43b/02), (46b/05), (46b/08), (50b/01), (50b/06), (56b/09), (59a/13)

[=18]

zümürüd : <Ar. Zümrüt.

z. (21a/09)

[=1]

zāyi' : <Ar. Kayıp, yok olmuş, elden çıkmış (şey).

z. (22a/12)

[=1]

zabṭ : <Ar. Tutma, zapt.

z. (11a/05), (11a/07), (49b/02), (49b/10)

[=4]

zamān : <Ar. Olmuş ve olacak hâdiselerin birbiri ardınca cereyan edişinin düşüncemizde meydana getirdiği başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit.

z.+da (31b/03)

[=1]

zekāt : <Ar. İslâm dîninin beş şartından biri olarak, sâhip olunan ve belli bir miktârı aşan mal ve paranın yoksullara dağıtılması gereken kırkta biri ve bunun yoksullara dağıtılması işi.

z. (53b/01), (53b/02)

[=2]

zencebîl : <Ar. Zencefil denen bitkinin asıl şekli.

z. (49a/02)

[=1]

zencîr : <Far. Birbirine geçmiş mâdenî halkalardan meydana gelen bağ.

z. (4b/07), (4b/09), (4b/09), (13b/12), (22b/02), (22b/05)

[=6]

zîrâ : <Far. Çünkü, şundan dolayı.

z. (20a/06)

[=1]

zîrâ'î : <Ar. Zirâatla ilgili, tarımsal.

z. (36a/11), (36a/12), (36b/03), (36b/05)

[=4]

ziyâde : <Ar. Artan miktar, geriye kalan kısım.

z. (7a/02), (7a/03), (8b/07), (9a/02), (9b/09), (10a/01), (10a/10), (10b/04), (10b/05)

[=9]

SONUÇ

Kitab-ı Fi'l Hesab mensur bir eserdir. 1710 yılında yazılmış olup kim tarafından yazıldığı bilinmemektedir. Eser üzerinde yaptığımız çalışmalarda elde ettiğimiz sonuçlar şunlardır:

1. Metinde genel olarak hareke kullanılmamıştır. Ancak bazı yerlerde yanlış okunmasını engellemek için müellif/müstensih tarafından harekelendirilmiştir.

aķçeyi 56b/07 (اقچیه)

altıyı 57b/08 (التيء)

2. Ön seste /a/ ve /e/ ünlüsü elif (ا) ve zaman zaman da medli elif (آ) ile yazılmıştır. İç seste bazen elif (ا) ile yazılmışken bazen de yazılmamıştır Son seste /a/ ve /e/ ünlüleri bazen elif (ا) ve güzel he (ه) ile yazılmışken bazen de yazılmamıştır.

48a/08 èyleseñ (ايلسك) 3a/07 elde (الده) 60b/08 andan (آندن)

26a/08 ağlayup (اغلاقيوب) 26a/12 olmak (اولمق)

3b/11 üzre (وزره) 7b/10 sonra 3 (صكره) 3b/08 aña (اكا)

3. Ön seste /i/ ve /ı/ ünlüleri hem elif (ا) hem de elif+ye (ای) ile gösterilmiştir.

3a/01 işbu (اشبو)

5a/09 iki (ايكي)

4. Metinde rastladığımız ve günümüz Türkçesinde kullanılmayan bir ek de zarf-fiil eki olarak kullanılan -ıcaķ/ -icek ekidir.

iki yüzde kırk kez beş vardır beşde bir vericek kırk olur 26b/13

5. Metinde bazı kelimelerin başındaki "t" sesleri henüz tonlulaşmamıştır.

temür 25a/04

toķsan 19a/01

toķuz 11b/04

türmiş 22a/01

6. Metinde kalınlık-incelik uyumu sağlamdır. Ancak düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan sözcüklere rastlanır.

tahtalu 51a/06, aluru 51a/04, medresu 51a/06, yazup 51a/13, dp 53a/05,
yazup 6b/01, sere omış 31b/12, atup 32a/01, dy 32a/04, altunu 32b/01, yleyp
49b/10, alursa 51a/02

7. Metinde bildirme eki olarak kullanılan -dır yardımcı fiilinin bazı kelimelerde
hem dz hem yuvarlak nll rneklerine rastlanmıştır.

‘adedi+dr 16b/13, ‘adedi+dir 16b/10

ae+dr 33a/10, ae+dir 17a/07

8. Metinde zarf-fiil eki -Up, isimden isim yapım eki +IU, emir 1. okluk şahıs
eki -AlUm, geniş zaman eki -Ur gibi eklerin yuvarlak nlyle yazılmış şekilleri vardır.

alup 9b/5, dp 4b/01

notalu 59a/11, tahtalu 56a/5, hişşel 25b/12

d-elm 47a/06, vr-elm 47a/06

gelr 15b/2, yazılır 3b/1

9. Metinde İsimden isim yapım eki +cI, iyelik 3. tekil şahıs +(s)I, bilinen
gemiş zaman eki -dI, anlatılan gemiş zaman eki -mIş gibi eklerin dz nlyle
yazılmış şekilleri vardır.

drdnci 5a/14

gnini 31b/7

oldı 11a/10

olmışlar 25b/9

10. Metinde bazı kelimeler hem gnmz Trkesiyle hem de Eski Trke
dnemlerinde kullanılan şekliyle yazılmıştır.

nee 22b/04, nice 33b/07

odup 10b/05, oyup 14a/10

11. Bazı kelimelerdeki eklerde benzeşme olmamıştır.

şretde 3b/03

almışdır 45b/10

olunukda 57a/01

çıkıdı 26b/14

12. Kitab-ı Fi'l Hesab gerek dil özellikleri gerekse kelime hazinesi yönünden Türk diline kazandırılan bir eserdir.

KAYNAKÇA

- Baga E.** (2000). *Nizâmuddin Nisâbüri Ve Şemsiyye Fi'l-Hisâb Adlı Matematik Risâlesinin Tahkik, Tercüme Ve Tarihi Değerlendirmesi*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Banguoğlu T.** (1986). *Türkçenin Grameri*. 2. Baskı, Tdk Yayınları, Ankara, 272 s.
- Ceylan S.** (2010). *Nihayetü'l-Elbâb Adlı Eserde Dört İşlem Ve Kesir Kavramları Öğretiminin Değerlendirilmesi Ve Zihinden Hesaba Dair Bir Uygulama*. Yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Değirmendere M.** (2009). *Kuyucaklızâde M. Âtîf Ve Matematiğe Dair "Nihâyetü'l-Elbâb Fî Tercemeti Hulâsati'l-Hisâb" Adlı Eseri Metin Ve Değerlendirme*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Develioğlu F.** (2014). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Aydın Kitapevi Yayınları, Ankara.
- Dilçin C.** (2013). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Tdk Yayınları, Ankara.
- Ercilasun AB.** (2004). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Fazlıoğlu İ.** (1993). *İbn El-Havvam (Ö. 724/1324) Ve Eseri El-Feva'id el-Bahaiyye Fi'l-kavâ'id el-Hisâbiyye Tenkitli Metin Ve Tarihi Değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi.
- Fazlıoğlu İ.** (2003). Osmanlı klasik muhasebe matematik eserleri üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, **1** (1), 345-367.
- Gabain A.Von.** Eski Türkçenin Grameri, Tdk Yayınları, Ankara, 1988.
- Göker L.** (1981). *Matematik Tarihi Ve Türk İslam Matematikçilerinin Yeri*. Elif Matbaacılık Neşriyat, Ankara.
- Göker L.** (1988). *Matematik Tarihi Ve Türk İslam Matematikçilerinin Yeri*. Elif Matbaacılık Neşriyat, Ankara.
- Gülsevin G.** (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Tdk Yayınları, Ankara.
- Hacıeminoğlu N.** (1991). *Türk Dilinde Yapı Bakımından Füller*. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- İzgi C.** (1997). *Osmanlı Medreselerinde İlim (Riyazi İlimler)*. İz Yayınları, İstanbul.
- Karahan L.** (2010). *Türkçede Söz Dizimi*. 15. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kartallıoğlu Y.** (2011). *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni*. Tdk Yayınları, Ankara.

Korkmaz Z. (2009). Türkçenin şekil yapısı. İçinde: Korkmaz Z, Parlatır İ, Ercilasun AB, Zülfikar H, Gülensoy T ve Birinci N (Editörler). *Türk Dili ve Kompozisyon*. 3. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, ss. 105-197.

Korkmaz Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Tdk Yayınları, Ankara.

Sami Ş. (2011). *Kamus-ı Türki*. Çağrı Yayınları, İstanbul.

Timurtaş FK. (1989). *Eski Türkiye Türkçesi*. Enderun Kitabevi, İstanbul.

Yüksel AT. (2002). *İslâm'da Bilim Tarihi (Başlangıçtan Osmanlı Döneminin Sonuna Kadar)*. Kitap Dünyası Yayınları, Konya.

Zeki S. *Kâmus-ı Riyâziyyat*. Karabet Matbaası, İstanbul.

METNİN ORJİNALİ

Aşağıda metnimizin orijinalinden bazı kesitler verilmiştir.

